NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 14., szombat

152. évfolyam, 215. szám

Ára: 600 forint

8+8 OLDAL

MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Terézvárosi demokrácia

A részvételi arány alapján Soproni Tamás polgármester már most sikeresnek tartja a VI. kerületben az Airbnb típusú szálláshelyekről rendezett szavazást. **3. oldal**

A lélek ugyan kész, de a test erőtlen

A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében kitört szex- és pedofilbotrányok után Bábel Balázs érsek körlevélben fordul a hívekhez. A dokumentumot vasárnap olvassák fel a templomokban. **4. oldal**

Putyin egy balfácán

Akárki nyeri az amerikai elnökválasztást, annak Magyarországra is nagy hatása lesz. Orbán Viktort még Donald Trump győzelme esetén is érheti kellemetlen meglepetés – figyelmeztet Charles Gati. Az Amerikában élő professzorral 90. születésnapja alkalmából készítettünk interjút. **5. oldal**

Kacagó tudósok

Ignobel, vagyis Becstelen díj annak a tudományos elismerésnek a neve, amelyet évről évre a legrögeszmésebb kutatásokkal lehet kiérdemelni. Idén például az élő és a döglött pisztráng úszásának összehasonlításával. **16. oldal**

Pocsékba ment milliárdok

SZÜRET Mára az időjárásnál és a tőkehiánynál is nagyobb probléma a munkaerőhiány a zöldség-, gyümölcságazatban.

ÁBRAHÁM AMBRUS

Nincs elég ember, aki leszedje a termést, ami évi mintegy 50-80 milliárd forint kárt okoz a zöldség- és gyümölcstermesztésben. A ráépülő feldolgozóiparral együtt a teljes szektor szintjén a kár megközelíti a 100 milliárd forintot – tudtuk meg a FruitVeB Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanácstól.

Pontos számot senki sem tud mondani, de becslések szerint országos szinten több tízezer emberre lenne még szükség. A csak kézzel betakarítható zöldség, gyümölcs, fajtától függően, hektáronként 500-4000 munkaórát is megkíván évente, sőt van, ami akár 6000 órát is. Ezt a munkamennyiséget ágazattól és termelési módtól függően 30-70 százalékban szezonálisan foglalkoztatott, alkalmi munkaerő végzi, és csupán a maradék rész oldható meg állandó állománnyal.

A munkaerőhiány okai többrétűek: ide tartozik a társadalom elöregedése, a külföldi munkavállalás miatti elvándorlás, illetve hogy egyre kevesebben akarnak kétkezi munkát végezni. De nincs elég vendégmunkás sem. Míg korábban elsősorban a környező országokból, főleg Romániából és Ukrajnából sokan érkeztek, mára ez a kör is csupán néhány ezer főre tehető. Aki tud, inkább továbbmegy Nyugat-Európa felé, ahol a munkabérek jóval magasabbak. Németországban egy gyümölcsösben teljes munkaidőben dolgozva havi 2000 euró is megkapható.

CIKKÜNK A 6. OLDALON.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Napszámosok a Nagy-Eged hegy oldalában

Fehér köpenyek és kék egyenruhák

ÜGYELET A budapesti Bajcsy-kórház ügyeleti pontján mutatta be pénteken Takács Péter egészségügyért felelős államtitkár és Csató Gábor, az Országos Mentőszolgálat főigazgatója az október elsején induló új budapesti ügyeleti rendszert. Egyúttal üzentek az esetleges túlterheléses támadásra készülőknek is: Takács Péter szerint fölkészültek a hekkelések ellen. Ahogy fogalmaztak, a fehér ruhás hívásfogadók mellett a Belügyminisztérium kék ruhásai is jelen lesznek az indulásnál, a szervezett túlterheléses akcióknak pedig következménye lesz.

Mint emlékezetes: legutóbb februárban, amikor Pest megyét csatolták az új ügyeleti rendszerhez, több település polgármestere jelezte, hogy elérhetetlen az egységes segélyhívószám. Az egészségügyi kormányzat akkor erre azzal reagált, hogy az első napokban az 1830-ra érkező hívások átlagos számának többszörösét tapasztalták.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Októbertől Budapestet is eléri az ügyeleti rendszer reformja

Kiplakátolták a tenderek királyát

ARC Tegnap megnyílt a Bikás parkban a 24. ARC plakátkiállítás, amelynek idei fő témája a Család? volt. Bár a bemutatott pályaművek nem szenvednek hiányt a megszokott fekete humorból, „olyannyira elkomorult az elmúlt években a társadalmi közérzet, hogy a korábban jellemző humor már-már kiveszni látszik ezekből a képekből” – állapította meg Geszti Péter reklámszakember.

A családi kálváriákon túl szólnak alkotások az állami gyermekvédelemről, a háború, a klímaválság miatt érzett félelemről is. Egyik szemünk sír, a másik műtéti időpontra vár: hirdeti az egyik plakát, míg egy másikon megjelenik az óperenciás tenderek „királya” és „királynője” is.

ÍRÁSUNK A 11. OLDALON

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A fő témában első helyezett Rivasz Gergő Haszonélvezeti jog című alkotása a gyermekvédelmi visszaélésekre reflektál

Kicsit még fosztogatnak, aztán majd osztogatnak

PODCAST Választási osztogatásra készül, de színleg szakpolitikai vitákra is hajlandó a Fidesz, mióta Magyar Péter színre lépésével megszűnt a centrális erőtér, és gyakorlatilag kétpártrendszer alakult ki Magyarországon. A Hol élünk? e heti adásában Varga Dóra főszerkesztő-helyettes, Zoltai Ákos belpolitikai szerkesztő, Papp Zsolt gazdasági újságíró és Batka Zoltán műsorvezető arról beszélgetett, hogy merre futhat tovább az állampárt hajója a 14 év után merőben új politikai vizeken, de szó esik a hét botrányairól is. Már amennyiben politikai csődnek tekinthető Bese atya lebukása. Arra is kitérünk, hogy meg tud-e tisztulni a katolikus egyház a most kibukkant, egészen súlyos pedofilügyek nyomán.

Telefonja kamerájával olvassa be a kódot, és a kapott linket nyissa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: **https://nepszava.hu/3250072**

Szembesítés várja Orbánt az EP-ben

FELLÉPÉS Orbán Viktor jövő szerdán felszólal az Európai Parlament (EP) plenáris ülésén, hogy ismertesse a magyar uniós elnökség programját. A nyolc frakció vezetői készülnek a vitára: van, aki nyílt véleménycserét vár, más szembesítésről, one man show-ról és cirkuszról beszél.

Mint beszámoltunk róla, a pártcsaládok nem fogják bojkottálni a miniszterelnök beszédét, jóllehet korábban elhangzottak ilyen javaslatok. Különösen a Zöldek ellenezték, hogy Orbán Viktornak platformot biztosítsanak „propagandája és álhírei terjesztéséhez”. Érdeklődésünkre a legnagyobb parlamenti frakció, az Európai Néppárt nevében Manfred Weber elnök egy mondatban foglalta össze a tanácskozással kapcsolatos várakozásait: „A vitában készek vagyunk szembesíteni Orbán Viktort mindazzal, amit ő és az általa vezetett kormány tesz az EU magyar elnökeként.”

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

Guberálók aranykora

KÖRFORGÁS Az új palackvisszaváltás a középosztályé helyett inkább a rászorulók öntudatosságát növelte.

MARNITZ ISTVÁN

A visszaváltható palackok kikukázásával egy óra alatt 5-10 ezer forint is megkereshető – derült ki az érintettek körében végzett felmérésünkből. De annak, aki 4-8 órát rászán, napi 30-50 ezer forint is összejön – állították lapunknak azok, akik szorgalmasan gyűjtögetik a köztéri szemetesekből az 50 forintért visszaváltható palackokat.

Júliustól a hazai italgyártóknak végleg át kellett állniuk a visszaváltható palackok forgalmazására, illetve, legalábbis a kötelezett színhelyeken, többé-kevésbé az automaták is üzembe álltak. Bár a hirdetésekben inkább a vásárolt csomagolásait környezettudatosan visszaszolgáltató középosztály jelent meg, az elmúlt hónapok során hajléktalanok, de legalábbis kevésbé módosnak látszó polgárok tömegei lepték el a köztéri kukák környékét, hogy aztán az élelmiszerüzletek automatái előtt hosszú sorokban váltsák vissza palackokkal teli zsákjaik tartalmát. Az 50 forintot érő palackok tehát a jelek szerint a várakozásoknál jóval gyakrabban végzik a kukákban, egyszersmind érdemi pénzkereseti lehetőséghez juttatva a kukatúrástól nem ódzkodó járókelőket. Bár a PET- és alupalackkal púpozott hulladékgyűjtők látványa megritkult, a szemetesek mellett egyre gyakoribb kupacok tanúskodnak egy-egy alaposabb válogatásról. Mi több, a borsod-abaúj-zempléni Boon.hu beszámolója szerint a visszaváltó hellyel el nem látott térségekben megjelentek a palackokat olcsóbban felvásárló „hiénák" is.

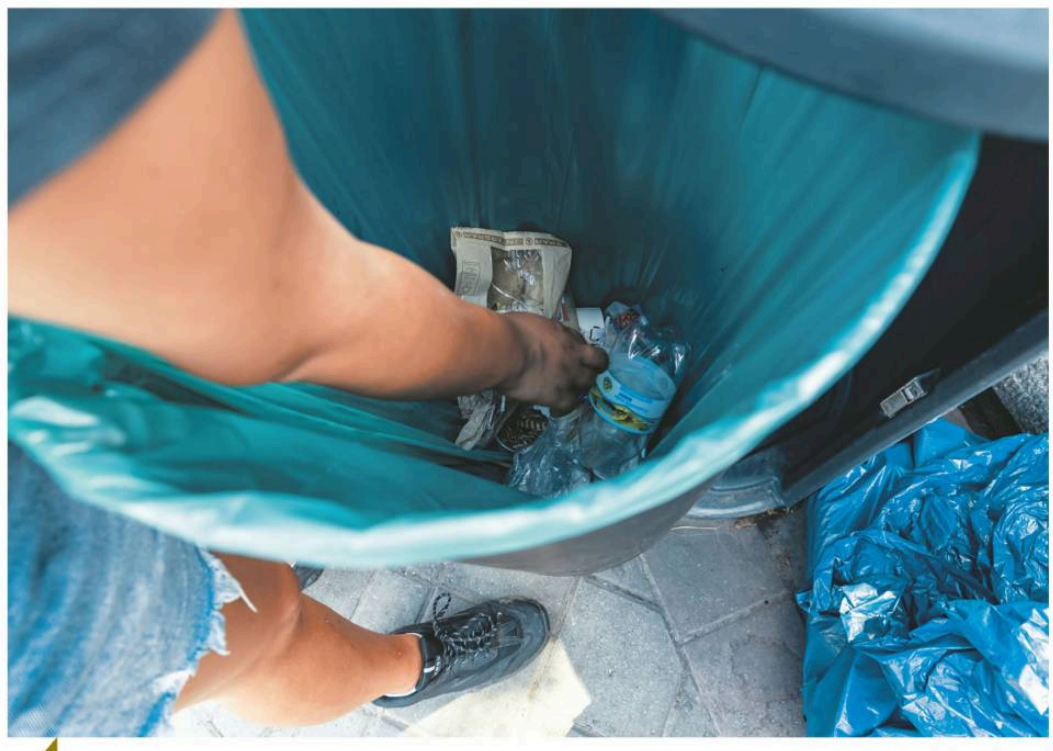

A magyarok mellett külföldiek, például távol-keleti emberek is megjelentek a visszaváltható palackokat guberálók között

A BKM nem lát összefüggéseket

A Budapesti Közműveknél már az új palackbegyűjtési rend bevezetése előtt is találkoztak az utcai hulladékgyűjtők kiborításával – közölték megkeresésünkre a BKM-nél. A rendbontások vagy károkozások nem sűrűsödnek. Az utcai hulladékgyűjtők mellett, kiváltképp idegenforgalmi gócpontokban, sok a gyorséttermekből származó utcai vagy elviteles hulladék, amit munkatársaiknak fel kell takarítaniuk. Ez és az új PET-begyűjtési rendszer között nem látnak egyértelmű összefüggést. A BKM nem válogatja le és nem váltja vissza a palackokat, illetve munkatársaik körében sem észlelik a jelenséget – szögezték le felvetésünkre az önkormányzati cégnél.

A jó kedélyű Sanyi a Mol-székház közelében, az 1-es villamos megállójában célszerszámmal nyitogatja a kukákat. (A riportunkban szereplő gyűjtögetők egyike sem vállalta se nevét, se arcát, így esetükben álneveket használunk.) Elmondása szerint „FKF-es" – ezért is „van kulcsa" a hulladékgyűjtőkhöz –, de most épp a szabadnapját tölti. A nyitogatás valóban megkönnyíti a hulladék átturását, és segítségével elkerülhető a maradék szétdobálása is. („FKF-es" alatt a fiatalember vélhetőleg azt érti: munkaidejében a fővárosi tulajdonú BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zrt. „FKF Köztisztasági Divízió" megbízásából söpri az utcákat. Bár a rövidítés alapjául szolgáló Fővárosi Közterület-fenntartó négy éve – több más budapesti vállalattal együtt – cégszerűen beolvadt a BKM-be, üzemegységként megőrizték az FKF rövidítést.) A napi divattrendeket láthatólag kevéssé követő Sanyi állítása szerint július óta, most pedig húsz perce gyűjtöget. A korábbi évek „kétforintos" sörösdobozai nem hozták lázba. Nem tervezi a napját ezzel tölteni, így ma 6-7 ezer forinttal megelégszik. Napi 10 ezer forintos bére mellett ennyit szükségesnek is tart a megélhetéséhez. Hatalmas nejlonzsákja már félig telt, tartalmát egy közeli élelmiszerboltban váltja vissza. Mivel a gép csak sértetlen csomagolást vesz át, Sanyi immár elsajátította az összegyűrt palackok visszadomborításának a tudományát is. Egy-egy visszaváltás negyedórát vesz igénybe, de mivel nagy a „konkurencia", a boltban előtte-mögötte gyakorta áll sor. Igaz, egy-egy csábítóbb szemetesért még sose kellett megküzdenie. Egyébként „öltönyösöket" is látott már 50 forintos palackokért kukákba nyúlni. Sanyi tudja, amit tesz, tilos, de reméli, az FKF-es munkaellenőrök nem szúrják ki, mert az kirúgással jár. (Egyébként a kukák „kimazsolázása" mindenkinek tilos, mert kidobás után a szemét tulajdonjoga a hulladékcégé. A tilalomnak a közterület-felügyelők dolga lenne érvényt szerezni, de ilyet egyik interjúalanyunk sem tapasztalt.)

Egy Corvin-negyedbeli élelmiszerüzletnél sok palackot visszaváltó, viseltes öltözékű urat szólítunk meg. Bár társával valamin veszekszenek, közben elárulja, hogy ők is „FKF-esek". Bár kétli, hogy valóban újságírók lennénk, biztosít: beugranak a Vajdahunyad utcai hajléktalanszállóra, és utána nyilatkozik. A helyszínen várunk kicsit rájuk, majd eloldalgunk.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

Fizetés kiegészítés. Egy "FKF"- es munkaidőn kívül, a hivatali kulccsal nyitogatja a kukákat .

Az egyik sétányon FKF-egyenruhás üríti egykedvűen a szemétgyűjtőket. Ha név nélkül is, de szívesen segít. Szerinte amióta sokan kiszedegetik a visszaváltható palackokat, nem lett kevesebb a szemét, de a kukák környéke se szorul gyakoribb tisztogatásra. Ugyanakkor arra a kérdésre, hogy a hivatásos közterület-takarítók néha nem engednek-e a palackok csábításának, mosolyogva bólint, megjegyezve, hogy az egyébként tilos.

Miután a Deák téren két másik gyűjtögető hamar értésünkre adja, hogy nem kér a nyilvánosságból, kedves, mosolygós interjúalany akad utunkba. A húszéves lány, nevezzük Elvirának, szintén célkulcsal nyitogatja a belváros kukáit. Elmondása szerint a párjával együtt napi néhány órát dolgozik, amiből kettejüknek 50-60 ezer forint gyűlik össze. A Kisvárdáról származó párnak ez elegendő az albérletre és az élelmiszerre. Elviráék a sok turista miatt elsősorban a központi utcákat járják, és még szintén nem akadtak területi vitáik. (Igaz, minket egy kötözködő csövestől megvédett.) A sok „kínai" és „néger" gyűjtögető miatt viszont értetlenkedik. (Ez valóban nem kitaláció: a Mol-székház tövében mi is láttunk három távol-keleti hölgyet a szemétgyűjtők mellett palackokkal teli zsákot cipelni.) Tapasztalatai szerint a koldusok viszont megmaradtak a kaptafánál, és nem váltottak palackozásra. Most más munkát nem végez, de ha lemegy a szezon, visszatér takarítani.

Abban az általunk megkérdezettek mindegyike egyetértett, hogy a mostani zavaros állapot a jövőben más irányt vehet. Egyesek nem zárták ki, hogy hajléktalanszállókon is megjelenhetnek automaták, amiként az utcákon feltűnhetnek visszaváltható palackok elhelyezésére-kivételére szolgáló reklámhordozó edények is. Egy forrásunk annak, aki nem váltana vissza, addig is azt ajánlja, helyezze a palackot a hulladékgyűjtők mellé, ahonnan az perceken belül eltűnik. Kellő csatornázás híján viszont az egyre zsírosabb „gubibizniszt" akár szervezett hálózatok is átszőhetik.

A Mohu nem vizsgálja ügyfelei társadalmi helyzetét

Az új rendszernek köszönhetően ma Magyarországon naponta 6-7 millió, de egy forgalmasabb szombaton akár 8 millió palackot, üveget és dobozt is visszaváltanak – közölték lapunkkal a hazai hulladékágazat irányítására tavaly 35 éves jogot elnyert, Mol-hátterű Mohunál. Míg a korábbi, „tapossa laposra" rendszerben az italcsomagolások 30-40 százalékát hasznosították újra, a Repont révén legalább 90 százalék a cél. Ráadásul utóbbi esetben a palack az is marad. A visszaváltott csomagolások mintegy kétharmada műanyag, harmada fémdoboz, 3 százaléka üveg. 3200 ponton automata működik, ezer boltban „kézzel" veszik vissza a palackokat. A bővülés folyamatos. A cég a visszaváltás és a kukázás összefüggéseit boncolgató felvetéseink egyikére sem válaszolt. A Mohu palackvisszaváltásért felelős vezetője, Szabó Szilvia lapunknak adott májusi interjújában a téma kapcsán úgy fogalmazott, hogy „a díjért cserébe valakinek mindig megéri az erőfeszítés". Vagyis nem vizsgálják sem a palack visszaváltás előtti útját, sem ügyfeleik társadalmi helyzetét.

A hulladékcégek nem váltanak

A kidobott, visszaváltható palackok nagy száma, kiváltképp a nyári fesztiválok környékén, élénkíthette azokat, akik eddig sem tartózkodtak a guberálástól – vélekedett a téma kapcsán lapunknak Nagy László, a Köztisztasági Egyesülés igazgatója. A jelenség nem javította a hulladékgyűjtők környékének a tisztaságát sem – tette hozzá. Míg a lakossági (és az úgynevezett intézményi) hulladék a tavaly elnyert 35 éves koncesszió keretében a Mol-hátterű Mohu tulajdonába került, addig a közterületek tisztítása és az onnan begyűjtött hulladék az önkormányzatoknál maradt – szögezte le. Ennek nyomán míg a háztartási hulladékot elszállító úgynevezett közszolgáltatókkal a Mohu mint átvevő, egyértelmű szerződéseket kötött, addig a közterületi, úgynevezett köztisztasági tevékenységet végző helyhatósági cégek hulladékukat ma sem feltétlen a Mohunak adják el. Mivel az egyesülés alapvetően az előbbieket, vagyis a közszolgáltatókat képviseli, a közterületi jelenségekre nincs közvetlen rálátásuk. Ennek kapcsán a szakember az érintett szereplők viszonyrendszerének és kötelezettségeinek pontosabb szabályozását sürgette. Arról nem hallott, hogy a forráshiányos köztisztasági cégek a köztéri kukákban található érvényes palackokat visszaváltanák. A háztartások utcára tolt, vagyis a közszolgáltatók hatáskörébe tartozó kukáinak átkutatásáról szintén nincsenek visszajelzéseik, de abban bizonyos, hogy a házakhoz telepített szelektív kukák PET-palack-tartalma akár 90 százalékkal is apadhat. A többi műanyag termék visszaforgatása érdekében ugyanakkor e „házhoz menő", szelektív gyűjtés létjogosultsága töretlen – vélekedett Nagy László.

NÉPSZAVA-INTERJÚ

Vissza- és nem megváltás

A hajléktalanságból nem feltétlen a palackvisszaváltás a végső kiút – osztotta meg lapunkkal gondolatait Bazsa Tibor Zsolt, a Vajda 3 elnevezésű hajléktalanszálló intézményvezetője.

Terjed-e a hajléktalanok között a palackvisszaváltás?

Tömegesnek nem mondanám, de néhányak szert tesznek így némi mellékesre. Akad, aki napi 15-30 ezres bevétellel büszkélkedik, de ez talán túlzó. A visszaváltást nem tartom a végső kilábalás útjának, de ne nekem legyen igazam. Igaz, egy lakónk beüzente: azért alszik most az utcán, hogy elsőként vizsgálhassa át a lelőhelyeket. Nem zárom ki, hogy most mások is ezért maradnak távol éjjeli menedékhelyeinktől. Tegnap egy vendégünk a palackjait egy nála is rászorulóbbnak adta. Egyébként egy közértes a bejáratuknál sorakozó hajléktalanokra panaszkodott nekem, ami talán inkább róla állít ki bizonyítványt.

LEHETŐSÉG

BAZSA TIBOR ZSOLT:

Egy lakó beüzente: amiatt alszik az utcán, hogy reggel elsőként nézhesse át a lelőhelyeket

Keresték meg önöket cégek visszaváltó-automata kihelyezésével?

Nem, de elgondolkodnánk rajta, mert az 50 forint kecsegtetőbb a szállásainkon a Covid-járványig üzemelő automaták összegyűrt aludobozonként adott néhány forintjánál.

A hajléktalanok között sok az „FKF-es"?

Igen, vendégeink elmondása szerint sokuk végez alkalmi, köztisztasági munkát.

Szembesítés várja Orbánt az EP-ben

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A szocialisták vezetője, Iratxe García Pérez közleménye szerint a magyar kormányfő ahelyett, hogy elkötelezetten és felelősen látná el az elnökségből fakadó feladatait, „kezet ráz az Unió ellenségeivel, nyíltan szembeszegül az uniós joggal, és vétójával megakadályozza a fontos döntéseket. Egy tagállam, és különösen az EU Tanács vezetőjeként becsületes közvetítőként kell eljárnia, a közösen képviselt nézeteket és álláspontokat kell képviselnie, nem pedig egyszemélyes show-műsort adnia".

A liberális Újítsuk meg Európát frakció elnöke, Valérie Hayer nyilatkozatában azt állította, hogy a

Terry Reintke: Szembeszállunk Orbán bigottságával és korrupciójával

magyar EU-elnökség kezdete óta Orbán Viktor elfogadhatatlan, elszigetelt egyéni lépéseivel semmibe veszi az európai értékeket. „Tudnia kell, hogy mi, az Európai Unió nem fogjuk tétlenül nézni, hogy elárulja a demokratikus értékeket" – fogalmazott. Mint egy pénteki sajtótájékoztatón elhangzott, a liberálisok meghívására ott lesz a strasbourgi ülésteremben a Momentum néhány politikusa, köztük Donáth Anna volt EP-képviselő.

„A Zöldek képviselőcsoport soha nem fogja abbahagyni a harcot a jogállamiságért és az európai értékekért, és a jövő héten Strasbourgban szembeszállunk Orbán bigottságával és korrupciójával" – szögezte le Terry Reintke frakcióvezető a lapunknak elküldött közleményében.

A szélsőbaloldali pártcsalád, a Baloldal elnöke, Martin Schirdewan a Népszavának kiemelte: „Orbán Viktor zsarolja az EU-t, és az Európai Bizottság ezt hagy-

Martin Schirdewan: Jelenleg egy autokrata vezeti az uniót

ja. Kezdettől fogva követeltük, hogy az EU Tanácsának elnökségét ne Magyarországnak és Orbánnak adják át, hanem a sorrendben közvetlenül utána következő tagállamnak. Jelenleg egy autokrata vezeti az Uniót, miközben továbbra is aláássa a demokráciát Magyarországon". A Baloldal vezetője szerint az antifasisztákkal való bánásmód csak egy példa rá, hogyan működik Orbán rendszere. Schirdewan az olasz Ilaria Salisra utalt, akit elmondása szerint rendkívül rossz körülmények között, 15 hónapig tartottak előzetes letartóztatásban Magyarországon, miután részt vett egy utcai zavargásban. Salis jelenleg a szélsőbaloldali frakció tagja az EP-ben, és tervezi, hogy felszólal Orbán Viktor beszédének elhangzása után.

Kérésünkre sem a Fideszt befogadó Patrióták Európáért, sem az euroszkeptikus Európai Konzervatívok és Reformerek frakció nem kívánta megfogalmazni várakozásait az Orbán-beszéddel kapcsolatban. A szélsőjobboldali Szuverén Nemzetek Európája politikai csoport – amelynek tagja a Mi Hazánk Mozgalom egy képviselője is – nem reagált a megkeresésünkre.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Soproni: Ez már siker!

TERÉZVÁROS Az eredmény még nem ismert, de a részvételi arány alapján Soproni Tamás polgármester már most sikeresnek tartja a VI. kerületben az Airbnb ügyében rendezett ügydöntő szavazást.

CZENE GÁBOR

A főváros VI. kerületének lakói vasárnap estig szavazhatnak arról, betiltsák-e Terézvárosban a „társasházi lakások kiadását Airbnb-típusú szálláshelyként", vagy sem. A helybéliek minderről ügydöntő szavazás formájában dönthetnek, amely idehaza újszerű formája a közvetlen demokrácia megteremtésének.

Az „ügydöntő szavazás" elnevezés nem véletlen: a procedúra több tekintetben is különbözik a hagyományos, törvényben szabályozott helyi népszavazástól. Jelen esetben nem volt szükség önkormányzati képviselők támogatására, sem aláírások gyűjtésére, a szavazást Soproni Tamás momentumos polgármester kezdeményezte. A kerületiek nem választókörökben, hanem kihelyezett standokon vagy online módon voksolhatnak. A szavazást nem egyetlen napon, hanem két héten keresztül rendezik, azon a felnőtt állampolgárokon kívül a 16 és 18 év közöttiek is részt vehetnek. Érvényességi és eredményességi küszöb nincs. A kormány által meghirdetett „nemzeti konzultációk" manipulatív álkérdésekkel a fideszes propagandát szolgálják, a VI. kerületi szavazás ugyanakkor különbözik a Karácsony Gergely-féle „budapesti lakógyűlésektől" is. Utóbbiakon olyan témák is előkerültek, amelyekben a fővárosnak nincs döntési kompetenciája. A terézvárosi szavazáson ellenben a lakosság egy olyan konkrét ügyben dönt, amely az önkormányzat hatáskörébe tartozik.

Soproni Tamás lapunknak elmondta, hogy alapvetően Svájcot tekintették példának, ahol gyakran és sokféle kérdésről tartanak népszavazásokat. A cél az, hogy a terézvárosiak minél inkább részesei legyenek a döntéshozatalnak. A részvételi korhatárt azért szállították le 16 évre, mert – idézzük a polgármestert –, „ha komolyan gondoljuk, hogy a fiatalokat be kell vonni a közéletbe, akkor ezt érdemes a helyi ügyekkel kezdeni". Az önkormányzat nem foglalt állást a szavazásra kiírt kérdésben: az összes kerületi háztartásba eljuttatott tájékoztató füzet pró és kontra felsorolta az érveket az Airbnb betiltása, illetve további engedélyezése mellett. Az eltérő álláspontok ütköztetésére nyilvános fórumot is szerveztek.

Korábbi helyszíni riportunkból kiderült: a tiltásra szavazók között bizonyosan vannak olyanok, akik más szabályok esetén nem feltétlenül lennének elutasítók, az engedélyezést pártolók között pedig olyanok, akik véletlenül sem azt szeretnék üzenni, hogy minden úgy jó, ahogyan van. Eredetileg az önkormányzat is próbált új szabályokat bevezetni. Rendeletet fogadott el, ebben egyebek között előírta volna, hogy a szállásadó tegyen ki a szálláshely bejáratánál egy telefonszámot, amit a lakók probléma esetén éjjel-nappal hívhatnak. A kormányhivatal azonban jogsértőnek minősítette a változtatásokat, és visszadobta a rendeletet. A kérdés ezért egyszerűsödött le a „tiltás vagy engedélyezés" választásra. Az önkormányzatnak ugyanis nincs eszköze arra, hogy a köztes megoldást, azaz a 90, 120 vagy 180 napos korlátozás betartását ellenőrizze. (Az önkormányzatnak törvényi lehetősége van akár 0 napban is meghatározni a magánszálláshelyek működési idejét.)

FOTÓ: ZÁGYI TIBOR

Csendet kérnek a lakók, de most ők hallathatják a hangjukat

TÖBBSÉG

SOPRONI TAMÁS

a tiltó rendeletet akkor is a testület elé terjeszti, ha ez az álláspont csupán egyetlen szavazattal nyer a másikkal szemben

A Népszavának adott tájékoztatás szerint csütörtök éjfélig a terézvárosiak 15,3 százaléka adta le szavazatát. Előzőleg Soproni Tamás 10-20 százalékos részvételi aránnyal kalkulált. Így a polgármester – bár az eredmény csak vasárnap éjfél után lesz ismert – egyértelműen sikeresnek tartja a kezdeményezést. Úgy tervezi, hogy a jövőben hasonló ügydöntő szavazásokat rendeznek majd a kerületben.

Ha a „nem" győz, akkor minden marad a régiben. Amennyiben többségbe kerülnek az Airbnb betiltása melletti szavazatok, akkor az erről szóló rendelet türelmi idővel, 2026. január elsejével léphet életbe. A polgármester reméli, hogy – ilyen vagy olyan irányban – markáns különbség lesz a két tábor között. A tiltó rendeletet azonban akkor is a testület elé terjeszti, ha ez az álláspont csupán egyetlen szavazattal nyer a másikkal szemben. Soproni Tamás szerint a döntetlenhez közeli eredménynek is világos üzenete lenne: arra hívná fel a kormány figyelmét, hogy sokan elégedetlenek az Airbnb-szerű szállásokra vonatkozó törvényi szabályokkal.

Csütörtök éjfélig a terézvárosiak 15,3 százaléka adta le szavazatát. Előzőleg a polgármester 10-20 százalékos részvételi aránnyal kalkulált.

A hekkerekre is ügyel az államtitkárság

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Közlésük szerint akkor előfordult, hogy egyszerre 30-an hívták a központi ügyeleti telefonszámot. Azaz – szerintük – hekkelték a rendszert. A fővárosi ügyeleti rendszer indulásakor is számítanak hasonlóra, ezért nagyobb létszámmal vágnak a feladatba. Október 1-től is, ha kisebb baj van, akkor a 1830-as telefonszámot, ha nagyobb, akkor pedig a 112-es segélyhívót kell tárcsázni. A telefonvonal másik végén képzett szakember kérdezi ki és „triázsolja" a hívó panaszait: ha szükséges, ügyeleti pontra irányítja a pácienst, ha kell, egy mozgó ügyeletet küldenek hozzá, a súlyosabb esetekben pedig riasztják a mentőt.

Mind az államtitkár, mind a mentők főigazgatója állította: nem kell félni az új rendszertől, és nem igaz, hogy a mostaninál kevesebb ügyeleti pont lesz a fővárosban. Október elsejétől 28 felnőtt –, továbbá 3 gyermekellátóhelyen várják a pácienseket, emellett 14 mobil ügyeleti egységgel biztosítják, hogy szükség esetén a segítségre szoruló az otthonában kaphassa meg a szolgáltatást. Ezen felül két olyan, 24 órás, nappali ügyeleti pont is lesz – a kilencedik és a második kerületben – ahol az állandó lakcím nélküliek juthatnak háziorvoshoz. A fővárosban az alapellátási ügyeletek kórházak közelében, illetve azok sürgősségi fogadóhelyei mellett lesznek. A betegek biztonságos ellátásának érdekében egy szakorvosi konzultációs rendszert is működtetnek, ha az ügyeletben lévő orvos elbizonytalanodik, bármikor konzultálhat majd telefonon szakorvossal.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Csató Gábor és Takács Péter. Fehér és kék ruhásokat is ígérnek.

Eddig 261 háziorvos jelentkezett a16 órától 22 óráig ellátandó ügyeleti feladatokra. Még várják továbbiak jelentkezését is, de Csató Gábor szerint a már szerződöttekkel is biztonsággal elindítható a rendszer. Az alapellátási ügyelettől tíz óra után a feladatokat a mentőszolgálat veszi át. Csató Gábor hangsúlyozta, az egységes ügyeleti rendszerben a betegek szervezettebb és magasabb színvonalú, a korábbiaknál jóval biztonságosabb szolgáltatáshoz juthatnak.

DANÓ ANNA

Ügyeleti pont után mobil egység Tahitótfalun

A Dunakanyarban a lakossági tiltakozások nyomán újranyitották nyáron a tahitótfalui ügyeleti pontot. Ezt azonban vasárnaptól becsukják. Megkérdeztük Csató Gábort, milyen számaik, adataik támasztják alá ezt. A mentők főigazgatója szerint a teljes nyári időszakban 45 olyan nap volt, amikor egyetlen beteg sem ment be erre az ügyeleti pontra. Ezért szeptember 15-től a fix ügyeleti pont helyén egy mobil egységet állomásoztatnak, amely gyorsan elérheti a környék betegeit.

Papi botrányok után érseki körlevél

FOTÓ: MTI/BÚS CSABA

Bábel Balázs érsek megírta levelét

ÖNVIZSGÁLAT A katolikus Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében kitört szex- és pedofilbotrányok után Bábel Balázs érsek körlevélben fordul a hívekhez. A dokumentumot, amelyet vasárnap fognak felolvasni a templomokban, az érsek eljuttatta a Szemlélek keresztény portálhoz.

„A lélek ugyan kész, de a test erőtlen” – ezzel az idézettel kezdődik a körlevél. Bábel Balázs szerint Jézus ebben a mondatban egyetemes emberi igazságot fogalmaz meg. „Különösen akkor szembesülünk ennek a jézusi mondatnak a súlyával, ha a visszaélések különböző formáinak pusztító és megrendítő valósága tárul elénk, ahogyan ez az elmúlt napokban is történt egyházmegyénkben. Az emberek bizalmával és a tekintéllyel való visszaélés bármely formája elsősorban az érintetteket sebzi meg, ezért most figyelmünket fokozottan is feléjük kell fordítani” – hangsúlyozta az érsek.

Ahogyan azzal a Népszava is több cikkben foglalkozott, Bese Gergő katolikus lelkipásztorról kiderült, hogy melegpartikon vett részt, tartós intim kapcsolatot ápolt férfiakkal, két másik papot, Hatházi Róbertet és R. Gábort súlyos pedofil-bűncselekményekkel vádolnak. Mindhárman a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében teljesítettek szolgálatot. CZ. G.

„Benézték” a vonulást

FELHÁBORODÁS Úgy néz ki, hiba történt, így fordulhatott elő, hogy a bosnyák fociultrák a Kazinczy utcában masírozva Palesztinát éltették – mondta lapunknak a Tett és Védelem Alapítvány elnöke.

CZENE GÁBOR

Kedden rendezték Budapesten a Magyarország–Bosznia-Hercegovina-válogatott labdarúgó-mérkőzését (amely végül gól nélküli döntetlennel zárult). A meccset követően kezdett terjedni a közösségi médiában egy videófelvétel, melynek tanúsága szerint rendőri felvezetéssel több száz feketébe öltözött bosnyák szurkoló palesztin zászlóval vonul a Kazinczy utcában, és kórusban Palesztinát élteti. A Kazinczy utcában ortodox zsinagóga és több zsidó vendéglátóhely található.

Szalai Kálmán, az antiszemita jelenségek ellen fellépő Tett és Védelem Alapítvány (TEV) elnöke lapunknak nyilatkozva megállapította: a körülményekre tekintettel kétség sem fér ahhoz, hogy olyan zsidóellenes megnyilvánulások történtek, amelyek a zsidó közösségben és minden jó érzésű polgárban felháborodást keltenek. Mivel a vonulás a rendőrség és a Magyar Labdarúgó-szövetség (MLSZ) közreműködésével zajlott, a TEV a rendőrséghez és az MLSZ-hez fordult válaszért: hogyan lehetséges, hogy rendőri kísérettel engedélyeztek egy ilyen demonstrációt? A kérdés azért is indokolt, mert Orbán Viktor miniszterelnök és a kormány korábban – miután tavaly október 7-én a Hamász véres terrortámadást intézett Izrael ellen – betiltotta a hasonló megmozdulásokat.

„Kollégáink egyeztettek a rendőrséggel az esemény után. Arról kaptunk tájékoztatást, hogy az esemény nem előre megszervezett tüntetés volt, amelyet a rendőrség engedélyezett, hanem az ilyenkor szokásos módon a készenléti rendőrség követi a városban mozgó ultrákat, akiknek a részéről viszont egy visszatasító, előre eltervelt provokációról lehetett szó” – fogalmazott Szalai Kálmán. A bosnyák szurkolók a bulinegyedben szórakozva hangoltak a meccsre, a rendőrség próbálta biztosítani, hogy szervezett körülmények között hagyják el a helyszínt. Az útvonal kiválasztása azonban hibás volt. A TEV elnöke biztosra veszi: a rendőrség és az MLSZ nem egy Palesztinát éltető, félelmet és riadalmat keltő demonstrációhoz akart hozzájárulást adni.

– A Tett és Védelem Alapítvány számtalan bejelentést tett már antiszemita gyűlölet-bűncselekmény miatt, és minden alkalommal „gondos odafigyelést, együttműködést” tapasztalt a rendőrség részéről – fogalmazott Szalai Kálmán, hozzátéve, hogy a rendőrség nincs könnyű helyzetben. Példaként említette, hogy az Izrael-ellenes és Hamász-barát gyűlések tilalma ellenére augusztusban a Szabadság téren mégis megtartottak egy ilyen rendezvényt, amit eredetileg más céllal jelentettek be.

A Kazinczy utcai incidensre reagálva Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója azt írta a Facebook-oldalán: „Tisztelt Zsidó Honfitársaink! Ha nem ez a kormány lenne Magyarországon, akkor a migránsok mindennap ugyanezt csinálnák az önök házai előtt. De amíg mi itt vagyunk, addig garantáljuk, hogy ez ne így legyen.” Gulyás Gergely miniszter hasonló kijelentést tett. Ha Magyarország úgy kezelné a migrációt – mondta –, ahogy „azt az EU vagy az Európai Néppárt teszi”, akkor szerinte ez a mindennapok része lenne. Az esetet egyszeri alkalomnak nevezte: a szurkolói vonulást Magyarország nem tilthatja meg. Az, amit a bosnyák ultrák skandáltak, a kormány „messzemenő egyet nem értésével találkozik”.

A nyilatkozatokat Szalai Kálmán abból a szempontból megnyugtatónak minősítette, hogy szerinte arról tanúskodnak: a kormány továbbra is elutasítja az Izrael- és zsidóellenes megnyilvánulásokat.

Tiltakozik a Mazsihisz

„Tűrhetetlennek tartom, hogy Budapest belvárosában, a zsidó negyed közepén, védett intézmények mellett, két telt házas zsinagógai program idején egy ilyen erődemonstráció megtörténhetett” – tiltakozott a bosnyák szurkolók vonulása ellen közleményében Grósz Andor, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének (Mazsihisz) elnöke. Szavai szerint ez a provokáció nem egyeztethető össze a miniszterelnök által képviselt zéró tolerancia elvével. A „rettegést ébresztő masírozást” követően Grósz Andor soron kívüli egyeztetést kezdeményezett Pintér Sándor belügyminiszterrel. Az atrocitás miatt előzőleg két főrabbi, Frölich Róbert és Radnóti Zoltán is megdöbbenését fejezte ki a közösségi oldalán.

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Nagy kép: bosnyák drukkerek a Puskás Arénában. Kis kép: ultrák vonulása, itt még zászló nélkül

> „Kétség sem fér ahhoz, hogy zsidóellenes megnyilvánulások történtek.”

LAPSZÉL

Dömötörre cserélik a nőverő fideszest

FOTÓ: MTI/SOÓS LAJOS

A Fidesz Dömötör Csabát (képünkön) jelöli Győrffy Balázs megüresedett európai parlamenti képviselői helyére – írta közleményében a párt. Győrffy augusztusban lépett ki a Fideszből, adta vissza EP-mandátumát és mondott le minden pozíciójáról, miután ittas állapotban bántalmazott egy nőt. NÉPSZAVA

Döntött a ruháról Navracsics Tibor

A kormányablakban dolgozó kormánytisztviselőknek munkavégzésük idején fehér blúzt, illetve inget, valamint sötét szoknyát, illetve nadrágot kell viselniük. Így módosította Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszter saját, még közigazgatási és igazságügyi miniszterként kiadott rendeletét. A dolgozóknak december 1-jéig adott időt a megfelelő ruha beszerzésére. NÉPSZAVA

Meggondolták magukat a földvári civilek

PART Mégis az eredeti időpontjában folytatódik az a per, melyet a balatonföldvári Nyugati strandra épülő kikötő ügyében indított a Mosolygó Balatonföldvárért Egyesület: a Kúria szeptember 24-én tárgyalja az ügyet. Mint arról lapunkban beszámoltunk, a hét elején még úgy tűnt, a civilek kérik a tárgyalás elhalasztását, ugyanis Herényi Károly, az egyesület elnöke Facebook-posztjában bejelentette: megegyezett a kikötőt építő Balabo Kft.-vel, hogy bizonyos összegű alapítványi támogatásért cserébe, míg az alku feltételeit tisztázzák, a per négy hónapos szüneteltetését kérik.

– Csütörtök este egyeztetett a tagság, és az a döntés született, hogy mégis folytatjuk a pert – mondta lapunknak Herényi Károly. – A többség érvelését elfogadva megváltoztattam az álláspontom, s elfogadtam, hogy a tagság komolyan veszi, miként vélekednek a helyiek a helyzetről. – Az egyesület elnökének Facebook-posztját ugyanis sokan megalkuvásként értékelték, s az elégedetlenséget csak növelte, hogy egyes hírek szerint októbertől Herényi lesz Földvár alpolgármestere, vagyis többen úgy vélték, „megvette a rendszer”. A bejegyzés megjelenése után több egyesületi tag is jelezte: ha megvalósul a megállapodás a Balabóval, kilépnek a szervezetből. A csütörtöki döntés után azonban visszakoztak.

Mint arról a Népszava folyamatosan beszámolt, a földvári civilek öt éve próbálják megakadályozni, hogy kikötő épüljön a Nyugati strandra. A kisváros fideszes többségű képviselő-testülete a 2019-es önkormányzati választások után vette napirendjére az e-kikötő ügyét, majd a Covid miatt elrendelt rendkívüli jogrendnek köszönhetően Holovits Huba kormánypárti polgármester ki is írta a pályázatot, amelyen csak a nem sokkal korábban az e-kikötő létesítésére 897 millió forintos állami támogatást nyert Balabo Kft. indult. A civil tiltakozások ellenére a kormányhivatal környezetvédelmi főosztálya szabad utat adott a projektnek, amely a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságtól a megfelelő vízjogi engedélyeket is beszerezte. A civilek nyertes pereikkel többször is megakasztották az építkezést, ám az évek során a kikötő olyan készültségi fokot ért el, hogy várható: a bíróság nem fogja arra kötelezni a Balabót, hogy állítsa vissza az eredeti állapotot.

– Az ügyben a legfontosabb, hogy ez a Földvárért dolgozni akarókat összefogó csoport egyben maradt, s nincs senkiben tüske – folytatta Herényi Károly. – Ezek után nyugodtan készülhetünk az új önkormányzati ciklusra.

Földváron a júniusi önkormányzati választáson Holovitsot ugyan újraválasztották, ám a képviselő-testületben a „Mosolygóknak” köszönhetően az ellenzék szerzett többséget.

VAS ANDRÁS

A perek csak megakasztani tudták – ideig-óráig – az építkezést

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Nem a szuverenitás az egyetlen alapelv

FIGYELMEZTETÉS Akárki nyerje a novemberi amerikai elnökválasztást, annak mindenképpen jelentős hatása lesz Magyarországra. Orbán Viktor azonban még Donald Trump győzelme esetén is csalódhat. Beszélgetés a ma 90 éves Charles Gatival.

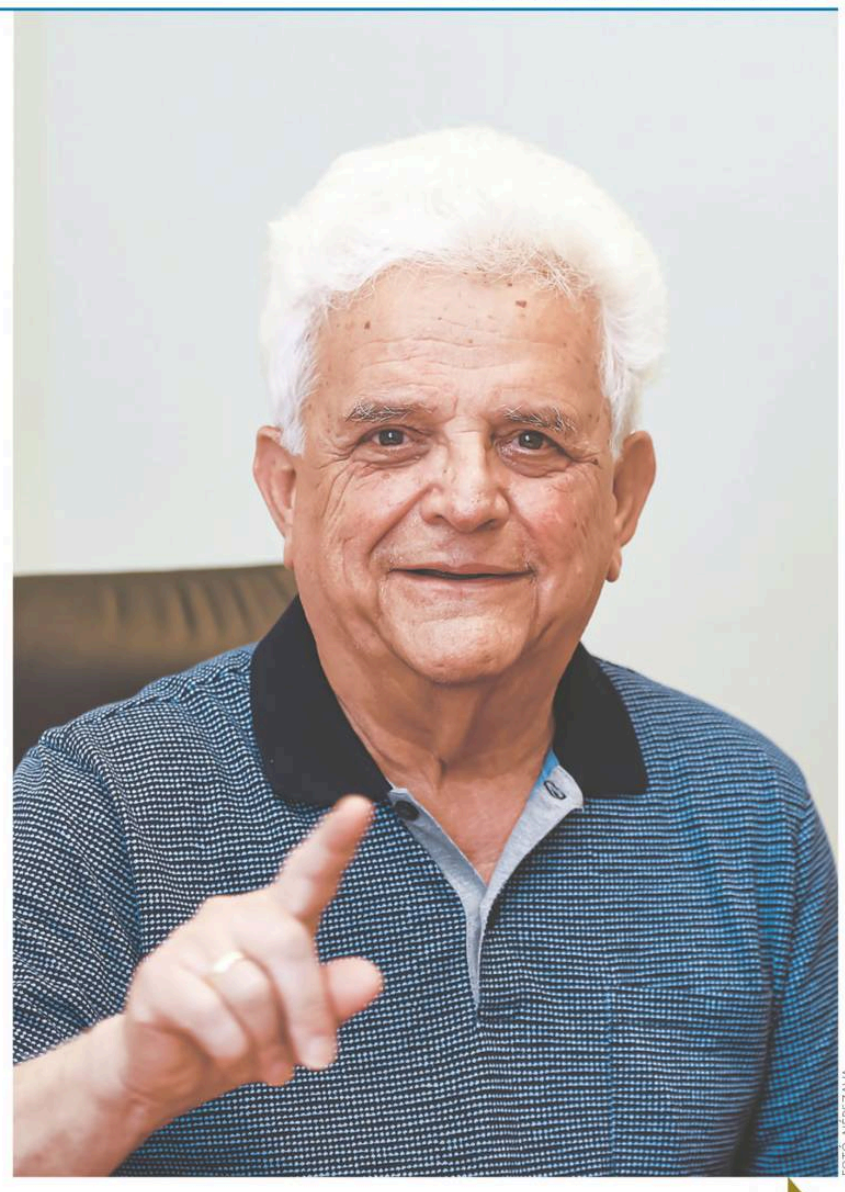

FOTÓ: NÉPSZAVA

Szöveg:
HORVÁTH GÁBOR

Júliusban több unokáját is elhozta Budapestre, megmutatni nekik a Barcsay utcát, ahol felnőtt. Hogy tetszett az amerikai tinédzsereknek a szülővárosa?

Családi látogatás volt, barátaim se tudtak róla. Kapuzárás előtt még meg akartam mutatni szép szülővárosomat egyik fiamnak és három tizenéves unokámnak. Amerikai feleségem, aki ismeri a várost, segített. Politikáról nem esett szó. Azt hiszem, leginkább valóban a Barcsay utca tetszett nekik, közel a Madách-gimnáziumhoz, ahol valaha oly rossz tanuló voltam. Az egyik unokám nem akarta elhinni, hogy a nagypapa, aki annyit prédikál a tanulás fontosságáról, egyszer megbukott biológiából. A Duna-parti sétákat élvezték, az ott lévő betonba ágyazott cipők történetét azonban nehezen fogták fel. Ha volt csalódás, az a Gellért fürdőben volt. Beharangoztam nekik a hullámfürdőt, de kiderült, hogy évek óta nem működik.

Hosszú pályája során Amerikában elsősorban nem Magyarország- hanem szovjet blokk- és kommunizmus-szakértőnek számított. Washingtonban konszenzus látszik abban, hogy a stratégiai fenyegetés nem annyira Oroszország, hanem Kína felől érkezik. Nem mond ennek ellent az Ukrajna elleni orosz háború?

Világunk ma veszélyesebb, mint a hidegháború korában volt. Teng Hsziao-ping idején Kína ambiciózus és nagyon sikeres gazdasági reformot hajtott végre, míg most, Hszi Csin-ping alatt a hangsúly átkerült az Egyesült Államokkal való katonai és gazdasági versengésre. Egyetlen szám mindent elmond: Kínának 370 nagy hadihajója és tengeralattjárója van, több, mint az Egyesült Államoknak. A gazdaság ugyanakkor lelassult, mert Hszi és kollégái nem tudják összeegyeztetni a kapitalista gazdaság szükségleteit a politikai diktatúrával. Kicsit közelebb Magyarországhoz, Putyin veszélyesebb, mint a szovjet politikai bizottság volt a hidegháború idején, hiszen szinte minden ügyben csak ő dönt, eltűntek a politikai bizottság által jelentett korlátok. Miközben egy új, nyugatellenes világrendről álmodik, Putyin egyedüli főnök, senki sem meri neki megmondani, hogy a politikája, nevezetesen az Ukrajna elleni háború katasztrofális tévedésen alapszik. Azt hiszi, hogy a Nyugatnak már vége. Úgy vélem, hogy Putyin és Kína is túlbecsüli a saját lehetőségeit, miközben súlyosan alulértékeli a Nyugatot.

Ennek alapján most közelebb vagyunk egy világháborúhoz, mint a szovjet időkben?

Nem gondolom, hogy a világ közel járna egy világháborúhoz. Moszkva blöfföl, amikor nukleáris háborút emleget; így próbálja megijeszteni és ezzel maga alá gyűrni a Nyugatot. A magyar kormány propagandagépezete azért beszél világháborúról, hogy kontrasztot képezzen Orbán Viktor miniszterelnök úgynevezett békemissziójával, ami egyébként kizárólag Orbán egóját szolgálja, nem a békét.

> Ki kétli, hogy egy demokratikus Oroszországban Putyint már régen lemondatták volna?... Teljesen tévesen értelmezte Ukrajna és a Nyugat elszántságát. Micsoda balfácán!

Mégis, Magyarország egyik közvetlen szomszédját megtámadták, harmadik éve tart a háború.

Ami Ukrajnában folyik, az borzalmas tragédia. Mindenekelőtt Ukrajna számára az, de Lengyelországnak és a balti térségnek is. Ugyanakkor tragédia Oroszország számára is. Putyin az orosz népet nacionalista maszlaggal mozgósította, ami gyakori a diktátoroknál, amikor nem tudják hatékonyan megoldani országaik valós problémáit. A háború Nyugaton viszont csaknem mindenkinek felnyitotta a szemét és most már látják a Putyin-rezsim igazi természetét. Itt van például Németország, ahol a korábban meglehetősen oroszbarát kormány drámai módon szembefordult a Kremllel. Láttuk, hogy a NATO milyen gyorsan mozgósította forrásait Ukrajna függetlenségének védelmében. Nagy meglepetésre Finnország és Svédország feladta hagyományos semlegességét, hogy segítsen feltartóztatni és elszigetelni Oroszországot.

Röviden: Putyin azt jósolta, hogy Kijev három nap alatt elesik, de kitűzött céljának pont a fordítottját érte el. Gondoljuk csak végig: a háború már nemcsak Ukrajnában, de magában Oroszországban is folyik. Ki kétli, hogy egy demokratikus Oroszországban Putyint már régen lemondatták volna? Hruscsov 1962-es kubai kalandját leszámítva egyetlen szovjet vezető sem követett el ekkora alapvető műhibát. Teljesen tévesen értékelte Ukrajna és a Nyugat elszántságát. Micsoda balfácán!

Mennyire vehető biztosra az Ukrajnának nyújtott amerikai támogatás? A novemberi elnökválasztás után is kitart majd az elszántság?

Az amerikai elszántság mértéke és jellege megváltozhat. Ha Trump nyer novemberben, akkor nem fog annyit segíteni, mint eddig a Biden-kormányzat. Trump kedveli Putyint, de figyelembe véve az amerikai kongresszust, a sajtót és a közvélemény befolyását, nem tudja teljesen magára hagyni Ukrajnát. Ha viszont Harris győz, akkor az USA még aktívabb lesz, mint Biden alatt. Harris ugyanis majdnem olyan eltökélt, mint Ronald Reagan volt az 1980-as években. Ez nem meglepetés. Indiából 19 évesen bevándorolt anyja csodálta választott hazáját, és lánya azóta is az ő hazafiként az „amerikai álmát” éli meg. Továbbá, mivel nő, politikai értelemben kevésbé engedheti meg, hogy gyengének tűnjön. Egykori ügyészként amúgy egyáltalán nem gyenge – de erősnek is kell látszania, hogy elkerülje a bírálatokat. Azt sajnos nem tudom megmondani, ki nyeri meg az elnökválasztást. Van olyan nap, amikor arra számítok, hogy Harris több millió szavazattal többet kap, mint Trump; másnap arra, hogy Trump több elektori voksot kap, tehát mégis nyer; a harmadikon pedig attól félek, hogy nem lesz békés a hatalomváltás. Mind a három lehetséges végeredmény.

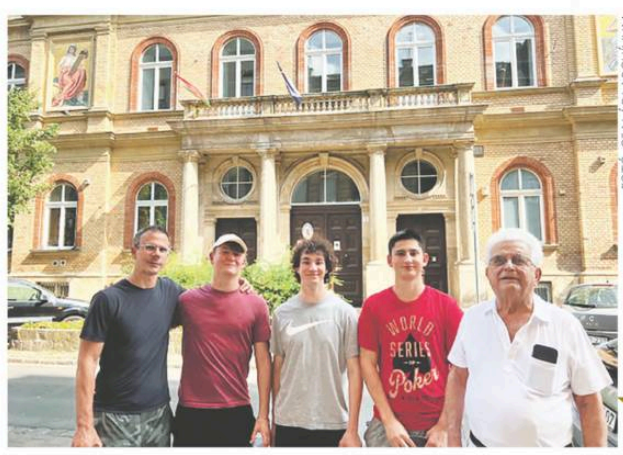

FOTÓ: CSALÁDI ARCHÍVUM

Három nemzedék Gati. Családi fotó idén nyáron, a Madách-gimnázium előtt

CHARLES GATI

A Népszava rendszeres szerzője, a Magyar Nemzet kultúrarovatának egykori gyakornoka 1956 óta él az Egyesült Államokban. Ott járt egyetemre, szerzett doktori címet és lett a nemzetközi kapcsolatok közismert, tekintélyes professzora. A ’90-es évek elején az amerikai külügyminisztériumban volt tanácsadó. Fő szakterülete a Szovjetunió és a keleti tömb, de írt könyvet az 1956-os forradalom történetéről is. Köteteit Magyarországon kezdetben az Orbán Viktor és Kövér László által fémjelzett Századvég adta ki.

Mi következik ebből Magyarország számára?

Amerikából nézve Magyarország gyakorlatilag magára maradt Európában. Orbán Viktort és Szijjártó Pétert Nyugaton már nemcsak bírálják, de ki is nevetik, amiért felnagyítják a saját jelentőségüket. Orbán jóslásokba bocsátkozik, hogy milyen lesz a világ évtizedek múlva; Szijjártó azt állítja, hogy olyan nemzetközi konfliktusokban közvetít, amelyekben a nagyhatalmak is tehetetlennek bizonyultak. Közben Magyarország jelentős adófizetői pénzeket költ az amerikai elnökválasztás befolyásolására, ennek egy részét legálisan, más részét valószínűleg az asztal alatt. A budapesti amerikai nagykövetet állandóan és durván támadják, amiért bírálja a magyar kormányt – pedig a diplomata még mindig szövetségesként beszél Magyarországról, ami nagy önmegtartóztatásra utal a részéről. Példátlan és tulajdonképpen gyerekes pimaszság, hogy Orbán nem talál időt fogadni a nagykövetet és az is furcsa, hogy a magyar kormány bojkottálja a július 4-i nagy amerikai ünnepet, a függetlenség napját. Kinek fontosabb a jó viszony? Amerikának vagy Magyarországnak? A magyar kormány az Egyesült Államoktól, az Európai Uniótól – és igen, a még nálam is öregebb Soros Györgytől – védi a magyar szuverenitást, de a „baráti” Oroszországtól és Budapesten tevékenykedő kémhadseregétől már nem. Hol van itt az elv, a nemzeti érdek, vagy legalábbis az okos kalkuláció? A szuverenitás egyébként, bármilyen fontos is, nem a nemzetközi kapcsolatok egyetlen alapelve. Az volt a XIX. században, de nem az a XXI.-ben. Akik ezt nem tudják, iratkozzanak be egy bevezető szintű kurzusra a nemzetközi kapcsolatok alapelveiről. Javaslom a bécsi Közép-európai Egyetem egyik kurzusát.

Kérdés: Amerikának vagy Magyarországnak fontosabb a jó viszony?

Ami a novemberi amerikai választásokat illeti, Trump győzelme esetén Orbán elmondhatja, hogy a kockázatvállalása bevált. Ha pénzügyileg tovább támogatja Trumpot, időnként be is juthat a Fehér Házba. Ha a szenátus jóváhagyja egy új amerikai nagykövet kinevezését, ami közel sem biztos, akkor a Szabadság tér ritkábban bírálja majd a magyar külpolitikát. Ennek ellenére fontos megjegyeznem, hogy Trump elnöksége esetén se lesz igazán meghitt, baráti kapcsolat a két ország között. Amerikában is számít persze a központi hatalom, de az Orbánt kedvelő ultrajobboldali Heritage Alapítvány nem azonos a Republikánus Párttal, a Republikánus Párt nem azonos Amerikával, és egy esetleges Trump-győzelem sem jelenti, hogy a szenátus vagy a képviselőház is mindenben az új elnökkel tart. Ha Harris győz, akkor az Egyesült Államok és szövetségesei nyomást fognak gyakorolni Orbánra, hogy váltson irányt és támogassa Ukrajna történelmi harcát a függetlenségért. Felszólítják, hogy álljon Lengyelország, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia és Csehország mellé, késztesse távozásra Putyint Ukrajnából. Ha ehelyett Magyarország továbbra is Oroszország pártját fogja, el tudom képzelni, hogy egy Harris-kormányzat áthelyezi az amerikai NATO-csapatokat Magyarországról Romániába és megelégedéssel nyugtázná Magyarország távozását a NATO-ból.

Évek óta bírálója a magyar kormány politikájának, de ez az eddiginél erősebb kritika.

Részben a csalódás befolyásol. Még emlékszem, amikor a ’90-es évek elején Orbán kis kocsijával Felcsútra vitt. Akkoriban a Liberális Internacionálé egyik alelnöke volt. Nem gondoltam, hogy ilyen köpönyegforgató lesz belőle. Erőteljes kritikám tehát nemcsak arról szól, hogy mennyire csalódtam benne, hanem arról, hogy mennyire csalódtam saját magamban is. Fáj az is, hogy ezt teszi a szülőhazámmal. Ezt éreztem júliusban a Barcsay utcában. Meghatódtam, amikor az egyik unokám, aki most járt először Magyarországon, ott jelentette ki, hogy első gyerekének magyar nevet ad majd. Végül is, a 90-ik szülinap is számít. Ha nem most mondom el mindezt, amikor még jó bőrben vagyok, akkor mikor?

€/HUF 394,55 ↓ -0,22% | $/HUF 356,08 ↓ -0,28% | CHF/HUF 419,88 ↓ -0,08%

LAPSZÉL

A világ legjobb munkaadói

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Összesen 16 vállalat kapta meg a Top Employer Magyarország 2024 minősítést a Top Employers Institute-tól, a nyertes listán több mint 120 ország és régió 2300 munkaadója szerepel, akik 12 millió embert foglalkoztatnak. A felmérés hat HR-területet fed le, köztük az emberekre vonatkozó stratégiát, a munkakörnyezetet, a tehetséggondozást, a tanulást, a sokszínűséget/befogadást és a jóllétet. A hazai legjobbak között van a Yettel, a Lidl, a K&H Bank, a DHL vagy éppen a Jysk. NÉPSZAVA

Egyre rövidebb a banki feketelista

Már csak 545 ezer lakossági hitelszerződés van a banki feketelistán, a Központi Hitelinformációs Rendszerben. A nem teljesítő hitelek összegének aránya a lakossági kölcsönállomány alig 3,5 százalékára zsugorodott, a lakáshiteleknek mindössze 2 százalékát nem fizetik rendben az adósok – derül ki a BiztosDöntés.hu összevetéséből. Az, hogy a megugró infláció nem okozott komoly gondokat a lakossági hitelezésben, a kormánydöntés alapján 2022 januárja óta élő, többször meghosszabbított kamatstopnak is köszönhető. NÉPSZAVA

Az MNB nevével csalnak

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Bűnözők tesznek közzé valótlan hirdetéseket az MNB és egy tőzsdei kibocsátó állítólagos befektetési programjáról, amelynél az ügyfelek számlapénzére a jegybank garanciát vállalna. A hirdetések ismert internetes portálok arculatával visszaélő cikkek, hamisítványok. A csalók egyetlen célja a befektetők pénzének megszerzése. Az MNB feljelentést tett és figyelmeztetést adott közzé honlapján a történtek nyomán – közölte a jegybank. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
73 003,59	↑	+0,92%
Mol		
2660 Ft	↑	+2,7%
MTelekom		
1022 Ft	↑	+0,2%
OTP		
18 600 Ft	↑	+0,54%
Richter		
10 690 Ft	↑	+0,28%

Elveszett milliárdok

KERTÉSZET Mára az időjárásnál és a tőkehiánynál is nagyobb problémát jelent, hogy nincs elegendő ember, aki leszedje a termést.

ÁBRAHÁM AMBRUS

„Számításaink szerint közvetlenül és közvetve évi mintegy 50-80 milliárd forint kárt okoz a zöldség- és gyümölcstermesztésben, hogy nincs elég munkaerő, aki leszedje a termést, a ráépülő feldolgozóiparral együtt kalkulálva a teljes szektor szintjén a kár már közelít a 100 milliárd forinthoz” – válaszolta lapunknak a FruitVeB Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács. A helyzetet értékelve úgy fogalmaztak, hogy míg 15-20 évvel ezelőtt még bővelkedtek az olcsó munkaerőben, addig most alig akar valaki az agráriumban dolgozni és főleg kétkezi munkát végezni. Felvetésünkre, hogy ágazati szinten a megfelelő működéshez mekkora a hiányzó munkaerő, úgy reagáltak, „nehéz lenne meghatározni, de az biztos, hogy országos szinten több tízezer emberre lenne szükség”. A gyümölcstermesztésben a jelentős munkaerőigény a májustól októberig tartó időszakban jelentkezik, mivel jórészt május-júniusban zajlik a termésritkítás, illetve májustól októberig tart a szüretelés. A szabadföldi zöldségtermesztésben is döntően április-májusban végzik a vetést, palántázást, majd szintén nyárra és őszre esik a betakarítás.

100 milliárd
forint bevételtől eshet el a zöldség-, gyümölcságazat és a feldolgozóipar amiatt, hogy nincs elég ember, aki leszedje a termést.

A munkaerőhiány okai többrétűek. Benne van a társadalom elöregedése, mint ahogy a külföldi munkavállalás miatti elvándorlás is, így kisebb a merítési lehetőség. Ide sorolható az is, hogy a középfokú oktatásból kikerülő diákok jelentős része felsőfokú intézményben tanul tovább, ők viszont jellemzően nem mennek el kétkezi munkákra.

A zöldség-gyümölcs ágazatok többsége munkaerő-igényes, bár akad olyan terület (ilyen például a csemegekukorica, a zöldborsó, a hagyma, amelyek betakarítása ma már gépesített), amelynek élőmunkaigénye azért elhanyagolható. A csak kézzel betakaríthatóké viszont fajtól függően, hektáronként 500-4000 munkaóra is lehet évente. Sőt akad olyan, ahol ez elérheti a 6000 órát is. Ezt a munkamennyiséget ágazattól és termelési módtól függően 30-70 százalékban szezonálisan foglalkoztatott, alkalmi munkaerő végzi, és csupán a maradék rész oldható meg állandó állománnyal.

A munkaerőért folytatott verseny így rendkívül kiélezetté vált az elmúlt években. Nagyobb eséllyel indulnak benne azok a vállalkozások, amelyek a lehető leghosszabb időre tudnak munkát biztosítani. Ennek következményeként az előrelátóbbak sok esetben ennek megfelelően állítják össze a termelési szerkezetet, így például a szamóca mellett dinnyét, a cseresznye mellett meggyet, szilvát és almát is termesztenek. Ennek köszönhetően nem csupán 1-2, hanem akár 6 hónapig is meg tudják tartani az idénymunkásokat. Ez a hosszabb időszak pedig mindenképpen vonzó a dolgozók számára.

Az előző években még elsősorban a környező országokból, főleg Romániából és Ukrajnából érkeztek vendégmunkások. Döntően inkább magyar anyanyelvűek, leginkább erdélyi magyarok. Ám ez a kör is csupán néhány ezer főre tehető, ami alig jelentett gyógyírt a hazai zöldség- és gyümölcstermesztők problémáira. Ráadásul ma már sokan inkább továbbmennek Nyugat-Európa felé, ahol a munkabérek jóval magasabbak, s azokkal a magyar gazdaságok nem tudnak versenyezni. Németországban például kötelező minimális órabért határoz meg a vonatkozó törvény, és Spanyolországban is van ilyen előírás. (Külföldi munkaerő-toborzásban érdekelt cég vezetője lapunknak ennyit jelzett, hogy a meghatározott minimálórabérnek köszönhetően Németországban egy gyümölcsösben, teljes munkaidőben dolgozva havi 2000 euró is összehozható. Ebből persze szállást és étkezést is fizetni kell, de még így is jóval magasabb összeg jön össze, mint itthon.)

Hiába fizetik a korábbi évekhez képest sokkal jobban a gyümölcsszüretelőket, mégis nehéz embert találni

FOTÓ: LETTENBERGER

Ennek a vándorlásnak a következménye az a helyzet is, hogy Magyarországon immár messze nincs annyi külföldi idénymunkás (arányaiban sem), mint a nyugati országokban. Az Ukrajnában több mint két éve zajló háború szintén rányomja bélyegét erre a piacra is, s onnan is jóval kevesebben érkeznek.

A helyzet túlzás nélkül odáig fajult, hogy a kertészetek jövőbeni fejlődésének és a kertészeti vállalkozások fejlesztési terveinek, elképzeléseinek legfőbb gátja ma már a munkaerőhiány – hangsúlyozták a szervezet részéről. Hogy még inkább érzékelhető legyen a probléma nagysága, hozzátették, ezek a nehézségek mostanra még az időjárási problémáknál és a tőkehiánynál is nagyobbak. Így általános, hogy a gyümölcsösök tulajdonosai már azokat sem nagyon küldik el, akik nem végzik rendesen a munkájukat, sőt még megfeddni sem nagyon merik őket, nehogy odébbálljanak.

Sok esetben ez a probléma húzódik meg döntő részben a termőterületek visszaesése mögött is. Ebből a szempontból igen beszédes és egyben szomorú példa a málna esete, ami jól mutatja, milyen gonddal néznek szembe a termelők. Az 1980-as években a gyümölcs termőterülete még a 7000 hektárt is meghaladta, ami az elmúlt évre 71 hektárra zsugorodott. Ezt a gyümölcsöt nyáron, a tűző napon kellene leszedni, ám erre ma már szinte senki sem hajlandó – fűzték hozzá.

Fizetnének, de nincs kinek

A zöldség-, gyümölcsszedők fizetése jelentősen nőtt az elmúlt években, különösen a nyugati országrészben. Az északkeleti régióban körülbelül 12 ezer forint körül van a napi jövedelem, az ország középső és nyugati részein viszont eléri a 15-18 ezer forintot is. A munkaköröket illetően nagy különbségek nincsenek a bérezésben, de azért akadnak jobban fizető „pozíciók” is – mondták a FruitVeB részéről. A hűtőházakban végzett, áruvá készítési feladatokkal, illetve a magas értékű termékek szedésével az említetteknél is nagyobb jövedelmet lehet elérni.

Nyáron az állam tartotta életben az építőipart

ÉPÍTŐIPAR Idén júliusban az építőipari termelés volumene a nyers adatok szerint 6,2 százalékkal elmaradt az egy évvel korábbitól – tette közzé az ágazat friss számait a KSH. Az épületek építésének termelése 2,8, az egyéb építményeké 10,6 százalékkal esett vissza. Némi gyógyírt az jelenthet, hogy a szezonálisan és munkanaphatással kiigazított indexek alapján az építőipar termelése 1 százalékkal meghaladta a júniusit.

A megkötött új szerződések volumene azonban meglepően nagy mértékben, 108 százalékkal megugrott tavaly júliushoz képest. Ezen belül ugyanakkor az épületek építésére kötött szerződéseké 22,4 százalékkal csökkent, az egyéb építmények építésére vonatkozóké pedig 283 százalékkal nagyobb volt az egy évvel korábbinál. A KSH közlése szerint a kiugró növekedést az útépítésekre kötött nagy értékű szerződések okozták. Vagyis az állami megrendelések adtak támaszt lényegében a teljes építőipari szektornak. Ezek nélkül csúnya adatok lettek volna láthatóak.

> Az állami megrendelések adtak támaszt lényegében a teljes építőipari szektornak.

Ez a helyzet ugyanakkor nem rendkívüli. A szektor sajátosságaihoz tartozik, hogy egy-két nagyobb megrendelés esetében egyes alágazatok kiugró bővülést tudnak felmutatni, ami a teljes szektor számait befolyásolja.

Az eredmények még ezeket figyelembe véve sem túl szívderítőek. A júliusi adat ugyanis szezonálisan és munkanaphatással kiigazítva 3,5 százalékkal marad el a három évvel korábbitól, míg az egész első hét hónapot összevetve alig 0,1 százalékos növekedést látni. Ezek alapján még 2021-hez képest is csupán stagnálás tapasztalható. Az ágazat összességében a legjobb esetben is csak helyben jár. Ennek tükrében bár a nagy értékű útépítésekre kötött szerződések kiugró növekedést jelentettek, a többi alszektor olyan szerény teljesítményt nyújt, hogy aligha túlzás a kijelentés, továbbra sem az építőiparra támaszkodva indul meg a GDP-növekedés.

Emellett az is körvonalazódik, hogy bár áprilisban és májusban akadt két jó hónap, ám egyelőre ezek kivételnek tekinthetők. A júniusi és immár a júliusi adatok is visszaesést jeleznek, ami alapján nem látszik a trendforduló, így alighanem a nyár utolsó hónapja, az augusztus sem tud majd látványos bővülést hozni. Á. A.

Ankara a Nyugaton túli világba vágyik

SZIMULTÁN Törökország csatlakozása a többpólusú világrendet hirdető BRICS-csoporthoz növelné annak súlyát, és kapóra jönne Oroszországnak. A NATO-t viszont joggal aggasztja.

HARSÁNYI GYÖRGY

FOTÓ: AFP/MURAT CETIN MUHURDAR

A világ hivatalosan Jurij Usakovtól, Putyin elnök külügyi tanácsadójától tudta meg szeptember elején, hogy a NATO-tag Törökország felvételét kérte a vezető feltörekvő piaci országokat tömörítő BRICS-be, és a csoport, amelyben idén Oroszország elnököl, még őszi kazanyi csúcstalálkozóján megvizsgálja a kérelmet. A Bloomberg már két nappal korábban megszellőztette a hírt, amelyet Recep Tayyip Erdogan elnök AKP pártja lényegében megerősített.

Az Erdogan-adminisztráció névtelenül nyilatkozó tisztviselői a Bloombergnek elmondták, hogy Törökország erősíteni szeretné globális befolyását. Az új diplomáciai irány azon törekvését tükrözi, magyarázták, hogy a többpólusú világban, amelyben „a geopolitikai súlypont eltolódik a fejlett gazdaságoktól", minden féllel kapcsolatot ápoljon, miközben továbbra is teljesíti a NATO fontos tagjaként fennálló kötelezettségeit. A kérelem néhány hónappal ezelőtti benyújtásához szerintük hozzájárult Ankara csalódása is, amiért nem jutott előbbre az európai uniós csatlakozásra irányuló, 2005 óta tartó tárgyalásain. (Ennek egyik fő oka az EU által kifogásolt jogállamisági és demokráciadeficit volt, miután a 2016-os elvetélt puccskísérletet Erdogan a vélt és valós ellenségeivel való leszámolásra használta fel, tisztogatásokat hajtva végre a hadseregben és az állami intézményekben.)

Az irányváltás mindazonáltal kétségeket ébresztett Erdogan elnök NATO-elkötelezettsége iránt. Törökország BRICS-tagjelöltsége az első alkalom, hogy NATO-tag és EU-tagjelölt jelentkezett egy olyan, Oroszország és Kína által uralt csoporthoz, amely a Nyugat által vezetett globális rend ellensúlyának tekinti magát – írta elemzésében a Euronews. A NATO egyetlen muszlim többségű tagállamáról van szó, amely földrajzi helyzeténél fogva ellenőrzi a Földközi- és a Fekete-tenger hosszú partvonalait és a kettőt összekötő szorosokat is. Ez stratégiailag létfontosságú terület, amelyet érintenek az ukrajnai és a gázai háború fejleményei is. „Erre a transzatlanti közösségnek feltétlenül figyelnie kell" – mondta a hírportálnak Asli Aydintasbas, a washingtoni Brookings Institute munkatársa.

Putyin orosz elnök még júniusban biztosította Erdogan kormányát, hogy teljes mértékben támogatni fogják Törökország BRICS-csatlakozási kérelmét

Az Egyesült Államok egyelőre mégis hallgat a törökök BRICS-tagsági kérelmével kapcsolatban – mutat rá Aydintasbas. Washington „nem akar nyilvános, nagy horderejű vitát Törökországgal", és az lehet a feltevése, hogy a török csatlakozási kérelem nem sok vizet zavar. Hiszen a BRICS főleg a gazdasági izmait igyekszik erősíteni, és nincs saját hadserege.

„Törökország akkor válhat erős, virágzó, tekintélyes és hatékony országgá, ha egyszerre javítja kapcsolatait Kelettel és Nyugattal" – hangoztatta Erdogan augusztus végén Isztambulban. „Minden ettől eltérő módszer csak árt Törökországnak". Szavai ismerősen csengenek az Orbán-kormány külpolitikai törekvéseit figyelő magyar füleknek, ahogy Ankara motivációi is. A BRICS „motorja" nagyrészt Kína, amely az USA-val hagyományosan szövetséges országok körüludvarlásával próbálja növelni globális befolyását.

Törökország felvételét – ha azt a kazanyi csúcson elfogadják – Moszkva a többpólusú világrend felé vezető jelentős sikerként könyvelhetné el.

Törökország úgy véli, hogy a BRICS-csoporthoz való csatlakozás segíthet javítani a Kínával és Oroszországgal való gazdasági együttműködést, s az ország kereskedelmi csatornává válhat az EU és Ázsia között, valamint az Oroszországból és Közép-Ázsiából érkező gázexport csomópontjává – mondták a Bloomberg forrásai.

Június 11-én, amikor Volodimir Zelenszkij elnök éppen Berlinben, az Ukrajnai Helyreállítási Konferencián kért segítséget az orosz légierő által nap mint nap bombázott országa számára, Hakan Fidan török külügyminiszter Vlagyimir Putyin orosz elnökkel tárgyalt Moszkvában, s kremlbeli találkozójukról azt mondta, hogy az „fantasztikusan jól sikerült". Putyin is elégedettnek hangzott. „Üdvözöljük Törökország érdeklődését a BRICS-országok munkája iránt. Teljes mértékben támogatni fogjuk ezt a törekvést" – idézték szavait.

A Responsible Statescraft (RS) amerikai külpolitikai magazin elemzője, Michael Corbin szerint az irányváltáshoz hozzájárult, hogy Törökország dühös, amiért a Nyugat, élén az Egyesült Államokkal képtelen megfékezni Izrael gázai háborúját, és tart annak kiszélesedésétől. Erdogan már most is nehezen tudja összehangolni érdekeit egyik oldalon a NATO-val, a másikon pedig a muszlim országokkal.

„Törökország akkor válhat erős, virágzó, tekintélyes és hatékony országgá, ha egyszerre javítja kapcsolatait Kelettel és Nyugattal" – hangoztatta Erdogan augusztus végén Isztambulban.

További motiváció lehetett, hogy a BRICS idei csúcsát Oroszországban tartják, s annak sikere rendkívül fontos Moszkva számára. A csatlakozás így kölcsönösen előnyös lehet az ukrajnai orosz invázió 2022-es kezdete óta szoros kapcsolatot ápoló Moszkva és Ankara számára. Az amerikai elemző valószínűnek tartja, hogy Putyin orosz elnök Erdogannal egyeztetve látogatott el augusztusban a Törökországgal szövetséges Azerbajdzsánba is, hogy bebiztosítsa Ilham Alijev elnök részvételét a BRICS-csúcson és támogatásáról biztosítsa az ország csatlakozási szándékát. Putyin a minap Uhnágin Hürelszüh mongol elnököt is meghívta a kazanyi csúcsra, egy héten belül három új potenciális tagot kínálva fel a BRICS számára.

Mindenesetre a BRICS-sztori török fordulata önmagában is szalagcímekbe emelte a szervezet októberi csúcstalálkozóját. Törökország felvételét pedig – ha azt Kazanyban elfogadják – Moszkva a többpólusú világrend felé vezető jelentős sikerként könyvelhetné el. Éppen, amikor a nyugati hatalmak azon vannak, hogy az Ukrajna ellen Iránnal és Észak-Koreával szövetkező Oroszországot elszigeteljék a világban.

Feltörekvő hatalmak klubja

A Brazília, Oroszország, India, Kína és Dél-Afrika kezdőbetűi után elnevezett BRICS-be a legnagyobb feltörekvő gazdaságok tartoznak. A csoportot eredetileg a kölcsönös befektetések megkönnyítésére hozták létre, ám a 2010-es években egyre inkább összetartó tömbbé formálódtak, amelyet a legfejlettebb ipari országok (a G7 csoport) geopolitikai riválisának tartanak. Alapító tagjai a nyugati hatalmak dominanciájával szemben egy igazságosabb világrendet szorgalmaznak, és követelik az olyan nemzetközi intézmények reformját, mint az ENSZ Biztonsági Tanácsa, a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank. Utóbbiak alternatívájaként hozták létre a sanghaji székhelyű Új Fejlesztési Bankot, amelyen keresztül az új tagok hozzáférhetnek finanszírozásokhoz. A csoport idén év elején kilenctagúra bővült Egyiptom, Etiópia, az Egyesült Arab Emírségek és Irán bebocsátásával. Az október 22–24-i kazanyi csúcson további négy ország: Malajzia, Thaiföld, Törökország és Azerbajdzsán felvételi kérelmét vitatják meg. Putyin orosz elnök hétfői állítása szerint több mint 30 ország jelezte már, hogy valamilyen formában csatlakozni kíván a BRICS tevékenységéhez.

Bíróság elé állítják az irodalmat

TÁMADÁS A török igazságszolgáltatás azzal vádolja Yavuz Ekinci írót, hogy egy regényében a terrorizmust propagálta. Emiatt akár hét év börtönre is ítélhetik. A per a kurd kultúra elleni elnyomási hullám része. „Az irodalmat bíróság elé állítani olyan, mintha a szelet akarnánk börtönbe zárni" – írja a sikeres török író, Ahmet Ümit, akinek több művét is átültették magyarra, az Ekincinek írt szolidaritási levelében. „Ez soha nem sikerülhet", folytatta. A török igazságszolgáltatás mégis megpróbálja: Ekincinek jövő szerdától „a Kurdisztáni Munkáspártot szolgáló terrorpropaganda" miatt kell bíróság elé állnia Isztambulban az Akiknek álmait összetörik című regénye miatt, emlékeztet a Die Presse.

A nyilvánvalóan önéletrajzi ihletésű regény egy kurd menekültről szól, aki menedékjogot kapott Németországban, mégis visszatér a délkelet-anatóliai Batmanba, és a kurd hegyekbe költözik. A regényt két évvel ezelőtt betiltották és elkobozták Törökországban. „Mivel a bíróság nem tudja bebörtönözni a regény szereplőit, így a szerzőt akarja túszul ejteni" – kommentálta az ellene felhozott vádakat Ekinci. A szerző, aki Isztambul és Hamburg között ingázik, részt kíván venni a tárgyaláson.

A PEN International írószervezet az eljárás azonnali leállítására szólított fel. „Yavuz Ekinci üldözése fenyegető üzenet a többi törökországi író számára" – magyarázta a PEN International elnöke, Burhan Sönmez, aki maga is törökországi kurd. „Mindannyian azt kockáztatjuk, hogy megrágalmazzák és bebörtönzik őket, ha olyan könyveket írnak, amelyek nem követik a hivatalos irányvonalat, vagy ha nehéz témákkal mernek foglalkozni."

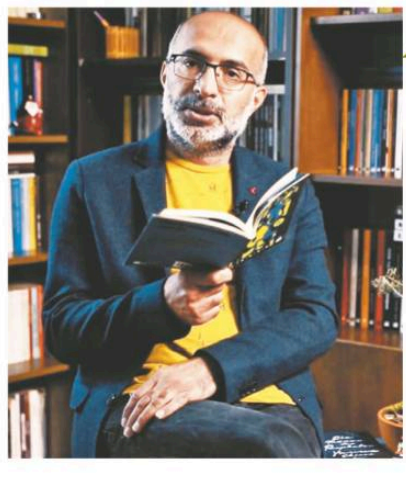

„Mivel a bíróság nem tudja bebörtönözni a regény szereplőit, így a szerzőt akarja túszul ejteni" – kommentálta az ellene felhozott vádakat Yavuz Ekinci

Ekincit már korábban másfél év próbaidőre ítélték egy 2011-es és 2012-es személyes Twitter-üzenetsorozat miatt, mielőtt 2014-ben megjelent regényét 2022 februárjában betiltották. Ha a mostani perben elítélik, akár hét év börtönbüntetésre is számíthat. „Mindaz, ami történik, olyan mint az 1984 egy nagyon rossz filmváltozata" – állapította meg Moritz Kunstmann, az Ekinci legutóbbi regényeit a német olvasókhoz eljuttató müncheni Antje Kunstmann kiadó munkatársa.

Yavuz Ekinci Magyarországon kevéssé ismert, de műveit több más nyelvre is lefordították. 2001-ben elnyerte a Yasar Nabi Nayir „Figyelemre méltó novella"-díjat, később több más török irodalmi elismerést is kapott. Sokáig Batmanban tanított. Isztambulban is élt, majd 2023-ban Németországba ment a német PEN Berlin segítségével, néhány hetet töltött a német fővárosban.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Trumpnak elege lett a tévévitákból

FOTÓ: AFP/SAUL LOEB

Nem vesz részt újabb elnökjelölti vitán Kamala Harris ellen a november 5-i választás előtt - közölte Donald Trump republikánus jelölt csütörtökön, miután több felmérés szerint demokrata riválisa nyerte hét eleji televíziós vitájukat. „NEM LESZ HARMADIK VITA!" – írta a volt elnök a Truth Social közösségi oldalon, ahol dicsérte saját Harris elleni keddi teljesítményét, azt állítva, hogy ő nyert. Trump júniusban már részt vett egy vitán Joe Biden hivatalban lévő demokrata elnökkel, aki rossz teljesítménye miatt visszalépett az újabb jelöltségtől alelnöke javára. Nem sokkal Trump posztja után Harris egy gyűlésen azt mondta: „Úgy vélem, tartozunk a választóknak azzal, hogy rendezzünk még egy vitát". NÉPSZAVA

Rossz az Eygi haláláról szóló vizsgálat

A Washington Post szerint az izraeli biztonsági erők (IDF) roszszul írták le azokat az eseményeket, amelyek múlt hét pénteken Aysenur Ezgi Eygi török-amerikai tüntető halálához vezettek a ciszjordániai Náblusz közelében. Első vizsgálatában az IDF azt állította, katonái egy erőszakos tüntetés vezetőjét vették célba, amikor „egy tragikus hiba eredményeként" véletlenül lelőtték Eygit, a Nemzetközi Szolidaritási Mozgalom 26 éves tagját. Az amerikai lap 13 szemtanú beszámolója és több mint 50 videó és fénykép alapján készült jelentése szerint azonban a tüntetés már elcsendesedett, amikor az izraeli katonák tüzet nyitottak. Eygit „mintegy 20 perccel azután lőtték le, hogy a tüntetők már levonultak a főútra, mintegy 180 méterre az izraeli erőktől" – áll a WP jelentésében. NÉPSZAVA

Phenjan képet közölt urándúsító üzeméről

FOTÓ: AFP/KCNA

Észak-Korea első ízben tett közzé fotókat egy urándúsító létesítményéről. A képeken látszik, ahogy az ország vezetője, Kim Dzsongun bejárta az üzemet, miközben további urándúsító centrifugák üzembe állítását követelte országa nukleáris arzenáljának növelése érdekében. Phenjan, amely tiltott fegyverprogramjai miatt számos ENSZ-szankcióval néz szembe, a 2006-os első nukleáris kísérlete óta egyszer sem közölt részleteket urándúsító létesítményéről. Kim most bejárta a Nukleáris Fegyverek Intézetét és a „fegyverminőségű nukleáris anyagok gyártóbázisát" – jelentette pénteken a fotókat nyilvánosságra hozó KCNA állami hírügynökség. NÉPSZAVA

Európa átalakuló biztonsága

GEOPOLITIKA NATO-tag lesz-e Ukrajna 2030-ra? – ez volt az egyik fő kérdés a Budapest Energy and Security Talks konferencia második napján.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

NATO-tag lesz-e Ukrajna 2030-ra? – ez volt az egyik fő kérdés a Budapest Energy and Security Talks című konferencia második napján. Bár a katonai tömb júliusi, washingtoni csúcstalálkozójának közös nyilatkozatában Ukrajna útját a NATO-ba „visszafordíthatatlannak" nevezték, a terv problematikus természete a beszélgetés résztvevőit is megosztotta.

James Carafano, a konzervatív Heritage Alapítvány munkatársa kiemelte, hogy a NATO a közép-európai államok, valamint a frissen csatlakozott Finnország és Svédország csatlakozásával jóval nagyobb stratégiai mélységgel rendelkezik, mint a hidegháború végén. Ukrajna esetleges független státusza azonban győzelem lenne Moszkva számára. Álláspontja szerint ha nem is a 2030-as évre, de végül megvalósulhat Ukrajna belépése az euroatlanti szövetségbe. Tomi Huhtanen, a brüsszeli Wilfried Martens Európai Tanulmányok Központjának ügyvezetője egy fokkal bizakodóbb hangnemben úgy fogalmazott, hogy „Ukrajna tagsága nélkül nem lehet hosszú távú békét elérni a térségben". Vargha Tamás honvédelmi miniszterhelyettes fogalmazott a legóvatosabban. Azt mondta, hogy ő az utat tenné az első helyre a „visszafordíthatatlan" jelzővel szemben, s kiemelte a kárpátaljai magyar kisebbség érdekeinek fontosságát. Carafano végül arra is figyelmeztetett, hogy az Egyesült Államok és más globális szereplők nem kezelhetik Ukrajnát elszigetelten a közel-keleti és a Dél-kínai-tengeren lévő konfliktusgócoktól. A stratégiai elrettentés hagyományos eszközei, tehát a védelmi ernyőt nyújtó rakétarendszerek mellett a stabil gazdasági növekedés is fontos tényező az európai biztonság erősítésében – fogalmazott.

Ezután Miroslav Lajcak egykori szlovák külügyminiszter, most a nyugat-balkáni régió ügyeiért felelős uniós különmegbízott beszélt. Ukrajnát illetően elmondta, hogy a háború ugyan önmagában tragédia, de pozitív hozadéka, hogy határozott és gyors egység született a külpolitikai cselekvés terén.

A szakértők abban egyetértettek, hogy Ukrajna független státuszának kikényszerítése a háború végén győzelem lenne Moszkva számára

Miroslav Lajcak uniós különbiztos szerint a háború pozitív hozadéka, hogy egység született a külpolitikai cselekvés terén.

Philip T. Reeker, az amerikai védelmi minisztérium egykori eurázsiai ügyekkel foglalkozó diplomatája videóüzenetben és magyarul köszöntötte a konferencia résztvevőit. Reeker két alkalommal is szolgált az Egyesült Államok budapesti nagykövetségén. Méltatta a 90-es évekbeli magyar politikai környezet optimizmusát, de hamar Európa és a NATO jelenkori kihívásaira fordította a szót. Kiemelte a NATO 5. cikkelyének fontosságát és azt, hogy a kiberhadviselés, a dezinformáció és a nem állami háborús aktorok új kihívásokat támasztanak a szövetséggel szemben. Ugyanakkor kitért arra is, hogy a formálódó Kína–Oroszország–Irán-tengellyel szemben az euroatlanti szövetség továbbra is a szabadság és szuverenitás védelmezője. „A jogállam és az emberi jogok tesznek különbséget köztünk és azok között, akik igyekeznek aláásni a szövetségünket" – summázta álláspontját Reeker.

GONDOK

KAISER FERENC

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem docense lapunk kérdésére azt is elmondta, hogy minden nyugat-európai hadsereg küzd az elégtelen toborzással

A rendezvény egyik délutáni workshopján az európai védelmi ipar lehetőségeiről és kihívásairól osztották meg nézeteiket az amerikai, német és magyar meghívottak. Az egyik fő hátráltató tényezőnek az európai fegyverpiac túlzottan heterogén beszállítói körét nevezték meg. Kaiser Ferenc, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem docense lapunk kérdésére azt is elmondta, hogy minden nyugat-európai hadsereg küzd az elégtelen toborzással. A kudarc fő oka az lehet, hogy a katonai pálya nem jelent vonzó lehetőséget a társadalmi mobilitásra, mint a kevésbé tehetős országok hadseregeinél. Ezt jól mutatja, hogy az Egyesült Államok vagy az Egyesült Királyság tisztikarában is felülreprezentáltak az etnikai kisebbségek tagjai. A többségi társadalom fiataljaival szemben számukra még mindig kitörési lehetőséget jelent a katonai pálya.

Moszkva zajt csap a Biden–Starmer-találkozó körül

933 NAP Visszavonták hat moszkvai brit diplomata akkreditációját – közölte pénteken az orosz Szövetségi Biztonsági Szolgálat (FSZB). Közleménye szerint azután hozták meg az intézkedést, hogy a feltárt dokumentumokból kiderült, a brit külügyminisztérium egy része segített koordinálni „a politikai és katonai helyzet eszkalációját" Ukrajnában. A Foreign Office ezzel szemben azt közölte, hogy az orosz fél a múlt hónapban hozta meg lépését a két ország közötti folyamatos diplomáciai ütésváltások részeként. A külügyi szóvivő leszögezte, hogy „az FSZB által a munkatársaink ellen ma megfogalmazott vádak teljesen alaptalanok... Nem kérünk bocsánatot nemzeti érdekeink védelméért." Források szerint a brit diplomaták már hetekkel ezelőtt elhagyták Oroszországot, és már érkezik a váltásuk a moszkvai brit nagykövetségre.

Az FSZB órákkal azután tette közzé lépését, hogy Keir Starmer brit miniszterelnök Washingtonba érkezett, ahol Joe Biden amerikai elnökkel tárgyal arról, hogy Ukrajna számára engedélyezzék a Storm Shadow rakéták bevetését Oroszországon belüli célpontok ellen. Az amerikai külügyminiszer és brit kollégája két napja, közös kijevi látogatásukon értésre adták, hogy kormányaik közel állnak ahhoz, hogy feloldják a tőlük kapott nagy hatótávolságú rakéták használatára vonatkozó eddigi korlátozásokat. Válaszul az orosz elnök csütörtökön kijelentette, egy ilyen lépés azt jelentené, hogy a NATO „háborúban" áll Moszkvával. „Ez pedig jelentősen megváltoztatná a konfliktus természetét" – mondta Vlagyimir Putyin az állami televízió riporterének.

FOTÓ: PROFIMEDIA

A háborút Oroszország kezdte, és bármikor leállíthatja – reagált Keir Starmer brit kormányfő az orosz elnök fenyegetésére

Putyin fenyegetésére reagálva Keir Starmer – még útban Washington felé – azt üzente Vlagyimir Putyinnak, hogy London nem keresi a konfliktust Oroszországgal. Az ukrajnai háborút Oroszország kezdte. A kíséretében lévő újságíróknak nyilatkozva azt mondta, hogy Oroszország, amely „illegálisan megszállta Ukrajnát", „bármikor véget vethet ennek a konfliktusnak. Ukrajnának joga van az önvédelemhez."

Oroszország még 2023-ban megkezdte egy új, nagy hatótávolságú támadó drón, a kínai motor és alkatrészek felhasználásával készülő Garpiya-A1 gyártását – jelentette a Reuters, az európai hírszerzésben dolgozó, meg nem nevezett forrásra és megszerzett dokumentumokra hivatkozva. Kína semleges félnek állította be magát a háború kezdete óta, de elmélyítette gazdasági kapcsolatait Oroszországgal, és már korábban tudhatóan az orosz hadiipar legfőbb szállítójává vált a kettős felhasználású cikkek tekintetében.

Putyin szerint a korlátozások feloldásával a NATO hadban állna Moszkvával.

Az ukrán elnök tegnap bejelentette, hogy 49 orosz fogságba ejtett katona és civil térhetett vissza Ukrajnába egy újabb fogolycserével. Az indiai külügyminisztérium közben azt közölte: sikerült elérnie, hogy elbocsássanak az orosz hadseregből 45 indiai állampolgárt, akiket korábban kényszerrel vettek rá, hogy szerződést írjanak alá az orosz védelmi tárcával és Ukrajnába küldtek harcolni. Az újdelhi minisztérium hozzátette, hogy további 50 az ukrán fonton tartózkodó indiairól tud, és lépéseket tesz „kimentésük és szabadon bocsátásuk érdekében".

HARSÁNYI GYÖRGY

Keresztelő Szent Viktor

SZABÓ BRIGITTA

Az Orbán-kormány kifejezetten szeret nevet adni annak, amit éppen csinál. Már csak azért is, hogy ne kelljen állandóan magyarázni a magyarázhatatlant. Volt már a talpra állás, az országvédelem, a családok, a munkából élők költségvetése. Most éppen – rögön a háborús után – a béke költségvetése fut. Utóbbi komoly segítséget is kap, jelesül a semleges gazdaságpolitikát.

Az ember azonnal kutatni kezd a fejében, aztán előveszi a szakkönyveket majd segítségül hívja okos barátját, Google-t, hátha utóbbi tudja, vajon miről is lehet szó. Valahogy a gazdaságpolitika és a semleges szó számomra nem fér meg egymás mellett. Pedig ha gazdaságpolitikáról van szó, akkor széles a paletta, amiből válogatni lehet, így valahol már feltűnhetett volna. Ugye van rövid vagy hosszú távú, konjunkturális vagy szerkezeti, a stabilizálót vagy a fejlődést segítő, kereslet- vagy kínálatorientált, merkantilista (a külkereskedelemre épülő) vagy patrióta (a hazai cégeket helyzetbe hozó), a jóléti (méltányos jövedelemelosztást célzó), a neoliberális (a piacok automatizmusára épülő), a szociális (nevével ellentétben nem akarja feltétel nélkül mindenkire kiterjeszteni a szociális hálót), és hosszan sorolhatnám, hogy milyen ideológiák és irányelvek léteznek és milyen utak járhatók. A semlegesség azonban egyikre sem jellemző. Minden irányzat egy adott cél mentén leteszi valami mellett vagy valami ellen a voksot.

Szerencsére végül Orbán Viktor segített, amikor a YouTube csatornáján megosztotta a tudást, amivel a kötcsei találkozón állt elő. Öt ismérvet sorolt fel, a finanszírozási, a beruházási, piaci, a technológiai és az energiasemlegességet. Mint mondta, Magyarország folyamatos finanszírozási kényszerben van, ezért nem lehetséges, hogy kizárólag egy pénzpiacról biztosítsák az ország hiteligényeit. „Brüsszel és London kevés, Katarra, Pekingre és Tokióra is szükség van.” A beruházások esetében sem tenne különbséget kelet és nyugat között, s szerinte ebben a tekintetben jól állunk, hiszen Németország 25 milliárd, az Egyesült Államok és Kína pedig egyaránt 9 milliárd eurót fektettek be Magyarországon. Szerinte a piacok között sem szabad ideológiai döntéseket hozni. „Szép dolog, ha az Európai Unió piacaira termelünk, de pontosan ugyanannyit ér, ha Kína vásárolja meg azonos összegért a termékeinket.” A miniszterelnököt nem érdekli, kié a technológia, csak a legjobb legyen, és akkor sem esik kétségbe, ha nem jön Ukrajna felől a gáz, majd jön máshonnan.

Erre én biztosan nem a semleges jelzőt használnám. Pláne ha azt is nézem, hogy a NER és a Fidesz is benne van a képletben. Én sokkal inkább az öncélút, a tekintettel nélkülit, a számítót, az elvtelent, a kiszámíthatatlant mondanám. Ezeknek legalább lenne értelmük. Mindenki rögtön értené, hogy miről beszél a miniszterelnök. Ebben élünk, aggassanak is bármilyen elterelő jelzőt a kormány intézkedéseire.

Ha pedig Orbán Viktor örömét leli a keresztelésben, akkor álljon papnak. Ott mostanában úgyis megüresedett néhány hely.

JEGYZET

Bonta Miklós

Nyugdíjapály

Aligha hatja meg a magyar nyugdíjasokat, hogy esetleg alacsonyabb lesz idén az átlagos infláció, mint amekkorát az egyébként ezer sebből vérző 2024. évi előzetes kormányzati elképzelések tartalmaztak. Tavaly még 4 és 6 százalék közé tették a pénzromlás ütemét, ezért a felső értékkel emelték januárban az időskori járadék összegét. Varga Mihály pénzügyminiszter nemrégiben bejelentette, hogy 2025-től 3,2 százalékkal nő a nyugellátások összege. Addig pedig évközi korrekcióra, nyugdíjprémiumra senki ne számítson. Az augusztusi, évesített 3,4, a nyugdíjasoknál 3,6 százalékos fogyasztói árindex azért is kiemelkedő szereppel bír, mert az esztendő első nyolc hónapjának átlagos inflációs értékét szokták figyelembe venni a következő évi nyugdíjemeléskor. A múlt havi, 2021 februárja óta nem tapasztalt mértékű, viszonylag kedvező inflációs adat elsősorban annak volt betudható, hogy az üzemanyagok ára augusztusban alacsonyabb lett, mint az egy esztendővel korábbi. Ugyanakkor olyan alapélelmiszerek ára, mint a liszt, egy év alatt 30, a tartós tej csaknem ugyanannyi, míg a vaj egyetlen hónap alatt közel 10 százalékkal drágult. Így nem nehéz megjósolni, hogy az ősz és a tél a folyamatos drágulások időszaka lesz, s aligha lenne meglepő, ha az esztendőt 5 százalékos inflációval zárnánk.

Ugyanakkor jó esély van arra, hogy a minimálbérek jövőre 10 százalékkal emelkednek, az az általános tapasztalat, hogy a versenyszférában az átlagos keresetek ezt mindenképpen meghaladják. Mindez azt vetíti előre, hogy 2025-ben – még a februári 13. havi nyugdíjemelést is figyelembe véve – az időskorúak járadéka és a bérből és fizetésből élők keresete közötti különbség jövőre tovább nő. Egy svéd író szerint: „A legrosszabb a nyugdíjaslétben, hogy az embernek túl sok ideje van belegondolni dolgokba.”

PÁPAI GÁBOR RAJZA

ÖZÖNVICC

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Dívák és demokraták

Taylor Swift, a „lány a szomszédból” tehetséges countryénekesből mára globális popikonná, két lábon járó „őzikeerővé”, soft powerré vált.

Sokatmondó statisztika volt látható a CNN hírcsatornán a napokban. Egy júliusi felmérés szerint a 18–29-es életkorú szavazók körében Joe Biden elnök 7 ponttal vezetett Trump előtt. E sovány eredményen némiképp javított Kamala Harris jelölése, aki 15 pontra tornázta fel előnyét a Republikánus Párt aranyhajú megrontójával szemben. Azonban a 15-ös számot látva sem dőlhetnek hátra a Demokrata Pártnál, hiszen Biden négy éve magabiztos, 28 pontos előnyt regisztrált a hivatalban lévő elnökkel szemben. Kell tehát egy megmentő, aki megszólítja a millenniumi korosztály politikailag passzívabb táborát.

Taylor Swift, a „lány a szomszédból” tehetséges countryénekesből mára globális popikonná, két lábon járó „őzikeerővé”, soft powerré vált. Az Eras Tour nevű világturnéja már 1 milliárd dollárt termelt, ami Guinness-világrekord, és hol van még a vége! Az énekesnő Instagram-oldalát 283 millió ember követi, „swiftie” becenevű rajongói pedig áhítattal lesik minden szavát. A keddi elnöki vita után Swift a közösségi oldalán jelentette be, hogy a Harris–Walz párosra adja szavazatát a novemberi elnökválasztáson. A bejegyzésben elhelyezett egy linket is, amelyre kattintva regisztrálhatnak a választói névjegyzékben még nem szereplő szavazók. Huszonnégy óra alatt közel 338 ezer követője kattintott a regisztrációs oldalra vezető linkre. Swift befolyását korábban a Trump-kampány is megpróbálta politikai tőkévé kovácsolni. A mesterséges intelligencia segítségével készült hamis fotón Amerika allegóriája, Uncle Sam módjára buzdította rajongóit a republikánus jelölt támogatására. Swift tollaival tehát minden politikus szívesen ékeskedik.

Megváltást azonban ő sem jelent Harris számára. A demokrata jelölt továbbra is gyengén teljesít a fiatal férfi szavazók körében, akiknek némely tesztoszterongőzös TikTok-videók nagyobb vonzerőt jelentenek, mint egy harmincas nő szerelmi csalódásai. A verseny továbbra is kiegyenlített. Minden idők egyik leghosszabb, egyben leggyorsabban pergő 51 napja következik.

Vér

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

Vegyük elő, persze csak egy gondolat erejéig, Csurka Istvánt. Aki, ha élne, biztos kommunikációs partnere lenne a Fidesz élvonalának, bár, meglehet, már ő is egy kicsit elavultnak bizonyulna. De ez most mellékes is, inkább csak arra a gondolatára emlékeztetnék, amely arról szólt, hogy – szerinte – a szakértelem ócska bolsevista trükk. Azért nem tettem idézőjelbe a mondatot, mert a közbeszédben így ragadt meg a csurkai gondolat, amely eredetileg így hangzott: a szakmai indokok túlhangsúlyozása ócska bolsevista trükk. És ez egy picivel, de csak egy picivel enyhébb változat, de a különbség a mai Fidesz-világban elhanyagolható, amikor általánossá vált egy-egy kiragadott nyilatkozat átértelmezése. (Csak emlékeztetőül, mintapéldányként MZP kijelentése arról, küldene-e katonákat Ukrajnába...)

Szóval Csurka... illetve Orbán. A miniszterelnök Kötcsén – ezúttal is rendesen nyújtott témát mindenkinek – a következőket mondta: „A szakértők korszaka lejárt, harcolni kell, és aki nem véres, az nem harcolt.” Lássuk be: messze túlhaladta 90-es évekbeli elődjét, s noha most nem kommunistázott, már egyenesen harcra szólított. Fizikai harcra. Jól tudom persze, hogy a kijelentést, ha magyarázni kellene, azt szimbolikus értelemben kellene értelmezni, vagy legalábbis úgy keretezné a kormányfő politikai igazgatója vagy a maga köré gyűjtött elemzői kar, de egyrészt Orbánnál nem lehet rákérdezni, visszakérdezni a tartalomra, másrészt miért is kellene nekünk a segítségére, a felmentésére sietnünk.

Orbán szívesen él harci hasonlatokkal, szinte minden beszédében megfújja a trombitát, mégis, ez a véres hasonlat új dimenziót nyit, valamelyes új utat is kijelöl.

Egyébként is: Orbán szívesen él harci hasonlatokkal, szinte minden beszédében megfújja a trombitát, mégis, ez a véres hasonlat új dimenziót nyit, valamelyes új utat is kijelöl. Például egyszer és mindenkorra lezárja azt a vitát, hogy vajon képes lehet-e a Vezér kompromisszumokra, gesztusokra? Eddig is általános volt a vélemény, hogy Orbán személyisége ezt lényegében lehetetlenné teszi, de mégis, akadt, aki úgy vélekedett, hogy most rákényszerül. Rákényszerül, mert romokban a gazdaság, nincs egyetlen jó mutató sem, az emberek rosszul élnek, egy komoly réteg kifejezetten nyomorog, a nemzetközi presztízsünk a béka feneke alatt, vagyis, bizony, szükség lenne a nemzeti konszenzusra. Ráadásul felbukkant egy olyan riválisa, aki közelít hozzá, a kényelmes belső politikai status quo felbomlóban van, hát mikor, ha nem most.

De nincs most. Orbán éppenséggel partner abban, hogy felszámolja parlamenti ellenzékét, büntetőügyekkel gyengíti őket, kétfrontos harcot vív, parlamenti és azon kívüli ellenfeleivel, és ezt elvárja a követőitől. Elvárja, hogy véres csatákba bonyolódjanak, jelentsen ez bármit. Pontosabban: annyit mindenképpen jelent, hogy meg kell küzdeni mindenkivel, ám azt egyáltalán nem gondolja, hogy ezt sportszerű körülmények között kell megtenni. Ellenfél, ellenség van, akit le kell teríteni, ha kell. Nem véráldozattal, de földre kell küldeni.

Ezt üzente Orbán Kötcséről az övéinek. Nincs új stílus, nincs kitárulkozás; vér van. Hogy ehhez miként viszonyul Lázár János kávézása, kvaterkázása a hajdani rádió épülete előtti tüntetőkkel, nos, ezt még nem tudtam megfejteni.

Kétpártrendszer?

CIVIL BESZÉD

LENDVAI ILDIKÓ,
az MSZP volt országgyűlési képviselője

Nem állítom, hogy túlságosan szeretem a kétpártrendszert. Az amerikai és a brit politika ugyan erre épül, és ettől még nem omlott össze a demokrácia, de a kontinensen a sokszínű választói akarat leképezésére plurális, többpárti viszonyok alakultak ki. Ami nem mond ellent annak, hogy szükség esetén a pártok blokkokba tömörüljenek. Mert van, amikor a politikai szabad versenyre is az ad esélyt, ha előbb megszabadulnak a versenyt korlátozó túlhatalomtól. Magyarul attól a rendszertől, amely formailag nem, de a valóságos befolyási lehetőségek szempontjából egypártrendszert jelent.

Magyarországon már régen ez a helyzet. Ezért volt elkerülhetetlen a sok összefogási kísérlet az ellenzéki oldalon. Csak azt nem próbáltuk ki, milyen az, amikor ezt nem nyögvenyelősen, hanem mindnyájan komolyan akarjuk. Így válhatott az „összefogás" gúnyos szitokszóvá, nevetség tárgyává. Többek között ez hiteltelenítette el a „régi" ellenzéki pártokat a csüggedő választóik szemében. Előbb azt vonták kétségbe, képesek vagyunk-e a győzelemre, később már azt is, egyáltalán akarunk-e győzni.

Az ellenzék körül épp akkorra fogyott el a politikai levegő, amikor a Fidesz körül a gazdasági. Már nem tudott évről évre növekvő gazdaságot, biztonságot, állami juttatásokat produkálni. Európai elszigetelődése kínosan erős fénnyel reflektorozott rá a torz gazdasági szerkezet, az elhibázott gazdaság- és oktatáspolitika következményeire.

Számos elemzés mutatta ki: ebben a kivételes pillanatban – amelyben kormány és ellenzéke egyidejűleg került válságba – ígérte a teljes politikai térkép lecserélését a Tisza.

Számos elemzés mutatta ki: ebben a kivételes pillanatban – amelyben kormány és ellenzéke egyidejűleg került válságba – ígérte a teljes politikai térkép lecserélését a Tisza. Lehet szeretni-nem szeretni (mindkettőre találni okot), de jól használta a pillanatot. Mára odáig nőtt, hogy felvetődött a kétpártrendszer lehetősége. Amelyben az ellenzéki blokk már nem pártok szövetségéből, hanem egyetlen pártból áll. Nem tudjuk, mi lesz 2026-ra. De ha a mai tendenciákat meghosszabbítjuk, esetleg a DK visszakapaszkodhat 5 százalék fölé, de az sem sokat változtatna a két domináns párt küzdelmén.

A kétpártrendszer esélye véget vet a centrális erőtér hatalmi játszmájának is. Persze jobban szerettem volna, ha a konzervatív szélsőjobb és a progresszív, részben baloldali erők versenye váltja fel a centrális erőtér trükközését, de nem így történt. Akkor pedig abból a helyzetből kell a rendszer- és kormányváltást kiküzdeni, ha muszáj, nagy áldozatok árán is, ami van. Ahogy sok másra, de stratégiát kell alkotni a kétpártrendszer viszonyaira is.

Orbán kötcsei beszéde erről szól. Sokáig negligálni, gúnyolni, lelegyinteni próbálták a Magyar Péter-jelenséget. Nem vezetett eredményre. Orbán a nevét sem mondta ki. Most megnevezi a sajtó előtt is – már az is új, hogy szóba áll velük. Bent, a teremben kemény harcot hirdet („aki nem véres, az nem harcolt!"). A keménykedés politikája már Kötcse előtt elkezdődött: a „párt öklét", a Szuverenitásvédelmi Hivatalt most a gödi civilekre is ráeresztik. Innentől mindenki jöhet. Folytatódik a leszámolás Iványiékkal, szétverik az önkormányzati autonómia maradékát: készül a terv az iparűzési adó teljes elvonására, ellehetetlenítik a fővárosi tömegközlekedést az eddigi banki finanszírozási technikák (az ún. factoring) betiltásával.

Orbán tisztában van vele: a kétpártrendszer elsősorban a kormányzóképességek versenye. Eddig kormányzással, szakpolitikákkal nem strapálták magukat. Elég volt gyurcsányozni, brüsszelezni, sorosozni. A kötcsei közönség döbbenten hallhatta: tessék kiállni a szakmai vitákra! Eddig tilos volt, az erre hajlandókat is leszoktatták róla. Nem is lesz könnyű erre alkalmas embereket találni, de ez legyen az ő bajuk. „Megyünk lopni, jövünk vitázni!" – foglalja össze erős szarkazmussal Tóta W. az új jelszót.

Valamit tenniük kell majd az eddigi EU-gyalázó kommunikációval is. Épp a tegnapi Népszavában olvashattuk, hogy a Policy Solutions kutatása szerint a legnagyobb különbség a Fidesz és a Tisza tábora közt az Unió iránti elkötelezettségben és bizalomban van, amely az utóbbiaknál kétszer akkora (olykor a baloldalnál is nagyobb), mint a kormánypártiak között.

De mi a „Tiszántúl", a progresszív ellenzéki pártok feladata? Nyilván szeretnének, szeretnénk 3. pólus maradni. De fel kell készülni arra is – ahogy a Tiszának is –, hogy a döntő pillanatban majd nem oszthatjuk meg az ellenzéki blokkot. És főleg arra: a 3. pólus létét nem alapozhatjuk csak a parlamenti jelenlétre, amely vagy biztosítható, vagy nem. Ideje felgyorsítani egy világnézeti-mozgalmi-kulturális harmadik pólus, hálózat létrehozását. A (nem csak a munkaerőpiacra kiterjedő) érdekvédelmi szervezetekkel, szakmai vitakörökkel, műhelyekkel, helyi civil közösségekkel, önállóságukat védő önkormányzatokkal.

Még az is lehet: Orbán megpróbál manipulálni minket, egy Tisza-ellenes érdekközösségre hivatkozva. Aki hülye, beugrik.

Kötcse hivatalos mottója az volt: „Legyen béke már!" Én Babitsból mást választanék: „Legyen vége már!" Az országot mesterséges lövészárkokkal feldúló, a valóságos ellentéteket elfedő, mindnyájunkat kiröhögő és átverő, egész sunyi vircsaftnak. Amit mindközönségesen Orbán-rendszernek hívunk.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A semlegesség hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Viktor (a kötcsei találkozón), hogy „az új gazdaságpolitikának semleges gazdaságpolitikának kell lenni. Ez azt jelenti, hogy ellent kell állni mindenfajta blokkosodásnak, bármelyik blokk mögé történő lecsatlakozásnak, ki kell maradnunk azokból a konfliktusokból, amelyek választásra kényszerítenek bennünket, hogy Kelet vagy Nyugat".

Ezzel szemben a tény az, hogy már választottunk, és tagjai vagyunk a nyugati blokknak, az Európai Uniónak és a NATO-nak. Semlegesek csak akkor tudnánk lenni, ha ezekből kiszállnánk, csakhogy a Kelet és a Nyugat között a senki földje van. Kiszállunk?

Azt állította továbbá a miniszterelnök (ugyanott, a gazdasági és benne az energiasemlegességről beszélve), hogy „el fogunk érni 2032-re oda, hogy energia szempontjából nagyjából önellátóak leszünk".

Ezzel szemben a tény az, hogy ez kizárt. Még ha elkészülne is addigra az új paksi atomerőmű, akkor is legfeljebb elektromos energiából termelnénk elegendőt, de ez sem jelentene önellátást, hiszen orosz fűtőanyagra, illetve az elhasznált fűtőelemek oroszországi elhelyezésére lesz szükség. Ráadásul a rohamosan növekvő áramfogyasztáshoz (lásd: akkugyárak) még kelleni fog földgáz is, ehhez pedig a gáz döntően Oroszországból érkezik. Hogy lesz az orosz fából semleges magyar vaskarika?

Ahhoz talán kellett ez a (kisbetűs) kormány, hogy a jól ismert ultrákat bevezessék a zsidónegyedbe egy kis fenyegető demonstrációra.

Azt is állította Orbán (a Kossuth rádióban), hogy „az egyik legfontosabb mutató a gazdasági növekedésünk, ami meghaladja az Európai Unió átlagát".

Ezzel szemben a tény az, hogy év per év alapon ugyan meghaladja, de a legfrissebb adat szerint az előző negyedévhez képest nálunk 0,2%-kal csökkent a gazdaság teljesítménye, miközben az uniós GDP 0,3%-kal nőtt. Nyilván nem figyeltek Orbán Viktorra, és kanyarban előztek.

Azt állította ezenkívül a kormányfő (ugyanott), hogy „akárhogy is nézzük, 4 százalék körüli fogyasztás van, tehát az emberek többet költenek".

Ezzel szemben a tény az, hogy akárhogy nézzük is, a fogyasztás nem 4, hanem legfeljebb 2-2,5%-kal nőtt az idén. Ellenben rózsaszín szemüveg leszállított áron kapható!

Azt állította Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója (Facebook-oldalán kommentálva a bosnyák fociultrák Palesztinát éltető provokatív felvonulását a budapesti zsidónegyedben), hogy „ha nem ez a Kormány (sic!) lenne Magyarországon, akkor a migránsok mindennap ugyanezt csinálnák az Önök házai előtt. De amíg mi itt vagyunk, addig garantáljuk, hogy ez ne így legyen. Idehaza minden zsidó honfitársunk biztonságban érezheti magát."

Ezzel szemben a tény az, hogy most is ez a nagybetűs Kormány van hatalmon, és mégis megtörténhetett ilyesmi Budapesten, ráadásul nem migránsok, hanem egy európai ország őshonos polgárai, szélsőséges bosnyák muzulmánok csinálták. Vagyis nem kell ahhoz migránsnak lenni, hogy valaki európaiként (bosnyákként, albánként, törökként) muzulmán, palesztinbarát és akár szélsőséges legyen. Ahhoz viszont talán kellett ez a (kisbetűs) kormány, hogy a jól ismert ultrákat bevezessék a zsidónegyedbe egy kis fenyegető demonstrációra. Netán városnéző útvonaltérképet is adtak nekik ezen a kerülő úton a stadion felé?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Rokonság

Olvasom, hogy Finnországban folyamatosan csökken a hajléktalanok száma. 2008-ban úgy döntöttek ugyanis, hogy minden menedékhelyet be kell zárni, a közösségi szállások helyett kis lakások építése lett a cél. Létre is jött egy alapítvány, majd egy hálózat, és természetesen az állam is beszállt a programba. Náluk ma már miniszteri biztosa van a hajléktalanság ügyének. Na már most, nálunk ilyesmiről szó sem lehet. Az ideiglenes szállók és a népkonyhák létezését a civilek és egyházak biztosítják, mindezt a NER legfeljebb szigorúan felügyeli, de inkább akadályozza, a hajléktalanokat pedig üldözi. Mert a hatalmat nem érdekli az utca porában nyomorgó ember, maradjon csak ott alul, mindentől távol. Azért halkan megjegyzendő, hogy a finnekhez rokoni szálak fűznek minket. Mi lenne, ha egy kicsit tanulnának tőlük a honi nagyurak?

SPÁNYIK MIKLÓS

Migránspara

Kerítés ide, kerítés oda, az embercsempészet virágzik. Az elfogott és elengedett embercsempészek botránya is bizonyítja, hogy a magyaros megoldás újratermeli a csempészbandákat. Megfogyatkozásuk legfeljebb akkor volt tapasztalható, amikor az EU nyomására a szerbek felszámolták az illegális menekülttáborokat a határ mentén. Ha nincs migráns, nincs kit szállítani. Bakondi úr hátradőlhet, de ha a szerbek meggondolják magukat, és a saját lakosságuk megfélemlítésére újratermelik az illegális táborokat, akkor a menekültforgalom ismét átfolyik Magyarországra. Aztán persze kifolyik a túloldalon, hiszen ebben az országban senki sem akar maradni.

MIKULÁS FERENC

Ájtatos manó

Pár napja egy imádkozó sáska telepedett panelpalotánk falára. Dúl bennem a bűnbánat, mert bizony kétszer is elhessegettem onnan, de hosszabb-rövidebb idő múltán újból visszatért. Úgyhogy ezentúl békén hagyom, de azért szemmel tartom! Csak azt tudnám, hogy miért olyan vonzó az a hely a számára? A magaslati levegő, merthogy az ötödiken lakunk, a délelőtti napfény, az az egy szál virágos növény az ablakpárkányon? Rejtély. Többnyire a falon tartózkodik, és láthatóan szüntelen imádkozik. Mindenesetre utánanéztem a neten a fajtájának, és csak reménykedem, hogy ő egy echte magyar ájtatos manó – még az kéne, hogy valami bevándorló legyen.

MÉHES JÁNOS

Sír a telefon

A Hatvani 5. Számú Általános Iskola Facebook-oldalán olvashatták a hívők: „Tanévnyitó szentmise és iskolatáska szentelés 2024. szeptember 1-jén vasárnap, a 10 órai szentmisén." Bezzeg az iskolából kitiltott mobilok szentelése elmaradt. Még jó, hogy a felhívást a készülékek begyűjtése előtt elolvashatták a mobiljukon a gyerekek.

LADÁNYI ANDRÁS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Az esőnap esőnapja

Az időjárás miatt sem ma, sem a kijelölt esőnapon nem tudja megtartani koncertjét a huszonöt évvel ezelőtt alapított Keep Floyding a Várkert Bazárban, ahol a Pink Floyd The Division Bell című albumának esszenciája végül október 6-án hangzik el. NÉPSZAVA

Banksy-műveket loptak

Vasárnap éjszaka betörtek a londoni New Cavendish Streeten található Grove galériába, ahonnan elvitték Banksy Lány léggömbbel című, 270 ezer fontot érő képét – ez volt az egyetlen eltulajdonított műalkotás, ami azóta megkerült. A két gyanúsított – a 47 éves Larry Fraser és az 53 éves James Love – október 9-én áll bíróság elé. BBC

Elhunyt Chad McQueen

63 éves korában meghalt Chad McQueen színész, akinek a legismertebb szerepe az első két Karate kölyök filmben játszott Dutch volt. Az egykori filmes legenda, Steve McQueen fia filmek producereként is tevékenykedett. NÉPSZAVA

Rhoda, a kolosszus

KONCERT A Hammond mezítlábas királynője, a 86 éves Rhoda Scott ezúttal is felejthetetlen estét adott a Dohány utcai zsinagógában.

BALASSA TAMÁS

FOTÓK: MAZSIHISZ/KONCZ MÁRTON

Lisztes Jenő cimbalomművész és Roby Lakatos jazzhegedűs is zenésztársa volt Rhoda Scottnak

A 86 éves Rhoda Scott nem csupán hangokat hallat, hanem összefüggéseket szólaltat meg

Az csak a második gondolatom volt Rhoda Scott csütörtök esti budapesti koncertjén, hogy vajon hányadik lendületes swingnél esik le a fejem tetejéről a papírkipa, muszáj volt elképzelnem a Dohány utcai zsinagóga közönségét masszívan ide-oda bucskázó főfedőkkel. (A motörheades headbanging képi megjelenése már tényleg túlzás volt.) Az első gondolatom azonban a gyönyörködésé volt, úgy vigyorogtam a Hammond mezítlábas királynője láttán, akár a tejbetök, hiszen ritkán kap ember egy ültő helyében bizonyságot a zene fiatalító szérumának hatásáról, amit jobb korokban elfogadtak volna közvetlen Isten-bizonyítéknak. (Ami persze a létezését nem igazolná, de erről majd máskor.) Egyébként a Dohány utcai zsinagóga önmagában is egy földre szállt csoda, az építészeti monumentalitással, a fémdetektoros beeresztéssel, a professzionális biztonsági szolgálattal, a közvetlenül beszélgető emberekkel és a FUCK HMS-matricával. (Utóbbival nem tudunk vitatkozni, de élünk a gyanúperrel, hogy nincs isten, ami sírás nélkül értene egyet Netanjahu macsétával elvégzett precíziós gázai műtéti beavatkozásával, a holokauszt e helyt torokszorítóan átélhető, soha nem múlható tragédiája után sem.)

Bejutunk, leülünk, s bár beteg a világ (semmi gond, mindig meggyógyul, akár az emberiség árán is), mi éppen a legjobb helyen vagyunk.

Rhoda Scott 86 éves, de ez igazából teljesen lényegtelen. A zenéjének bizonnyal kevés köze van ideiglenes porhüvelyéhez, a muzsikát nem a kezéből, nem a testéből meríti, nem csupán hangokat hallat, mert azt jóformán bárki tudna, hanem összefüggéseket szólaltat meg. Hogy nagy szavakat ne mondjunk, a világegyetem hangzik fel belőle, ahogy az orgonához ül. Nézem azt az elementáris derűt, ami átjárja, mintha ma kezdené kísérni az ötvenes-hatvanas évek New Jersey-i templomaiban a gospelkórusokat. Fekete lelkész édesapja és fehér édesanyja akkoriban maguk is zongoráztak, orgonáltak, énekeltek, különböző kis gyülekezetekben fordultak meg, ahol az Írás és a spirituálé is megérintette a kislányt. Hétévesen ült először a templomi hangszerhez, kilencévesen már beugrott egy lebetegedett orgonista helyére. Zenei tanulmányai után a legendás Count Basie vette szárnyai alá. Élete nagy részét Franciaországban töltötte, ahol évtizedekig a perche-i plébánia templomában orgonált. A rajongók szerencséjére azonban több tucat jazzalbumot is kiadott (kettőt Magyarországon), amelyek legtöbbször távoli (mindazonáltal lényegében azonos) világok találkozásai voltak. Mert ahogy a hangok kapcsolódnak egymáshoz, s lesznek többek tőle, úgy igaz ez az eltérő kultúrák találkozására is. Csak a vak nem látja a sokszínűség csodáját.

E színes palettáján Scott mellett ezúttal Lisztes Jenő cimbalomművész zenei projektje Serei Dániel dobossal és Orbán György bőgőssel érkezik, a klasszikus jazztriók hangzását balkáni ízekkel, amerikai sztenderdekkel és cigányzenei motívumokkal keverve. Ebben a koktélban magától értetődően van helye Roby Lakatosnak, aki csaknem tíz éve muzsikál együtt a cimbalom világjáró virtuózával. A Brüsszelben edződött Lakatos a hegedű nagymestere, és Liszteshez hasonlóan egyesül benne a balkáni világzene, a cigánymuzsikusi örökség és a jazz számos leágazása: nem véletlenül keresztelte el a szakirodalom unortodox fúziós cigányzenének. Lisztes és Lakatos parádés szólisták, akik a Rhoda Scott-koncert tavaszi előzményén (Masters & Pieces Vol. 1.) Marian Mexicanu román harmonikaművésszel kiegészülve töltötték meg a zsinagógát. Most egy erős és érzelmes énekhangra, Radics Gigire esett Lisztes mint zenei vezető választása, aki a többi között Máté Péter Most élsz című szerzeményével és a Yentl című musical Papa, Can You Hear Me?-jével simogatta a lelkeket – hangjának nemes hangszere számukra szöveg nélkül volt igazán elragadó. (Ízlés dolga, de jobb szeretjük Kiss Erzsi vagy Berki Tamás szavak miatt nem szabadkozó, szabadon szárnyaló muzsikáját.)

Nem volt kihagyható, és nem is maradt kétségek között a zsinagógaközönség: az összes hangszer egyszerre szólalt meg végül. Hangzásnak volt jelentős, s a hála sem maradt el.

INFÓ

Rhoda Scott & Radics Gigi & Roby Lakatos & Lisztes Jenő: Masters & Pieces Vol. 2. Dohány utcai zsinagóga, szeptember 12. Zsidó Kulturális Fesztivál 2024

Az elmúlt években elkomorult a társadalmi közérzet

KÖZÜZENET Magyar pétermesék, vasúti kavalkád, jacht – az idén is megvoltak a zsánerek az ARC kiállításon; a Család? címszó azonban sokkal személyesebb, érzékenyebb alkotásokat hívott elő. – Apukám mindig azt mondta, ha nyakig ér a szar, örüljünk, hogy legalább nem hullámzik. Vagy, ha lehet, ne csapkodjunk. Hát szerintem pedig igenis csapkodni kell – mondta Geszti Péter tegnap az ARC megnyitóján, a Bikás parkban. A reklámszakember szerint ki kell mászni az apátiából, az önfeladásból, a szolgalelkűségből, a kontraszelektált kis- és középszerűség mocsarából. – Éppen ezért tartom különösen fontosnak, hogy a szabad és kritikus véleményalkotás ezen különleges formája, a hungarikumnak is felfogható ARC kiállítás él és virul, sokak jóvoltából teret ad a bátran gondolkodó, autonómiára vágyó és megszólalni is képes embereknek.

A 24. ARC plakátkiállítás a Család? címszóval indítja meg dilemmáink, sérelmeink, vágyaink, gondolataink kreatív hullámát.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Gézamalac Magyar pétermesék című műve Borz-díjas lett

„A család az vajon mi? Te tudod? Nemzetünk nagyjai tudni vélik, de ezt ők sem gondolhatják komolyan. A család az kaotikus, alakváltozó, meghatározhatatlan és megfoghatatlan közeg, ami egyszerre a legnagyobb boldogság és a legnagyobb teher” – olvasható többek között a pályázati felhívásban, mely idén is szívet szorongató vagy melengető plakátokat ihletett. A családi kálváriákon túl érzünk még félelmet a digitalizációval, a háborúval, a klímaválsággal, a gyermekeink jövőjével kapcsolatban. Egyik szemünk sír, a másik műtéti időpontra vár – hirdeti az egyik plakát. Az idén is görbe tükröt tart elénk Magyarország leglátogatottabb köztéri kiállítása, amelyet a húszfős zsűri, köztük Földes András, Kemény Lili, a Z generációt képviselő Nyáry Luca és az ARC mögött álló „mozgatórugó”, Bakos Gábor válogatott.

Bár a képek a megszokott fekete humorból nem szenvednek hiányt, ahogy már tavaly is megfigyeltük, „olyannyira elkomorult az elmúlt években a társadalmi közérzet, hogy a korábban jellemző humor az egyéni magyar túlélés eszköze már-már kiveszni látszik ezekből a képekből” – állapította meg Geszti Péter. A fő témában első helyezett Rivasz Gergő Haszonélvezeti jog című alkotása az állami gyermekgondozás, valamint a gyermekvédelmi visszaélések fojtogatóan torz valóságát vetíti hatszor három méterben az orrunk elé. Ellensúlyoz azonban a második helyezett Varga László Új arisztokrata családok című képe, vagy a harmadik helyen végzett Safranek Zita Családi örökség című munkája, amely őszintén poénkodik a családi traumákon és az abszurd tehetetlenségen. Külön-Borz-díjas lett (a legkedélyborzolóbb műnek járó díjat kapta) Gézamalac Magyar pétermesék című műve, amelyen megjelenik például az óperenciás tenderek „királya” és „királynője”, nem kell elárulni, kiknek a képében. Gézamalac hozzáfűzte: „Mindenki eldönti, hogy elhiszi-e a mesét, vagy nem.”

Budapest különdíját Venczel Zoltán Megváltoztak a dolgok című pályaműve nyerte el. A Civil szívvel díjat Rados Katalin, Csöngei Adrienn és Paul Dorothy kapta A szakma fájdalma – Így vagyunk mi szülésznők című alkotásukért. A Hammer Agency különdíját Szunyog Sára Nagyi utazik című pályamunkája érdemelte ki, és díjat kapott még Vermes Zita Kutyás Park című műve Újbudától.

Ahogy a főpolgármester, Karácsony Gergely fogalmazott: „Van egy arc, amibe minden évben belenézhetünk, és valóban elképesztően jól fölszívja azokat az ügyeket, témákat, feszültségeket, azokat az iróniákat vagy éppen keserűségeket, azokat a szépségeket és rútságokat, amikben élünk.” Fontos, releváns, igényes és szabad. Az ARC plakátkiállítás az idén is kötelező kultúrprogram. RÓNAY LILI

INFÓ

Család? 24. ARC plakátkiállítás, Bikás park

FOTÓ: AFP/JUSTIN TALLIS

Gardiner hálás, hogy ismét kivételes zenészekkel dolgozhat együtt

Új zenekart alapított Gardiner

VISSZATÉRÉS A világhírű angol karmester, Sir John Eliot Gardiner nemrég jelentette be új együtteseinek megalapítását, amelyekkel már világhírű koncerthelyszíneket érintő turnéra is készül. A The Constellation Choir és Orchestra elmondása alapján Európa legkiválóbb zenészeiből és énekeseiből áll össze, valamint különleges vendégszólistákat is ígér a decemberi németországi, franciaországi, ausztriai és luxemburgi helyszíneken adott koncertekre – adta hírül az Operawire beszámolója alapján a Papageno.

„Mikor júliusban visszatértem a karmesterséghez, mélyen megérintettek és inspiráltak azok a rendkívül lelkes és támogató üzenetek, amelyeket zenészektől, előadóktól és szervezőktől kaptam. Már a nyár elején is azt mondtam, hogy egyáltalán nem állok készen a visszavonulásra, viszont új projektekre szeretnék összpontosítani. A

A karmester nem csupán bocsánatot kért a „sajnálatos és menthetetlen viselkedése” miatt.

Springhead Constellation és ez a turné – amely még csak az első lesz a sok közül – ennek a megvalósulását jelenti, és nagyon izgatott vagyok, hogy mit érhetünk el együtt. Hálás vagyok, hogy ismét ilyen kivételes zenészekkel dolgozhatok együtt” – nyilatkozta a 81 éves karmester, aki 2024 nyarán jelentette be, hogy lemond az általa, 1964-ben alapított Monteverdi Kórus és Zenekaroknál (MCO) betöltött igazgatói székéről.

Mint arról korábban a Népszava is beszámolt: Sir John Eliot Gardiner 2023 augusztusában egy franciaországi fesztiválon Berlioz A trójaiak című operája előadása alatt az első felvonás után megpofozta az akkor huszonkilenc éves William Thomas basszust, Priamosz alakítóját. Az indok az volt, hogy Thomas nem a megfelelő oldalon hagyta el a színpadot. Gardiner a színpad mögött, ahol a nézők nem láthatták, a többi szereplő szeme láttára pofozta meg és ütötte szájon az énekest. Gardiner képviselője később azt mondta, hogy a karmester aznap este az extrém hőségtől szenvedett, és egy nemrégen hozott változtatás a gyógyszerezésében is oka lehetett viselkedésének, amit megbánt.

Gardiner mindazonáltal korábban is ismert volt a zenészekkel szembeni nyers viselkedéséről, 2014-ben a Londoni Szimfonikus Zenekar egyik rézfúvósával szemben kelt ki magából, az eset akkor szintén bejárta a sajtót. Gardiner a „sajnálatos és menthetetlen viselkedése” miatt hagyta el hat évtized után az MCO-t – és nyilvánosan megkövette William Thomast.

NÉPSZAVA

Almák és Bernstein

KONCERT A szó és a zene egyenrangú partner volt a Rumbach zsinagógában Korcsolán Orsolya hegedűművész hangversenyén, amely nem csak Bradley Cooper hiányos Bernstein-filmjét egészítette ki.

TÖLGYESI GÁBOR

A Zsidó Kulturális Fesztivál hagyományosan megelőzi a zsidó őszi ünnepeket, amikor egy hónapon keresztül a zsinagógák népe az ő Teremtőjével való kapcsolatát úgy erősíti meg, hogy elszámol a vétkekkel, amelyeket egy éven keresztül elkövetett. Amikor pedig az Újév, a Rós ha-sána ráköszönt a zsinagógák népére, akkor e bűnökért a közösség előtt bocsánatot kell kérni, és azokat meg kell bocsátani – mondta el Korcsolán Orsolya csütörtöki koncertjének rendhagyó felvezetőjében a Rumbach zsinagóga igazgatója. Kiss Henriett ezt a számvetést azzal ajánlotta a hallgatóság figyelmébe: nem csak azt kell felidézni, ami rossz volt az elmúlt esztendőben, azt is, ami nagyon jó volt. A következő évben a rosszat tegyük múlttá, de ami jó volt, azt vigyük át új alapként, hogy az új év abból a jóságból fakadjon, amit az előző évben felépítettünk. Az Újév két legfontosabb jelképe: az alma és a méz. Ilyenkor a zsinagógákban almaszeleteket mártanak mézbe, ezt kell elfogyasztani. Az alma kerek és tökéletes, a méz pedig édes: így kívánnak egymásnak édes és jó új évet.

Korcsolán Orsolya estje az engesztelés napja, a jom kippur megidézésével kezdődött. Max Bruch 1881-ben bemutatott műve, a Kol Nidré (minden fogadalom) jom kippuri dallamokból építkezik, amelyekkel az egykori berlini főrabbi, Abraham Lichtenstein ismertette meg a protestáns német zeneszerzőt. A Kol Nidré valójában nem ima, hanem kinyilvánítása annak, hogy minden fogadalom, amelyet nem emberek felé tettek, legyen semmis.

Mint az est házigazdája, Sugár Gergely kürtművész – a hegedűművész férje – elmondta: az arameus szöveg a középkorban keletkezett, amikor nagyon sok zsidót erőszakkal betérítettek keresztténynek. A koncert tematikájába – mindaz, ami a Bernstein-filmből, a Maestróból kimaradt – pedig azért illik bele, mert Leonard Bernsteinnek nagyon fontos volt a zsidó identitása. Bernstein a zene közelébe is a bostoni zsinagógában került, ahol Izso Glickstein, azaz Garai Izsó volt a kántor, aki a budapesti Zeneakadémián Hubay Jenő tanítványa volt. Garai Izsó aztán kántornak tanult Bachmann Jakab főkántornál, épp itt, a Rumbach utcai zsinagógában.

Max Bruch e művét eredetileg nem vallási célokra szánta, hanem koncerttermekbe, a csodálatosan felújított Rumbach zsinagóga pedig most koncertterem. Mégis, Korcsolán Orsolya koncentrált, minden hangot mélyen a lélekből előhívó előadásában a mű egy olyan rendkívüli imának hangzott, ami megérinti a szívet.

Bernstein a zene közelébe a bostoni zsinagógában került, ahol Izso Glickstein, azaz Garai Izsó volt a kántor.

FOTÓ: POSZTÓS JÁNOS

Korcsolán Orsolya, Sugár Nátán és a MÁV Szimfonikusok. Aki nem látható a képen, pedig itt volt: Leonard Bernstein

Bernstein a hatvanas években sokat tett Gustav Mahler reneszánszáért, végakarata volt, hogy Mahler V. szimfóniájának partitúrájával temessék el – ez is kimaradt Bradley Cooper filmjéből. A szimfónia harmadik tétele, az Adagietto valójában egy szerelmes vers Alma Mahlerhez. – Minden sikeres férfi mögött áll egy nő. A bécsi századfordulón ez a mondás úgy volt érvényes: minden zseniális férfi mögött egy nő áll, Alma Mahler – jegyezte meg Sugár Gergely, aki a koncert kulisszatitkaiba is bepillantást adott: – Ezt Gustav már leírta 42 évesen, hogy fogod te ezt vezényelni? – kérdezte 18 éves karmesternövendék fiát, Sugár Nátánt. – Apa, figyelj! Ezt egy 21 éves csajnak írta. Szerinted?! – volt a válasz. Annyi bizonyos: Sugár Nátán és a MÁV Szimfonikusok ezen az estén nagyon együtt voltak.

INFÓ

Ami a filmből kimaradt: Leonard Bernstein Szerenád. Rumbach utcai zsinagóga, szeptember 12. Korcsolán Orsolya hegedűművész, Sugár Nátán karmester és a MÁV Szimfonikus Zenekar. Zsidó Kulturális Fesztivál 2024.

Az est fő műve, Bernstein ötételes Szerenádja idézi egy kicsit Sztravinszkijt, egy kicsit Prokofjevet, Tony és Maria is megjelenik benne a három évvel későbbi West Side Storyból – hívta fel a figyelmet Sugár Gergely. Aki Platón Lakomáját – amely a művet inspirálta – úgy írta le, mint egy partit, amelyen a világ egész értelmisége ott van, de végül csak Szókratész marad józan és fejti ki – az ötödik tételben – nézeteit a szerelemről. A Magyarországon ritkán játszott, pedig könnyebben befogadható mű piszok nehéz darab a hegedűsnek, de Korcsolán Orsolya játékán ez csöppet sem hallatszott. Aki a ráadásban a Schindler listájának fő zenei témáját egy újabb megindító imaként interpretálta. John Williams egyik legszebb muzsikáját egyébként 1993-ban Itzhak Perlman adta elő, aki a világ legjobb zenei egyetemén, a New York-i Juilliard Schoolon volt Korcsolán Orsolya egyik mestere.

Film, színház, muzsika a Dob utcában

FESZTIVÁL Október 5-én kezdődik a kéthetes, 22. Spinoza Zsidó Fesztivál a Dob utcai Spinoza Színházban – 14 programmal, 4 premierrel, két ősbemutatóval és 84 közreműködővel. A programsorozatot az Én, Zsa Zsa című monodráma ősbemutatója nyitja. Az előadásban – melynek írója Ann Silberberg és Létay Dóra, rendezője Czeizel Gábor – a kilenc házasságáról is híres-hírhedt hollywoodi díva, Gábor Zsazsa őszinte szembenézéssel, sajátságos humorával és utánozhatatlan stílusával arra keresi a választ: ki is volt ő valójában? Gábor Zsazsát Létay Dóra kelti életre.

A Spinoza fesztivál másik ősbemutatója Yonatan Esterkin monodrámája, A Zsidó Kutya, amely egy kutya szemszögéből mutatja be a holokauszt tragédiáját, miközben alapvető emberi értékekről, barátságról, összetartozásról szól. A színművet egy Izraelben felnőtt amerikai színész, Adam Meir adja elő magyarul.

FORRÁS: SPINOZA FESZTIVÁL

Gábor Zsazsát Létay Dóra kelti életre a monodrámában

A fesztiválon három filmet is bemutatnak. Dénes Gábor filmje, A történet a zsidó munkaszolgálatról arra keresi a választ, mire képes a fasizmus, a populizmus, a gyűlöletet gerjesztő politika, amely szétroncsolja a társadalom egészséges szövetét, éppen úgy, mint az egyes embert. Surányi András filmjét Fischer Iván életútjáról Karmester varázspálcával címmel a Spinoza közönsége láthatja először. Surányi jegyzi a Bródy-vallomások című filmet is, amely a zenész édesanyja emlékére készült, tele Bródy János belső vívódásaival és sok zenével.

A koncertek is elmaradhatatlanok a fesztiválon: a Sabbathsong, illetve Klein Judit és a Haverim klezmeregyüttesek fellépésén túl Fellegi Balázs Leonard Cohen dalaiból válogat, továbbá Nógrádi Gáborral együtt elénk hozzák a világi zsidó zene olyan fenegyerekeit, mint például George Gershwin, Seress Rezső, Leonard Bernstein és a többiek.

A Spinoza szórakozva tanító drámáiból több is műsoron lesz a fesztiválon. Ilyen például a zsidó állam megálmodójáról, Herzl Tivadarról szóló kávéházi dráma Makranczi Zalánnal a főszerepben, valamint Capa, a világhírű háborús fotós című színmű, amelyben a kalandos életű Robert Capát Ódor Kristóf, barátját és útitársát, Besnyő Éva fotográfust Grisnik Petra alakítja.

És egy kis pikantéria a végére: Balázs Gábor eszmetörténész minden fesztiválra izgalmas témát szemez a hallgatóságnak, idén a Hősnők és/vagy rosszlányok a Bibliában címmel tart előadást.

NÉPSZAVA

INFÓ

22. Spinoza Zsidó Fesztivál, Spinoza Színház, október 5–20.

A mosoly, és ami mögötte van

HATÁS Könnyed, gyorsan illanó élményre számítottam, amikor elindultam a Keep smiling kiállítás megnyitójára. Aztán valami egészen mást kaptam.

KUKLAI KATALIN

Galériához képest aprócska helyiség Budapest belvárosában a Pop and Roll Art Gallery, mérete okán nem is képes egyszerre túl sok alkotást bemutatni. De hát a szakértők szerint amúgy is felesleges végigloholni az óriási múzeumokon, mert megnézni ugyan meg tudunk ezer képet, szobrot, de valóban befogadni csak néhányat. Ahhoz, hogy hagyjuk hatni a műveket, időt kell szánni rájuk. Mert ami első ránézésre talán csak kusza vonalaknak vagy értelmetlen installációnak tűnik, egyszer csak elkezd mesélni. Megérint valamit a lelkünkben, felhoz egy emléket, egy gondolat indul útjára, és máris egészen más szemmel tekintünk rá.

Pontfény világítja meg a bűntény helyszínét, körülötte félhomályba burkolózik a padló. Az alacsony

Majoros Áron: PAC-MAN III

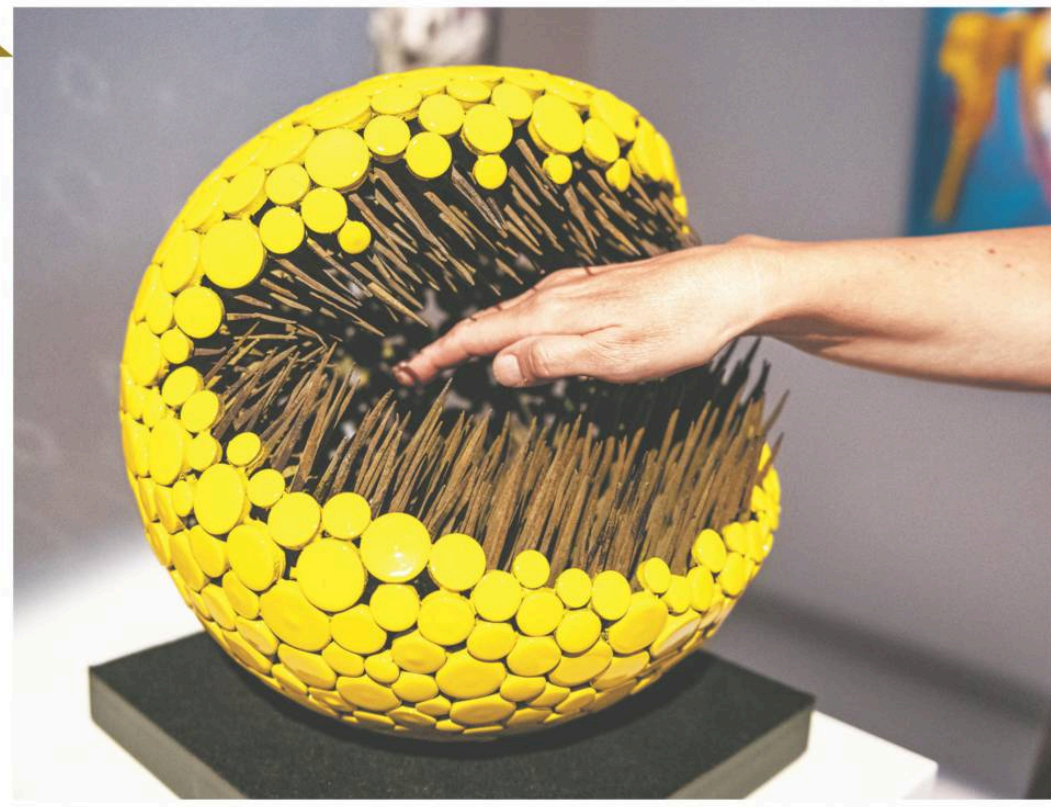

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

> Manapság ha valami pozitívat akarsz közölni, meg kell támogatnod egy szmájlival.

Fazekas Dániel: Shredder

dobogón körülbelül méteres átmérőjű beton körlapra festett szmájli hever, ripityára törve. Hogy mi történt vele, azt talán majd a szakértők állapítják meg. A bűnügyi helyszín sárga szalaggal körbekerítve, a szalagon sormintaként sorakoznak a szmájlik. Sírás fojtogat: ráismerek a depressziómra. Amikor a lelkem darabokra törve hevert, de a külvilág számára nem mutattam. Mosoly keretezte a tragédiámat – de nem csak az enyémet. Rengeteg történetet olvastam depresszióban szenvedő emberekről, akikről a környezetük nem is sejtette, miféle vívódás zajlik bennük, milyen démonokkal küzdenek nap mint nap. Mert közben egyre csak mosolyogtak.

Kisebb labdaméretű gömb áll egy emelvényen, felszínét pár centis átmérőjű, vidám sárga körlapocskák borítják. A burkolat egy helyen azonban megbomlik, és látni engedi azt, ami a felszín alatt megbújik: rozsdás szögek merednek a gömb középpontja felé. Mint egy fenevad tátott szája, fenyegetően sötétlik a nyílás. Összeszedem a bátorságomat, és mint régen a cirkuszban, amikor az állatidomár az oroszlán szájába dugta a fejét, óvatosan be-

Fáskerti Zsófia: Smiley

nyúlok a kezemmel a tátongó résbe. Mert hát nem vagyok hülye, TUDOM, hogy nem képes megharapni, persze hogy tudom, de azért van bennem egy kis félsz. Mi van, ha mégis? Vagy talán nem is egy fenevad szája ez, hanem maga a megsebzett bolygónk – fut végig rajtam a gondolat, és ebbe beleborzongok.

A galériában most megnyílt kiállításon hét elismert magyar kortárs képzőművész alkotásai kaptak bemutatkozási lehetőséget, Fáskerti Zsófia, Jánosi Anna, Majoros Áron, Fazekas Dániel, Menyhárt Marcell, kissmiklos és Patrick Tayler festményeit és szobrait a jól ismert mosolygós szmájli inspirálta. A művek azonban sokkal inkább egyfajta görbe tükröt tartanak a folyton felfelé görbülő ajkak által sugallt, „minden oké", hamis, illuzórikus világnak, és a mosoly mögött rejtőző kínt, vívódást, agressziót, elhagyatottságot, rejtélyeket ábrázolják. Kiss Miklós, a tárlat kurátora elmondta: „Ez a szimbólum a pozitivizmust jeleníti meg, azt, hogy jobb mosolyogni, mint szorongani, ugyanakkor az erőltetettség is átszövi. Manapság ha valami pozitívat akarsz közölni, meg kell támogatnod egy szmájlival. Ezen kettősségnek megfelelően a kiállításon számos nehéz téma is feltűnik a műveken keresztül. KEEP SMILING – tartsd a mosolyodat, miközben szörnyű dolgok is történnek." A szervezők pedig a közösségimédia-oldalaikon ezekkel a sorokkal ajánlják a látogatók figyelmébe a kiállítást: „Te mit választasz ma? Félelmet vagy mosolyt? Szorongást vagy örömet? A világ súlyát a válladon vagy a megengedést? Sokszor nincs helyes döntés, sokaknak pedig választási lehetőség sem jut, csak tovább mosolyogni."

A 45 dolláros szimbólum

A sárga körbe rajzolt mosolygós arcot Harvey Ball amerikai grafikus, reklámszakember alkotta meg 1963-ban egy biztosítótársaság megbízásából. A célja csupán az volt, hogy mosolygásra késztesse azt, aki látja, alighanem ő maga sem gondolta, hogy egy ikonikus szimbólumot teremtett. Le sem védette az alkotását, és mindössze 45 dollárt keresett vele.

Az 1990-es évek végétől a japán mobiltelefonokon kezdtek széles körben elterjedni az emojik, egyre változatosabb formákban és változatosságban, és mára meghódították a világ elektromos diskurzusát. Arckifejezésekkel és gesztusokkal árasztják el a kortárs digitális beszélgetéseket, árnyalva a leírt szövegek tartalmát.

Az év szava volt a sírva nevető arc

A történelem során először 2015-ben az Oxford Lexikon egy piktogramot, egészen pontosan egy hangulatjelet választott az év szavának, méghozzá a könnyei között nevető arcot. A magyarázatot is megadták az eredményre. A sírva nevető emoji Angliában és Amerikában is iszonyú népszerű volt, konkrétan minden ötödik emojiként ezt használták. Az emoji japán szó, az „e" képet, a „moji" betűt/karaktert jelent. A hasonló hangzású angol emoticon (érzelemikon) szó segítette a japán szó elterjedését.

INFÓ

A kiállítás november 10-ig, szerdától vasárnapig 11I18 óra között ingyenesen megtekinthető a Pop and Roll Art Galleryben, Budapest, V. kerület, Dorottya utca 6. szám alatt.

HIRDETÉS

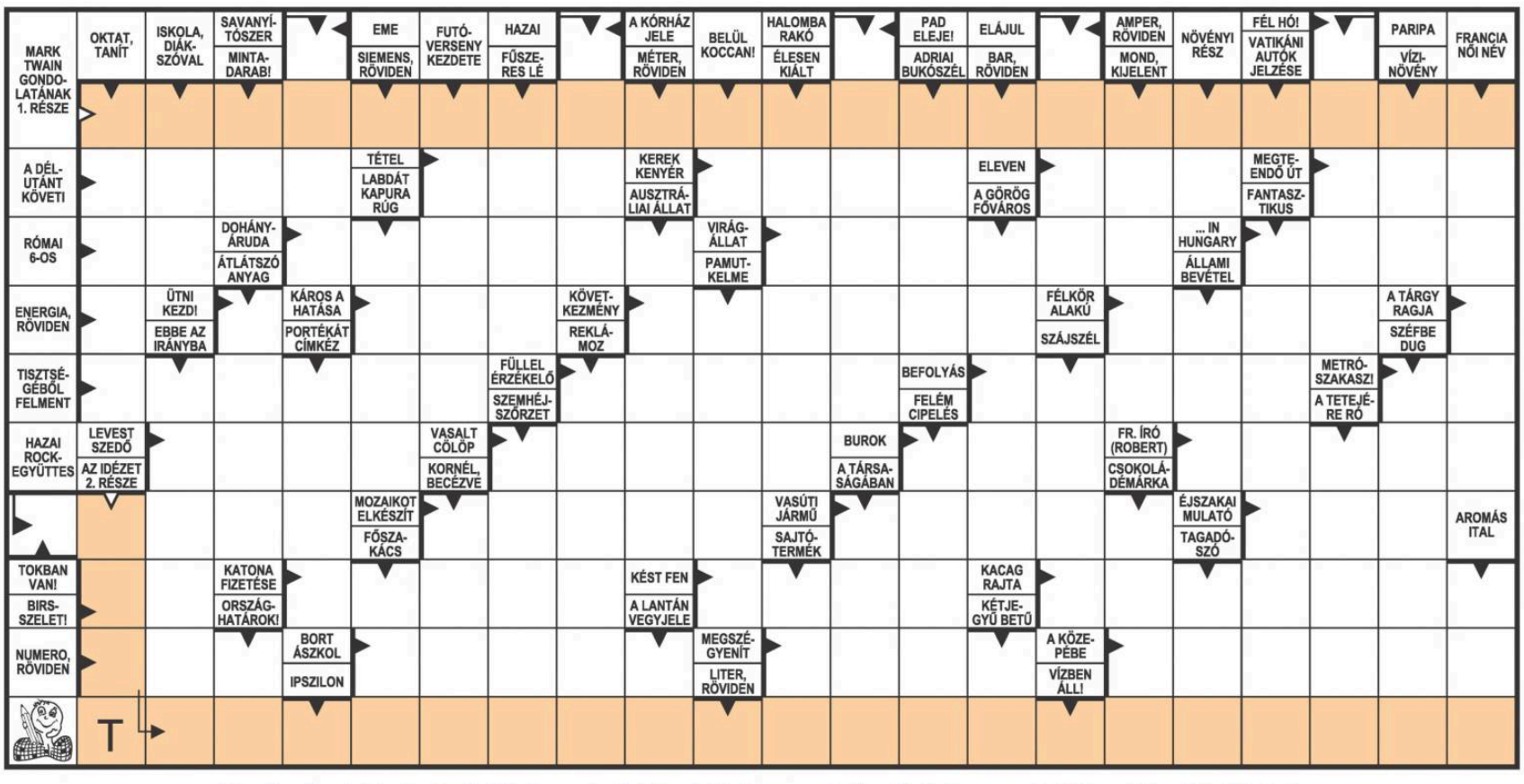

Szeptember 7-i rejtvényünk helyes megfejtése: „Ne higgye minden kis halom magáról, hogy ő a világ teteje."
E heti rejtvényünk megfejtését a szeptember 21-i számunkban közöljük.

Szudoku rejtvények minden mennyiségben

kedvenc
www.kedvencwebaruhaz.hu

FOTÓ: AFP/BERND THISSEN/DPA

Szerinte nem érték még el a plafont, másrészt élő szerződése van, marad

Marco Rossi nem mond fel

MAGYARÁZAT „Nem vagyok az a fajta, aki egy nehéz helyzetben magára hagyja a csapatát. Jobbá akarom tenni a magyar válogatottat, mert egy nagyszerű utazáson vagyunk, és még nem értük el a plafont. Másrészt élő szerződésem van, és amíg a munkaadóm nem mondja fel, én tiszteletben kívánom tartani" – nyilatkozta Marco Rossi szövetségi kapitány a molcsapat.hu-nak. Elismerte, hogy a németek ellen a Nemzetek Ligájában elszenvedett megrendítő erejű, 5-0-s vereség az ő felelőssége is. El tudja fogadni, ha nem nyer, és a vereséggel is meg tudja kötni a békéjét, „de nagyon nem mindegy, hogyan veszítünk" – mondta a düsseldorfi vesszőfutásról.

A kapitány kijelentette, hogy a távozásáról szóló pletykák félreértésen alapultak: „Az Eb-kiesés, főleg a módja nagyon megviselt, de amikor azt mondtam, át kell gondolnom a dolgokat, nem a kapitányi posztra céloztam" – állította. Egyúttal megjegyezte: nem távozott akkor sem, amikor Angliából keresték, és akkor sem, „amikor egy vagyont ajánlottak más országból." NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Ferrari az edzés királya

Charles Leclerc (Ferrari) nyerte a Formula–1-es Azeri Nagydíj második szabadedzését. A monacóit Sergio Pérez (Red Bull) és Lewis Hamilton (Mercedes) követte. Folytatás szombaton 10 óra 30 perckor a harmadik szabadedzéssel (tv.: M4 Sport). NÉPSZAVA

Távozhat Sallai Roland

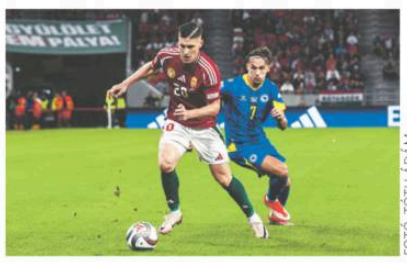

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Sallai Roland, a Bundesligában érdekelt Freiburg labdarúgója a török Galatasarayhoz szerződhet. A Nemzeti Sport szerint az isztambuli klub különgépet küldött a magyar válogatottért, akinek négyéves játékjogáért 6 millió euró körüli összeget kínál a török együttes. NÉPSZAVA

Csak Piros győzött

Piros Zsombor nyert a tenisz Davis-kupa-csapat Egyiptom elleni osztályozós párharcának első mérkőzésén Kairóban. A folytatásban Valkusz Máté rövidítésében maradt alul: Amr el-Szajed (643.)–Piros (222.) 7:5, 3:6, 4:6, Mohamed Szafvat (415.)–Valkusz (402.) 6:3, 5:7, 7:6 (7–5). NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

A szép játék csúnya vége

KÖZÉPSZER Brazília elvesztette Brazília-jellegét, levetette magáról a labdarúgás évtizedeken át hozzá tartozó, hasonlíthatatlan örömét.

HEGYI IVÁN

FOTÓ: AFP/MAURO PIMENTEL

A paraguayi nyomorúság után már Vinícius Júniornak is nekiesett a brazil média

A brazil labdarúgó-válogatott presztízse páratlan, a dél-amerikai országot a több mint sportág legnagyobb hatalmának tartják, a szurkolók és a szakértők körében egyaránt elképzelhetetlen, hogy az egyetlen örök résztvevő, az ötszörös vb-aranyérmes Brazília lemaradjon egy világbajnokságról.

Így volt ez mostanáig majd egy évszázadon át. Ám az utóbbi időben Brazília elvesztette Brazília-jellegét, levetette magáról a játék mindig is leginkább hozzá kapcsolható, egyedülálló örömét.

Az O Estado de Sao Paulo című lap egyenesen azt írta: „A sárga mezes csapat tele van középszerű labdarúgóval. Nem csoda, ha lassú, apatikus és eredménytelen." (Furcsa a világ: tegnap azt olvastam egy hazai orgánumban, hogy a mai Újpest kerete „minőségi".) A brit The Guardian már a nyáron, a brazilok Copa America-leszereplése után leszögezte: „Lehet, hogy a kiesés nem annyira megrázó, mint az 1950-es vb-záróra vagy a szintén brazíliai világbajnokságon elszenvedett 7-1, de hasonlóan zord képet fest, mint azok a híres eredmények."

A brazil válogatott újabban a negatív rekordok tekintetében ír nem kívánt történelmet. Legutóbb Paraguayban a negyedik vereségét könyvelte el a 2026-os vb selejtezőinek nyolcadik fordulójában; ez a seleção valaha volt összes kvalifikációs kudarcának negyede. Az örök mérleg így fest: 133 mérkőzés, 82 győzelem, 35 döntetlen, 16 vereség.

Igaz, volt már a mostaninál rosszabb is: 6 vereség a 2002-es vb selejtezőin. De aztán Brazília pontveszteség nélkül nyerte a világbajnokságot Ronaldóval, Rivaldóval, Ronaldinhóval, Roberto Carlosszal, Cafuval...

Amúgy még az előző két vb-selejtező-sorozat sem ígért vesszőfutást: a 2018-as világtorna kvalifikációs szakaszában 12 győzelem, 5 döntetlen, 1 vereség, a 2022-esében 14 győzelem és 3 döntetlen került a krónikákba. (A Brazília–Argentína mérkőzés elmaradt.)

Dorival Júnior szövetségi kapitány magára vállalta a felelősséget az asunciói 0-1-ért. Az O Globo című lap ezt azzal kommentálta: „Dorival Júnior korrekt ember, de el tudja-e képzelni valaki, hogy bárhova is eljuttatja a válogatottat?"

A szakvezető két éven belül a harmadik kapitány, Ramón Menezes és Fernando Diniz még nála is kevesebb nyomot hagyott. Pusztítást mindkettő végzett: Menezesnek sikerült Marokkóval és Szenegállal szemben is arcpirító vereségbe vezetnie a csapatot, míg Diniz abszurdabb volt a „minőségi Újpestnél" is, Brazília csak bámult, mit művel ez az ember.

Ketten kaptak 9 meccset, Dorival Júnior most 10-nél jár, de nem biztos, hogy eljut egy tucatig. Kapitányságának esszenciája: 4 győzelem, 5 döntetlen, 1 vereség és a teljes nihil. Tekintélyére jellemző, hogy a Copa America negyeddöntőjének tizenegyespárbaja előtt mondani akart valamit a futballistáknak, de azok rá sem hederítettek, nélküle tanácskoztak a pályán.

Döbbenetesen dilettáns a brazil szövetség vezérkara, amelyik Carlo Ancelottira várt, ám a Real Madrid mestere nem ült le a válogatott kispadjára.

Hogy miként lehettek ezek a figurák a válogatott irányítói? Úgy, hogy a futball szinonimájának tartott Brazíliában a szövetség vezérkara döbbenetesen dilettáns. Carlo Ancelottira várt, ám a Real Madrid Maestrója épp annyira nem ment, ahogyan a játék nem megy.

Az idén elhunyt Mario Zagallo már tíz évvel ezelőtt figyelmeztetett: a tehetségek mértéktelen kiárusítása súlyosan károsítja a brazil futballt. „Ha ez így folytatódik, a jogo bonito (szép játék) helyreállítása hamarosan nem nehéz, hanem lehetetlen lesz."

Zagallo játékosként kétszer, szövetségi kapitányként egyszer nyert világbajnoki címet, de gyakorlatilag minden brazil vb-diadalban szerepet vállalt. Szakvezetői mérlege 81,81 százalékos volt (87 győzelem, 24 döntetlen, 10 vereség). Mondhatni, konyított valamit a labdarúgáshoz. Ám 2014-es szavait a pusztába kiáltotta.

Brazília változatlanul 800-1200 labdarúgót exportál évente, többségüket roppant fiatalon, és a kitántorgók nagy részéből a futballt illetően inkább „európai", mint brazil válik. Azaz a lényeg vész oda.

A világ hetedik gazdaságában állami intézkedésekkel meg lehetne előzni a tömeges kivándorlást. Sokba kerülne, de immár a világörökség részének megmentése a tét.

David Gomes történész rávilágított: napjainkban az angol Premier Liga adja a brazil válogatott jó részét. (Legutóbb Alisson, Éderson, Gabriel Magalhães, André, Bruno Guimarães, João Gomes, Lucas Paquetá, João Pedro volt kerettag, Savinho sérülés miatt maradt ki. Eddig Andreas Pereira is rendszeresen játszott, Martinelli szintén többször megfordult a csapatban. Ez éppen 11 játékos.) A historikus felvetette: „A folyamat messzemenően kedvezőtlen. Angliának a vb-k kezdetétől számított modern futballban sem a földkerekség legjobb labdarúgói, sem a világbajnoki aranyak tekintetében nincs különösebb hagyománya."

S látjuk valóban, a brit invázió hova vezet.

Ám a paraguayi nyomorúság után már Vinícius Júniornak is nekiesett a brazil média. A kritikák szerint „a nemzet jelenlegi legbefolyásosabb játékosa semmihez nem járul hozzá, az őt körülvevő csapat eltompult figurák együttese, amely a se hideg, se meleg kategóriába süllyedt".

Asunciónban Brazília válogatottja háromszor – az első félidőben (több mint 80 százalékos labdabirtoklás mellett) egyszer sem – találta el a kaputt. Dorival Júnior eddig 34 játékost, köztük 12 csatárt szerepeltetett, ennyire jutott. A seleção a selejtezők ötödik helyén áll, gólkülönbséggel előzi meg az utána következő Venezuelát. Most már tényleg feltehető, hogy létezhet futball-vb Brazília nélkül.

Mind ez idáig azt hittük: az olyan, mint Rómeó Júlia, a sivatag homok, Rio a Copacabana nélkül.

Brazil vereségek a vb-selejtezőkön

1993. VII. 25.: Bolívia 0-2.
2000. VIII. 15.: Chile 0-3. 2000. VII. 18.: Paraguay 1-2.
2001. III. 28.: Ecuador 0-1. 2001. VII. 1. Uruguay 0-1.
2001. IX. 15.: Argentína 1-2. 2001. XI. 17.: Bolívia 1-2.
2004. XI. 17.: Ecuador 0-1. 2005. VI. 8.: Argentína 1-3.
2008. VI. 15.: Paraguay 0-2. 2009. XI. 11.: Bolívia 1-2.
2015. X. 8.: Chile 0-1.
2023. X. 17.: Uruguay 0-2. 2023. XI. 18.: Kolumbia 1-2.
2023. XI. 21.: Argentína 0-1 (az első hazai vereség a vb-selejtezők történetében). 2024. IX. 10.: Paraguay 0-1.

FOTÓ: AFP/MAURO PIMENTEL

Dorival Júnior két éven belül a harmadik kapitány, Ramón Menezes és Fernando Diniz még kevesebb nyomot hagyott nála is

Ellopták a szöuli olimpiai aranyat!

Betörtek Csongrádi László olimpiai bajnok kardvívó házába, és ellopták a szöuli aranyérmét. A 65 éves Csongrádi az 1988-as, szöuli olimpiára Bujdosó Imre, Gedővári Imre, Nébald György és Szabó Bence mellett a kardcsapat tartalékjaként jutott ki. Az Újpest ötszörös BEK-győztese a döntőben Nébald sérülése miatt lépett pástra. NÉPSZAVA

Az NFL-es sokadik agyrázkódása

A Buffalo Bills 31-10-re győzött Miamiban az NFL-ben, de a floridai csapat nem emiatt, hanem Tua Tagovailoa miatt aggódhat. A játékos fejjel ütközött ellenfelével, és sokadszor is agyrázkódást szenvedett. A liga éppen az ő fejsérülései miatt szigorított az agyrázkódások kezelésének protokollján. NSO

Keresik Martinek utódját

Balogh Gábor, az öttusaszövetség elnöke azt szeretné, ha az új szövetségi kapitány november 1-től elkezdené a munkát, ezért pályázatot ír ki. Martinek János (képünkön) eddigi kapitány Gulyás Michelle párizsi olimpiai aranyérme után jelezte, nem marad a poszton. MTI

Mostantól ésszel költekeznek

ÁTIGAZOLÁS Tízszázalékos csökkenés figyelhető meg a transzferpiacon. Anglia még mindig az élen jár, a szaúdiak viszont a futball helyett inkább a turizmusra fókuszálnak.

KOROM MILÁN

A Nemzetek Ligája első két fordulóját követően a hét végén újra a klubfutball kerül terítékre, a közelmúltban lezáruló átigazolási időszak pedig bőven tartogatott érdekességeket. Az Európa-bajnokság miatt jó ideig nem igazán köttettek üzletek, ám augusztusban sem élénkült meg oly módon a piac, mint amire az elmúlt évek tapasztalatai alapján számíthattunk volna.

A piac egészét figyelembe véve 10 százalékos csökkenés történt, míg tavaly 12,24 milliárd euró értékben cseréltek klubot a játékok, most viszont „csak” 10,96 milliárdért. Ez a csökkenés elsősorban annak köszönhető, hogy a szaúdi csapatok visszafogottan költekeztek, míg Spanyolországban egyre szigorúbbá válik a pénzügyi szabályozás.

A Premier League természetesen ezúttal is vitte a prímet, az angol élvonalban szereplő csapatok több mint 1,6 milliárd eurót költöttek, és 716 milliós mínusszal zárták a periódust. Ez jelentősen javuló tendenciát mutat, hiszen egy évvel korábban 1,27 milliárd euróval került negatívba az egyenlegük, azt megelőzően pedig cirka 2 milliárdra rúgott ez az összeg.

Az angol Premier League ezúttal is viszi a prímet, de érdekes fejlemény, hogy a szaúdi futball korábbi veszteségeit látványosan csökkentették a tulajdonosok.

A Manchester City és a Liverpool alig-alig költött, sőt előbbi több mint 100 milliós profittal zárt, amely elsősorban Julián Alvarez (75 millió euró, Atlético Madrid) értékesítésének volt köszönhető. Az elmúlt évekkel ellentétben ezúttal az Arsenal sem szórta túlságosan a pénzt.

FOTÓ: AFP

Mohammed bin Szalmán szaúdi koronaherceg gigaprojektje lassan halad, a megapolisz viszi a pénzt

Kipukkadt a szaúdi lufi, az országimázs fontosabbá vált, mint hogy CR mellett kik futballoznak a ligában

FOTÓ: AFP

Az átigazolási piac számokban

Liga	Kiadás	Bevétel	Egyenleg
1. Premier League	2330	1620	-715
2. Serie A	1010	702	-304
3. Ligue 1	730	602	-127
4. Bundesliga	605	525	-80
5. LaLiga	555	557	+2
6. Saudi Pro League	478	103	-374
... 36. NB I	12	19	+7

Az árak millió euróban értendőek.

A két véglet

Liga	Csapat	Balansz	Csapat	Balansz
Premier Leauge	Manchester City	+116	Brighton	-182
Liga Portugal	Benfica	+89,4	Sporting	-12,35
Ligue 1	Rennes	+57	Lyon	-109
Eredivisie	Ajax	+54,6	PSV	-6,5
Serie A	Bologna	+44,85	Napoli	-138
Bundesliga	Leipzig	+31	Bayern München	-67,65
LaLiga	Valencia	+28,65	Atlético Madrid	-91,1
Saudi Pro League	al-Shabab	+19	al-Ittihad	-116

Az árak millió euróban értendőek.

Cristiano Ronaldo álomcsúcsa: egymilliárd követője van

Az ötszörös aranylabdás Cristiano Ronaldo valamennyi közösségi médiás felületét figyelembe véve elérte az egymilliárd követőt, tudatta a portugál klasszis. A Manchester United, a Real Madrid és a Juventus korábbi klasszszisa, aki jelenleg a szaúdi al-Naszr játékosa, ezt írta: „Történelmet írtunk – 1 MILLIÁRD KÖVETŐ! Ez több, mint egy szám, mindez a közös szenvedélyünkről, kitartásunkról és a játék iránti szeretetünkről szól. Ez az utazás a mi utunk, együtt megmutattuk, hogy nincsenek határok, amit közösen ne érhetnénk el. Köszönöm, hogy hittél bennem, köszönöm a támogatásodat és azt, hogy életem része vagy. A java még csak most jön; együtt haladunk, nyerünk és történelmet írunk.”

Nem úgy az újoncok! Az Ipswich Town és a Southampton egyaránt körülbelül 120 millió eurót költött. Három együttes: a Chelsea, a Brighton és a Manchester United több mint 200 millióért igazolt új játékosokat. A londoniak az eladásokban is jeleskedtek, így csupán negyvenmilliós a mínusz, a Brightonnál viszont 182 millió!

A korábban említett szaúdiak esetében a 882 milliós mínusz idénre 383 millióra csökkent. Megeshet, hogy a szaúdi fociláz hasonlóan rövid életű lesz, mint volt néhány évvel korábban Kínában. A hírek szerint új szelek fújnak, sokkal fontosabb lett a turizmus, mint a futball.

Mohammed bin Szalmán szaúdi koronaherceg gigaprojektje, a NEOM (ami egy cirka 180 kilométer hosszú, 15 kilométer széles zárt város) építése lassan halad, a megapolisz első ütemében készülő részében már idén be kellett volna költözniük az első lakóknak. A szaúdiaknak az országimázs fontosabbá vált, mintsem hogy Cristiano Ronaldo mellett kik futballoznak még a ligában.

Kiemelendő, hogy míg tavaly a nettó kiadási különbség egymilliárd euró volt az olasz és a szaúdi élvonal között, úgy ez a szám 86 millió euróra zsugorodott. Érdekes adalék, hogy óriási a szakadék az elit és a többiek között, a 2015–2024 közötti időszakban a top öt liga (Anglia, Olaszország, Spanyolország, Franciaország, Németország) az összes transzferköltség 69,4%-át tette ki.

Mister Mikler, a 44 százalékos

PARÁDÉ Mikler Rolandról áradozik az európai szövetség hivatalos oldala, s nem ok nélkül: a szegedi kézilabdások kapusa a német Magdeburg elleni Bajnokok Ligája csoportmeccsen olyasmit produkált, amire már jelzőket is nehéz találni. Pedig a 39 éves veterán szerződését nyáron sokáig lebegtette a klub, mondván, ebben a korban a Tisza-parton álljon, ne a kapuban. Erre fel a Szeged úgy gázolt át a csoportkör nyitányán a 2023-as BL-győztesen (31-29), hogy a meccsnek volt olyan szakasza (a második félidő első 18 percében), amikor Mikler 10 lövést védett, és több mint 50 százalékos volt a hatékonysági mutatója. A páratlan teljesítményt még akrobatikus elemekkel is fűszerezte az 5306 néző legnagyobb örömére, például akkor, amikor az üres kapuba visszarohanva a levegőben úszva mentette kapufára a Magdeburg támadójának egész pályás lövését. „Nagyon örülök, hogy én is tudtam a kapuból segíteni a csapatnak. Most büszke vagyok mindenkire!” – szerénykedett a szegedi közönségkedvenc, aki leszögezte: ő csak azt csinálta, amit előre megbeszéltek.

A statisztika nála is beszédesebb: 36 lövés ment a kapujára, amiből 16-ot testtel, lábbal, kézzel vagy épp fejjel megfogott, kiütött vagy kipaskolt, s 44 százalékos, nemzetközi szinten is kiemelkedő mutatóval zárt. A siker hatalmas lökést adhat az új edző, a svéd Michael Apelgren edzette társulatnak.

Megvaaaaan! Mikler kapujára 36 lövést eresztettek el, 16-ot kivédett

FOTÓ: SÓLYA ELIZA

Mogyoró a habon, hogy csütörtöki lapzártánk után a Veszprém is megnyitotta a másik csoportban a BL-szezont, és Rodrigo Corrales 17. és egyben utolsó védésével megérdemelten nyerte meg a klasszikus thrillert (31-32) a Füsche Berlin ellen. A második félidő egy az egy elleni párharccá nemesedett az előző szezon BL-gólkirálya, a dán Michael Gidsel és az Eb MVP-je, a francia Nedim Remili között – és ahogy a mérkőzést, úgy ezt a párharcot is a Veszprém nyerte, hiszen Gidsel tízszer talált be Remili 11 góljával szemben. „Az elején hibáztunk, de nagyon örülök, hogy visszajöttünk az ötgólos hátrányból. A második félidő sokkal jobb volt, különösen támadásban” – örömködött az EHF oldalán Xavier Pascual, a Veszprém új edzője. NÉPSZAVA

Fokozott ellenőrzés

A közlekedésbiztonsági helyzet javítása érdekében és a balesetek megelőzéséért a rendőrség a jövő héten fokozott ellenőrzést tart országszerte. A biztonsági övet, a gyermekbiztonsági rendszereket és a motorosoknál a bukósisak használatát ellenőrzik. NÉPSZAVA

Új vérteszt az ALS kimutatására

Egy új vérteszt már a korai szakaszban 98 százalékos hatékonysággal tudja kimutatni a gyógyíthatatlan és halálos ALS betegséget. A teszt nyolc mikro-RNS jelenlétét keresi a vérmintában. LIFE SCIENCE

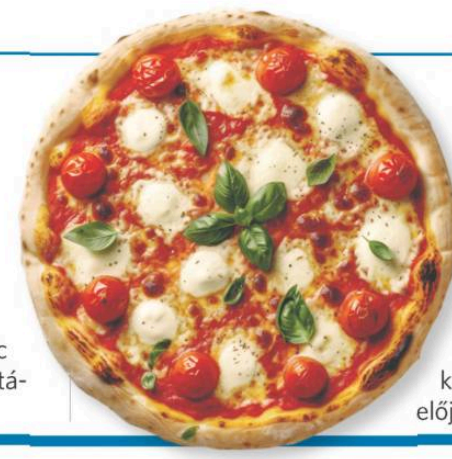

Nápolyi Pizzériák Éjszakája

Az idén is megrendezik hazánkban Nápoly védőszentje, San Gennaro ünnepén a pizzériák éjszakáját, szeptember 19-én. Országszerte 18 és 23 óra között 50 százalékos kedvezménnyel készítik el három kedves pizzájukat. Az éttermek zöménél előjegyzés, foglalás szükséges. NÉPSZAVA

Visszatértek a harangok

FOTÓ: AFP/ED JONES

Az északi torony nyolc harangjának egyikét, a Marcel nevűt emelik, miután megérkezett a székesegyház elé

NOTRE-DAME Alig három hónappal a székesegyház újbóli megnyitása előtt visszatért az északi harangtoronynak a 2019-es tűzvészben megrongálódott nyolc harangja: a legnagyobb, több mint négytonnás Gabrieltől a legkisebb, kevesebb mint egytonnás Jean-Marie-ig. A székesegyház fennállásának 850. évfordulója tiszteletére 2013-ban öntött harangok részei a dóm húsz harangjának, amelyek közül két nagyharang – Marie és Emmanuel – a déli toronyban található. Az elkövetkező két-három hétben emelik be őket a helyükre.

Öt évig tartó monumentális építkezés után, amelyben 250 vállalat és kézművesek százai vettek részt, a székesegyház december 7-én nyílik meg újra. Az újjáépített katedrálisban a tűzvész előttinél is nagyobb forgalomra, évi 15 millió látogatóra számítanak, ezért – mint a napokban közölték – online regisztrációt vezetnek be, hogy jobban tudják kezelni a várt napi 40 ezer látogatót. A belépés a templomba ingyenes marad, de néhány nappal a tervezett látogatás előtt időpontot kell foglalni. MTI

> Online regisztrációt vezetnek be, hogy jobban tudják kezelni a várt napi 40 ezer látogatót.

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK
min. 9 / max. 13	min. 9 / max. 17	min. 9 / max. 19	min. 10 / max. 21	min. 11 / max. 22

Boldog névnapot, Roxána!

A Roxána a perzsa eredetű görög női név latinos formája, jelentése: világos, ragyogó.

KENÓ – Szeptember 13.

6	7	10	12	14	15	24	29	31	35
40	42	48	50	58	61	62	64	74	77

Elismerés a részeg giliszták vizsgálatáért

IGNOBEL-DÍJ Immár 34. alkalommal ismerték el ünnepélyes gálán a legőrültebb kutatókat, felfedezéseket. Az eseményt az idén is pár héttel a Nobel-díj átadása előtt tartották.

BERNAU PÉTER

Az idén is kiosztották az Ignobel-díjakat a legőrültebb kutatásokért az egyesült államokbeli Cambridge-ben. Az Ignobel jelentése magyarul becstelen. Ez az esemény a Nobel-díjak átadásának parodizálása. A Covid-járvány miatt 2020 óta virtuálisan kapták meg elismerésüket a díjazottak, de az idén ismét személyesen vehettek részt a gálán, ahol többen a szokásostól eltérő öltözékükkel is jelezték a rendezvény komolytalanságát.

Az amerikai Jacob White és a brazil Felipe Yamashita a botanika kategóriában arra a megállapításra jutott, hogy az élő növény fölveszi a mellé helyezett műnövény alakját, ha bizonyos ideig egymás mellett vannak.

A valószínűség-számítás kategóriájában több nemzet szakemberei kaptak díjat, akik azt bizonyították be, hogy egy pénzérme a feldobás után nagyobb valószínűséggel esik arra a felére, amelyiken a feldobás előtt volt. Ennek az elméletnek az igazolására összesen 350 757 alkalommal dobták fel a pénzérmét, és dokumentálták az eredményt.

A kémia kategóriában francia és holland kutatók az alkohollal itatott giliszták viselkedését hasonlították össze azokkal a fajtársakéval, amelyek a szokásos táplálékokat fogyasztották. A kísérlet során összeengedték a józan és a leitatott gilisztákat. Arról készítettek elemzést, hogy mennyire egyszerű szétválasztani egymástól a különböző állapotban lévő állatokat. A díjátadáson a kutatók gilisztajelmezben jelentek meg, egyikük ittasan, a másik józan állapotban.

FORRÁS: PROFIMEDIA

Posztumusz ismerték el az amerikai Fordyce Ely és William Petersen munkáját, akik azt állapították meg, hogy a tehenek több tejet adnak, ha a hátukra ültetnek egy macskát

Az amerikai James Liao az élő és a döglött pisztráng úszását tanulmányozta. Megállapítása szerint a folyóban sodródó élettelen pisztráng egy nap alatt ugyanakkora távolságot tesz meg, mint az élő. A különbség annyi, hogy az élő pisztráng sokat úszik keresztbe is a vízben.

Egy franca–chilei páros arra kereste a választ, hogy van-e különbség a Föld északi és déli féltekén élők között abban a tekintetben, hogy a fejükön a választéktól jobbra vagy balra fésülik inkább a hajukat.

A brit Saul Justin Newman demográfia kategóriában kapott díjat, mert megállapította, hogy sok ember, aki arról volt híres, hogy sokáig élt, olyan településen lakott, ahol nagyon rosszul dokumentálták a születési adatokat.

Posztumusz díjat kapott a béke kategóriában az 1990-ben elhunyt B. F. Skinner, aki azt vizsgálta, hogy lehetséges-e galambokat felküldeni a világűrbe. Szintén posztumusz ismerték el az amerikai Fordyce Ely és William Petersen munkáját, akik az 1940-es években azt állapították meg, hogy a tehenek több tejet adnak, ha a hátukra ültetnek egy macskát, aki ijedtében leugrik, amikor a közelében kidurrantanak egy papírzacskót.

Ellopták, de meglett az Üvöltő oroszlán

HAZATÉRÉS Pár héten belül visszatérhet eredeti otthonába, az ottawai Fairmont Château Laurier Hotelbe az Üvöltő oroszlán címmel ismert, Winston Churchillről készült híres fotóportré, amelyet 2022 augusztusában loptak el az egyik olvasószobából. A képet Yousuf Karsh örmény születésű kanadai fotós készítette 1941-ben, amikor a brit miniszterelnök a kanadai parlamentben tartott beszédet.

Mind a ketten ugyanabban a hotelben laktak, Karsh évtizedekig élt ott, műterme is volt benne. Elbeszélése szerint Churchill elszántan dühös nézése annak eredménye, hogy nem tudván vele dűlőre jutni, hogy megfelelő arcot mutasson a képhez, kirántotta szájából állandó kísérőtársát, a szivart. A felvétel után Churchill kezet rázott Karsh-sal és megjegyezte: „Maga biztosan egy üvöltő oroszlánt is rá tudna venni, hogy nyugton maradjon, amíg lefényképezi."

FOTÓ: AFP/JIANG REN

A híres képet Yousuf Karsh örmény születésű kanadai fotós készítette, 1941-ben

A fénykép eredetije a hotelben függött, és egy karbantartó vette észre, hogy egy másolatra cserélték ki, mert a kerete más volt. A tolvaj egy kanadai férfi volt, akit 2024. április 25-én le is tartóztattak, a képet azonban végül Olaszországban, Genovában találták meg. Kiderült, hogy tulajdonosa egy londoni aukciósház árverésén vette meg, és nem tudta, hogy lopott. A vásárló együttműködik az olasz rendőrséggel, és még ebben a hónapban ünnepélyes keretek között visszaszolgáltatja a képet Kanadának. V. P.

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

MARABU RAJZA

Magyar mozgalom

– A vég kezdete 3.

LENGYEL LÁSZLÓ

Mozgalmat mozgalommal lehet legyőzni. Az orbáni populista mozgalommal szemben most egy magyari populista mozgalom áll. Az orbáni mozgalom ígérte az új társadalmi csoportok állami középosztályosítását, polgárosítását. Ígérte Budapest és a vidék kiegyenlítését. Ígérte Magyarország vezető szerepét a régióban, sőt, egész Európában. Az Orbán-rendszer, a személyes önkényuralom rendszere valamennyi ígéretét megszegte. Az uralkodói család meggazdagodásán alapuló rendszer a közép felemelkedésének a fő akadálya. A középponti Budapest és vonzáskörzete emelkedik, a vidék perifériája stagnál vagy süllyed. Magyarország az utolsó helyek egyikére csúszott a régióban, Európa számkivetettje. A hívők mozgását a hatalom mozgósítja. Orbán tudja, hogy a magyar választó nem racionálisan, hanem zsigerből, érzelmi alapon szavaz. Mozgósítása ezért karaktergyilkos érzelmi mozgósítás. Alulról, saját akaratból, mozgalomként Magyar Péter mozgalma működik. Érzelmi mozgalom; a félelem legyőzésének, a „jó együtt lenni”-nek, az egymásra és a közös igazságra találásnak a mozgalma. Az ígérete nem igazán változott: ha elkergetjük a korrupt rendszert, megindulhat a polgárosodás, kiegyenlítődhet város és vidék, Magyarország megint az élre áll.

Sokszor kérdik tőlem, vajon miért nem tudták/tudják az egyszerű emberek felfogni, hogy a rendszer vezetői lopnak, csalnak, hazudnak, miért egy volt fidesznyik hatására nyílik fel a szemük. A magyar társadalom történeti hagyománya a tabusítás, az élethazugságok elfogadása. A Kádár-rendszerben mindenki tudta, hogy Kádár személyesen akasztatott, mégis, a konszolidált Kádár-rendszerben ez tabu volt. Teljesen elválasztották egymástól a megtorló Kádárt és a konszolidált rendszert vezető Kádárt, mintha két különböző személy lett volna. A láthatatlan szerződés így szólt: ha te biztosítod a rendet és a nyugalmat, segíted a jólétünket, akkor mi nem firtatjuk, hogyan szerezted és tartod fenn a hatalmadat.

Az Orbán-rendszerben elismert tabu, hogy a rendszer vezetője lop, hogy az ország leggazdagabb emberévé vált. Úgy emlegeti mindenki Mészáros Lőrinc meggazdagodását a rendszert elfogadók körében, mintha nem tudnák, hogy a valóságban Orbáné minden. Az Orbán-rendszer ugyanazt mondja ki ebben az esetben középosztályának, amit a Kádár-rendszer a feltörekvő kispolgárainak: ne zavarjuk egymás köreit! Én azt csinálok a közéletben, amit akarok, te azt csinálhatod a magánéletedben, amit akarsz! Egyetlen másik kelet-európai országban sem játszik akkora szerepet a magánélet és a magánérdek – a köz hagyjon békén, mert nem illik a magánszámításomba –, mint nálunk a Kádár-rendszer óta. És az Orbán-rendszer azt üzeni a szegényeknek: megadok neked annyit, hogy a víz felszínén maradhass, az államom nélkül nem tudsz élni, cserébe a neked mit sem érő szavazatoddal biztosítsd a hatalmamat.

A Magyar-mozgalom lázadása tabudöntés. Megjelent valaki a közhazugság birodalmából, és kimondta, amit magánemberként mindenki tudott: nézz nyugodtan oda, és higgy a szemednek! Amit látsz: lopás. Aki lop: Orbán. A rendszer maga a hazugság és a lopás. Mindez nagyjából úgy hat, mint Nagy Imre és társai sírjainak feltárása, majd maradványaik újratemetése egy olyan társadalomban, amely nem mondta ki az 56-osok nevét, nem kérdezte, hol vannak eltemetve, és a legkevésbé se szerette volna Kádárt gyilkosnak látni. Miként a nyolcvanas évek végén, úgy most is, amikor a köz válságaiból magánválságok következtek, amikor felborul az érzelmek egyensúlya. Ez okozza a társadalmi viselkedés megváltozását, a tabudöntés szándékát: nem a fecske, Magyar Péter hozta a tavaszt, hanem a tavasz a fecskét.

Először a nagyvárosi középosztály érzékelte, hogy a rendszer nem váltja be ígéreteit, távlata elveszett. Majd megjelent az inflációs gazdasággal a gyanakvás, a magánmormogás a szegényvilágban. Mást mondtak és mondanak fenn, mást lát, érez a boltban. Amikor a világ betör a magánéletbe, amikor az ajtón kizárt Rossz beugrik az ablakon, amikor a legfőbb érték, a biztonság és a védettség válik bizonytalansággá és védtelenséggé, akkor olyan mozgalmak keletkeznek, amelyek nem erre vagy arra a társadalmi kérdésre akarnak és kínálnak választ, hanem az egészre: mi lesz velem? Mi lesz velünk, a családommal, a gyerekeimmel? Életmozgalmak. Emberlázadások. Az utcán állók Mindenre választ várnak. Orbán nem válaszol, vagy pedig válasza bizonyítja: semmit se tud társadalma életéről. Nem is törődik vele. Ám Magyar Péter beszél hozzájuk, és Mindenre választ is ad, hallgatói válaszát.

Magyar Péter új társadalmi szerződése egyben új tabuállítás: ti nem kérdezitek, hol voltam eddig – tudjuk, értjük –, én se kérdem, hogy ti hol voltatok eddig – tudom, értem. Ahogy Magyar Péter nem szeretné, ha felelősségre vonnák az elmúlt évekért, a magyar társadalom se szeretné, ha bárki erkölcsi felelősségre vonná: miért támogatta, tűrte tizennégy évig a rendszert, s miért nem volt képes valódi ellenzéket teremteni? A kádári ancien régime megállapodásos bukásakor ugyanilyen társadalmi szerződés köttetett. Az alku másik része: ha ti nem kérdezitek tőlem, hogy miként lettem Fidesz-emberből baloldali/liberális érvelést hangoztató jobboldali ellenzéki politikus, én nem firtatom, hogy ti, többségetekben baloldali/liberálisok hogyan váltatok egy jobboldali mozgalom hívévé.

A népszerűséget az adja, hogy most még minden természetes és hiteles. Magyar nem tett mást, mint amit minden normális és autentikus politikusnak tennie kell. Éjt nappallá téve bejárta a vidéket. Felnőttként kezelte az ott élőket. Megtanulta az adott kisvárosok korrupciós ügyeit és kikiáltotta egy teherautó platójáról. Dinamikus, merész, van humorérzéke, tud beszélni és visszabeszélni. Igen, nyers és erőszakos, szóban és tettben. Nem szeretem, de ez a kor nyelve és viselkedésmódja. Megszállott. Ez teszi autentikussá a közössége előtt.

A magyar mozgalmak három-hat hónap alatt kinőnek a földből, kinyílnak, hervadnak, elhalnak. Az Orbán-rendszer erre számít. Lássuk be, hogy igazán sebezhető a tízes évek elején volt, amikor még nem állt fel a rendszere, amikor a Milla mozgalom az egészet – „nem tetszik a rendszer” – és nem a részt támadta, amikor Bajnai személyében kormányképes jelöltje volt az ellenzéknek 2012 októberében. És most vált újra sebezhetővé, a rendszer alkonyán. Ha akkor értelmileg, most érzelmileg sebezhető. A társadalomnak érzelmileg van elege – a rendszerből és a régi, rendszerbe kövesedett ellenzékéből. És mégis mozog a föld.

Most jön a neheze. Magyar Péternek az érzelmi kereteket értelemmel kell megtölteni. A mozgalom, mint a legnagyobb ellenzéki erő, felelőssé vált Magyarországért, Budapestért, a nagyvárosokért, a kisvárosokért és a falvakért. Döntési helyzetekbe került: mikor, hol, kivel, mit? Az első kötelező feladat: Európa. Jól oldotta meg. Lehorgonyozta a magyar ellenzéket Európában és Nyugaton; az Európai Parlamentben, a legnagyobb, Európát vezető frakcióban, a Néppártban. Az EU valamennyi intézménye és politikusa jóváhagyólag tudomásul vette, hogy Magyarország legnagyobb ellenzéki pártja EU-barát, jogállamhívő és Ukrajnát támogató párt, szemben az orbáni hatalom Brüsszel-ellenes, jogállamot leépítő, oroszbarát pártjával. Magyarország visszatért Európa térképére. Aligha volt, van és lesz ennél fontosabb döntés.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON ➔

Takarítás közben szabaduljunk meg Orbántól!

PALOTÁS JÁNOS

Máig megválaszolatlan kérdés, hogy mi volt előbb: a tyúk vagy a tojás? A mai írásomon gondolkodva azon morfondíroztam, hogy vajon elsőként az ellenzék öntisztulását kell-e elérnünk, megtisztulva az „álellenzéktől”, és csak ezután lehet eredményesen nekiállni Orbán Viktor maffiaszervezetének elsöpréséhez? Esetleg előbb Orbántól kell megszabadulnunk bármi áron, és ráérünk utána elvégezni a nagytakarítást a saját házunk táján?

Az 1990-es rendszerváltás idején a múltat mindenáron leváltó szándék volt az elsődleges, aminek az lett az ára, hogy az akkori leghangosabb ellenzékiek közül a valóságban sokan ma is a diktatúrák kiszolgálói, elkötelezettjei Orbán mellett. Elkötelezettek és aljasak! Sokuknál az utóbbi jelző a helytállóbb. Elsőként az egykor baloldali ifjút, a mai maffiavezért, Orbán Viktort és a vezér állandó követőjét, Kövér Lászlót kell kiemelnem. De az aljasság kiváló példájaként ott van Bencsik András és Bayer Zsolt is.

Néhányukra talán az aljas szó nem illő kifejezés, de a történelmi felelősség miatt róluk sem szabad megfeledkezni. Így az 1989-ben a Hazafias Népfront alelnökévé, majd 2010-ben Orbán alkotmánybírájává választott Stumpf Istvánról, vagy az ugyanekkor (1989-ben) a Népfront-titkárrá megválasztott Bogár Lászlóról, illetve Boross Péterről sem. A mai diktatúra történelmi felelőssége megilleti Orbán több, a kádári baloldalon szocializálódott diáktársát is. Így a kettős értékrendet (diktatúra és demokrácia) egyszerre megjelenítő duális Alaptörvényünk atyját, Szájer Józsefet. Nem kisebb a történelmi felelőssége a diktatúra térhódítását megalapozó orbáni jogalkotást kritika nélkül ellenjegyző köztársasági elnöknek, Áder Jánosnak sem 2012 és 2022 közötti működése során. A sor hosszú, de most elég őket kiemelni, akik nélkül Orbánnak nem sikerült volna maffiarendszerét megvalósítania.

A fenti példa arra int, hogy előbb „takarítanunk” kellene. Kiszűrni azokat, akik önmagukat a demokrácia elkötelezettjeiként mutatják be, miközben tudottan vagy „csak” tudatlanságból, de elválaszthatatlanok Orbán szervezetétől. Gondoljunk csak az LMP üdvöskéjére, Ungár Péterre, akinek a gazdasági háttere összefonódások sokaságával vált szerves részévé a NER-nek. Ungár Pétertől telefonon kértem, hogy ők is segítsék az Európai Bizottságnál (EB) elérni, hogy az EB hatékonyan lépjen fel a magyar kormánnyal szemben annak érdekében, hogy a június 9-i önkormányzati és EP-választásokon maradéktalanul érvényesüljenek az Európai Unió szabad választásra vonatkozó kötelező elvárásai. Ungár nemes egyszerűséggel úgy fejezte be a beszélgetésünket, hogy az LMP-t ez nem érdekli, majd bejelentette pártja „független” főpolgármester-jelöltjét, Vitézy Dávidot.

Figyelemre méltóak az ATV Öt című műsorának állandó szereplői is. Elsőként Schiffer András ügyvéd, aki az LMP társelnökeként segítette 2014-ben a Fidesz kétharmadát. Schiffer társai a műsorban Konok Péter történész, Ceglédi Zoltán politikai elemző és Hont András. Hont az első Orbán-kormány alatt a Fidesz választmányának tagja, a párt erzsébetvárosi szervezetének elnöke volt. 1994-ben és 1998-ban Deutsch Tamás kampányvezetőjeként segítette a Fideszt. 2002-ben a párt erzsébetvárosi polgármesterjelöltje volt. Hont ma erős befolyással bír az atlatszo.hu oknyomozó online újságnál. Érdekes lehet az ATV Öt című műsorában megfigyelni, miként aránylik egymáshoz a Fidesz–KDNP, illetve a maffiakormány leváltását megcélzó ellenzéki pártok tevékenységének részletes kritikája. A független média sajátja, hogy elsődlegesen a mindennapokért felelős aktuális kormányt figyeli. Ahol az elemzők a maffiaként is működő kormányt csak megemlítik, a kormánykritikára fordított idő minimális, ott bizony helye lenne a nagytakarításnak.

Amíg csak várom az élő, nyilvános vitát a parlamenti ellenzéki pártok Nemzeti Választási Bizottságba (NVB) delegált, szavazati joggal bíró tagjaival arról, hogy határozott IGEN szavazataikkal miért fogadták el a Fidesz–KDNP megalázó kampányát követően a választás végeredményét, és miért utasították el a Mindenki Magyarországa Néppártnak a Fidesz–KDNP eredményének elutasítására vonatkozó választási kifogását, addig javaslom őket Orbán elkötelezettjeiként számontartani. Emlékeztetőként a delegáltak nevei: dr. Avarkeszi Dezső (DK), dr. Gönczi Gergely (Momentum), dr. Litresits András (MSZP), dr. Ormándi Edina (Jobbik), dr. Fazekas Tamás (Párbeszéd), dr. Csonka Krisztián (LMP), dr. Sala Árpád (Mi Hazánk). Ugyanezen kérdésekre várom a kérdést tévedek. De a vita vállalása és az érdemi vitán kifejtett érdemi válasz nekem és az ellenzéki szavazóknak is biztosan kijár.

A takarításra váró témák sora is végtelen. Ezért szerintem az a válasz is elvetendő, hogy előbb meg kell tisztulnunk, és utána jöhet a hatékony fellépés Orbán rendszerével szemben. Egész biztosan állítható ugyanis, hogy nincsen már enynyi ideje Magyarországnak, nekünk, annak a hazának, amelyet ma egy bármire képes bűnszervezet bitorol.

Akkor tehát nincs válasz, nincs lehetséges út? – tettem fel magamnak a kérdést, amit azonnal meg is válaszoltam magamnak. De van! És élni is lehetne, kellene vele. Az egyidejűség ugyanis még a rendelkezésünkre áll. Kézenfekvő megoldásként olyan, a társadalom számára végtelenül egyszerűen megérthető fellépéseket kell társadalmi szinten meghirdetni, vitára bocsátani, amelyek egyszerre jelentenének Orbán hatalmi rendszere számára akár az összeomlást is eredményező hatást, és amelyek esetében az attól való elhatárolódással vagy csak a passzivitással az érintettek kétségmentessé teszik, hogy ők nyílt vagy hallgatólagos támogatói Orbán rendszerének.

Magyarországon maradéktalanul érvényesülhessen a szabad választás valamennyi uniós követelménye. Sajnálatos tény, hogy az ellenzéki pártok delegáltjainak már említett jóváhagyó szavazása a választásokat követően ennek az eljárásnak nagy pofont adott. Orbán védekezésének lehetősége így a Bizottság és az Európai Unió Bírósága előtt jelentős támogatást kapott az érintettektől, de azért az eljárás ma is folyamatban van. Orbánnak az Európai Bizottság felszólítására adott válaszát a Bizottság minden elemében elutasította. Így ez a lehetőség is életben van, erősítheti a demokratikus ellenzék további lépéseit.

Létezik azonban további lehetőség is! Nevezetesen az a társadalmi szintű felvetés, hogy a mai informatikai fejlettségünk szintjén Magyarországon csak döntés és szándék kérdése, hogy legkésőbb a 2026. évi országgyűlési választásokig bevezetésre kerüljön minden választási joggal rendelkező magyar állampolgár számára a lehetőség, hogy szavazataikat a világ bármely részéről leadhassák.

Abban az országban, ahol bárki az adóhatóság által személyre szólóan elkészített adóbevallását titkosan, a saját ügyfélkapuja segítségével megnézhe-

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Orbán Viktor személyesen adja le szavazatát. A 2026-os országgyűlési választások előtt mindenki számára lehetővé kellene tenni Magyarországon az online voksolást

fel nem vető, inkább elhallgató független, kritikus médiumok főszerkesztőinek az indokait arról, hogy ezeket a kérdéseket ők miért nem boncolgatják. De meg kell ismernünk a delegáló pártok vezetőinek álláspontját is a delegáltjaik szavazatairól, és arról is, hogy miért nem emeltek kifogást Orbán maffiaszervezetének választási kampányával szemben. Ez utóbbi kérdést szívesen feltenném Magyar Péternek is. Itt azért fontosnak tartom megjegyezni, hogy akár Magyar Péter, akár a DK, a Momentum, az MSZP, a Párbeszéd vagy a Jobbik pártvezetői esetében én nem gondolom, hogy ők bármilyen szinten is kötődnének Orbán rendszeréhez. Ez a mentő véleményem viszont már nem terjed ki a nekik jogi tanácsot adó személyekre. Utóbbiak esetében azt hangsúlyoznám, hogy számomra a fenti kérdés nyílt vitájának megvalósulásáig teljesen mindegy, hogy ők Orbán beszervezett elkötelezettjei, vagy „csak” jelentős tudásdeficittel rendelkeznek a demokratikus jogi elvek terén. Nem zárom ki, hogy a kérdés megítélésében én

A kérdés innentől már csak az, hogy léteznek-e ilyen, a társadalom egésze számára mozgósítóerőt jelentő, eddig még nem próbált cselekmények/fellépések.

Sosem valós azt állítani, hogy ilyen lehetőség nem létezik, a társadalom nem mozgósítható, hogy Orbán nem leváltható! Legfeljebb az ismereteink hiányosak, vagy a fantáziánk veszítette el a gyermekkorban még meglévő teljes nyitottságát. Azt bárki alappal mondhatja, hogy ő nem ismer ilyen lehetőségeket, de örülne annak, ha lennének.

Szerintem ilyenek – általam felvetve – eddig is voltak. Szerencsére az elhallgatások és a passzivitás ellenére ma is folyamatban van az általam és barátaim által 2023 őszén kidolgozott, az akkori nyolc magyar ellenzéki EP-képviselő által jegyzett (igaz, később magára hagyott) európai bizottsági beadvány. A december végén beadott indítványban felkértük az Európai Bizottságot, hogy indítson hatékony eljárást az Orbán-kormánnyal szemben annak biztosítására, hogy

ti, jóváhagyhatja, és az egyszázaléknyi adója kapcsán annak kedvezményezettjeiről rendelkezhet, védhetetlen azt állítani, hogy ez nem megoldható. Ma már az ügyfélkapun keresztül biztonságosan megrendelhetjük a legkülönfélébb személyes dokumentumainkat, útlevelünket, személyi igazolványainkat stb. Ha pedig ez így van, akkor miért is ne tudnák az állampolgárok a szavazataik feletti kizárólagos rendelkezési jogukat ugyanezen a felületen és módon kifejezni?

A mindenki számára érthető rövid üzenet úgy szólhatna: a 2026-os országgyűlési választások előtt, összhangban az Alaptörvény előírásaival, vezessék be Magyarországon mindenki számára az online szavazás lehetőségét lakóhelyükön vagy a bejelentett tartózkodási helyükön, mind az országgyűlési, mind az önkormányzati választásokon, valamint az országos népszavazásokon – a világ bármely pontjáról.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Igazolható, hogy ennek a nehezen vitatható, ugyanakkor megvalósítható ellenzéki követelésnek akár végzetes hatása is lehet Orbán hatalmi rendszerére. Orbán választási szabályozása ma tudatosan gátolja annak a ma már a legóvatosabb becslések szerint is minimum ötszázezer főre tehető, nyugatra távozott, ott megélhetést, munkát, tanulást kereső magyar állampolgárnak a választói jogát, aki nem adta fel a magyar állampolgárságát, és magyarországi lakóhelye is van. Társadalombiztosítási adatokból tudjuk, hogy 2010-től legkevesebb 294 830 fő hagyta el Magyarországot, megtartva az állampolgárságát és magyarországi lakóhelyét – ők csak a biztosítási jogviszonyuk kapcsán jelezték távozásukat. Ők azok, akik a lábukkal fejezték ki a véleményüket, amikor tartósan nyugatra és nem keletre költöztek, köztük orvosok, nővérek, mérnökök, informatikusok, tanárok és számos egyéb szakma kiválóságai.

A magyar kormány számukra 99 országban, összesen 147 helyen – azaz országonként kevesebb mint két helyszínen – tette lehetővé a személyes szavazást. Ennek egyenes következménye, hogy az NVB hivatalos adatai szerint közülük mindösszesen 18 661-en tudták leadni a szavazataikat. Ez a becsült ötszázezer jogosult 3,7 százaléka, míg a Fidesz-érában kivándorolt háromszázezer főnek a 6,3 százaléka, ami kevesebb mint az egytizede az országos részvételi átlagnak. Azt is tudjuk, hogy az úgynevezett levélszavazatok több mint 90 százaléka a Fidesz–KDNP listáját támogatta, míg ezzel szemben a magyarországi lakcímmel rendelkező, szavazásukban korlátozott választópolgárok 89 százaléka szembement a kormánypártokkal, és az ellenzéki jelöltekre voksolt.

Ez azt is jelenti, hogy az online szavazás bevezetése legalább háromszázezer új ellenzéki voksot hozhatna, jelentősen megerősítve azt a választási követelményt, hogy a választás eredményének arányait tekintve is tükröznie kell a választópolgári akaratot. A Fidesz–KDNP támogatottságának folyamatos csökkenése, amely a júniusi választási győzelme után sem állt meg, azt is jelentheti, hogy ez a háromszázezer új szavazat is alkalmas lehet 2026-ban arra, hogy az ellenzék választásokon semmisítse meg Orbán hatalmát.

Az online szavazás kikényszerítéséhez legalább három eljárást még ebben az évben el kell indítaniuk az ellenzéki pártoknak a demokratikus váltást követelő társadalmi szereplők aktív részvétele mellett. Ezek a következők:

1. Országos népszavazás közös kezdeményezése, követelve az online voksolás 2026-os választást megelőző hatálybaléptetését.

2. Panasz benyújtása az Európai Bizottságnál arra hivatkozva, hogy a lehetőségek ellenére a magyar állam szabotálja az online szavazás bevezetését, és tudatosan korlátozza a külföldön tartózkodó választásra jogosultak szavazási lehetőségét.

3. Az ellenzéki EP-képviselők összefogása segítségével jogalkotási indítvánnyal élni az Európai Parlamentben, hogy a tagországok határidőhöz kötve kötelesek legyenek életbe léptetni valamennyi országos választáson az online szavazás lehetőségét.

(Itt jegyzem meg példaképpen, hogy az EU-tag Észtországban az online szavazás 2005 óta folyamatosan és zavartalanul működik.)

A közös ellenzéki fellépés e három kérdésben egyszerre lehetne óriási pofon Orbán hatalmának, ugyanakkor színvallásra kényszerítheti a látszólag ellenzékieket, de valójában Orbánt támogatókat azáltal, hogy ők és csak ők biztosan gátolni fogják e kérdésben a közös ellenzéki összefogást, fellépést.

Vágjunk bele, és meglátjuk azt is, hogy ki támogatja, ki tagadja és ki hallgatja el ezt a lehetőséget!

Magyar mozgalom

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A második kötelező feladat: Budapest. Ma is állítom, hogy ki nem kényszerített hiba volt a fővárosban a mozgalomnak elindulnia, mert ezzel akarva-akaratlan felelősséget vállalt Budapest kormányzásáért. A 2026-os választásokig folyamatos döntési kényszerben lesz. Már most szembesült azzal, hogy a közgyűlés intézményes felállása, a főpolgármester-helyettesek kiválasztása, az intézmények vezetése szinte megvalósíthatatlan az együttműködése nélkül. Egy kormányzás nélküli főváros a csőd szélén – valójában a csődben – sodródik az ellenséges kormány torpedói közt, mindezt akkor, amikor Budapestnek kellene győzelemre vezetnie az ellenzéket. Ugyanazt javaslom, mint korábban. Magyar Péter mondja ki, hogy Gyurcsánnyal nem, a Gyurcsány nélküli baloldallal – DK-val, MSZP-vel, Párbeszéddel – igen. (Ez Karácsony Gergely és valamennyi baloldali párt érdeke is, nekik, Karácsonnyal az élen, ugyanezt kellene kinyilatkoztatni.) Nem lehet a baloldali és liberális Budapestet – vagy Szegedet, Pécset, Szombathelyt, Érdet, Nagykanizsát stb. – kormányozni a baloldali választók, önkormányzati vezetők együttműködése nélkül. És nem lehet parlamenti választást nyerni nélkülük.

A harmadik kötelező feladat: az egyszemélyes pártot többszemélyessé tenni. Ősztől kezdve sorjázni fognak a szakpolitikai kérdések, döntési helyzetek a gazdaságpolitikától az egészségügyig, a külpolitikától a szociálpolitikáig. Képtelenség mindenre egy személyben válaszolni, mindenről egy személyben dönteni. Nem lehet egyedül pártot építeni. Olyan korábbi, feddhetetlen politikusokkal, illetve hiteles szakértőkkel kell kiegyezni, akikről a nagyközönség elhiszi, hogy értenek az adott szakmához, láttak már költségvetést, tudják, mi van az egészségügyben, képesek jogállami programot letenni, van külpolitikai tapasztalatuk. Ez még nem program, csak embergyűjtés, csapatépítés. Előbb vagy utóbb – legkésőbb a választások előtt egy évvel – Magyar Péternek döntést kell hoznia arról, hogy akar-e, tud-e miniszterelnök-jelölt lenni. (A Dobrev-árnyékkormány kudarca megmutatta, hogy egypárti árnyékkormányt létrehozni a jelenlegi választási rendszerben biztos bukás: nemcsak a kormányképességet, de a koalícióképességet is bizonyítani kell.)

A negyedik kötelező feladat: a pártépítés. A mozgalom előnye: van tömege, hadserege. Hátránya: nincs tisztikara. Tömeget nehezebb előállítani, mint vezetőket találni. Nyilvánvaló, hogy ez a mozgalom választási pártot és hálóközösséget konstruált eddig, így lesz ez ezután is. Magyar Péter országjárása összekötötte a közösségeket. A mozgalom attól lesz párt, ha helyi közösségekben intézményesül, és a központ hivatásszerűen képes szakpolitikai kérdéseket és válaszokat megosztani a helyi közösségekkel. A pénz gondot jelent, de nem megoldhatatlan a választói hozzájárulásokból és a vállalkozók támogatásából. Mindaddig, amíg e mozgalom az Orbán-rendszer leváltásának reményét hordozza, nincs lehetetlen.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Magyar Péter egy teherautó platójáról beszél. A neheze csak most jön: az érzelmi kereteket értelemmel kell megtöltenie

LENGYEL LÁSZLÓ

Ha én államférfi lennék...

Ha én államférfi lennék, mindig-mindig miniszterelnök. A minis(z)ter a. m. szolga, ministrálni meg, hogy szolgálni, szolgáltatni. Nemcsak latorállamok véreskezű führerjeinek szolgáltatnám ki a hazámat, hanem azon lennék, mint régen az igazi arisztokraták, akik arra hajtottak, hogy mindenkinek, aki a vezetésük alá tartozott, mindig jobb és jobb legyen – és nem arra, kedves nertársam, hogy mindenáron, bármilyen eszközzel, szakadatlan és fékevesztett hazudozásokon keresztül megtartsam a hatalmat, hogy én legyek a legkövérebb kakas ezen a szemétdombon.

Kábé az inverzét, az ellenkezőjét csinálnám mindannak, amit csinálsz, sziauram. Csak néhány példa kapásból.

Ha én államférfi lennék, tudnám, hogy minden sikeres kistigris-ország a humán tőke és a versenyképesség fejlesztésével, nem a plebs elbutításával, hanem a közoktatás és az egészségügy rendbehozatalával kezdte, és a depolitizált fejlesztő államuk lényege az innováció és a korrupciómentesség volt – de ezt szerintem te nem is érted. Véredben lüktet a lókupecség ethosza, a siker záloga nálad a rokonok, Rokonok hálózatának fejlesztésében rejlik, nem az autoriter maffiaállam demokratizálásában és a jóléti társadalom kiépítésében. Lehet államvezérelt versenygazdaságot működtetni, csak nem így. Ha én államférfi lennék, szeretném a színeket, nem úgy, mint te, a sokféleséget és a színeseket diszkriminálnám pozitíve, nem csak a sötét parasztokat. És nem munkaalapú társadalomról delirálnék, a neolit forradalom a múlté, nem érted, Dagi? Hanem Digitáliát építenék, mint Észtország, vágod ezt? Vagy hiába osztom az észt, mert azt hiszed, hogy az ugyanúgy egy szigetcsoport, mint a Genitáliák?

Meg ilyen apróságok, hogy az elejétől fogva olyanokon agyalnék, hogy száz vasutat, ezeret csináljatok, csináljatok. Európában eszméletlen vonatozás zajlik, a hajdan testvéri lengyelek, őket is sikerült ezzel a putyinszopással elidegeníteni magunktól, vagy tízmilliárd eurót költöttek eddig a vasútra, és még egyszer ennyit fognak, a vonalak fele megújult, nagyon menő szerelvényeket gyártanak-exportálnak szerte Európába. Újra menő az éjszakai vonatozás, mert a vonat zöldebb és olcsóbb, mint a röpcsi, szóval inkább erre figyelnék, mint pártom, a Fidesz – MPP (Fidesz – Magyar Pedofilok Pártja) legújabb melegpartijának elbagatellizálására. Vagy ilyen, hogy felépüljön a tömegsport, ahelyett, hogy szűnnek meg a vidéki focikluboк meg a kocsmák, meg a sulik, meg a könyvtárak, meg a posták. Azt a pénzt, amit Rossira, a lábatlani falábúakra és a stadionokra költöttem – de ezt nem is folytatom. Ha én államférfi lennék, hosszú távban gondolkodnék, vágod? Engem nem változtatna meg a gazdagság, amit az inflációs adóból, az áfából, a túlárazott beruházások után visszajáró 80 százalékokból, a tenderekből, amelyeken a bülbülszavú és gázszagú nyelvújító nemzeti teddymaci, propán-bután lőrinc egyedül indul, vagy a szovjet barátaimmal közös titokzatos biznyákokból halmoztam. Olyan lennék, mint a norvégek, akik szerint „Norvégia az olajbumm előtt egy szegény, halon és krumplin élő ország volt, ma pedig egy gazdag, halon és krumplin élő ország”. Ahogy ők, bespájzolnék a profitból (a norvégek minden olajprofitlicencből 50 százalékos részesedést lekapcsolnak és félreteszik a jövőnek), nem jövőfelélő kínai uzsorával próbálnám kiváltani az elmaradó uniós támogatásokat. Ha én államférfi lennék, úgy rúgnám ki Gerő Ernő és Goebbels kicsit hidrokefál szerelemgyerekét, a klottgatyás külügyminisztert, hogy a levegőben éhen halna. És ha hiszed, ha nem, kiépítenék egy rendszert a hendikepes gyerekek védelmére, nem az, hogy bosszúból egy tollvonással megszüntetem a legrászorultabbak iskoláit a becsöngetés előtt, csak azért, mert a mentoruk kimondta, hogy a király, azaz én, meztelen vagyok. Azért ez kicsit erős, tudod. Mert ez igazi gonoszság, nem csak a szokásos lókupec-paradigma, hanem szemétség. Amiért egyszer fizetni fogsz.

És ha én államférfi lennék, nem a gyilkosok klubjába igyekeznék, de erről majd két hét múlva. Addigra összeszámolom azoknak a politikai foglyoknak és holttesteknek a számát, akikhez a keresztény-liberális gyökerű Európa elárulásával dörgölőzöl. Puszi.

TOMPA IMRE

Előre, nem hátra... – állítja a kormánypropaganda. Kábé az inverzét, az ellenkezőjét kellene csinálni mindannak, amit Orbán Viktor tesz

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A kitépett magnószalag

BOD TAMÁS

Miután leszálltak a Budapestről érkező vonatról, rohantak a határ mellé sodródott egykori megyeszékhely főutcáján, hogy minél előbb a Költőhöz érjenek, aki nagyon várta őket. Ellentmondást nem tűrően rájuk parancsolt, hogy azonnal hozzá kell menni! A vele való kapcsolat egyszerre volt sorsszerű és véletlen. Ám mindenestül óriási szellemi kaland, a legkülönösebb élethelyzet ebben a magát értelmiséginek tudó középvárosban, valamifajta lázadás és zendülés az álszent megegyezések és a formalitás, valamint a szellemi és fizikai szürkeség ellen, amely a múlt század nyolcvanas éveit jellemezte. De egyszersmind a rabszolgatartás egyik kifinomult formája is volt, ahol ők voltak a képzeletbeli szár kényelmetlenebbik végén. A helyiek messze a középszerűség alatt lévő többsége egyszerre irigykedett rájuk és vetette meg őket, ha az utcán sétálni vagy egy vendéglátóhelyen nagy beszélgetés közben együtt látta őket az idős Mesterrel, aki nemcsak kinézetében és öltözködésében, járásában és gesztusaiban volt elegánsan különc és összetéveszthetetlen, hanem véleményével és ezzel együtt a hatalommal szembeni ellenállásával is. A kettejük közötti feltételek egyenlőtlenek voltak. Ők, az ikrek alig múltak tizennyolc évesek. Korukhoz képest olvasottak és tájékozottak, de papírízűen tapasztalatlanok voltak, míg a Mester, közel a hetvenhez, elképesztő karizmával, szellemi és emberi fajsúllyal, ellentmondást nem tűrő fellépéssel, olyan orgánummal, élettapasztalattal és tudással, amellyel szemben nem volt semmi esélyük. Igaz, másoknak sem.

Később, sok év múltán ez okozta az egyre érettebb fiúk részéről az egyoldalú, visszavonhatatlan, egyben elkerülhetetlen szakítást. Mindkettejüknek fájt, ám nem történhetett másként. Mert amit kaptak: irodalomban, életszemléletben, történelemismeretben, ítélőképességben, arányérzékben és véleményformálásban, az olyan felfoghatatlanul sok volt, hogy megkülönböztette őket nemcsak kortársaiktól, ha tőlük a legjobban is, de a város összes többi lakójától. Ám az időhatárokkal nem törődő, saját maguk felfedezése és érdeklődése kiteljesedését nem kis részben akadályozó, a személyi kisajátítás enyhébb és durvább változatait megvalósító börtön, amelybe a Költő bezárta őket – miközben új, soha nem ismert világok sokaságát nyitotta meg előttük –, egy idő után már elviselhetetlenné vált. Úgy érezték, rengeteget kaptak, de sokat is adtak. Többet a kelleténél. Ezért soksok rákészülés után félelemmel vegyes határozottsággal leléptek.

Ám erről még nem sejtettek semmit, miközben szinte loholtak a főutcán, leszállva a pesti vonatról, hogy a Költő kicsinyke házához érjenek. Közben semmi rendkívülit nem találtak abban, hogy első útjuk nem haza, a szüleikhez, hanem a Költőhöz vezet. A vele való kapcsolat kizárt minden párhuzamosságot, ezért a szó bonyolult értelmében árulók voltak minden más rokoni, baráti és emberi kapcsolattal szemben. De valakivel megkötött legbensőbb szövetség mások elárulásával és elhanyagolásával jár. Izgalommal és némi félelemmel vegyes érdeklődéssel nyitottak be a kerti kapun, hogy az üveges verandához érve a házba lépjenek. Az ajtócsukódás bent is hallatszott, így ők a kis folyosón keresztül úgy léptek be a cigarettafüsttől teli közepes méretű szobába, hogy ott néma csend volt.

*

Ketten ültek bent. A körszakállas és több mint jellegzetes arcformájú Költő, aki az ágyán ült, kifordulva a dohányzóasztal felé. Lezser és talán kávéfoltos fehér ingben, nyakkendőben és jól szabott szövetnadrágban is messziről hirdette, hogy egy poéta ül ott, hányavetien. Vele szemben, a karosszékből előre görnyedve egy félig ismerős férfi, aki előtt jegyzetpapírok hevertek, s ezek mellett egy riportermagnó volt az asztalon. Köszöntek, majd egyikük a másik székbe, másikuk pedig a jellegzetesen szocialista koloniál bútor ülőkéjére huppant le. A beállt rövid, de némiképp kínos csend után ez a város utcáiról ismert, félig idegen férfi szólalt meg. Annyit tudtak róla, hogy a megyei lapnál dolgozik. Úgy tudták, hogy újságíró, s ez akkortájt valamiféle bűvszót jelentett nekik. Láthatóan határozott céllal jött a vendég, s ennek mindenképpen szeretett volna a végére járni, s ebben a fiatalemberek megjelenése a legkevésbé sem segítette őt. Tovább akarta lendíteni a fiúk nem várt betoppanásával elakadt beszélgetést. Ezért kicsit hangosabban és orgánumával némiképp játszva, félig színpadiasan kérdezett.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

„Az egyik orsó az egyik, a másik a másik irányba repült, hogy majd a szoba egy-egy sarkában érjen véget útjuk." Nem kazetta, hanem szalag volt, főszerkesztő úr...!

„És Göröcs és Bene, Fazekas és Törőcsik?" – próbálta kissé suta kérdésével a megakadt párbeszédet folytatni. Jobb keze finom mozdulatával pedig elindította az odakészített magnót, amely dolgozni kezdett. Az egyik orsóról a másikra szaladt a szalag, amely ekkor úgy a felénél járhatott. A Költő, akivel orgánumban senki nem vehette fel a versenyt, némi gondolkodás után, mondateleji, jellegzetes éneklő magas hangján kezdte a választ. Számára nem az 1969-es marseille-i vereség volt a magyar futball mélyrepülésének a kezdete, hanem az, hogy utána az esővízzel együtt kidobták a gyereket. A legjobb játékosok sorát erre az egyetlen kudarcra hivatkozva és azért száműzték a nemzeti tizenegyből, mert, ahogy akkor a sportsajtó írta, „öregek" voltak. Ez akkor úgy harminc évet jelentett. Heves gesztikulálással beszélt az ágyán ülő Költő, a minőségi futball értő és őrült szerelmese az Újpest hét egymás utáni bajnoki címéről, a csapat tagjairól külön-külön, a nemzetközi sikerekről tartott kiselőadást, amelyek azonban a trófeaszerzést sohasem hozták el. Hol az utolsó, hol az utolsó előtti összecsapásnál buktak el angol vagy nyugatnémet ellenfelükkel szemben.

Egyre jobban belemelegedett, saját hangja és mondandója szinte megbabonázta. Aztán gyorsan áttért a mára, és hülyék gyülekezetének mondta a labdarúgó-szövetség teljes vezetését, az edzők, de különösen a sportújságírók többségét, akik, vallotta mély meggyőződéssel, csak ugatják ezt a sportot, és valójában fogalmuk sincs a futballról. Egy nagyobb átkötéssel így jutott el a Békéscsabán játszó Pásztor Józsefig, akiből a helyi drukkerek, de különösen a megyei néplap és az országos sportnapilap egyetlen szót sem értettek meg. Ő pedig korszakos zseninek tartotta. S ebben máig hatóan igaza van.

*

Hol felemelte a hangját, majd egészen halkra vette, aztán hatásszünetet tartott, hogy egy olyan elképesztő és szinte lélegzetvétel nélküli monológba kezdjen, ami felülmúlhatatlan és megismételhetetlen volt. Egyszer csak hirtelen megállt, és ráripakodott a megyeszékhelyen dolgozó újságíróra: „De ugye ezt nem veszed fel?!" A riportermagnó szalagja monoton ütemben forgott egyik orsóról a másikra, ám ennek ellenére a technikához semennyire sem értő Költőnek azt mondta alkalmi vendége, hogy nem. Az ikrek egymásra néztek, szemük szikrázott a nyilvánvaló hazugság miatt, de abból a félelemből és talán tapintatból, hogy mindennél kínosabb egy valódi felnőttet és újságírót ilyen nyilvánvaló hazugságon és csaláson kapni, megrémültek, és nem szóltak.

Egyszer csak hirtelen megállt, és ráripakodott az újságíróra: „De ugye ezt nem veszed fel?!"

A fel sem tételezett hazugság nyomán a házigazda folytatta mondandóját. Érvelve, ironizálva, hatásosan, úgy és azzal az egyértelműséggel, hogy a legfelkészültebb és jó vitakészséggel rendelkező szakember sem tudott volna szembeszállni vele. Nevetségesnek mondta Nyilasi „világklasszisát" és a Mezey-féle válogatott kivételességét. Ekkor még a mexikói kudarc előtt voltunk, kiosztotta az akkori játékosokat, összehasonlította a hetvenes évek eleji lesajnáltakkal, utóbbiak javára. Még jobban korholta az edzőket, a honi labdarúgás legfőbb vezetőit és a magukat szakértőnek nevező, de szerinte mérhetetlen pusztítást végző kontárokat, a „szakírókat", akiknek szerinte valójában fogalmuk nincs, mi zajlik a pályán, s annál jobbnak tartanak egy játékost, mennél több gólt lő. Ám észre sem veszik azokat, aki a kihagyhatatlan helyzet előtt a labdát mértani pontossággal eléjük tálalták, vagy azokat, akik briliánsan, egyszersmind elegánsan mentettek a legkényesebb helyzetekben a saját kapujuk előtt, vagy azokat, akik ötven-hatvan méterről a másik lábára varázsolják a labdát, méghozzá úgy, hogy közben a pályán belül egészen elképesztő súlypontáthelyezést visznek véghez. „Ezeknek ehhez, a futball csínja-bínjához közük sincs, sőt észre sem veszik. Vakok. Vakok mindenre!" – csattant fel. Majd ráüvöltött a feszengő ikrek mellett ülő újságíróra: „Ugye nem veszed fel?!"

Amikor a forgó magnószalag és a két fiatal szemtanú jelenléte ellenére újra „nem" volt a válasz, akkor a két tizennyolc éves gimnazista fészkelődni kezdett. Röviden egymás szemébe pillantottak, de sem a Költőre, sem a riporterre nem mertek nézni. A zavart felháborodásnak, a szégyennek és hazugságnak különös elegye sűrűsödött össze ott és akkor, abban a cigarettafüstös szobában. A határ menti középváros központjához közeli, mégis félreeső, csendes utcácskában.

Kisebb sóhaj után jött az újabb újságírói felvetés, s erre a házigazda újabb gondolatfutamba fogott. De nem volt tovább! Elszakadt a húr. „De, felveszi. Már az elejétől kezdve!" – szólalt meg ellentmondást nem tűrően az ikerpár idősebb, domináns tagja. Erre olyan csend állt be, ami az életben ritkán fordul elő.

*

„Mit képzelsz, te szemét, ócska tróger, hogy becsaphatsz és a szemembe hazudhatsz?! Tudod, mi vagy te?" – kérdezte, és vagy fél tucatszor az arcába vágta azt a négybetűs szócskát, amit Shakespeare III. Richárdjának egyik magyar fordítója így írt körbe egykor: „Apád ágyékának rossz folyása." A szomszédos megyeszékhelyről érkezett tollforgató hebegni sem tudott, tiltakozni, tagadni, visszautasítani pedig a legkevésbé. Egy gyors mozdulattal kikapcsolta a magnóját, ezzel megszakította a felvételt.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

„Most ideadod a szalagot, és nagyon gyorsan elhúzol az anyád véreres p.csájába!” – üvöltötte magánkívül a Költő. Hangjától a segítségére sietők ikrek legalább úgy megijedtek, ahogy a fülét és farkát behúzó, a teljes emberi és szakmai megsemmisülés állapotába került újságíró. Aki – állt össze a kép – azzal a feltett szándékkal érkezett a Mester kissé rideg, a rendetlenség különös fokával terhelt szobájába, hogy ha törik, ha szakad, mindenképpen interjút készít a Költővel, s azt akkor is rögzíti, ha erre a leghatározottabb tiltást is kapja. A célegyenesbe érkező sajtóst az utolsó pillanatban akadályozta meg ebben az ikerpár egyik tagja. Azonban az elhangzott parancsnak elsőre nem akart engedelmeskedni a teljesen leforrázott újságíró. Az előtte fekvő magnó és a szalag a helyén volt, sértetlenül.

Erre az ágyon ülő Költő egy váratlan és gyors mozdulattal átnyúlt az asztal fölött, magához ragadta a magnót, és kitépte a szalagot. Az egyik orsó az egyik, a másik a másik irányba repült, hogy majd a szoba egy-egy sarkában érjen véget útjuk. Mind a négyen úgy érezték, bevégeztetett. Az újságírónak annyi lélekjelenléte még volt, hogy a magnóját két marokra fogta, a testéhez szorította, gyorsan felállt, és kiviharzott az ajtón – az ikrek nem is tudták megítélni, pontosan mikor léphetett be, hogy a szellemi rablással és a másik becsapásával és kihasználásával sújtott merényletét elkövesse. Nem is köszönt. Már a kinti ajtó is régen becsukódott mögötte, de a bent maradt három ember hallgatott. Ezt egy idő után gyufasercegés és szippantás törte meg a csendet. A Költő ruhástul visszafeküdt az ágyba, nagyokat szívott cigarettájából, s mint aki jól végezte dolgát, leszámolt egy árulóval és tolvajjal. Aznap már nem beszéltek többet a történtekről. A csend mindennél hangosabban ordított.

*

Jó nyolc évvel később az ikrek fiatalabbika a főiskola és az egyetem elvégzése után abban a szerkesztőségben helyezkedett el, ahol akkor már főmunkatárs volt az egykor interjúlopáson rajtakapott férfi. Sokan dolgoztak ott, így nem sokszor találkoztak, és alig beszélgettek. Az akkor zöldfülű kezdő nem merte volna szóba hozni a történteket a szerkesztőség falain belül, de kívül sem. Tudta, hogy élete legnagyobb felsülésére és annak tanúira bizonyosan emlékszik a lebukott hazudozó és csaló, de úgy tesz, mintha mi sem történt volna. Aztán alig tíz hónap múlva átment egy akkor induló új megyei laphoz a fejét az újságírásra adó ikrek egyike, hogy magával vigye oda a gimnáziumban tanító testvérét. Az azóta eltelt harmincegy évben a család- és otthonalapítás nehézségei és a szakadatlan munka mellett bizonyára lett volna alkalom, hogy szóba hozza az érintettnek a történteket, mert hivatalos eseményeken néha találkoztak. Ezt részben félreértett tapintatból és talán némi kegyességgel vegyes félelemből nem tette meg. És már nem is tudja. Nemrégiben meghalt a beszélgetést lopni akaró interjúkészítő, s itt a történet véget is érhetne. Megállna így is a lábán. Ám még valami történt. Az élet nagy és jó rendező.

*

Temetésén egykori főszerkesztője mondott beszédet, erre évekkel korábban az interjúkészítő kérte meg őt. Történetünk szempontjából itt elhangzott egy figyelemre méltó passzus, ami így szólt: „Kedvelte a Költő verseit, interjút is készített vele, bár soha nem bocsátotta meg neki, hogy miután az interjú végén valamin megsértődött, elvette tőle a kazettát. Haláláig reménykedett abban, hogy valahol megvan az a fontos kazetta.”

A legendagyártás, a rossz és hiányos emlékezet vagy egyszerűen egy sokat emlegetett hazugság elfedte a valóságot, és valaminő igazsággá akarta átformálni. Mert igaz, hogy sértődés volt, de nem „valamin”, nem valami pimf dolgon, hanem egy égbekiáltó hazugságon, a becsapás olyan minősített esetén, amelyet az óvatlan szem- és fültanúk, az ikrek emlékezetükben a sírig visznek majd el. Másrészt, ha már a pontosságnál tartunk: nem kazetta, hanem szalag volt, főszerkesztő úr...!

A „pozsonyamerikai” nagybácsi

KÖVES JÓZSEF

Hermus Csehszlovákiában lakott, állítólag valahol Pozsony mellett. Szerintem egy lakókocsiban, mert mutatványos volt, abból élt, hogy járta a falvakat egy céllövöldés sátorral meg egy ócska ringlispíllel, amin – maga mesélte – négy ló járt körbe, egy motorbicikli, egy kisautó, a közepén pedig mintha egy vigyorgó majom forgatta volna a tengelyt.

Hermus hat évvel korábban, ’49-ben járt utoljára itthon. Volt egy fia, pár évvel fiatalabb nálam, talán tizennégy, őt az apja Tódornak hívta, de sose tudtuk meg, mi az igazi neve. Csöndes, labdafejű srác volt ez a Tódor, sose szólt bele a felnőttek szövegébe, ha az apja megkérdezte: „Ugye, Tódor?”, csak vigyorgott, mint a tejbetök, és azt mondta: ühüm. Vagy bólintott. Sose tudtam meg, mi volt Hermus (nekem Hermus bácsi) viszonya a családhoz, apám meg Rózsi néném is azt mondta, a fogadott testvérük. De nagyapámat tegezte és per Vilmos szólította, míg Rózsi néni és az apám mindig csak Papának. Egyszer kérdeztem meg a nagyapámtól, ki is tulajdonképpen Hermus bácsi, de ő csak annyit mondott: rám maradt. Én alig láttam őt fiatalabbnak, mint a nagypapát, ezért volt olyan furcsa az egész. Mintha valami titok lengné körül Hermus alakját.

De hát titok volt az is, miért lett a pesti Hermanból szlovák – vagyis akkortájt csehszlovák – állampolgár.

Nagyhangú ember volt, nyilván a mutatványosnak ki kell kiáltani szolgáltatásait, hát megszokta, hogy hangja betöltse a teret. Most nagynénémhez ment először, a Bulcsú utcába. Hátsó udvari, hátsófali földszintes kis lakás volt ez, egy szoba, konyha (bejárat a konyhára) meg egy helyiség a szoba után, minden ablak nélkül, afféle raktár lehetett valaha. Rózsi néni összeterelte a megmaradt rokonságot, Ali bácsinak, apámnak és neki két testvérét elvitte a háború.

Most hát megjelent egy féltestvérféle, és úgy fogadták, mint egy amerikai nagybácsit. Vajon mit hoz nekünk „csehből”, mert az sokkal fejlettebb iparilag, gazdaságilag, mint a mi országunk. Az ötvenes éveket írtuk, nem sokat tudtunk még az úgynevezett baráti népek életéről sem, és innen akkor Pozsony is csehnek tűnt, hiszen Csehszlovákia – gondolhattuk – egy és ugyanaz, megbonthatatlan, mint a szovjet–magyar barátság.

Anyám nem jött át, ő nem szerette a zajos, nagy társaságokat, különösen, ha nem az ő ágáról való rokonsággal kellett együtt tölteni az időt.

Rózsi nagynéném telefonálta meg a hírt. Apám vette fel a nehéz, fekete telefont. Amikor megemelte, mindig kattant egyet a kagyló rugós támasza.

– Igen – bólogatott apám, mintha a hívó látná a mozdulatait. Közben lerázta a félig szívott Kossuthot. A komódra, amin a készülék állt. – Igen? Hermus? Jó, átmegyünk négyre.

Aztán ránk nézett:

– Itt van Pesten Hermus. Délután ott lesz Ilonkánál.

Hermus még negyed ötkor sem volt ott. Ültünk, és kíváncsian vártuk. Valami izgatottság bizsergett a levegőben. Felnőtt emberek megpróbálják leplezni ugyan, de feszülten várják, mit hoz nekik a Jézuska, az angyalka, akár a kisgyerekek a karácsonyfa körül. És mivel érkezik a külföldről jövő rokon. Mert biztosan nem jön ilyen messziről üres kézzel. Hiszen még a szomszéd országokból is ritkán jöttek látogatók Magyarországra az ötvenes években. Csehszlovákia (Cseszkó) már-már a Nyugat volt elképzeléseinkben, hiszen onnan érkezett (ritkán) a Favorit versenybringa, a Jawa motor, a tréningruha (mackó), a Bata cipő és más földi javak, amik itthon nem vagy alig voltak kaphatók. Mondták is akkortájt, hogy két úr van Cseszkóban: Bata meg az Isten.

Vártunk, csendben, áhítattal.

Aznap éjjel leesett a hó. Hatalmas mennyiségben állt az utcákon. Mi is bakancsot húztunk, hogy átcsúszkáljunk a Bulcsú utcába.

Mennyből az angyal meglehetősen harsányan érkezett meg, hatalmas késéssel.

– Na, gyere, Tódor! – dörögte. – Nicht beszaren... Nem esznek meg...

Valósággal betuszkolta labdafejű fiát, aztán ő is bejött. Az ajtó nagyot durrant mögötte. Valamennyien felálltunk az üdvözlésére. Unokanővérem, aki buzgó kommunista volt, a baráti szocialista ország rokoni képviselőjét látta benne, és sugárzó tekintettel fogadta Hermus ölelését. A férfiaknak is ölelés járt, hátba veregetéssel, végül nagyapámnak hosszan tartó karolás és csók.

– Üljetek le, drágáim – mondta azután Hermus, mintha csak ő lenne a házigazda. Szót fogadtunk, és lestük szavait.

Mesélt is, hogy a körhintáját generátorral termelt áram hajtja, de régebben olyan körhintája volt, amit felül négy-öt fiatalnak kellett a keresztgerendák tolásával forgatni. Ez olcsóbb volt, nevetett harsányan, mert mindig összeszedtem néhány gyereket, akik ingyen másztak fel a gerendákhoz, és a fizetésük az volt, hogy tíz kör után felülhettek a lóra vagy a hintóra. Meg hát itt van Tódor, ő volt a vezértoló, igaz, Tódor?

– Igen – vigyorgott a kamasz –, vezértoló voltam...

– Meg széltoló – verte hátba a fiát a mutatványos.

– Kicsit hülye – súgta a fülembe az unokabátyám. Bólintottam.

Hermus a lábához húzta a kis pepita vulkánfíber bőröndöt. Felcsillantak a szemek. Nagyapám kivételével mindenki a pillanatot leste-várta, amikor majd felpattan a két zár, és megtudjuk, mivel lep meg bennünket a jó pozsonyi amerikai nagybácsi. Nagyapát már nem érdekelték az ilyen földi hívságok. Meg is zavarta Hermust, aki leállt a bőröndbontással:

– Te még azt se tudod, hogy újra nősültem.

– Csak nem? – nézett rá a vendég. – Mikor?

– Hát már öt éve.

– Huszonegy évvel fiatalabb nőt vett el a papa – mondta bosszúsan a nagynéném.

– Stramm vagy, öregem! – dicsérte Hermus a papát. – Hány éves is vagy?

– Hetvenkettő.

– Na, az igen! – nyitotta meg a koffer egyik pántját Hermus. – Akkor jó, hogy hoztam olyat is, ami neki tetszeni fog.

Abbahagyta a csomagnyitást, fölnézett.

– Tudjátok, van egy találmány nálunk. Lepipáljuk Amerikát. Azok még mindig a nejlonnál tartanak, de nekünk már szilongyárunk van Zilinán. A vág-völgyi vegyi üzem gyártja.

Kíváncsi tekintetünk még mindig a bőrönd tartalmának szólt. De Hermus bácsi félreérthette, azt hitte, a termékre vagyunk kíváncsiak, hát folytatta, miközben a keze a vulkánfíber másik csatjára tapadt.

– Illetve valami vegyi anyagot, amit egy másik üzemben nyúlós szálakká dolgoznak át, majd a textilgyárban sziloning, -harisnya, -zokni, -ruha lesz belőle.

– Na, ebből hoztam nektek kóstolót. – Harsogva folytatta: – Nem megenni! Hordani! Igaz, Tóbiás?

– Nem lehet megenni – bólogatott a gyerek. – Én is hordom.

Ezzel levette a cipőjét, és fölemelte a lábát. A zoknija csurom víz volt.

Hermus diadalittasan felnyitotta végre a bőröndöt.

– Vilmos – emelt ki egy női harisnyát. – Ezt vidd el a fiatalasszonyodnak.

Átnyújtotta, majd sorra emelte ki az ajándékokat. – Kis karácsony... A hölgyeknek harisnya, az uraknak zokni.

Csalódottan vettem át az egy pár szilonzoknit. Ennyit, ha nem is szilont, én is kaptam karácsonyra az unokatestvéreimtől.

Azért csak megköszöntem. Hermus megveregette a vállamat.

– Majd küldök neked meghívót, és ha kijössz Pozsonyba, ott összekörhintázhatod magad.

Nem voltam túl lelkes tizenhat évesen, de a többiek sem, talán csak unokanővérem, akit elbűvölt a testvéri szocialista ipar fejlődése.

Hermus elégedetten nézett körül.

– Ti is eljöhettek egyszer. Majd szerzek szállást. Mit szólsz, Tóbiás?

A tejbetök vigyorgott: – Magunknak is szoktunk szerezni.

Hermus most apámhoz fordult.

– Drága öcsém, ugye tudsz nekem kölcsönözni két-háromszáz forintot? Ha kijössz jövőre, megadom.

Kicsit megfagyott a levegő – és nem csak a behavazott utcán. A kis udvari lakásban is.

Már hithű unokanővérem se nézte olyan lelkesen a „pozsonyamerikai” nagybácsit.

„Csalódottan vettem át az egy pár szilonzoknit. Ennyit, ha nem is szilont, én is kaptam karácsonyra az unokatestvéreimtől. Azért csak megköszöntem.”

Köves József első írása, egy novella, 60 évvel ezelőtt, 1964. szeptember 13-án jelent meg a Népszavában.

Alkalmazható-e a filozófia?

KARIKÓ SÁNDOR

Először valamit magáról az alapszóról (filozófia) és annak hasznáról. Sokan határozták már meg a fogalmát, jellemzőit, a kultúrában betöltött helyét. Anélkül, hogy betekintést adnék a gazdag szakirodalomba, hadd emeljem ki Oswald Spengler eredeti meghatározását, miszerint a filozófia nem más, mint „védekezés a felfoghatatlan ellen". Tudjuk, az ember jó néhány, nagyon általános kérdést nem tud megválaszolni. Ilyen rejtély az a dilemma, hogy mi végre létezik maga a világ, és van-e benne valamilyen küldetése az embernek. Az ilyen és hasonló természetű ősrégi problémákról nemigen jut dűlőre az ember, a filozófus is „csupán" kiindulópontokat, felvetéseket ajánl, szüntelenül rákérdezve a „végső" dolgokra. Kérdései mind pontosabbá, mélyebbé és differenciáltabbá válnak. Lássuk be, ez sem kevés! Ilyen megközelítéssel, szerényebb eljárási móddal is eljuthatunk a bölcsesség alapszintjére. Közismert tény, a konkrét tudományok valamikor a filozófiából bújtak elő, és fejlődtek önálló tudatformává. Ám nem arról van szó, hogy a filozófia maga is tudomány lenne, hiszen jelentős – itt nem taglalható – különbség rejlik filozófia és tudomány között. Pontosabb annyit állítani, hogy a bölcsesség szeretete adja vissza a filozófia eredeti fogalmát és lényegét. (A szóösszetétel is erre utal.)

fordítva: mind nagyobb teret kap a politikában, a kulturális élet működésében, általában a közgondolkodás folyamataiban a lapos gondolkodásmód, a differenciálatlan valóságmagyarázat, amely csak táptalajt ad a hamis képzetek, káros előítéletek kialakulásának.

Másfelől számításba kell vennünk a filozófia általános, ősrégi vonásait: rendkívül elvont tárgyának jellegét, absztrakt mivoltát, a közbeszéd számára sokszor követhetetlennek, mesterkéltnek tűnő kategóriahasználatát, a bonyolult és terjedelmes érveléseket (olykor terjengősségét), a szokatlan, idegennek tűnő szaknyelvi használatát. Ezek a sajátosságok csaknem lehetetlenné teszik a filozófia követését és megértését, mindenesetre hátráltatják megismerését és befogadását. Így azután könnyen kialakulhat a filozófiáról, hogy az csupán kevés kivételezett személy foglalatossága, öncélú szellemi művelése lehet, és úgy ahogy van, lényegében „arisztokratikus műfaj".

jelző és megszorítás? Nem fából vaskarikát csinálunk-e akkor, amikor a filozófiát, mint fogalmi kultúrát, a mindennapi alkalmazás szintjére próbáljuk leszállítani? Ne siessünk a válasz megadásával!

Megszívlelhetjük Cicero gondolatát, melyet Szókratésszel kapcsolatban tett: hozzuk le a filozófiát az égből a földre! Konkrétan: vigyük be a házakba, műhelyekbe, piacterekbe, nyilvános fórumokba, közbeszédbe! Azaz tegyük eleven, élő működéssé, természetes szellemi foglalatossággá. Elvileg így válhat a filozófia és a filozofálás a kevesek kiválasztott privilégiumából sokak számára elfogadott életérzéssé, látásmóddá, a mindennapi életben is végzett műveletté, természetes gyakorlattá. Mondjuk így: alkalmazott filozófiává.

FOTÓ: JANA JANINA

A Filozófusok kertje a Gellért-hegy nyugati oldalán. A filozófia haláláról nem indokolt beszélni, a filozófia változatlanul létezik, és a világon mindenütt művelik

Általában szeretjük a bölcsességet, akár ösztönösen, akár tudatosan, vágyunk rá. Azonban elérni és művelni már roppant nehéz. A hazai filozófiai élettel kapcsolatban legalább két hátráltató tényezővel számolhatunk: konkrét politikai hatással, valamint általános szakmai jellegű problémával.

Ha a legutóbbi néhány évtized hazai politikai és ideológiai fejleményeit tekintjük, könnyű felismernünk, hogy történtek durva és kevésbé nyílt behatolások a filozófia kutatásába és oktatásába; akár egyes filozófusok egzisztenciájának csorbítása, olykor lehetetlenné tétele is bekövetkezett. Egyáltalán nem lehetünk nyugodtak, ha például felidézzük az úgynevezett filozófus-pereket, amikor igaztalanul, politikai alapon támadtak jeles filozófiakutatókat, -oktatókat. Ismeretes a Fidesz 2011-es kifakadása, igazságtalan vádaskodása a filozófiai élet ismert képviselői ellen. Valóságos boszorkányüldözés, bűnbakkeresés történt, nemtelen kirohanásokkal, ahogyan például Klaniczay Gábor utóbb nevezte. És keserű tapasztalat, hogy az oktatás- és kultúrpolitika azóta sem erősíti a filozófia pozícióit, nem preferálja a fogalmi kultúra fejlesztését, nagy mértékben háttérbe szorítja a józan gondolkodást és a kívánatos társadalomkritikát. S

Ismerünk alkalmazott pszichológiát, pedagógiát, etikát, matematikát, művészetet, egészség- és sporttudományt, társadalomtudományt, muzeológiát, stb. De mit keres a filozófia rendkívül absztrakt világában az „alkalmazott" Szókratész és Cicero merész felismerése és gyakorlata igazából sokáig nem tudott gyökeret verni. Néhány szerény próbálkozástól eltekintve, valójában csak a XX. század második felétől bontakozott ki a „földre hozott" filozófia. Azóta viszont szembetűnő a térnyerése. Nyugati kultúrkörökben évtizedek óta működnek alkalmazott filozófiai társaságok, egyetemi tanszékek, folyóiratok, kutatócsoportok; konferenciák, könyvpublikációk születtek. Ezek után joggal kérdezhetjük: mitől más az alkalmazott filozófia a hagyományos, klasszikus, „hivatalos", akadémikus filozófiától? Nem taglalva a két filozófia közti bonyolult kapcsolat kérdését, azt gondolom, az alkalmazott filozófia három sajátosságát mindenképp érdemes látnunk.

Az alkalmazott filozófiát – ahogyan két brit klasszikusa, Brenda Almond és Donald Hill hangsúlyozza – mindenekelőtt a gyakorlat-központúság jellemzi. Azaz nem önmagából, a fogalmak belső rendszeréből indul ki, és főképp nem azok puszta (sokszor öncélúnak tűnő) kibontásából építkezik, hanem a mindennapi élet, a gyakorlat konkrét, aktuális, nagy társadalmi visszhangot kiváltó, társadalmi súlyú problémájára reagál. Olyan dilemmákat, az emberek nagyobb tömegeit érintő és megmozgató konfliktusokat vizsgál, amelyek sokakat érdekelnek. Gyorsan a közbeszéd tárgyává válnak bizonyos kérdések, s az alkalmazott filozófia szisztematikusan foglalkozik is azokkal, és próbál kidolgozni valamilyen markáns álláspontot. Lásd például a klímaválság hatásait, vagy éppen a Covid–19 társadalmi következményeit.

Az alkalmazott filozófus a vizsgálandó tárgyát elsősorban nem a lételmélet és/vagy ismeretelmélet, hanem a moralitás szempontjából veszi bonckés alá. Az adott témát erkölcsi megítélések és értékek alapján vizsgálja. Legfőképp az érdekli, hogy az adott társadalmi jelenség, maga a probléma kinek az érdekét szolgálja, kinek a számára jelent jót, kinek rosszat, és általa vajon csak az egyén gazdagszik-e, a közjó vajon csorbát szenved-e. Különösen fontos számára a felelősség és a társadalmi igazságosság kérdése. Próbálja tisztázni, majd meggyőzni az olvasóit (az egyéneket és a közösségeket), nem titkoltan magukat a politikai és a gazdasági élet irányítóit arról, hogy minden fontosabb társadalmi probléma megértésében és megoldásában felmerülnek morális megfontolások, vonatkozások, amelyeket figyelmen kívül hagyni szűklátókörűség, sok esetben elhibázott lépés lenne. Mert lehet ugyan élni, sőt boldogulni morál nélkül, vagy annak ellenében, ám az emberlényt mégiscsak az különbözteti meg az emberen kívüli élő természettől, hogy a társas együttélés és működés igazoló és lelkesítő alapját sokszor olyan belső tényezők, erők formálják, mint adott erények, hitek, elvek, morális értékek. Aki ilyen alapon szervezi életét, magatartását, az másként, emberi (azaz humánus) módon látja a világot, embertársait és önmagát.

Végezetül az alkalmazott filozófia bátran és eltökélten támaszkodik az egyes szaktudományok fejlődésére, s ezt a meggyőződését nyilvánosan felvállalja. Nyilván a klasszikus filozófia sem közömbös a tudomány aktuális fejlődése iránt, azonban hajlamos arra, hogy önmagából, saját észbeli-logikai levezetésekből, eszmefuttatásokból építsen öntörvényű világot, abban a hitben, hogy ez biztosítja számára a független és szabad gondolkodást. Az alkalmazott filozófus viszont elsősorban a szaktudományokból táplálkozik, gyorsan és rugalmasan reagál azok legújabb eredményeire. Ráadásul kifejezetten szorgalmazza is az átlátható, érthető és nyilvános viták létrejöttét.

Hadd hozzak fel két markáns példát az alkalmazott filozófia utóbbi témaköréből és alkalmazásából. Legyen ez a mesterséges intelligencia látványos térhódításából, illetőleg az ifjúság politikai színre lépéséből adódó tanulság. A vizsgálódások – anélkül, hogy részletezném – arra figyelmeztetnek, hogy maga a társadalom (a politika, a gazdaság, a média, az etika, a pszichológia, a pedagógia stb.) mennyire nincs még tudatában és felkészülve a mesterséges intelligencia új alkalmazásaira, főképp reális veszélyeire, és milyen távol vagyunk a kívánatos és szükséges felelősség kialakításától. Ami pedig az ifjúság kérdését illeti, a fiatalok legutóbbi nagymérvű politikai részvétele figyelmezteti a hatalmi gépezet és az intézmények irányítóit, hogy komolyan még nem szembesültek a tüntető fiatalok táblaszövegével (Elloptátok a jövőnket!). Muszáj sokkal hatékonyabban és valóban felelősen foglalkozni azzal a dilemmával, hogy tudniillik kié az ifjúság, és kik felelősek sorsáért?

Néhány évtizeddel korábban egy jól ismert felelős politikai vezetőnk mondta: „nem kell nekünk filozófus, mi az ördögnek". Úgy vélem, fölöttébb méltatlan, nagyon is szűk látókörű, kisszerű kijelentésről van szó. Ennek ellenére bízhatunk abban, hogy mind többen belátják, filozófiára ma is változatlanul szükség van. És az alkalmazott filozófia jelentőségét sem indokolt tagadni vagy szapulni szakmai féltékenységből (vagy bármi más okból). Hiszem, hogy végül is mindkettő saját épülésünket szolgálja. Zárásként utalnék egy örvendetes tényre: hazánkban 1998 óta működik (az MTA mellett) az Alkalmazott Filozófiai Társaság, igaz, szerény formában és szolid fogadtatással.

Az őszinteség elnökjelöltje

Köztudott, hogy Volodimir Zelenszkij ukrán elnök egy tévésorozat, A nép szolgája főszereplőjeként érte el azt a népszerűséget, amely az állam csúcsára repítette. A jópofa, szatirikus történet egy tanár váratlan politikai karrierjéről szól, akit diákjai tesznek internetes posztokkal ismert közéleti figurává. A valóságnak is tetszett a forgatókönyv, és magába fogadta, igaz, ebben már elit körök megfontolásai és pénzei is szerepet játszottak. Zelenszkij azóta is próbálja őrizni a népi vezető imázsát, nem törte meg a háború drámája. Ezzel együtt sokan úgy vélik, kitartása, őszinte hangütése nem elég ahhoz, hogy megfelelő módon tudjon irányítani egy országot. Nem profi politikus. Csak hát éppen ezért választották meg. Mert az embereknek elegük lett a hivatásos politikusokból, akik többnyire szintén képtelenek arra, hogy megfelelő módon irányítsanak egy országot.

Nem tudni, hogyan alakul a kitűnő francia színész, rendező és rapper, Jean-Pascal Zadi pályája, aki A nép szolgájához némileg hasonló sorozattal rukkolt elő a múlt évben. Mindenesetre Az elnökjelöltnek, amelynek címszerepét is ő játssza, már a második évfolyama fut a Netflixen. A zűrzavaros francia politikai történéseket látva nem lenne meglepő, ha Zadi is nemsokára az elnöki székben találná magát. De miért is lenne ez jó? Sorozata épp e kérdés körül tekereg, rendkívül szórakoztatóan.

Mosolyoghat, sokszor fel is nevethet a néző, de egyre nyomasztóbb a derű, mert Az elnökjelölt nagyon keserű fricska a mai polgári demokráciáknak. Tele van szatirikus elemekkel, de nem arról szól, hogy egy mesehős meglepő módon belép a politika kapuján, és józan eszével megkezdi a rendteremtést, megmutatja a helyes utat. Az afrofrancia Stéphane Blének, egy külvárosi ifjúsági központ vezetőjének fogalma sincs arról, mit és hogyan kéne másképp csinálni, mi a megoldás bármire. Naivan, jó szándéktól fűtötten vergődik multikulturális közegének a megélhetés szélén táncoló valóságában. Aztán egyszer mond valami durranósat, hitet adót, ami szétárad a neten, és népszerűvé teszi. Biztatják, induljon az elnökválasztás, jó, vállalja, elvégre ez is mentori, szociális munka. Nincs sok esélye, dilettáns az összeverődött stábja, de mivel a nagy pártok jelöltjeit elmossák a korrupciós ügyek, egy kemény, radikális feministával ketten maradnak állva. És Blé győz. Éljen! De miért is győzött? Jobb volt a programja? Nem. Egyszerűen valami valahogy jól sült el.

Ez a valami elnökként is rendre kirántja a hőst a csávából. És egyre plasztikusabbá válik, hogy az őszinteségről van szó. Blé mindig bevállalja, amit gondol, érez, nem titkolja hibáit, tévedéseit. Így a hagyományos politikai intrika nem tud fogást találni rajta. Nem az intézkedéseivel lesz népszerű, hiszen összevissza botorkál a napi teendők káoszában. A polgároknak elég annyi, hogy nem hazudik. Nem igazságra, hanem őszinteségre vágynak. Ez igazolná vissza számukra a szabadság, egyenlőség, testvériség szentháromságát. A sorozat keményen kifigurázza az artikulált politikai irányokat. A polgári közép korrupt, az emancipációkért küzdők korlátolt fundamentalisták, a szélsőjobb nacionalista populizmusa pusztításba visz. Érdekes, hogy Blé nagy ellenlábasa, Andréi (Benoît Poelvoorde) egy magát baloldaliként exponáló politikus. Figurája nem a baloldaliság kritikája, hanem azé a baloldalé, amely az évtizedek során teljesen elvesztette arculatát a hatalmi játszmákban.

Az elnökjelölt azonban távolról sem naiv sorozat. Egyedi ízeit pont onnan nyeri, hogy egyáltalán nem biztos az őszinteség diadalában. A történetben ugyan diadalt arat, de csupán a kényszerű vigasz szintjén. Az ábrázolás nagyobb hangsúlyt fektet a manipulált erőkre, a létező alternatívák önjáró agresszivitására. Sokkal inkább segélykiáltás ez egy mai, zavaros, feszültségekkel teli polgári demokráciából. Az őszinteség ereje egyfajta vágyálomként jelenik meg. A benne hívők finom öniróniájával. Mert hát mi mutat arra, hogy a politikai cinizmusnak, a másik oldalon pedig a radikális demagógiának gátat szabhatna az őszinte hangütés, az egyenes szembenézés a feszültségekkel, az ellentmondásokkal? Jean-Pascal Zadi talán abban reménykedik, hogy bár az emberek manipulálhatóak, el tudják fogadni a megosztásokat, kirekesztéseket, megbélyegzéseket, de másrészt...

Másrészt azt is érezni, hogy teljesen elvesztették a bizalmukat a politikusokkal szemben, elegük van a gépezet hazugságaiból. Tehetetlenségükben magukat is becsapják, de valahol egész mélyen, a tudatalatti alatt vágynak az őszinteségre. Reménykednek benne, nyitottak rá. Ha valaki megpróbálna pózok, hamis lózungok nélkül eléjük állni... Igen, biztos kifütyülnék, elzavarnák, mert gyengeséget, bizonytalanságot éreznének benne. De ki tudja? Egyszer azért meg lehetne próbálni.

Az elnökjelölt című sorozat, melyet Jean-Pascal Zadi rendezett és a főszerepet is ő játssza (középen), keserű fricska a polgári demokráciáknak

FOTÓ: NETFLIX

FORGÁCS IVÁN

Egy nagyszerű angol színésznő

Jóllehet egy korábbi írásomban felhívtam a figyelmet öt magyar író kortársam idén ünnepelt, vagy ünnepelendő 90. születésnapjára, most a Kilencvenesek Évének szellemében meg kell ünnepelnem Dame Judi Dench idén decemberre eső 90. születésnapját is. Őt a legnagyobb élő színésznők között emlegetik Anglia-szerte, sőt, az egyik újság egyenesen „nemzeti kincsnek” nyilvánította. Pályafutását 1957-ben kezdte az Old Vic színházban, s nemrégen egy „Judi és Jay” nevű tévéműsorral fejezte be, ha ugyan befejezte. Dame Judi ugyanis mindig újabb és újabb meglepetésekkel szolgál számtalan nézőjének és rajongójának.

Judi Dench angol és ír szülők gyermekeként egy észak-angliai városkában született, apja orvos volt. Kvéker iskolába járt és az Old Vic után a Royal Shakespeare Company tagja lett, ahol főleg Shakespeare-drámákban lépett fel, meglehetős sikerrel. Bár Angliában már jól ismerték nevét, nemzetközi sikerre csak a kilencvenes években a James Bond-filmeken keresztül tett szert, igaz, ezután több Bond-filmben ő játszotta „M”-et, a brit titkosszolgálat vezetőjét. Én csak 1976-ban figyeltem föl rá, amikor ötvenhatos menekült rendező-barátom, Vas Róbert felkért, hogy készítsek néhány versfordítást „My Homeland” (Hazám) című filmjéhez, amelyik főleg angolra fordított magyar verseken keresztül próbálta bemutatni a huszadik századi magyar kultúrát és ehhez felkért olyan, akkor már neves színészeket, mint Judi Dench és Alan Bates. Ebben a 75 perces műsorban elhangzottak Ady Endre, József Attila és Radnóti Miklós versei; bár nem emlékszem, kitől olvasott verset Judi Dench, de arra elég jól, hogy teljesen meg voltam elégedve Róbert válogatásával és Judi szép versolvasásával.

Legalább két olyan történelmi filmre emlékszem, amelyben Dench emlékezetes szerepet játszott: mindegyikben egy királynőt. A „Shakespeare in Love”-ban ő volt I. Erzsébet, a „Mrs Brown” című filmben pedig az a Viktória, aki imádott férje, Albert elvesztése után egy Brown nevű skót lovász társaságában keresett vigasztalást. De hogy milyen különös kapcsolatok húzódnak egy-egy ember családi múltjában, azt csak nemrégen tudtam meg, amikor a BBC egyik állandó műsorában (Mit gondolsz, tulajdonképpen kicsoda vagy?) láttam egy filmet Dame Judi Denchről.

Ez a műsor családkutatással foglalkozik és nem egyszer fényt vet nagyon távoli ősök meglepő életére. Ezúttal Judi Dench felmenőiről kiderült, hogy köztük fontos dán személyiségek voltak, hogy leszármazottja a Bille családnak. Az egyik, Beate Bille nevű XVI. századi udvarhölgy történetesen egy Brahe nevű nemeshez ment férjhez és ő lett a híres Tycho Brahe édesanyja. Braheról még a tudománytörténettel köszönő viszonyban sem lévő emberek is tudják, hogy ő volt a teleszkóp előtti csillagászat megalapítója, láncszem Kopernikusz és Kepler között. Shakespeare kortársa lévén, a Hamlet szerzője biztosan hallott erről a csillagászról, aki obszervatóriumot épített egy dán szigeten és felfedezései révén olyan híres lett Skóciában, hogy VI. James (Jakab) skót (később angol) király 1590-ben meglátogatta Dániában és latin ódával köszöntötte! De kitől hallhatott Shakespeare Braheról, illetve Brahe pártfogóiról?

Alighanem attól a William Kempétől, aki maga is színész volt és a XVI. század végén egy brit vándorszínész társulattal vendégszerepelt Dániában. Kempe főleg bohócszerepeket játszott, de ha érdekelték a legendák és az izgalmas történetek, lehet, hogy közülük párat magával vitt Helsingørből Angliába, ahol beszélt róluk minden mesére éhes színész-drámaíró kollégájának, Williamnek. Kempe talán még egy latin művet is kapott Tycho Brahétól, ami nem annyira az asztronómiai adatok miatt lehetett számára érdekes, mint inkább a csillagászt támogató dán főurak névlistája végett (akiktől pénzt lehetett kapni); egy ilyen lista ugyanis szerepel Brahe valamelyik asztronómiai művében, köztük két számunkra már ismerős névvel: Rosencrantz és Guildenstern. Így kapcsolódik Dame Judi dán származása a Hamlet szereplőihez, illetve a Bille család ahhoz a színdarabhoz, amelyikben évszázadokkal később ő, a fiatal angol színésznő játszotta a szomorú sorsú Oféliát.

GÖMÖRI GYÖRGY (LONDON)

FOTÓ: AFP/VINCE BUCCI

Judi Dench és az Oscar-díj, amelyet I. Erzsébet megformálásáért kapott

Fegyelem szeptemberben

Az iskolakezdés utáltatta meg velem az őszt. Nálunk is, mint mindenkinél, augusztus utolsó két hetében ütötte fel a fejét a járvány. Apám pedzegetni kezdte, hogy lassan elővehetném az egy évvel ezelőtti füzeteimet, hogy kicsit ismételjek, és ne nézzek majd olyan bambán az első hetekben. Ez úgy hatott rám, mintha egy kolostorban a death metalt kapcsolták volna be a vecsernyén. Aztán megvettük a füzeteket, írószereket, vonalzókat és minden elképzelhető kiegészítőt a rajzlapoktól a kétszínű ceruzáig (egyik felén piros, a másik felén kék). Hiába tudtam már az első pillanattól, hogy a harmadát semmire sem fogom használni, valamilyen láthatatlan listát követve mégis beszereztünk mindent.

Otthon pedig be kellett fedni mindent: az újonnan kapott használt tankönyveket és a vadiúj füzeteket. Eleinte örültem minden új dolognak: tolltartónak, radírguminak és tintatartónak, körzőnek és vízfestéknek. De csak addig, amíg ki nem derült, hogy ezek messze nem a játék, hanem valami egészen más kellékei. Sokkal inkább a „muszáj", a „kell" és a „nem lehet másként" eszközei, mert még az érdekesebb dolgokat is megfojtotta a mindennél többre tartott rend és fegyelem.

Mi rendszerint a boltban kapható, borzasztó színű (az indigó és az elrontott lila közötti védhetetlen árnyalatú) csomagolópapírt használtuk. E tekintetben a lányokat és Harsányi Zsoltot nem lehetett legyőzni: előbbiek mindig kitaláltak valamit, hogy sokkal szebb legyen a füzetük, virágok vagy fellegek díszelegtek rajta, és még illatoztak is. Zsoltit pedig a német rokonai segítették abban, hogy irigyen bámuljuk a népszerű rajzfilmek figuráit felvonultató nyugati papírokat. Egy szó mint száz, ebben a sajátos szépségversenyben én utcahosszal maradtam le, így egy idő után már nem is érdekelt.

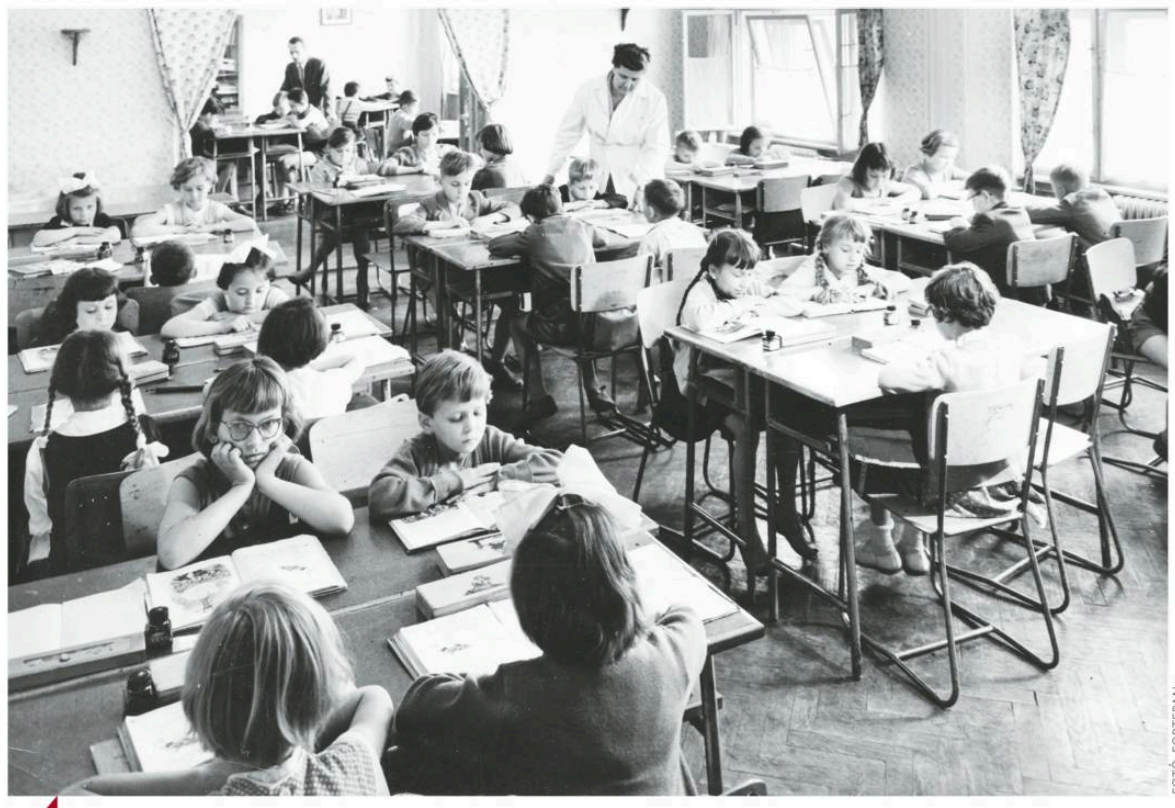

FOTÓ: FORTEPAN

Iskola a '70-es években. „Szabály és szigor, mindig ez jutott eszembe a katonás alapossággal csatarendbe állított tanszerekről és egyéb felszerelésekről"

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Amikor ezzel végeztünk, akkor jött az egyenruha állapotának felmérése: ha apámék nagyon kopottnak ítélték a tavalyit, vagy egy kicsit is kinőttem, akkor természetesen új zakót és nadrágot kellett venni, a hozzá passzoló kék ingekkel. Nyurga voltam és nagyon vékony, és sehogyan sem illett rám a kicsit mindig kalodának érzett uniformis, bár inkább lötyögött rajtam. Most így utólag értem, hogy miért: anyámék úgy kalkuláltak, hogy év közben majd belenövök, kitömöm a réseket. Minden, amit gyűlöltem az iskolában, hatékonyan testesítette meg ez a merev, rosszul szabott, fekete viselet, amit a karszám felvarrása koronázott meg.

Szabály és szigor, mindig ez jutott eszembe a katonás alapossággal csatarendbe állított tanszerekről és egyéb felszerelésekről. Csupa olyasmi, ami inkább elrettenti a gyereket a tanulástól, mert sokkal inkább az önmagát gerjesztő rendszerről árulkodik, és nem a kíváncsiságra, a tudásszomjra épít. Nem csoda, ha pár év után világossá vált, hogy nekem ebben nem sok babér terem, és egy idő már csak az osztálytársaim hiányoztak nyaranta, de ők sem sokáig.

Dusinak mindezt már el sem tudnám magyarázni. Főleg úgy nem, hogy a nejem és én, talán így játszva ki egykori traumáinkat, fittyet hányunk az iskolakezdés valamennyi szabályának. Tavaly az utolsó pillanatban estünk be az olasz tengerpartól, és idén is az utolsó előtti este néztük át a gyerek táskáját, amelyből rég eltűntnek hitt dolgok kerültek elő. Persze könnyű úgy, hogy a bécsi iskolától megkapják a tankönyveket a szükséges füzetekkel együtt, utóbbit az osztálypénzből fedezik. A szülőknek csak azt kell beszerezniük, ami a tolltartóba szükséges, de azt menet közben is meg lehet oldani. Ráadásul itt nincs különösebb fesztiválása az iskolakezdésnek, nincs ünnepélyes megnyitó rém unalmas beszédekkel, politikus sem keveredik ide. Az első nap egyetlen óráján elmondják a gyerekeknek az osztályukban, hogy kábé mi várható az évben, és már mehetnek is haza. A szülők addig kint várakoznak, beszélgetnek és jól érzik magukat a napsütésben. Vagy az árnyékban.

Életem legidegesítőbb beszédeit mind az iskolaudvaron hallgattam meg. E tekintetben a rendszerváltás és a demokrácia sem hozott változást, mintha mindenki ugyanazt a közhelygyűjteményt forgatná, és tényleg elhinné, hogy a gyerekek és a szülők miattuk sorakoztak fel az emelvény előtt a tűző napon, és bárkit és komolyan érdekelne a mondandójuk. Pusztán a hatalmi helyzet beszél belőlük ilyenkor, mondja a nem hallható szavakat, és amíg egy iskola erről nem képes lemondani, addig a kényszer különféle fokozatait jeleníti meg. Örömmel látom, hogy Dusán és az osztálytársai mindebből semmit sem élnek át. A szabály és a szigor egészen másként van jelen, szinte észrevétlenül és mindig alakíthatóan. Ha pedig valaki nem illeszkedik, az első gondolatuk sosem a büntetés. Az iskola Dusi szemében egy jó hely, az élete szerves része, és örömmel marad bent akár délután négyig is. Ezt nálam csak az egyetem volt képes elérni. Amikor a tudás vágyát már a tanulás szabadsága táplálta. Minden más csak pótszernek bizonyult, vagy egyenesen méregnek. De hát naiv is az, aki úgy képzeli, hogy az autoriter rendszer a tudás megszerzéséért tartja fenn az iskolát. Pont az ellentétében érdekelt: a rend kikerülhetetlenségét akarja elültetni a sejtekben.

Little Richard énekel

HEGYI IVÁN

Little Richard 1955. szeptember 14-én felvette a Here's Little Richard album utolsó dalát, majd nem sokkal később azt mondta: „A Tutti Frutti megmentett engem a mosogatástól, amellyel heti tíz dollárt kerestem napi tizenkét órai munkával."

Mielőtt Little Richard lemezre énekelt, a Greyhound buszhálózat pályaudvari büféjében tisztította a tányérokat szülővárosában, a Georgia állambeli Maconban. A nehéz melótól megszabadította a szám, amely viszont nem születhetett volna meg a munka nélkül. „Kicsi Ricsi" ugyanis így emlékezett: „Nem mertem visszaszólni a főnökömnek. Ezért, amikor a legszívesebben neki mentem volna, azt dúdoltam magamban: awap bopa lup bop a wop bam boom!"

A Tutti Frutti volt az egyetlen dal a korongon, amelyet Little Richard maga zongorázott. (Meggyőződése szerint már gyerekkorában feltűnő billentyűs játéka mentette meg a marginalizálódástól.) A többi felvételen Huey „Piano" Smith keze siklott a billentyűkön, a Tutti Fruttit pedig azért hagyta ki, mert az véletlenül került az albumra, és nem volt ideje megtanulni. A rögzítések szünetében Bumps Blackwell producer és Little Richard kiment egy közeli bárba. Ott Richard leült a zongorához, elkezdte játszani a Tutti Fruttit, Blackwell pedig felkiáltott: „Ezt is felvesszük!"

A szám olyan sikert aratott, hogy kislemezen is kiadták, és félmillió példányban kelt el. Ám Richard anyagilag nem járt különösebben jól, mert szerződése szerint minden eladott korongért csak fél cent illette meg. Így 25 ezer dollárhoz jutott, ami nem volt kis pénz, de a mármár (vagy ténylegesen) őrjítő hatáshoz képest...

Igaz, nem sokkal később Pat Boone is elénekelte a számot, és a 12. helyre került vele Amerikában, míg Richard csak a 17. pozícióig jutott. Ezt Richard a fajüldözésnek tulajdonította, ugyanis a hírhedt Ku-Klux-Klan ellene is kampányolt a rock and roll korai éveiben, noha név szerint nem említették őt „az Amerika ifjúságának megmentését" hirdető szórólapokon.

A 17. hely ellenére a Tutti Frutti minden idők leghíresebb dalainak egyike lett, a Rolling Stone magazin az örök lista 43.-jaként jegyezte. Richardról meg azt írták 1955-ben: „Nagyobb feszültség van körülötte, mint egy erőműben." S akkor tegyük mindjárt a Tutti Frutti mellé a Long Tall Sallyt, a Lucille-t, a Good Golly Miss Mollyt...

LEMEZEKET FEL!

A Tutti Frutti volt az egyetlen dal a Here's Little Richard című, hatvankilenc évvel ezelőtt megjelent albumon, amelyet Little Richard maga zongorázott

A The New Yorker azt ajánlotta: „Próbáljuk meg elképzelni James Brownt, a Beatlest, Jimi Hendrixet, Otis Reddinget, Bob Dylant, Mick Jaggert, David Bowie-t, Janis Joplint, Elton Johnt vagy Prince-et Richard elektromos töltése nélkül."

Maga Richard azt hangoztatta: „Tiszta szívemből érzem, hogy én vagyok a rock and roll feltalálója." Ez testes túlzás volt ugyan, de a nagyot-mondó kétségkívül a pompás pionírok közé tartozott. Fényes ruhákban, nőies sminkkel, széles mosollyal közvetítette a romlottságot. A lányok vették az adást, és alkalmanként gazdag fehérnemű-választékot zúdítottak a színpadra; a legcsekélyebb túlzás sincs abban, hogy Richard eksztatikus élményt keltett. Amúgy sosem derült ki, hogy homo- vagy biszexuális volt valójában, mert erről rendre ellentmondásosan, hol így, hol úgy beszélt. Az sem vitt közelebb a megoldáshoz, hogy kijelentette: „A szex olyan, mint a svédasztal."

Aztán 1957-ben, ausztráliai turnéján bejelentette, hogy felhagy a rock and roll-lal, mert „Istennek nem tetszik" – addigi életével való szakításának erős mozzanataként négy, egyenként nyolcezer dollárt érő gyémánt gyűrűjét a sydney-i Hunter folyóba dobta –, egy ideig prédikátorként szolgált, és vallásos dalokat énekelt. Majd – hosszú szünet után – mégis folytatta a színpadi pályafutást, de a közönség akkor már jobban élvezte a Long Tall Sallyt a Beatlestől, amellyel együtt lépett fel 1962-ben Liverpoolban.

Ám a rock csaknem valamennyi úttörőjét túlélte, csupán Jerry Lee Lewis költözött el nála később (2022 októberében): 2020 májusában, nyolcvanhét évesen hunyt el. Itthon is örökzöld, elvégre az Illés legnagyobb dobásainak egyike volt az 1968-ban lemezre vett Little Richard énekel.

S az kiváltképp stimmelt: „Hogyha hallom én, minden az enyém, sikítani akarok..."

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

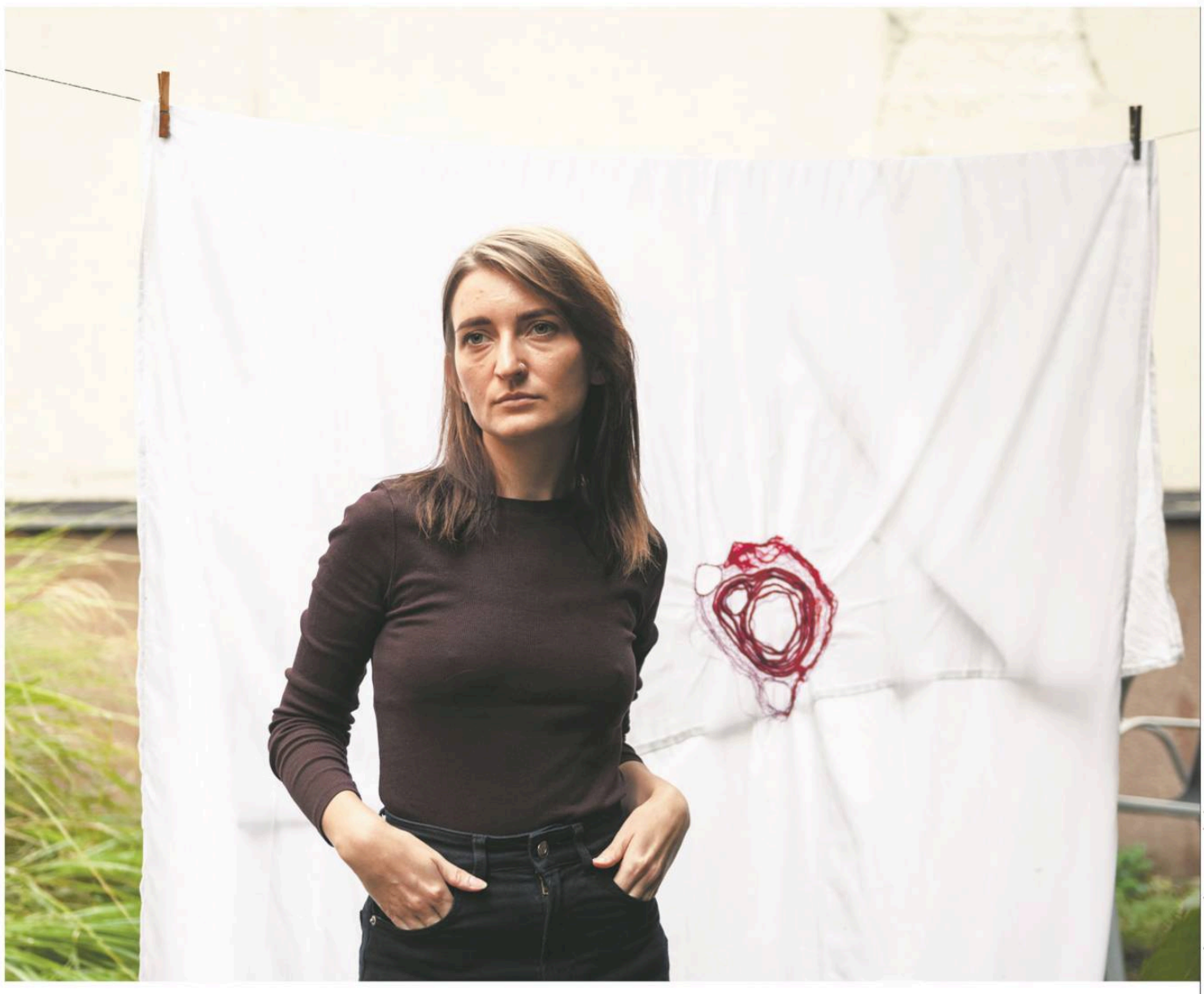

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Meghímzett traumák, zsebkendőkbe varrt kérdések

Hímzett és varrott zsebkendőkön keresztül beszél a nőiség és a szüzesség témájáról Boncz Virág Luca első önálló kiállításán. A képzőművész fő kérdése, hogy valóban érték-e a szüzesség, és vajon ez volna-e egy fiatal lány legnagyobb kincse. Emellett a szorongás témájával is foglalkozik, mely nemtől függetlenül érinthet bárkit. A tárlat kapcsán Páskuly Mercédesz kurátor és Kopeczky Róna, az acb Galéria művészeti vezetője is megszólalt, kitérve arra, miért is fontos a Nem fontos című kiállítás. 6. OLDAL

„Ha nem halunk meg, kell az útlevél”

A lelke mélyén talán mindenki vágyik arra, hogy bejárja a világot, ember nem látta helyeket fedezzen fel, és úgy éljen pár hónapig, hogy ne kelljen nézni az órát. Az ezzel járó kompromisszumokat már kevesebben vállalnák be. Azt pedig, hogy leopárdok között aludjon, fillérekből tengődjön heteken át, szinte senki. Kivéve az Egy Kaland Százat Csinál Facebook-oldal bloggerei. Róza és Botond a Visszhangnak meséltek először a minimális költségvetésből megoldott, néha vicces, máskor szürreális, avagy épp hátborzongató útjaikról a karibi térségtől Ázsiáig.

KRÁLIK EMESE

– Mindig jártam a világot, de nagyon szerettem volna találni egy olyan embert, akivel vadabb kalandokba is bele lehet menni. Minket a véletlen hozott össze, egy közös ismerős szilveszteri bulijában beszélgettünk először. Nagyjából az ötödik randin a Kanári-szigeteken egy barlangban laktunk, ahová úgy kellett felcipelni a vizet. Ezt követte egy féléves kaland, amiről azt gondoltuk, ha ezt kibírjuk, ez a kapcsolat örökké tart – halljuk Rátonyi Botondtól. Arról a kötelékről beszél, ami a feleségéhez, Arató Rózához köti, akivel az elmúlt években lassan már összeszámolni sem tudják, hány országban jártak. FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON

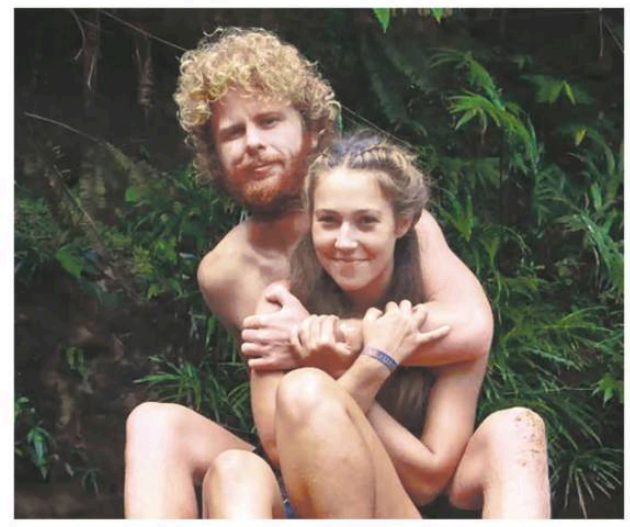

Régi bűnnek hosszú az árnyéka

Sem a NER-t, sem az egyházat nem érintheti komolyabban Bese Gergő szexbotránya, az azóta napvilágot látott két pedofilügy viszont már óriási hitelvesztéssel járhat a magyarországi klérus számára. „Aligha a véletlen műve, hogy ugyanazon a napon több olyan botrányos ügy is napvilágra került, ami kedvezőtlen fényben tünteti fel a katolikus egyházat” – mondta erről a héten lapunknak Perintfalvi Rita katolikus teológus. A krisztusi tanítások szerint nem a vétkesség számít, hanem a bűnbánat. Akkor miért támadhat az a benyomásunk, mint ha az utóbbi rendre elmaradozna? Balog Zoltán sem mondott le minden tisztségéről, miután elismerte, ő járta ki a pedofilsegítő Kónya Endre kegyelmét, s a most kibukott botrány főszereplője is inkább az egyházat tolja maga elé védekezésképpen, mindezt megfejelve olyan szerencsétlen magyarázkodással, hogy „kihasználták jóhiszeműségét”. Egyvalami azonban kiderült: nem tanácsos turbófokozaton tolni a homofóbiát annak, aki rendszeresen melegszexpartikon múlatja szabadidejét. 2. OLDAL

FOTÓ: SZIGETVÁRI ZSOLT / MTI

Fészekhagyás az állam szárnyai alatt

A kollégiumi beköltözés éppolyan fontos életesemény, akár az első osztályos tanévnyitó. Még a szülőknek is, hiszen a gyerekük kirepül a családi fészekből, elindul az önálló felnőtt élet ösvényén. Az egyetemisták, főiskolások számára még most is a kollégium a legmegfizethetőbb lakhatás, a jelenlegi albérletárak mellett különösen. Csakhogy a kevés férőhelyre óriási a túljelentkezés, a felsőoktatásban tanulók kevesebb mint 20 százalékának tudja az állam biztosítani az elhelyezését. Riportunkon egy elsőéves egyetemistát kísértünk el egy budai kollégiumba, hogy megnézzük, mit kapnak ma a diákok a kicsi pénzükért, ami a fővárosban a megélhetés költségeit is hozzászámolva már jelentős összegre rúg. Mélyen a zsebébe kell nyúlnia annak a magyar családnak is, akinek az állami rendszerben tanulhat tovább tehetséges gyermeke. 4. OLDAL

FOTÓ: MEGAFON FACEBOOK OLDALA

A NER-klérus másik orcája

ÁRPÁSI BENCE

Amint nekiálltam ezen cikknek, úgy éreztem, mintha már százszor megírtam volna: nevezetesen az állam – pontosabban a NER – és az egyház perverz összefonódását. Aktualitása sajnos mindig van, legújabban Bese Gergő – most már felfüggesztett – dunavecsei plébános ügye. A történetet talán már mindenki ismeri: az atya hosszú ideje melegorgiák résztvevője volt, amiről videók is készültek. Állítólag több alkalommal ő volt az, aki filmezett. Mindez a Válasz Online tényfeltáró cikkéből derült ki. Egy szekularizáltan működő államban ez csupán az egyház belügye lenne, hisz mindig voltak papok, akik félreléptek, megszegték a cölibátust. Ám most egy látványos kivételről beszélhetünk: Bese Gergőt csak a reverenda különböztette meg a Fidesz–KDNP politikusaitól, véleménye mindig tűpontosan egybevágott a hatalméval. Ami nemegyszer ellentétes a keresztényi tanításokkal. Sokszor tetézte ezt kiadós homofóbiával, természetesen az aktuális kommunikáció szája íze szerint. Mindemellett elment megáldani a Megafon-irodát, valamint a Pesti Srácok szerkesztőségét, benne a középső ujját mutató, Gyurcsány Ferencet ábrázoló óriás grafikát. Mielőtt elítélnénk emiatt, szögezzük le: neki ezt munkaköri kötelessége volt megtenni. Povedák István vallásszakértő az eset után a Visszhangnak elmondta, ha valaki kihívja a papot, hogy szentelje meg a házát, és ezzel a szertartással védje meg a bent lakókat mindenféle rontástól, betegségtől, akkor „elmegy a pap, és megáldja”. Az más lapra tartozik, hogy a lelkész mennyire ért egyet adott esetben a Pesti Srácok munkásságával. Amennyiben felkérés érkezik hozzá, a házban lakók vagy az intézményben dolgozók pártállásától és politikai nézeteitől függetlenül fel kell szentelnie azt az épületet – magyarázta a MOME Elméleti Intézetének docense.

Önmaga ellen szította a gyűlöletet

Bese Gergő politikai mozgását ismerve nyugodtan kijelenthetjük: esetében már nem az egyház belügyéről beszélünk, s egyben megmutatkozik, milyen hátulütői vannak, ha ennyire befekszenek egy hatalomnak, alighanem a bőséges állami dotációkért cserébe. Az eredmény kézzelfogható: hívek alig ülnek a templomokban, a Fidesz mellett elköteleződött egyházak válságba kerültek. Mielőtt elfogultsággal vádolnának, jelezném: Erdő Péter bíboros tavaly ott volt a NER-elit hagyományos kötcsei eligazításán. Megnézném az „ellenzéki Fidesz” reakcióját, ha a mindenkori bíboros az aktuális kormánypárt valamelyik nem hivatalos rendezvényén bukkanna fel. Esetleges felháborodásuk teljesen jogos volna, ám most teljesen természetes, ha a magyar katolikus egyház első embere egy zárt körű rendezvényen együtt bazsevál a hatalom képviselőivel. Hallgatásuk cseppet sem meglepő Bese Gergő ügyében – így tesznek minden kínos esetben. A legfontosabb tanulsága a botránynak az, hogy szembenézzen elsősorban az egyház, de minden, a közélet iránt érdeklődő, felelősséget érző állampolgár azzal, mi az a realitás, amiben élünk. A Bese-ügy azt mutatta meg, mennyire radikálisan meg lehet hazudtolni a valóságot. Nevezetesen: a plébános harcos keresztes lovagként küzdött az „LMBTQ-mozgalom” ellen, miközben ezzel teljesen ellentétes módon élt és cselekedett – utóbbit már **Lukácsi Katalin** történész-hitoktató mondja. Szerinte az a megrendítő az ő történetében, hogy önmaga ellen is képviselte azokat a gonosz, sokszor gyűlöletkeltő szólamokat, amikkel meghurcolt többek közt homoszexuális embereket vagy más kisebbségekhez tartozókat. Mindez felhívja a figyelmet, milyen közéleti légkört alakítottunk ki – s ebbe beleértendő az egyház is –, amelyben előfordulhat, hogy egy ember saját maga ellen uszíthat. Egyben kifogásolta, hogy a botrány kirobbanása óta tett megnyilvánulásaiban a szembenézés egy morzsája sem látszódik rajta, ráadásul képes az egyház mögé bújni, ezzel tetézve azt a „sok aljasságot”, amit elkövetett. Lukácsi Katalin itt párhuzamot vont a pedofilsegítő Kónya Endre elnöki kegyelmét kijáró Balog Zoltánnal, aki ugyancsak az egyházzal takarózott ahelyett, hogy elismerte volna saját felelősségét. A történész-hitoktató attól tart, a botrány nem fogja jó irányba terelni az egyházat. „Addig semmi hasznuk nem lesz ezen botrányoknak, ameddig az egyház menekül önmaga, küldetése és igazából Isten elől is, mert jobban tart az emberek véleményétől, mint az Örökkévalóétól” – fogalmazott.

A rejtélyes dosszié

A Válasz Online cikkében abszolút érdekes információ, hogy Bese Gergő aktája a Karmelitát is megjárta, s ott mondták ki a végső szót. Azon most lendüljünk túl, miszerint hivatalosan állam és egyház szétválasztva működik, mert ezek a bornírt apróságok igazán nem számítanak a NER-ben. Maradjunk az aktánál: ezek szerint a fideszes sztárpapról is gyűjtöttek anyagot valakik. Az gyaníthatóan homályban marad, kicsodák, de aligha megyek messzire, ha azt feltételezem, itt bűncselekmény is történhetett, amiben akár Bese Gergő áldozat lehetett. A róla gyűjtött dosszié már csak azért is figyelemre méltó, mivel a plébános finoman szólva sem volt fontos fogaskerék sem a NER, sem az egyház életében, „csupán” egy ismert arc, akit saját céljaira használhatott a Fidesz. Így felmerül a kérdés: kikről lehet aktája még egyes fontos embereknek?! S egyáltalán: megtudhatjuk-e valaha, hogy azokon az orgiákon Bese Gergőn kívül részt vett-e bármilyen közszereplő? Egy biztosnak tűnik: állami szerv nem vett részt a pap megfigyelésében – legalábbis ezt mondta megkeresésünkre az Alkotmányvédelmi Hivatal (AVH) korábbi műveleti igazgatója. **Katrein Ferenc** kifejtette, a pappal kapcsolatban valamelyik, a Fidesz holdudvarához tartozó magáncég gyűjthetett információkat. Az a megrendelőn múlik, kikről és milyen jellegű adatokat akar megtudni. A szakértő már csak azért is zárja ki a hivatalos szerveket mint közreműködőt, mivel egy szolgálatnál mindent le kell papírozni, jogilag számonkérhető a tevékenység. Az pedig kérdés, hogy egy privát cég milyen képességekkel rendelkezik. Katrein Ferenc példaként az UD Zrt.-t hozta fel, amely a Fidesz kvázi házi titkosszolgálata volt, párhuzamosan működött az államival, s nem sok eltérés volt köztük, tevékenysége súrolta a törvényesség határát. S mi a helyzet az esetleges politikai megrendelésekkel, ha netán ilyen vonalon „dolgoztak rá” Bese Gergőre? A volt műveleti igazgató azt mondta, ha okosan csinálják, akkor az állományt nem terhelik ilyen feladatokkal. Ha érkeznek érzékenyebb vagy akár politikai relevanciával bíró hírigények (például a kémelhárítás vagy gazdaságbiztonsági vonalon), akkor azokat a szolgálaton belül csak szűk kör ismerheti meg, illetve dolgozhat rajta. Megjegyezte, a külső engedélyköteles eszközök (például a lehallgatások) magyar szabályozását rendszeres kritika éri az EU szakbizottságai részéről, mivel ezek gumiparagrafusok, túlságosan nagy mozgásteret adnak az érintett szerveknek. Legutóbb pont a Pegasus-ügynél merült fel újfent ez a jogi probléma. Természetesen azóta sem történt semmi érdemi változtatás rajta. Ám a legfontosabb visszatartó erő a számonkérhetőség, mivel „senki nem akar mondjuk 3-5 év múlva katonai ügyészségi vizsgálatra menni” – magyarázta.

Aggodalomra semmi ok

Egyelőre homályban tapogatózunk, de a megoldás – mint oly sok esetben – nem a racionalitás mentén keresendő, s egyszerűbb, mint azt gondolnánk. A Telex információi szerint Bese Gergőnek eltitkolt kapcsolata volt egy olyan férfival, akivel még az egyik, kormányhoz közeli újságnál találkoztak. Az illető úgy tekintett viszonyukra, hogy járnak, éppen ezért döbbent meg, amikor egy az internetre felkerült videóban felfedezte a dunavecsei plébánost. A portál két verziót hallott az események alakulásáról. Az egyik szerint a pap barátját annyira bántották a videóban látottak, hogy mindezt másokkal is megosztotta. A másik forgatókönyv szerint Bese barátjának egy nőismerőse osztotta meg a videót, mert féltékeny volt a papra, a képsorok pedig kapóra jöttek neki.

Politikai következményektől aligha kell tartania a NER-nek. Emlékezzünk Szájer József esetére, aki saját iPad-jén írta azt az alkotmányt, ami alapján jelenleg állami szintű megbélyegzésnek vannak kitéve a homoszexuálisok. A fideszes alaptörvény atyja mindeközben elmerült a brüsszeli melegorgiákban, hogy egy kényszerű ereszcsatornás lecsúszással végleg bebizonyítsa, bort iszik, és vizet prédikál. Az eredményt tudjuk: pár hónappal később újabb Fidesz-kétharmad született. Jelen esetben Orbán Viktor gond nélkül előadhatja, egyházi belügyről van szó, amihez neki semmi köze – de ezt a kijelentést pontosan helyi értékén tudjuk kezelni, ismerve a tényeket, valamint azt a bántalmazó kapcsolatot, amely sok esetben fennáll a kormányfő szavai és a valóság között.

FOTÓ: SEMJÉN ZSOLT FACEBOOK OLDALA

Szabad nekem bemenni a Hír TV-be?

Ahelyett, hogy részt vennénk a közéletben, sokan közéleti moralizálást folytatunk. Mintha segítene valamin árgus szemekkel figyelni, ki kivel ebédel, milyen orgánumban nyilatkozik, kiről, kinek éppen mit mond. Ha a bátorság rendkívüli adottság, el kell fogadni, hogy a gyávaság, a megalkuvás mindennapi. Nem érdemes háborogni miatta. Főleg egy hazug, megalázó rendszerben.

FORGÁCS IVÁN

Az embert annyi erkölcsi szabály köti gúzsba, hogy nem csoda, ha időről időre lazítani akar szorításukon. Aztán mikor elszégyelli magát a sok vétkezéstől, árulástól, igyekszik megmutatni, hogy igenis van morális tartása.

Miután Rónai Egon vívott egy szerencsétlen asszót az egyenes beszéd nevében Magyar Péterrel, a felháborodás hullámain azonnal megszületett a tisztesség parancsa: Többé nem nézhetünk ATV-t! Igazi demokrata nem mehet a stúdiójuk közelébe se! Összejátszanak a Fidesszel, be akarták feketíteni Orbán egyetlen komoly ellenfelét! Fújtatás, büszkeség, majd Magyar Péter meggondolja magát, és visszatér az Egyenes beszédbe. Persze csak úgy, ha Szőllősi Györgyi ül a másik oldalon. Puff! Akkor most mi van? Áruló a Tisza Párt elnöke? Vagy legalábbis gyáva megalkuvó? Nem, nem, hát jól teszi, neki jelen kell lennie minden fórumon...

Nem ez volt persze az első bojkottfelhívás az ATV ellen. Hirdetett már ilyet szegény Vágó István és ugyancsak szegény Tamás Gáspár Miklós is. De rajtuk kívül is sokan ítélték/ítélik elfogadhatatlannak a csatornát birtokló Németh család ilyen-olyan kapcsolatait kormánykörökkel, kimutatják, hogyan szolgálják a Fidesz érdekeit bizonyos vendégek, kérdések. Meg ott volt a meglepőnek tűnő eset, hogy a Klubrádió sávját a Spirit FM kapta meg. A médiavilág szereplői számára ezek teljesen reális erkölcsi kérdések. A probléma csak annyi, hogy a néző szinte semmit nem érzékel a sumákolásokból. Főleg, ha nem is akar. Számára az ATV az ellenzék hangja, ahol a megszólalók általában bírálják a kormányt. És az sem baj, ha vitaműsorokban olykor a másik oldal képviselői is helyet kapnak, szembesülni lehet vele, milyen rémes figurák, jólesik a képernyő előtt ülve leordítani a fejüket. Az ellenzéki szakértők meg politikusok pedig hol villogjanak? Az ATV egy biztos hely. Rendre el is ülnek a morális viharok, és csorog minden szépen tovább.

Térfélátlépés önigazolással

Az erkölcsi tartás egy másik kedvelt fokmérője a mai magyar demokratikus médiában, hogy ki megy be a Hír TV-be, a köztévébe, ki publikál a Mandinerben, egyszóval ki lép a kormánypropaganda térfelére. Lehet csóválni a fejet: ej, ej, Schiffer András, Fodor Gábor, Szent-Iványi István, Horn Gábor, Nagy Attila Tibor, Mesterházy Attila és társaik! Nem szégyellitek magatokat? Leültök egy asztalhoz ezekkel? Gajdics Ottóval, Mráz Ágoston Sámuellel, Boros Bánk Leventével meg a hozzájuk hasonlókkal? Igen, leülnek. Itt is. Van hozzá önigazolásuk. Jó, ha ott vannak, mert ahol lehet, ott kell lenni, el kell mondani a véleményt, más oldalról megvilágítani a dolgokat. Ki tudja, egyeseknek talán kinyílik a szeme. Mondjuk tudhatnák, hogy egy kormánypárti fórumon az a szerepük, hogy megszólalásaikkal visszaigazolják, amit a propagandisták folyamatosan ostoroznak, hogy indulatokat ingereljenek ki a jobboldali nézőkből. Az erkölcsi probléma azonban nem itt van. Sokkal egyszerűbb. Hogyan tudok udvarias hangon, mosolyogva beszélgetni valakivel, aki más műsorokban, például a Vezércikkben vagy a Sajtóklubban alpári módon, minősíthetetlen jelzőkkel mocskol demokratákat, nem ritkán libsizi (vagyis alig burkoltan lezsidózza) és külföldi ügynöknek, hazaárulónak nevezi őket. Úgy, hogy kicsit exhibicionista vagyok, fontosnak tartom magam, szeretek szerepelni, csillogtatni az eszem, élvezem, hogy engem kérnek fel, és megyek. Miért nem lehet vállalni ezt? Gyengeség, de emberi, érthető.

Az önigazolásnak emelkedettebb, már-már erkölcsfilozófiai mélységű formulája, mely szerint egyedül az a fontos, hogy önmagam maradhassak. Emlékezhetünk, mikor Simicska Lajos összeveszett Orbánnal, átvette a Hír TV-t, és kormányellenesre hangolta. Mentek is át hozzá mindenféle nagyságok. Össze lehetett vonni az erkölcsi szemöldököt: Mit csináltok? Szolgálatába álltok egy oligarchának, aki részt vett az autokrata rendszer kialakításában? A válasz: Simicska sosem szólt bele abba, amit csináltam, hallottuk Kálmán Olgától és a morális kritikát magas szinten űző Puzsér Róberttől is. Persze hogy nem szólt bele, hiszen pont arra volt szüksége, amit csináltak. Mint ahogy minden tulajdonosnak, aki nem szól bele. De ettől már nem oligarcha? Nem babrál ki keményen máshol másokkal? Akkora bűn elismerni, hogy szeretem a hivatásom, kaptam egy jó lehetőséget, nem érdekelt, kitől, éltem vele, remélem, a nézők szerették a műsort?

Fideszestől kenyeret?

A progresszív magyar filmesek a terület államosításánál, a Magyar Nemzeti Filmalap megalakulásánál szinte megesküdtek, hogy ők aztán Andy Vajnával meg az Orbán-kormánnyal nem közösködnek. Magyarázkodhatott az istenített filmesztéta, Kovács András Bálint, mit keres az új szervezet kuratóriumában. Aztán eltelt egy kis idő, Vajna tartott egy afféle békéltető rendezvényt. Már sok lázongó ott volt, persze csupán a hűvös tájékozódás szándékával. Majd amikor látszott, lehet itt sokaknak pályázni, főleg, ha már leraktak valamit az asztalra, eladható a nevük, már csak némi álszemérmeskedés maradt. Ha pedig szembe kellett nézni a tényekkel, hogy a magyar filmgyártás gyakorlatilag állami irányítás került, és Vajnától nem idegen az anyagi javak összegengszterkedése, a válasz annyi volt, hogy igen, de ő azért ért a filmhez, jól menedzseli a dolgot, remekművek is születtek, érzi, hol a tehetség. Mert engem is támogatott.

Folytathatnánk persze végtelenségig a sort. Mit csináljon a balos Vasas-szurkoló, amikor kiderül, Csányi Sándor áll a klub mögött, és az Orbán-kormánynak köszönheti az új stadiont a Fáy utcában? Hagyjon fel a szurkolással? Azzal vigasztalhatja magát, a milanosok egy részének se lehetett könnyű, amikor Berlusconi volt a klub tulajdonosa. Becstelenség játszani vagy akár megnézni egy előadást a Nemzetiben, mert Vidnyánszky az igazgató? A fiatalok ne jelentkezzenek az SZFE-re az állami puccs után? Felelősségre vonhatunk

„Mit csináljon a balos Vasas-szurkoló, mikor kiderül, Csányi Sándor áll a klub mögött, és az Orbán-kormánynak köszönheti az új stadiont a Fáy utcában? Hagyjon fel a szurkolással? Azzal vigasztalhatja magát, a milanosok egy részének se lehetett könnyű, mikor Berlusconi volt a klub tulajdonosa.”

erkölcsileg minden egyetemi tanárt, mert alkalmazkodik az új rendszerhez. Minden általános és középiskolait, mert elfogadja a KLIK-et. Minden orvost, jogászt, minden mindenkit. Meg azon is töprenghetünk, vegyünk-e kedvenc pékünknél kenyeret, ha kiderül, véresszájú, kirekesztő szellemű Fidesz-tag.

Nincs hová kilépni

Könnyű bekiabálni az ellenzéki pártoknak, hagyják ott a parlamentet, előírni közszereplőknek, hogyan viselkedjenek, mit mondhatnak és mit nem, kivel parolázhatnak, kivel nem. Mindannyian egy rendszerben élünk. Ugyanabban. Amelynek a polgári demokráciától elvárhatónál jóval nehezebben viselhetők, megalázóbbak az alá-fölé rendeltségi viszonyai, taszítóbbak elitjeinek összefonódásai. Nincs hova kilépni belőle. Benne pedig a fennmaradás az egyetlen lehetőség. Hol tisztességesebben, erkölcsileg elfogadhatóbban sikerül, hol több megalkuvással. Egyik nap így, másik nap úgy. Semmi értelme az önemésztésnek, amire amúgy is mindig a legkevesebbet vétkezőket lehet rávenni. Cinikus erkölcsi prédikálással, olyanoknak, akik aztán végképp bármire képesek. Nincs hova kilépni. Hiába hozunk létre közadakozásból független művészeti műhelyt, nem tudni, mennyi lopott pénz van ebben a támogatásban, hány adakozó szolgálja elvtelenül a hatalmat. Alapíthatunk szövetkezeti formában vállalkozást, együtt, az egyenlőség elvén, szolidárisan, ha nem találunk neki helyet a piacon, könyökléssel, ügyeskedéssel, mások kiszorításával, elkerülhetetlen a csőd.

Egyszóval lehet moralizálgatni, nyomni egymásra a bélyeget, de igazi kiút csak egy van. Megváltoztatni a rendszert. Ezzel kapcsolatban kell döntést hozni. És az talán értelmezhető erkölcsileg is. Mert nagyon kicsinyes azt méricskélni, ki hogyan vergődik a trutyiban, mi fér bele, mi nem. Készen állsz-e arra, hogy változtass az életed keretein? Van-e erőd vállalni érte bizonytalanságot, kényelmetlenséget, anyagi áldozatot? Ezek a valóban komoly kérdések. És nem kell félni. Ha valaki képes úgy dönteni, elég volt, küzdeni akar egy új rendszerért, ez nem jelenti azt, hogy el kell vonulnia egy barlangba. Ha a forradalmárokat nem kényszerítik illegalitásba, életük egy részét ők is a megváltoztatni vagy eltörölni kívánt rendszerben élik. Mint ahogy a kémek is csak úgy tudnak információhoz jutni, ha beépülnek az ellenséges szervezetbe. Sosem lehet pontosan tudni, ki mit szolgál valójában. A lényeg, hogy az ember magáról tudja. És lehet, hogy amikor eljön a változás, kiderül, az tett a legtöbbet érte, akit megalkuvónak hittek.

Akárhogy is, én büszkén elmondhatom, hogy nem megyek se a közmédiába, se a Hír TV-be, se az ATV-be. Hogy miért? Nem hívnak.

CSOMOR ÁDÁM FOTÓI ILLUSZTRÁCIÓK

Beköltözés a kollégiumba

„Anya, neked már négy gyereked van!" – közölte a kisfiam múlt vasárnap, amikor az unokahúgom elé mentünk a vasútállomásra, hogy az első éves egyetemistát beköltöztessük a fővárosi kollégiumba, ahol reményei szerint legalább három évet fog tölteni, mire elvégzi az alapképzést (BA), és utána talán a mester szakot (MA) is. Izgatottan ingáztunk a kelenföldi kijelzőtábla és a peron közt, mire pályahibák miatt félórás késéssel befutott a Mecsek IC, és megérkezett Hanna. Törékeny kis termete eltörpült a hatalmas túrahátizsák alatt, kezében gurulós bőrönd és kispárna, ami, mint később másoknál is láttam, kötelező kollégistakellék, akár az óriásplüss. Így kicsit még a gyerekszoba is velük költözik a szülői házból az első önálló lakóegységbe.

BÁLINT ORSOLYA

Hannát a szülei az állomásig kísérték ki, miután hatan vannak testvérek, a húszévestől az óvodásig, az önállóságra nevelés náluk létszükség. Tinédzser koruk óta a nagyobbak egyedül is utaznak, nem viszik őket háztól házig, mint sok más gyereket, akiket a kollégium parkolóját megtöltő autókból láttunk kiszállni. Mivel a legidősebb testvér a Pécsi Egyetemre jár, a másodszülött Hanna az első, akit a távolba elengedtek, ami fontos mérföldkő a család életében. El is érzékenyültek, napokon át búcsúzkodtak, noha a lányuk akár minden hétvégén hazamehet, országbérlettel csak a helyjegyet kell megvenni, meg kivárni, mire a vonat odazötyög. Egyelőre gyakran tervez hazalátogatni, a család mellett a barátja is hazavárja, és bár a gólyatáborban már kialakult egy jó kis társaság az évfolyamból, ez még nem olyan sűrű szociális háló, ami folyamatosan a fővárosban tartaná. Budapestet alig ismeri, minden új számára, a közlekedés, a távolságok, és idő, mire feltérképezi itt a szűkebb-tágabb környezetét, a boltoktól a kulturális programokig, sportlehetőségekig. Utóbbit az egyetem is kínál, csapatsportok kedvelőinek bőséggel, Hanna azonban inkább a gerinctornát választotta, ez jobban illett introvertált, szelíd személyiségéhez.

A kollégium, ahová végül felvették – amiért a nagycsalád augusztus végéig tűkön ülve szurkolt –, a Gellért-hegyen áll, pár percnyi gyaloglásra az egyetemétől, ahol élelmiszermérnöknek tanul. A kémia és a fizika mindig is erőssége volt, a humán értelmiségi családjához képest „fordítva van bekötve", mint édesanyja fogalmaz, de a művészetek is érdeklik, különösen a Szegedi Kortárs Balett produkcióit szereti. Fájlalta is, hogy ki kell hagynia az idei Pécsi Nemzetközi Tánctalálkozót, noha biztosítottam róla, a fővárosban ezek a társulatok még gyakrabban is megfordulnak, én pedig csak örülök, ha együtt is járhatunk majd előadásokra.

Kirepülés a fészekből

A beköltözés az idei utolsó nyárias délutánon olyan volt, akár az amerikai filmekben: hatalmas csomagokkal, bőröndökkel felszerelkezett fiatalok, egy-két szülő és néha a testvérek, barátok által kísérve, akik a kisbútoroktól a mikrón át a cserepes növényekig mindenféle komfortkellékeket, meg bálányi élelmiszercsomagokat cipeltek utánuk. A minap Gwyneth Paltrow posztolta, hogy épp így költöztette be immár a legkisebb gyerekét is a kollégiumba, és az internet odáig volt, hogy mennyire „normális", ahogy az Oscar-díjas sztár a csomagtartójából pakolja ki a dobozokat. A kollégiumi beköltözés éppolyan fontos életesemény, akár az első osztályos tanévnyitó, még a szülőknek is, hiszen a gyerekük kirepül a családi fészekből, elindul az önálló felnőtt élet ösvényén. És remélhetőleg vissza sem kell fordulnia onnan, noha a Z, sőt már az Y generációt is súlyosan érinti a globális lakhatási válság.

Az albérletárak minden jóléti társadalomban olyan magasra szöktek, hogy emellett nehéz saját ingatlanra egy hitelönrészt is összespórolni. Ha nincs szülői segítség vagy öröklés, marad a mamahotel, a külföldre költözés vagy ideiglenesen a közösségi lakhatás (angolul cohousing, németül Wohngemeinschaft), bár családalapításhoz ez már nem ideális. De ne szaladjunk ennyire előre, a főiskolások és egyetemisták számára még most is a havi 10-20 ezer forintba (vidéken persze kevesebbe) kerülő kollégium a legmegfizethetőbb lakhatás. Csak nehéz ide bekerülni, 130-140 százalékos a túljelentkezés, a Népszava információi szerint a felsőoktatásban tanulók kevesebb mint 20 százalékának tudja az állam biztosítani az elhelyezését. És vannak kollégiumok, ahová senki nem jelentkezik, mert „olyanok a körülmények".

A Gellért-hegyi szerencsére nem tartozik ezek közé: közel 300 diák lakik a felújított épületben, kétszemélyes szobákban, melyek bár picik, szép világosak, és a hegyre vagy a parkra néznek. Bútorzatuk modern, minifürdőszoba mindhez tartozik, plusz emeletenként 2-2 fiú- és lánywécé áll rendelkezésre. Van közös konyha, noha a kettőből az egyik mikró és a sütő épp nem működött, mosó-szárító helyiség, és még edzőterem is az alagsorban. Az egyedüli durva élmény az ágy volt, ami be volt szakadva és hatalmas folt éktelenkedett rajta, ezt azonnal jeleztük is a portán, remélve, hogy mihamarabb kicserélik.

A kollégium otthonos benyomást keltett, főleg ilyen jó áron, ami mellett már „csak" a megélhetés költségeit kell finanszírozni. Ha napi 2000 forintot számolunk étkezésre, ami a melegszendvics/virsli/zacskós leves szint (néhol egy adag kínai is többe kerül a fővárosban), az már havi 60 ezer forint (plusz az otthonról csomagolt pakk, valakinek azt is meg kell venni). Ehhez jön a tisztálkodás, közlekedés, a könyvek, füzetek ára, olykor egy-egy kulturális vagy szabadidős program, meg a telefon- és mobilnet-előfizetés, így már akár havi 100 ezer forintnál járunk egyetlen, felsőoktatásban tanuló gyerekre. Persze már ők is vállalhatnak munkát akár az egyik iskolaszövetkezeten keresztül, de egy nehezebb nappali szak mellé heti pár órás alkalmi elfoglaltság vagy legfeljebb egy gyakornoki állás illeszthető be, és a vizsgaidőszakra még nem gondoltunk.

Víz és wifi

A wifi, mint kiderült, errefelé a mese kategória – hol volt, hol nem volt –, esetleg rákérezkedhetnek valakinek a korlátlan netjére, feltéve, hogy épp egymás közelében tartózkodnak. Az első nap után aggódva kérdeztem Hannát, mit fog így csinálni az órák után, mire mondta, hogy majd rajzolgat, meg sétálni megy a környéken. A közben rohanvást beszerzett matracvédő mellé összekészítettem neki pár verseskötetet, a napi 2 x 2,5 órás matematikagyakorlatokat ellensúlyozandó és Kordos Szabolcstól az Egy város titkait (a Népszava munkatársa, Huszár Dávid remek fotóival). Ebből inspirálódva már mi is számos „titkos" budapesti helyszínt felkerestünk, és itt olvastam arról is, hogy nem csak a Várhegy, a Gellért-hegy is belülről „ementáli sajt", tele természetes barlang- és ember építette alagútrendszerekkel. A II. világháborúban a Nemzeti Bank is ide rejtette az aranytartalékot, és itt van a város legnagyobb, 2 x 40 ezer köbméteres föld alatti víztározója. Különösen ironikus volt látni a rengeteg ásványvizes zsugort, miközben a kollégisták a város legtisztább, legfinomabb ivóvizét kapják egyenest a csapból. Ez is egy modern hóbort, akár a bejáratnál a levesautomata, ami néha jól jöhet, ha a büfé is zárva.

Hanna szobatársa, egy másodéves lány keveset van „otthon", neki már megvan a kialakult társasága. Nem csak az egyetemen, a koleszban is lehet barátkozni, ám itt picit vegyesebb a banda, például vannak az elhíresült „indiai erasmusos diákok", akik egy kollégánk másutt kollégista lánya elmondása szerint „békát főznek" a közös konyhában. Az Erasmus Mundus programba a hivatalos közlemény szerint az idén 146 hallgató került be Indiából, közülük egy választotta továbbtanulásra Magyarországot. Lám, így kapnak szárnyra a városi legendák.

A kollégiumi bekötözés éppolyan fontos életesemény, akár az első osztályos tanévnyitó, még a szülőknek is, hiszen a gyerekük kirepül a családi fészekből, elindul az önálló felnőtt élet ösvényén. És remélhetőleg vissza sem kell fordulnia onnan, noha a Z generációt már súlyosan érinti a globális lakhatási válság.

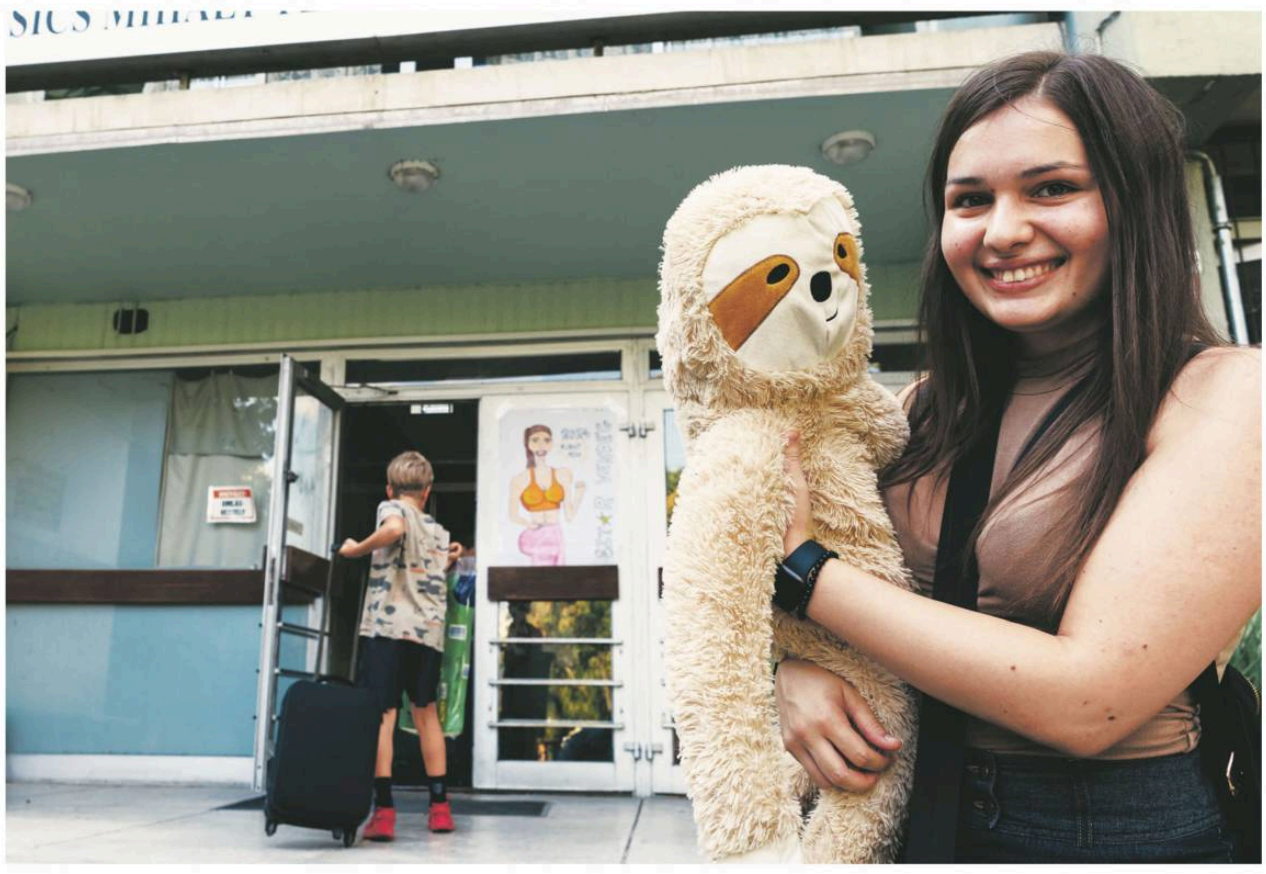

Hanna megengedte, hogy fotózzuk is a beköltözését kísérve, de a kollégium vezetője ehhez nem járult hozzá. Miután fotóriporter kollégámmal a bejáratnál jeleztük, honnan érkeztünk, rögtön riasztották magát a főigazgatónőt, aki úgy csapott le ránk, mikor már a kulcsért álltunk sorba, akár a Keleti Boszorkány Dorothyékra. A két gyerek mellettem lefagyott, amikor ránk ripakodott, „melyik hallgató hozta ide a sajtót? Maga volt az?", ám az nem érdekelte, vajon mi célból. Még jó ideig körülöttünk körözött, teletrombitálva az aulát, hogy az is hallja, aki nem akarta, hogy idejöttek egy újságtól riportot készíteni az ő engedélye nélkül. Aztán visszajött hozzánk, rácsapta a portaajtót a negyedik gyerekemre, míg én az óvodásomat meg a kispárnát szorítottam magamhoz.

Részben érthető a frusztrációja, hiszen váratlan helyzettel szembesült a beköltözés amúgy is feszült napján. Csak elfogadhatatlan, ahogyan ezt kifejezte, egy gyerekre irányítva haragját. A sorban állók közül többen elnézést kértek a nevében, a fiatalok tudják, hogy nem oké, hogy egy felnőtt, ráadásul egy oktatási intézmény képviselője így beszél a gyerekekkel (még ha nagykorúak is). Az unokahúgom halálra váltan kérdezte, hogy akkor most őt ki fogják rúgni a kollégiumból? Noha ez Magyarország, láttunk már cifra hatalmi túlkapásokat, próbáltam megnyugtatni, hogy ilyen nem fordulhat elő, hiszen szabályosan felvették, a helyére jogosult.

Keményen fogja a NER a felsőoktatásban a vezetőket, talán ezért működnek úgy, talán önként is, mint egy Covid-kórház, ahová a sajtót be nem engedhetik. Másrészt egyre kevesebben olvasnak igazi újságot (és most vállaltan elfogult vagyok lapunkkal), ahol nem a horrorsztorik meg a bulvárhírek hajszolják a kattintást, hanem a hétköznapi, ámde fontos emberi történetekben merülhet el az olvasó.

Egyúttal kérjük is, ha van olyan történetük, amit velünk és a többi olvasóval megosztanának, írjanak nekünk a mobilnepszava@nepszava.hu címre, vagy hívják szerkesztőségünket az (1) 477-9000-es telefonszámon, illetve kövessék digitális felületünkön, a mobil Népszaván új, Napi Visszhang rovatunkat, ahol naponta jelentkezünk különleges írásokkal, videókkal, képgalériákkal.

Leopárdles a ködben, uzsonna az útonállóval

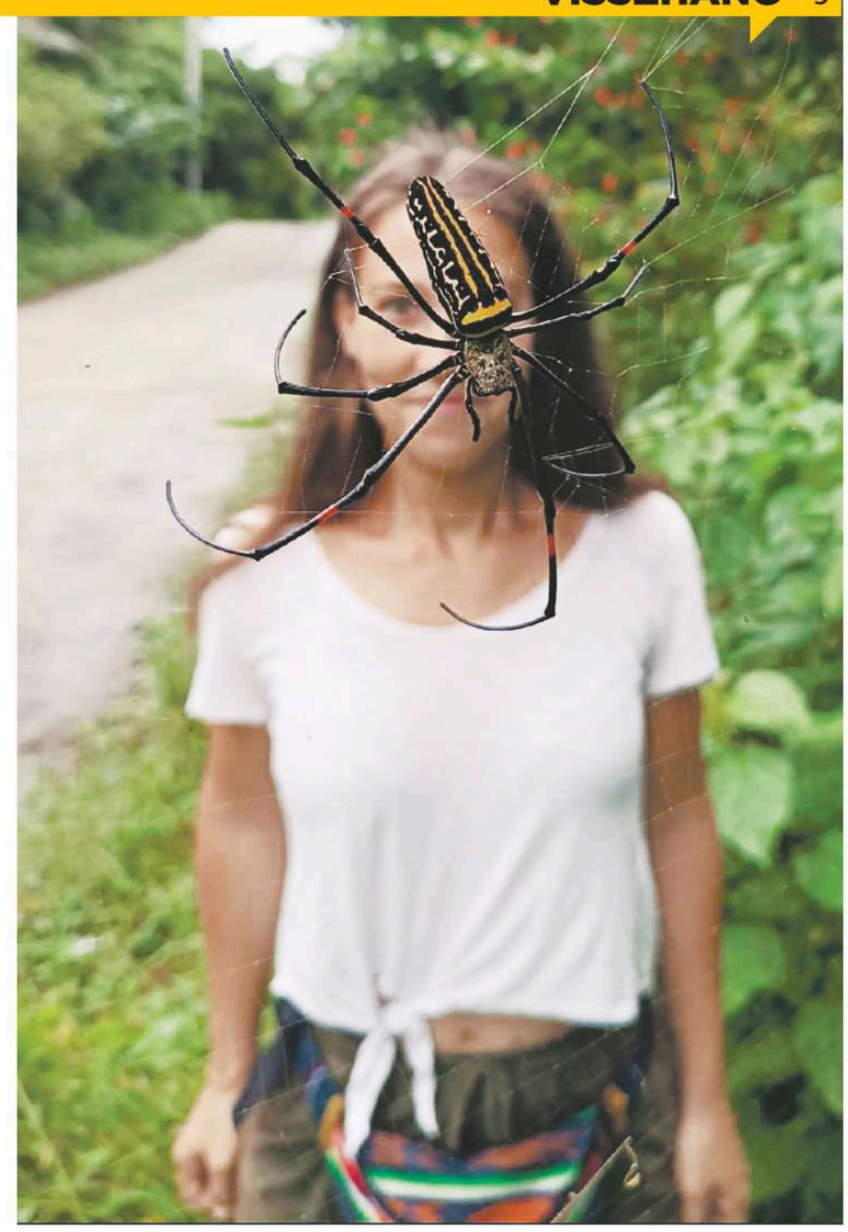

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az egybekelésük itthon is sajátos élmény volt, veti közbe a két 26 éves fiatal: hóesésben, stoppal mentek az anyakönyvvezetőhöz, rajtuk kívül csak a két tanú volt jelen, akiket ott helyben kérték fel. És bár a megismerkedésük előtt is nagy túrázók voltak, a java együtt következett, amit pedig közösen átélnek, az Egy Kaland Százat Csinál nevű, alig pár hete alapított, máris többezres követőtáborral bíró Facebook-oldalukon mutatják meg nekünk.

Kés a torkon

– Dél-Amerika volt az első igazi nagyon nagy út. Nem volt előre tervünk. Egy újabb szilveszteri buliban megkérdeztem Rózát, eljönne-e vele három nap múlva valahová. Akkor még nem tudtam, hogy Bali, vagy Kolumbia lesz a cél. Mivel a repülőjegyek ára folyton változik, Lisszabonban döntöttünk utóbbi ország mellett. A transzatlanti járatok kiinduló repülőterén, Madridban véletlenül lehúztam a vécén a bankkártyámat, de ezt már csak Kolumbiában vettük észre. Nem is sejtettük, micsoda eseménysorozatnak nézünk elébe – vág bele Botond.

Nagy nehezen eljutottak Cartagenába. Már annak gyanúsnak kellett volna lenni, hogy nem volt buszjárat a lefoglalt szállásuk felé. Egy taxis vitte őket egy darabig, ám egyszer csak fegyveresek állták el az utukat. Védelmi pénz gyanánt elvették az utolsó fillérjeiket, a nagyjából 30 ezer forintjukat, ők meg az esélytelenek nyugalmával visszakérték a felét, mondván, hogy nincs semmijük, és kellene szállásra. Rendkívül meglepődhettek az útonállók, mert valóban visszaadták. Már jóval később, az egyik nagy csendes-óceáni városban is volt hasonlóan szürreális tapasztalásuk. Egy banda éppen ki akarta őket rabolni, de talán annyira nincstelennek tűntek, hogy végül úgy alakult, a gazfickók elfelezték velük a péksütijüket. Kolumbia és Panama határán az északi és a déli kontinenst összekötő Darién régió is tartogatott számukra meglepetéseket. Jártak egy igen rossz hírű városban, amelyet még a kolumbiaiak is elkerülnek. Egy helyen két bácsi ült az úton műanyag széken, és közölték velük, hogy abba az utcába nem mehetnek be. Végül is rendesek voltak, szögezi le a két fiatal, hogy figyelmeztették őket: ne akarjanak bajba kerülni drog- és szervkereskedők, meg még ki tudja, miféle bandák felségterületén.

Ebben a térségben volt az első élményük a kolumbiai lopásokkal kapcsolatban. Vadkempingeztek a Karib-tenger partján, teljesen biztonságban érezték magukat, mígnem egy nap mindenük eltűnt a sátorból. Pár szatyorban maradtak cuccaik, ezeket botokon vitték magukkal. Elég rosszul nézhettek ki, nevetnek így utólag a helyzeten, a helyiek megszánták őket, ennivalót, pénzt adtak nekik. Ugyanebben a térségben nagyon sok gondot okoznak a haiti menekültek. Egy alkalommal őket is annak gondolta egy helybeli, meg is ijedt tőlük, Botond és Róza azóta sem érti, fehér bőrűekként hogyan kelthettek az illetőben karibi őslakosok benyomását. A félreértést tisztázandó elmondták, hogy európaiak, mire a kolumbiai asszony igyekezett belőni fejben a világnak ezt a táját, majd megnyugodott, hogy az más, ha ezek ketten japánok, akkor velük nincs baja. Egy második kirablás után döntöttek úgy, hogy – bár nagyon szép hely, annyi madarat sehol nem láttak – egyelőre elég Kolumbiából, legalábbis egy darabig.

Veszélynek máshol sem voltak híján. Ecuadorban szintén vadkempingeztek az óceánparton. Egy este maszkos, macsetés emberek támadták meg őket, Róza torkához kést szorítottak, Boti egy bambuszrúddal igyekezett elrettenteni a bűnözőket, közben legnagyobb meglepetésére azt hallgatta, amint Róza az útleveleket igyekszik minden erejével megtartani. „Arra gondoltam, ha most ott meghalunk, úgyis mindegy, ha nem halunk meg, akkor meg kell az útlevél" – magyarázza Róza a határozott fellépését. Abban egyetértenek, hogy ettől az egy rossz élménytől eltekintve Ecuador egy csodálatos ország, szerintük ők voltak a hibásak, hogy sátrat vertek egy ilyen isten háta mögötti helyen. Ráadásul ott kezdték igazán szorosan érezni, hogy a kapcsolatuk maradandó lesz, hiszen, mondják egyetértésben, anynyiféle helyzetben látja ilyenkor egymást az ember, és megtapasztalja azt is, ki mennyit tenne meg a másikért.

Öltözz ugyanúgy, edd ugyanazt

Napokon át tudnák mesélni a hol izzasztó, hol vicces eseteiket. Aludtak például madárlesen, a turisták odaköszöntek, de nem zavarta őket a megfigyelésben a két ideiglenes lakó. Egyszer véletlenül egy bordélyban foglaltak szállást, mert az volt olcsó, Botondra elismerően néztek a helyiek, hogy biztos nagyon gazdag lehet, hiszen a csinos hölgy oldalán egész éjjelre, és nem egy órára kéri a szobát, mint a többi férfi. Botondot Kolumbiában homoki bolha csípte össze, allergiás reakciója lett tőle, szerencsére a világ nagy részén a legtöbb gyógyszer beszerezhető, és orvoshoz sem kell külön sorakozni, ha kell, a patikus is megvizsgálja az embert. A Fülöp-szigeteken dengue láza volt, teljesen kiütötte a hányás, a hasmenés, az iszonyatos csontfájdalom, de Róza utánanézett a betegségnek az interneten, és szerzett rá gyógyszert.

Az olcsó utazás mindenki előtt nyitott, állítják mindketten. Persze kompromisszumokra szükség van, rugalmasnak kell lenni, pár nap különbséggel akár tizedébe kerülhet a repülőjegy. Az is fontos, hogy hosszú időre kell menni, hiszen az első két hét arra való, hogy felfedezzük a környezetet. Európán belül nagyon ajánlják az Azori-szigeteket, ahová igen jó árú jegyeket lehet kifogni, ha meg már ott van az ember, például ingyenes kempingek várják vízzel és árammal. „Bárhol jársz, próbálj hasonlóan öltözni, mint a helyiek. Ne akarj eleve turistának kinézni, nyugodtabb úgy, ha nem akar mindenki odamenni hozzád, hogy rád sózzon valamit" – árulnak el egy titkot.

Amikor megérkeznek, figyelni kezdik a helyieket, felelik arra a kérdésre, hogy mit esznek egy ismeretlen helyen. Apró jelek sokat számíthatnak, ha egy étteremben nincs terítő, annak a helynek valószínűleg kedvezőbb az ára. A Kanári-szigetek például hiába nagyon drága hely, felfedezték, hogy a tintahal olcsó, így főleg azt fogyasztották. Srí Lankán rizs és gyümölcs volt a főmenü, 800 forintért négy főnek elegendő, húst is tartalmazó fogásokat lehet kapni. Galápagosra általában a gazdagabbak járnak, de ők Ecuadorból 10 ezer forintért átrepültek. Ott is van olcsó helyi busz, a központtól háromutcányira 3 dollárért jól lehet lakni. Ahol csak lehet, a csapvizet iszszák, ahogy a helyiek, ha eleinte okoz is egy kis gondot, hozzászokik a szervezet. Utazásra a tömegközlekedést használják, ellesik, hogyan kell jelezni leszállás előtt, vagy azt, hogyan jelzik a sofőrnek, ha fel szeretnének szállni, mert nincs minden országban kijelölt megálló.

Mindenki azt hiszi, hogy távoli országokat bejárni milliókba kerül, holott ha már az ember ott van, olcsón utazik, árulják el az egyik, az olvasóikat leginkább foglalkoztató részletet. Botond egyszer – akkor még egyedül – egy 53 ezer forintos jeggyel vágott neki Thaiföldnek, havi 250 eurót keresett online, a szállása ugyanennyi időre 25 ezer forint volt – ahogy fogalmaz – „épphogy tetős bambuszházakban". Később Rózával együtt visszatért Délkelet-Ázsiába, a Fülöp-szigetek és Thaiföld között mindössze 8 ezer forintért utaztak. A megélhetésről azt mondják, Róza ugyan pont az utazások miatt hagyta félbe a Waldorf tanárképzőt, Botondnak viszont saját programozói vállalkozása van, amiből mindig éppen annyit szeretne keresni online, amennyiből megélnek az adott országban. Dolgozni szinte bárhonnan tud, az Amazonas közepén is van térerő, az áramtermelést egy 60 wattos napelemmel megoldják, 6-8 óra napsütés két laptopot képes működtetni. Az internet olcsó, félegy dollár egy gigabyte adatforgalom, megérkezéskor venni kell azonnal egy SIM-kártyát, de ne a repülőtéren vásároljunk, mert ott sokkal drágább, tanácsolják.

Leckék a boldogságról

Egyre nehezebb helyzetekben látták egymást, de ez a kapcsolatukat csak mind szorosabbra fűzte. Srí Lankán a dzsungelben szerettek volna aludni, de annyi állat volt a piócától a leopárdig, amennyi sehol máshol. „Ott ültünk a ködben, a sötétben, nagyon béna állatnak éreztük magunkat, csak árnyakat véltünk felfedezni itt-ott, de se a látásunk, se a szaglásunk nem volt használható" – írják le az egyik felismerésüket. Sok mindent adnak nekik ezek az utak. Botond szerint neki a flexibilitását növelte, Róza azt tanulta meg hogy mire figyeljünk a környezetünkből, hogyan tervezzünk, meg azt, mennyiféleképpen lehet élni, és hogy hiába más és más az átlag, a norma, az ottaniak mégis boldogan élnek. Illetve hogy bár mindenhol vannak rossz szándékúak, az emberek nagyobb része jó.

Botond biztos benne, hogy a kalandvágy nála generációkon át öröklődik, szerinte a vérében van, hogy be akar járni olyan helyeket, ahová nem megy más. A nagyapja valaha a Vörösmarty tengerjáró hajó egyik kapitánya volt, többször megkerülte a földet. Az édesapja 77 éves, de nem otthon ülő ember, Franciaországban tett kerékpártúrát. A két fiatal most újra Ecuadorba készül, később Vietnámot szeretnék keresztülbiciklizni, Indiát vonattal bejárni. Ha választani kellene, Amazóniában szívesen letelepednének, jó lenne ott földet venni, kakaóbabot termelni, bambuszházat építeni. Ameddig mindkettőjüknek örömöt okoz ez az életforma, addig fogják csinálni.

KRÁLIK EMESE

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Meghímzett traumák, zsebkendőkbe varrt kérdések

P. SZABÓ DÉNES

Amikor először olvastam Boncz Luca művészetéről, meglepődtem azon, hogy a műveit papír zsebkendőkbe varrja. Gondoltam, az nem lehet olyan tartós, hisz könnyen szétszakadhat vagy elázhat, ha például szabad tér alatt állítják ki. Ez pedig így is történt. Amikor egy esős nap megérkeztem a kiállítás színhelyére, egy Benczúr utcai kávézóba, a kertben Luca elázott művei fogadtak, miközben a művész szétnyitotta az egyiket, megmutatva a rávarrt feliratot: „Gólya, gólya, gilice, / Mitől véres a lábad?"

– Luca először keszkenőre akart varrni, mert az jobban idézi a folklór világát, de azért gondolta meg magát, mert az egy régi, klasszikus anyag, és ha áthatol rajta a tű, akkor a szövetben keletkező lyuk eltüntethető az anyag mozgatásával. A papír zsebkendőn viszont minden tűszúrás maradandó nyomot hagy, és nem visszafordítható, akár a szüzesség elvesztése, ami a kiállítás egyik témája is – mondja Páskuly Mercédesz kurátor.

Megsemmisülő művek

Luca a fenti Szidott anyám érte(d)... című sorozatában népdalokból indul ki. A Gólya, gólya, gilice kezdetű dal például a százötven éves török uralmat, majd az azt követő újjáépítést idézi meg, de Lucának más értelmezése is van. – A korábbi kutatásaim alapján ez a dal a török katonáknak a lányokon elkövetett erőszakát mutatja be, mely után „... síppal, dobbal, nádi hegedűvel" gyógyítják az áldozatokat, vagyis a teherbe esett lányokat, akiket aztán a visszatért magyar katonák vettek el feleségül – mondja, majd a kurátor hozzáteszi: – A gyerekdalok generációs traumákról is szólnak, melyeket csupán a népdalokat énekelve még nem érthetünk meg, szükség van azok értelmezésére is.

Más zsebkendőkön hímzett lyukakat látunk, melyek az elvesztett szüzességre utalnak. – Luca ezeket a traumákat meghímezte, de mivel azok zsebkendőkön vannak, ezért van egy életciklusuk, idővel eláznak, szétmállanak és feloldódnak. Ez is a célunk, hogy a kiállítás végére semmisüljenek meg a művek – mondja a kurátor. Hozzáteszi, a társadalom úgy véli, egy nő értéke megváltozik, ha elveszti a szüzességét, mert sokan úgy gondolják, akkor azután az illetőt nem adhatják férjhez, vagy titkolniuk kell, hogy már volt valakivel.

– Nem az határozza meg egy nő helyzetét, hogy szűz-e, vagy sem. A nőknek is megvan a szabadságuk, hogy párt válasszanak, hogy maguk döntsék el, hogy erre mikor vágynak. Minden oldalról nagy nyomás nehezedik rájuk, hogy miként kellene dönteniük – mondja **Páskuly Mercédesz.**

Tövisekkel teli erdő

Luca szerint a népdalokon keresztül már kis korunkban találkozunk a sztereotípiákkal. – Bár nem hímeztem meg a követező, óvodában hallott sort, de jól emlékszem rá: „A lányoknak száz forint az ára, és mégis viszik őket, a fiúknak meg egy forint, és mégsem viszik őket." Ez a gondolat már gyerekként ellenszenvet okoz a két nem között – mondja a művész, aki szerint nem baj, ha ezt az óvodások éneklik, de akkor magyarázzák meg nekik, hogy miről is szól.

Az alkotó úgy látja, az életünk során gyakran szorongunk, ami időnként vele is megesik. Zavarja például, amikor angolul kell megszólalnia, mivel akkor nem jutnak eszébe a megfelelő szavak, amiért csak növekszik benne a stressz, mígnem a gondolatok kavarogni kezdenek a tudatában. Ezt az érzést jeleníti meg az a fémdrótból készült alkotása, mely egy fejre helyezhető konceptuális fejdísz, amelyen angol és magyar szavak olvashatók.

– Bár tudok angolul, de sokszor megijedek, ha hozzám szólnak. Az egyik egyetemi kurzuson például angolul kellett volna az emberi kapcsolódás témájával foglalkozni. És mivel ehhez a témához alapból problémásan viszonyulok, ezért teljesen leblokkoltam, és ködöt éreztem a fejemben, pont amilyet megalkottam a fémdrótból a Keresem a szavakat, de nem találok semmit című munkámban.

A Nem haragszom az akácfára című műcsoport is felhelyezhető a testre, mivel gyűrűkből, karkötőkből és nyakláncokból áll, de azokból tüskés akácfák „nőnek ki". Luca ezzel a művével azokra a személyes kapcsolatokra utal, melyek sérülést okoznak az egyénnek. – Az ember sokszor érzi azt, hogy szerettei bántóan viselkednek vele a korábban kialakított védekezőmechanizmusaik miatt. De ezeket elfogadva szeretnénk közel kerülni hozzájuk, megérteni őket. Az ember hasonlót érez egy tövisekkel teli erdőben is – mondja a művész. Egy másik munkája három kesztyű, melyeket a három múzsájának készített – a Megfelelési kényszernek, a Szégyennek és a Szorongásnak –, amiket szintén felvehet az egyén, hogy megküzdjön ezekkel a hatásokkal.

Nyugtató kavicsok

A tárlaton a látogató is túlléphet a szorongásán. Luca létrehozta az „Óceán csontjai" nevű szobát, amely egy sötétkék anyaggal fedett tér, melybe belépve helyet foglalhatunk egy széken, majd kavicsokat vehetünk a kezünkbe, melyeket tapintva nyugalomra lelhetünk. A művet Luca egy külföldi élménye ihlette. – Tavaly augusztusban úgy döntöttem, hogy elköltözöm Észtországba, mert megnyertem egy Erasmus-pályázatot. Akkor már sokat dolgoztam a szorongásomon, ezért úgy éreztem, ha kimegyek, akkor új, magabiztos Luca születik, és ez mennyire jó lesz. A valóságban viszont ez pont fordítva történt – mondja. Alig várta ugyanis, hogy járjon egy tanórára, de amikor ténylegesen a teremben ült, annyira pánikot okozott az új szituáció, hogy kiszaladt az iskolából, és egészen a tengerpartig futott, ahol kövek között keresgélve rálelt egy darabra, amely megnyugtatta. – Ahogy elkezdtem simogatni, rájöttem, hogy az nem is egy kő, hanem egy csont. Valamilyen állaté. És akkor ez nagyon lenyugtatott.

A tanórára aztán visszatért, és mivel azon pont szériákat kellett készíteni, ezért úgy döntött, másolatokat alkot a csontról, amiből aztán megszületett az említett installáció.

Visszaadni a szót a nőknek

A tárlat kapcsán megkerestem Kopeczky Rónát, az acb Galéria művészeti vezetőjét, aki megnyitotta Luca tárlatát. A szakértő szerint a kiállítás azért is lényeges, mert bár Luca elsősorban tárgyalkotóként tekint magára, a tárgyakat egyedi módon kapcsolja a szöveghez, a szóhoz. – Egyrészt a kiállítás Nem fontos címe céloz arra a téves társadalmi berögződésre, miszerint nem fontos a nő szava, nem fontos, amit érez, mert ő túlreagálja a dolgokat, és ez a megítélés szorongást, a láthatatlanság érzését szüli. Arra is utal, hogy évezredek óta a nő szava nem számít, hamarabb megszakítják, ha beszél, és nem vagy kevésbé veszik komolyan, amit mond – mondja Róna. Másrészt Luca népdalidézetekkel felhívja a figyelmet arra a kulturális sajátosságra, hogy anno az emberek mennyire virágnyelvet használtak arra, ha olykor sokkoló történeteket akartak leírni. A kurátor számára fontos, hogy nők, nő művészek visszaszerezzék a szót, és örül annak, hogy a fiatal vizuális művészek visszatérnek a szöveg használatához, főleg egy olyan világban, melyben a vizualitás, a látvány nagyobb súlyt kap.

– Lucánál emellett fontos szerepet kap a kéz is, hiszen gyűrűt, karkötőt és kesztyűt is tervez. A kéz pedig számos dolgot kifejezhet, mert simogathat, bánthat, alkothat, de kézcsavargatással a szorongást is kifejezheti. Másrészt több művében megjelenik a gyűrődés motívuma, mivel a textilek és a papír zsebkendők is gyűrődhetnek, ami a lelki traumákra, a családon belüli feszültségre – és a feloldásuk iránti vágyra – is utalhat.

A zuglóiak kezébe adják az ecsetet

Zuglóban már komoly hagyománya van annak, hogy az aluljárókat a kerületi lakók újrafestik a Civilzugló Egyesület szervezésében. A szervezők általában adott koncepció alapján teret adnak a szabad alkotásnak, és a járókelők mindennap megcsodálhatják a gyerek- és felnőttrajzokat. A kicsik pedig büszkén mutatják meg alkotásaikat, és sokszor arra kérik a szülőket, hogy sétáljanak erre gyakrabban.

FOTÓK: PAVEL BOGOLEPOV

BULICZKA TÜNDE BEATRIX

A Civilzugló Egyesület már csaknem tizenöt éve festi át a kerület kevésbé kellemes aluljáróit, köztük a Korong utcai, a Mexikói úti és a Tábornok utcai átjárókat. Mi az Erzsébet királyné útjai aluljáróhoz látogattunk el, miután felfigyeltünk az egyesület múlt vasárnapra meghirdetett Facebook-eseményére.

Ez a helyszín azért különleges, mert noha 2009 óta festi át újra és újra az aluljárót az egyesület, 2014-ben a jogilag illetékes MÁV felszólította őket, hogy állítsák vissza az eredeti állapotot, vagyis a koszos, graffitivel telerajzolt, elhanyagolt, levizelt falakat. Végül minden jóra fordult, megállapodtak, hogy a MÁV mindig lefesti fehérre az aluljárót, tehát egy tisztasági festéssel megadja az alapot, és azt követően teret adnak az egyesületnek és a szabad alkotásnak.

Az újrafestésre négy-öt évente kerül sor. A rendezvényt különböző platformokon meghirdetik, és elektronikus levélben is értesítik a lakosságot, ugyanis 6000 főt számláló levelezői adatbázissal rendelkeznek. Így egy-egy eseményükre 50-100 fő látogat el a nap folyamán.

Az eszközöket, vagyis a festékeket, ecseteket az egyesület biztosítja a résztvevőknek. Szabad teret adnak a közösségi élménynek, bár van egy alapkoncepció, amibe a rajzoknak érdemes beilleszkedni. A mostani eseményen a bal oldalon az állatok – köztük nyuszik, pandamaci, csiga, két kis patkány és egy polip – és a budapesti állatkert főbejárata kapott helyet, míg a jobb oldalon a Közlekedési Múzeumhoz kapcsolódó járművek, hőlégballon, repülő, autók, hajók sorakoztak.

Várnai László, a Civilzugló Egyesület vezetője lapunknak elmondta, hogy az aluljárók azért jó platformok, mert teret adnak a kreativitásnak, és ritkán van a családoknak alkalmuk arra, hogy a szülők közösen alkossanak a gyerekekkel. Sokszor azt veszik észre, hogy az anyukák és apukák jobban élvezik a pingálást, és voltak olyan esetek, amikor már a gyerekek könyörögtek, hogy induljanak haza, mivel a szülők éppen alkotásban voltak, és nem tudták letenni az ecsetet. Mosolyogva megjegyezte: nagyon kellemes azt látni, amikor komoly apukák belefeledkeznek mondjuk egy polip megfestésébe. – A festés után az alkotó gyerekek mindig büszkén mutatják meg a rajzukat, és ez nagy öröm, hiszen ez a mi környékünk, mi itt élünk, és örülünk annak, hogy vannak ilyen közösségi alkalmak, amik jó pár évig maradandók. Szerencsére a graffitis fiatalok sem rajzolják össze a falakat, hanem meghagyják a gyerekrajzokat, és egy picit azt a hangulatot tükrözik, amikor életre keltek a falon – tette hozzá Várnai László.

Cicik a falon

A rendezvényen az alkotás öröme és a gyermeki énem belőlem is előtört. Mint a kis herceg kígyórajza, gyomrában az elefánttal, úgy estem neki a falnak, és rajzoltam két gömböt, arra két kisebb gömböt, majd az alsó, nagyobb gömbbe két pompomot, aztán a kisebb gömbökre négy fület, tehát két nyuszit hátulról. Nekem teljesen természetesnek tűnt a rajzom, én precízen láttam a két nyulat, akik hátat fordítva ülnek, és még szívecskét is kaptak a fülükhöz. Aztán odajött két férfi, és harsányan nevetve megkérdezték, miért rajzoltam két cicit az állatok falára.

A két férfi után még két nő is rákontrázott. Megsemmisülten álltam ott a két nyuszinak hitt alkotásommal, amit mások ciciknek néztek. Rosszulesett, de elfogadtam a kritikát, és beláttam, hogy más perspektívából nézve a két nyulat, tényleg női mellekhez hasonlítanak. Így alakult át pár újabb ecsetvonással a két nyulam egy hatalmas dagadt nyúlfejjé, ami talán jobban felismerhető. Azt hiszem, maradok az írásnál, és a képi megjelenítést másokra hagyom.

> „Az aluljárók azért jó platformok, mert teret adnak a kreativitásnak, és ritkán van a családoknak alkalmuk arra, hogy a szülők közösen alkossanak a gyerekekkel.”
>
> VÁRNAI LÁSZLÓ

A Civilzugló Egyesület következő eseménye egyébként szeptember 14-én szombaton a Túr de Rákosrendező bringás felvonulás lesz. A rendezvény célja, hogy körbetekerjék a zuglói kerületet, és népszerűsítsék a kerékpáros-közlekedést. Az eseményhez más kerületekben lakók is csatlakozhatnak, akik szívesen bicikliznek, és szeretnék megismerni Zuglót. Ha a rendezvényen részt veszek, a kerékpárom kerekeire ciciket ragasztok, csak hogy hű legyek önmagamhoz.

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Ahol a papok táncolnak

BÁLINT ORSOLYA

FOTÓ: FORTEPAN / HÁMORI GYULA

Kevésszer bosszankodtam annyira egy hírt olvasva, mint a múlt héten, amikor Bese Gergő atya kettős életére világított rá a Válasz Online cikkében. Miért épp a Visszhang heti lapzártája utánra időzítették a nagy leleplezést? Sebaj, ezt a hetet is megnyertem, hogy a kedvenc, bár sokak által meg nem értett művészetünknek hódoljak, ami a Heti Abszurd tárcarovat megírása, egyszersmind nerbéli napjaink krónikája, amit ha reményeink szerint egyszer az utókorban valaki elővesz – ahogy mi is időnként a Népszava archívumának cikkeit –, kirajzolódik majd előtte egy alternatív történelem. Amiről a könyvekben aligha olvashat, mert ha addig tart a NAT, ezek már kimaradnak az oktatási célú szövegekből, melyeket a Pintér–Maruzsa-algoritmussal betáplált mesterséges intelligencia állít majd elő, és már pedagógusok se lesznek, akik árnyalhatnák a képet, mert az igazi tudást Nera-linken tolják be egyből a diákok agyába.

Eszembe jutott nagyanyám mondása, hogy „ne csak ott takarítsál, ahol a papok táncolnak”. Hát mostantól pont nem a szembetűnő helyeket kell ezalatt érteni... De nem a káröröm beszél belőlem, Bese exatya majd elszámol a lelkiismeretével, vagy nem. Másról is kiderült már, hogy hangos buzizás közben a saját homoszexualitását leplezte. A legdurvább homofóbok között is van latencia, az egyházban meg eleve magas (egyesek szerint 30, mások szerint 40 százalék) a melegek aránya. Csak hát a papoknak a hivatása az elfojtás, a cölibátust pár száz éve újra kellett volna gondolni, de ez is legyen az ő bajuk. Csak az undor kavarja fel a gyomrom, hogy egy ember legintimebb magánéletét valakik nyilvánvaló politikai haszonszerzési céllal durván megsértették, megalázták. Ez számomra akkor se lenne elfogadható, ha magát a patás ördögöt kéne leleplezni, amint búcsúcédulákat árul. Mert ilyen aljas, hátulról meg alulról jövő, utánanyúló, megszorongató, lefülelő, pellengérre állító, gúnyt űző rendszerben kell éljünk. Ami még saját híveit is arra kényszeríti, hogy maguk ellen gyűlölködjenek, meg véletlenül se élhessenek méltósággal, szabadon, önazonosan. És áldozatul eshet bármilyen kisebbség, vagy bárki, aki kicsit is kilóg a normából, mert azt majd adott esetben jól felhasználják ellene. Persze a titkos életnek is lehet sportértéke, de amennyiben valaki van olyan naiv, hogy elhiszi, őt a befolyásos kormánybéli barátocskái majd fedezik, és nem dobják koncként ki a világ elé, ha mondjuk két durva pedofilbotrányról kell eltelrelni a figyelmet, csöppet még össze is mosva a fejekben a melegséget a pedofíliával, akkor már mondhatjuk neki, „ne besegergőzzél, te mamlasz”.

Újságírói pályám elején volt egy szerkesztőm, aki szívből gyűlölte a pedofil papokat. Lelkesen ástam ki neki a nemzetközi sajtóból is a nagyobb formátumú ügyeket, melyek rendre címlapra is kerültek. Én rendes katolikus nevelést kaptam, úgy gondoltam, az egyháznak érdeke a megtisztulás, és hogy az ilyen alakokat kivesse magából, a hitemet akkoriban semmi meg nem ingathatta. Szerettem és csodáltam az atyát, aki éveken át hittanra oktatott, elképesztően széles zenei, filmes és irodalmi műveltségével jobban kinyitva minket a világra, mint a közoktatás valaha tehette. Mi Fellini-filmeket néztünk és Miles Davist hallgattunk hittanórán, de meg lehetett vele beszélni akár a családi problémáinkat is. Az az egyház, amit ő képviselt, haladó szellemiségű, nyitott és elfogadó, dogmáktól és álszentségtől mentes volt. Mindenben más, mint amit vidéken tapasztaltam, amikor ott menni kellett a templomba, és csak a bűntudatkeltés ömlött ránk, az avétos rituálék meg az unalmas prédikációk árja.

Pár évre rá egy tényfeltáró cikksorozat döbbentett rá, hogy ez az atya is a fiatal fiúkhoz vonzódott, és több esetben átlépte a határt. Jó ideig elárulva éreztem magamat, a hitemet. Meg kellene bocsátani, hiszen ez a krisztusi gondolat, mind esendők vagyunk, a pap is csak ember, de próbálja valaki ugyanezt egy áldozatnak mondani. Szóval nem, ezt mégsem lehet felülírni a katolikus szoftverrel, csak ezzel a kettős tudattal élni innentől. Emiatt az én gyerekeim már nem járhattak hittanra, ami az értékrendből jó és átadható, azt megkapták, de ilyen kockázatnak nem tehettem ki őket. Kár ez a katolikus egyház számára, bár itthon akkor is megkapják az állami pénzüket, ha már egy öreg néne sem ül a cicomásra kipucolt templomjukban. Lehetnek még fontos feladataik, például karitatív téren részben kiválthatják az állami gondoskodást, de ezen túl már csak reprezentálnak, méghozzá irdatlanul magas működési költséggel. Üsse kő, mindjárt kiátkoznak engem is, mint egy ismerősömet, akit anno azért vágtak ki a papi szemináriumból, mert azt találta mondani, hogy a Szent Jobb egy vudu tárgy.

Evezzünk világibb vizekre, a hét mondatát a Blikk Rúzsból küldte be egy olvasónk (mi véletlenül sem kattintunk Bochkor Gábor lányáról szóló bulvárcikkre): „Első szava – talán nem véletlenül – a »dinnye« volt, hiszen mindig is szerette a finom ételeket, különösen a húslevest.” De a legnagyobb show-t a héten Donald Trump tolta. Az elemzők szerint azzal veszítette el végérvényesen az ügyészi virtusát végre mesterien forgató Kamala Harris elleni nyilvános vitát, hogy azt állította, Springfieldben (ami nem a Simpsons-sorozat városa) a migráncsok megeszik a lakosok kutyáit, macskáit és kisállatait. Sok van még hátra a novemberi választásokig, és nem szabad leírni Orbán Viktor alt-liberális zűr-reális cimboráját, de ilyenkor csak megcsillan a remény, hogy ha Kamala tényleg behúzza, a világ már jobb hely lesz. Vagy ahogy a netes mémköltészet mondja: „kibaszott kurva jónak kell lennie, különben kurvaszar lesz”.

WEISZ BÉLA RAJZA

MARABU RAJZA

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 16., hétfő 152. évfolyam, 216. szám Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Az agresszor 50 milliárdja

Nem lesz egyszerű a befagyasztott orosz vagyonból finanszírozni Ukrajna szükségleteit. Olaf Scholz német kancellár szerint csak technikai kérdések maradtak, a helyzet azonban ennél bonyolultabb – és akkor még nem beszéltünk Orbán Viktor vétójáról. **2. oldal**

Halmozottan hátrányos iskolarendszer

Alig van iskola speciális igényű tanulóknak, az intézményeknek mindössze a 2,5 százaléka foglalkozik fejlesztő nevelés-oktatással. Különösen sérülékeny és kiszolgáltatott helyzetben lévő családokba rúgtak bele a kormányhivatalok azzal, hogy megszüntették az Iványi Gábor lelkész által vezetett Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség iskoláit. **4. oldal**

Német, lengyel nem jó barát

Főleg Lengyelországot hozta nehéz helyzetbe, hogy Berlin a múlt héten visszaállította a német határok őrzését. Szczecinből például sokan járnak át a határon dolgozni, de olyan lengyelek is vannak, akik Németországban vettek házat, és naponta visszamennek a munkahelyükre. **7. oldal**

Boris brutális árvizet hoz

VÉDEKEZÉS Országszerte folyik a felkészülés a közelgő áradásokra. A Duna tetőzését Budapestnél a hét második felére várják.

NÉPSZAVA

Vasárnap elérte a fővárosi Római-partot a Kelet-Közép-Európában pusztító árvíz. Mától a fővárosban harmadfokú árvízvédelmi készültséget rendelnek el. A Duna vízszintje Budapestnél egy méterrel emelkedik naponta, a folyó várhatóan a hét második felében tetőzik, több mint nyolc méteren. Bécset már részben elárasztotta a víz, Alsó-Ausztriát katasztrófa sújtotta övezetté nyilvánították, szerte Kelet-Európában drámai helyzet alakult ki az áradások miatt, Lengyelországban és Romániában halálos áldozatok is vannak. Ez a Boris nevű ciklon hétvégi mérlege.

„Most jön a neheze. De felkészültünk, meg fogjuk csinálni!" – üzente Facebook-oldalán Orbán Viktor, aki a Római-partról jelentkezett be vasárnap délután. Pintér Sándor belügyminiszter szerint a 2013-as árvízhez hasonló vagy azt meghaladó magasságot ér majd el a Duna és a Lajta vízszintje, a két folyón kiemelt védekezésre van szükség. Nagy István agrárminiszter azt írta: „Jön az ár, de mi készen állunk; az eredményes védekezés feltétele a fegyelmezett munka és a jó szervezettség."

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Felhalmozott homokzsákok a budapesti Római-parton

A rendkívüli csapadék miatt tovább áradnak a hazai folyók, ezért országszerte zajlik a felkészülés az árhullám elleni védekezésre. Katonákat vezényeltek a gócpontokhoz a Duna, a Lajta és a Rába vonalán. A helyzetet nehezíti, hogy a ciklon gyors változása miatt nehéz előre jelezni a csapadék mennyiségét.

RÉSZLETEK A 16. OLDALON

Nem érti a Fidesz a fiatalokat

GENERÁCIÓ – Fölülről akarják megmondani, hogy a fiataloknak mit kellene csinálniuk. Ez egy szocializmusból megörökölt mantra, gondoljunk csak a '71-ben hozott ifjúsági törvényre, ami a fiatalok szervezését tűzte ki célul. A központosítás, a felülről irányítás egy mai fiatalból ellenállást vált ki – mondta lapunknak Oross Dániel, az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatócsoport ifjúságpolitikai kutatója. Szerinte a mobilok betiltása az oktatási intézményekben negatívan befolyásolhatja a Fidesz népszerűségét a fiatalok körében, hiszen az intézkedés az életterükbe tolakszik. – Mindez villanásszerűen aktivizálja a fiatalokat, ráadásul szembemegy a digitalizációval – tette hozzá. Arról is beszélt, hogy elfogytak a fiatal arcok a kormánypártból, pedig az ifjúságot rajtuk keresztül lehetne megszólítani. Szerinte a 2026-os választáson alapvetően a generációk versenyét láthatjuk majd.

> A központosítás, a felülről irányítás egy mai fiatalból ellenállást vált ki.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Dühösek és leleményesek. Az Egységes Diákfront májusban a tanárok státustörvényének a visszavonását követelte

BŐVEBBEN AZ 5. OLDALON

Jegyzők aggódnak a főispánok miatt

ÖNKORMÁNYZAT Egy szakmai fórumon már szóba került: úgy alakítanák át a helyhatóságokat, hogy a megválasztott polgármester és a képviselők maradnának, ám a szakmai-közigazgatási terület, vagyis a jegyző és az általa vezetett hivatal (azaz a teljes szakapparátus) átkerülne a kormányhivatalokhoz, s a főispánok lennének a munkáltatók. Legalábbis erről számolt be a Népszavának több jegyző. Azt nem állították, hogy döntés lenne, vagy hogy konkrétumokat ismertettek volna velük, de azt igen, hogy az átalakítással kapcsolatban különféle lehetőségek szóba kerültek, köztük ez is. Azt is mondták, ezzel a települési önkormányzatokat a megyei közgyűlések szintjére silányítanák.

– Egy ilyesfajta átalakítás, ha megvalósul, komoly zavarokat okozhat, hiszen a jegyző könnyen két érdek közé szorulhat – mondta lapunknak Lamperth Mónika korábbi belügyminiszter. A közigazgatási tárca a Népszavának azt írta: Navracsics Tibor miniszter a fórumon csupán arról beszélt, milyennek látja a jegyzők tevékenységét.

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Nem mindenki ugyanazt hallotta ki Navracsics Tibor beszédéből

CIKKÜNK A 3. OLDALON

Lövések Trump golfklubjánál

TÁMADÁS A floridai West Palm Beachen található golfklub közelében vasárnap délután lövések hangjára lettek figyelmesek a Secret Service emberei, mialatt Donald Trump republikánus elnökjelölt a szabadban golfozott. A hírek szerint a testőrség tagjai viszonozták az egyik erdősáv mögül érkező lövéseket.

„Trump elnök biztonságban van, miután egy közeli helyszínen lövöldözés történt" – közölte Steven Cheung, a Trump-kampány szóvivője. A helyi rendőrség már azonosított is egy személyt, akitől a lövések származhattak. Autójában egy AK–47-es típusú, katonai tűzerejű gépkarabélyt és egy GoPro videókamerát találtak. Az illetőt kihallgatásra őrizetbe vették, autóját és holmiját vizsgálják.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Mobilok miatt még nem intézkedtek

SZABÁLYOK Az idei tanévben, vagyis az abból eddig eltelt két hét alatt már kétszer is közbe kellett lépnie a rendőrségnek iskolákba bevitt tiltott tárgyak miatt – közölte érdeklődésünkre az Országos Rendőr-főkapitányság. A tiltott tárgyak körébe tartoznak például a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök vagy a 18 év alattiak számára nem értékesíthető termékek. Azt az ORFK nem részletezte, milyen tárgyakat vettek el, azt viszont közölték, hogy mindkét esetben rendőrségi eljárás is indult.

A másik kategóriában, a használatukban korlátozott tárgyak esetében (ilyenek például a mobiltelefonok vagy más telekommunikációs eszközök) ugyanakkor még nem kellett intézkedniük sem a rendőröknek, sem az iskolaőröknek. A mobiltelefonokat fő szabály szerint minden tanítási nap elején le kell adniuk a diákoknak, a tanítási nap végéig azokat biztonságosan, elzárva kell tárolni. Az ORFK tájékoztatása szerint ebben az iskolaőrök nem vesznek részt.

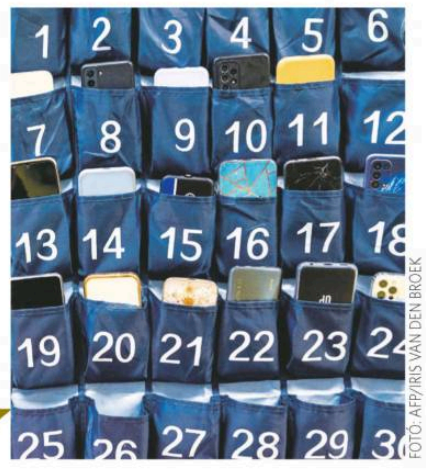

FOTÓ: AFP/IRIS VAN DEN BROEK

Nem az iskolaőrök dolga vigyázni a diákok leadott digitális eszközeire

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

Orbán még gondot okozhat

VESZÉLYBEN Nem lesz egyszerű a befagyasztott orosz vagyonból finanszírozni Ukrajna szükségleteit a jogi és egyéb nehézségek miatt. Olaf Scholz kancellár szerint csak technikai kérdések megválaszolása van hátra, a helyzet azonban ennél jóval bonyolultabb.

RÓNAY TAMÁS

A kép csalóka: Olaf Scholz német kancellár számára a költségvetés stabilitása prioritást élvezhet Ukrajna támogatásával szemben

FOTÓ: AFP/BORIS ROESSLER

Nemcsak Németországban, hanem egész Európában komoly megütközést keltett, hogy a német kormány a költségvetési lyukak befoltozását az Ukrajnának szánt támogatások jelentős visszafogásával tervezi. A berlini kabinet úgy véli, Kijev ellátása azért nem kerülhet veszélybe, mert a világ hét legfejlettebb ipari hatalma legutóbbi, Olaszországban tartott csúcstalálkozóján megállapodott arról, hogy a befagyasztott orosz vagyonból származó bevételekből finanszírozzák majd Ukrajnát, így nem is lenne szüksége a német pénzre. Összesen 50 milliárd amerikai dollárról van szó.

Az oroszok ukránok elleni agressziója miatt az orosz jegybank mintegy 260 milliárd euróját fagyasztották be. Ebből 173 milliárdot a belga Euroclear banknál tartanak, s a vagyont „fialtatnák", ami becslések szerint évi hárommilliárd eurót jelent. Ezt az összeget „tőkeáttétellel" kívánják felhasználni. Más szóval: a G7-országok és az EU a tervek szerint 50 milliárd dollárnyi hitelt vennének fel, s a befagyasztott orosz pénzek hozamából fedeznék a költségeket, több éven keresztül. A hitelnek az év végére kellene rendelkezésre állnia. Bár Olaf Scholz német kancellár szerint a finanszírozás e módját már teljesen tisztázták, s csak „technikai kérdések" megválaszolása van hátra, a helyzet azonban messze nem ilyen egyszerű.

> Az oroszok ukránok elleni agressziója miatt az orosz jegybank összesen 260 milliárd euróját fagyasztották be.

Komoly kérdés az, hogy az egyes szereplők mennyit vállalnak az 50 milliárdos hitelből. Az egyik verzió szerint az Európai Uniónak és az Egyesült Államoknak egyenként 20 milliárd dollárt kellene vállalnia, míg Japán, Nagy-Britannia és Kanada – vagy más szövetséges országok, például Norvégia – a fennmaradó 10 milliárdot elosztanák egymás között. Mielőtt azonban ez megtörténhetne, egy komoly akadályt még el kell hárítani. Az orosz központi bank belgiumi pénzügyi szolgáltatónál, a Euroclearnél őrzött vagyonának a befagyasztását az EU-nak félévente meg kell hosszabbítania. Ha tehát az Európai Unió akár egyetlen tagországa elutasítja a meghosszabbítást, akkor a terv dugába dől – emlékeztet a Frankfurter Allgemeine Zeitung. Vagyis Orbán Viktor egy esetleges vétóval két legyet üthetne egy csapásra. Egyrészt megakadályozná Ukrajna jelentősebb támogatását, másrészt elérné azt, hogy Vlagyimir Putyin visszakapná a befagyasztott milliárdokat. Így pedig az Ukrajnát támogató országoknak a saját pénzeiket kellene Kijev támogatására fordítaniuk.

Az Egyesült Államok, valamint Nagy-Britannia ezért azt követeli, hogy az EU változtasson a szabályokon, és szüntesse meg a kockázatot. Mint a FAZ által közölt dokumentumokból kiderül, a G7-partnerek, s itt most elsősorban az Egyesült Államokról van szó, csak akkor vennének részt a közös 50 milliárd dolláros projektben, ha „elegendő jogi biztosítékot" kapnának arra, hogy az orosz vagyonból származó bevételek „hosszú távon és megbízhatóan" rendelkezésre állnak. Washington és más partnerállamok aggodalma abból fakad, hogy ha dugába dőlne ez a finanszírozási megoldás, akkor Ukrajna finanszírozását illetően a helyi parlamentek jóváhagyását is ki kell kérni. Mivel az amerikai képviselőházban republikánus többség van, s a helyzetet tovább nehezíti a küszöbönálló amerikai elnökválasztás, így a támogatás folyósítása szinte reménytelenné válna. Emlékezetes, hogy a washingtoni képviselőház hónapokig blokkolta az Ukrajnának szánt újabb 60 milliárd dolláros támogatási csomagot.

Az Európai Unióban zajlik a vita arról, miként lehetne találni egy jogi kiskaput az amerikaiak megnyugtatására. Az Európai Bizottság július végén egy „non-papert", egyfajta vitairatot terjesztett elő. Ez két lehetőséget tartalmaz. Az első szerint az EU „határozatlan időre" befagyasztja az orosz központi bank pénzeit. Ennek feloldását az orosz agresszió befejezéséhez kötnék, vagyis a pénz rendelkezésre állna. A második lehetőség esetén az eszközöket hosszabb időre „mozgásképtelenné" tennék. A dokumentum 18, 24 vagy 36 hónapról beszél. A Bizottság bízik abban, hogy ezen az alapon megoldást találnak. A vita eddig viszonylag zökkenőmentesen zajlott – mondják. Ez azonban csak az igazság fele. A német EU-nagykövetség belső jelentése szerint a nagykövetek vitáján mindkét javaslatnak voltak támogatói. A balti államok, Lengyelország, Románia és a Cseh Köztársaság az első opciót részesítette előnyben. Németország Franciaországgal és másokkal együtt pedig a második mellett volt. Azzal érveltek, hogy az első lehetőség azért nehézkes, mert Oroszország jogi lépéseket tehetne ellene. Akad azonban egy bökkenő, írja a FAZ: a jelentés szerint Szlovákia nem foglalt egyértelműen állást, hanem azt hangsúlyozta, hogy „ragaszkodni kell az egyhangúság rendszeréhez". Ez pedig úgy is értelmezhető, hogy Pozsony nem akarja megváltoztatni a hat hónapos határidőt, tehát minden maradna a régiben, a jogi bizonytalanságokkal együtt. Uniós diplomaták a magyar álláspontot illetően sem túl derűlátóak. Brüsszel is abból indul ki, hogy a két országot nehéz lesz rábírni a kompromisszumra.

> Az Európai Unióban zajlik a vita arról, miként lehetne találni egy jogi kiskaput az amerikaiak megnyugtatására.

Berlinben azonban úgy vélik, nem lesz gond. A szankciók megújítása eddig mindig átment – mondják. Ráadásul a magyaroknak és a szlovákoknak sem állna érdekében, hogy megtorpedózzák az 50 milliárdos hitel finanszírozását az orosz vagyon tőkenyereségéből. Akkor ugyanis nekik is felelősséget kell vállalniuk a pénzügyi részekért. Brüsszeli jelentések szerint az Európai Bizottság nemsokára előterjeszti ezzel kapcsolatos javaslatait, bár kérdés, hogy sikerül-e tartani Ukrajna támogatásának menetrendjét. A késlekedés miatt egyes érintettek máris arra figyelmeztetnek, hogy a pénz folyósítása az év végéig elhúzódhat. Kijevnek is gyors tisztánlátásra van szüksége. Biztosítani kell, hogy a jövő évi költségvetést kellőképpen finanszírozzák – közölte Olena Haluska, az elkobzott orosz vagyon felhasználásáért kampányoló Nemzetközi Központ az Ukrán Győzelemért nevű civil szervezet munkatársa.

Kritikus az életéért küzdő ország pénzügyi helyzete

Ukrajna összesen mintegy 98 milliárd dolláros támogatást kapott nyugati partnereitől a háború kezdete óta. Kijev teljes költségvetésének mintegy 60 százalékát költi hadseregének finanszírozására, és nagymértékben támaszkodik a Nyugat pénzügyi támogatására. Ezek elengedhetetlenek többek között a nyugdíjak és bérek finanszírozása szempontjából.

A háború azonban súlyos áldozatokat követel Ukrajna gazdaságától. Az ország GDP-je negyedével kisebb, mint az orosz inváziót megelőzően, a kijevi központi bank a devizatartalékokat emészti fel, és a kritikus infrastruktúrát ért legutóbbi orosz támadások miatt a növekedés is rendkívül kétségesnek ígérkezik.

A nyugati országok rendszeres támogatása ellenére Ukrajna folyamatos pénzhiánnyal küzd. Az elmúlt két évben Kijev hitelezői beleegyeztek abba, hogy az országnak egyelőre nem kell törlesztenie adósságait. Nem kis összegről van szó, hiszen a hitel évi törlesztése a GDP 15 százalékát emészti fel. Ez a második legnagyobb kiadás a védelemre fordított összegek után.

Ukrajna folyamatosan a fizetésképtelenség határán mozog. Az S&P Global Ratings hitelminősítő augusztus elején szelektív csődhelyzeti (SD) szintre rontotta az addigi CC/C-ről Ukrajna devizában fennálló hosszú és rövid futamidejű szuverén kötelezettségeinek besorolását, miután az ukrán kormány hátralékba került egy 2026-os lejáratú eurókötvény esedékes kamattörlesztésével.

Bár az országban pénzügyi és gazdasági téren is szerkezetátalakításra lenne szükség, a háború miatt a reformokat képtelenség végrehajtani. Egy gyors szerkezetátalakítás hónapokig tart, egy bonyolultabb pedig évekig, miközben a hitelezők sosem szívesen mondanak le követeléseikről – mutat rá elemzésében az Economist. Ukrajna azonban a háború kezdete óta ki van zárva a tőkepiacokról.

Kijevnek kétségbeesetten szüksége van költségvetési mozgástérre. Az év végére a GDP-arányos adósságállománya megközelíti a 94 százalékot, ami egy ilyen méretű, nehéz pénzügyi múltú gazdaság esetében igen magas szintű. A szövetségesek jelentős segítséget nyújtanak, de ezek jórészt nem készpénzben, hanem például tankok, egyéb fegyverek, illetve elkülönített pénzeszközök formájában érkeznek. Az Egyesült Államok legutóbbi, 60 milliárd dolláros csomagjából mindössze 8 milliárd jut közvetlenül az ukrán kormánynak, ami Ukrajna éves szociális juttatásokra fordított kiadásainak alig több mint a negyedét teszi ki, és még ez is hitel formájában jön. Az EU valamivel többet kíván felajánlani, de ez még mindig csak 38 milliárd dollárt jelent három év alatt.

Szintén gondot jelent, hogy a háború esetleges lezárása sem oldaná meg a gondokat. Ukrajna helyreállításának nagy része – beleértve az alapvető infrastruktúra és a polgári létesítmények építését, valamint az országot újjáépítők képzését – nyilvánvalóan veszteséges lesz; ennek összegét a szövetségeseinek kell majd állniuk.

Apró reménysugár, hogy kedden a Nemzetközi Valutaalap (IMF) és Ukrajna előzetes megállapodást kötött arról, hogy 1,1 milliárd dolláros támogatást nyújtanak Kijevnek. Az IMF az ország kulcsfontosságú nemzetközi hitelezője, és négyéves, 15,6 milliárd dolláros programja döntő jelentőségű része az Ukrajnának nyújtott globális gazdasági támogatási csomagnak.

Főispánok, jegyzők, pletykák

ÖNKORMÁNYZAT Döntés még nincs, de egy szakmai fórumon már szóba került, hogy a jegyzőket a kormányhivatalok alá rendeljék – állította lapunknak több érintett. A szaktárca tagadja, hogy ilyen egyáltalán elhangzott volna.

VAS ANDRÁS

„A sajtóban a XXXI. Országos Jegyző-közigazgatási Konferenciáról napokban elterjesztett hírek közül egy felel meg a valóságnak: az eseményen valóban felszólalt Navracsics Tibor. A közigazgatási és területfejlesztési miniszter köszöntőjében azonban minden híreszteléssel ellentétben csupán arról beszélt, hogy milyennek látja a jegyzők tevékenységét” – válaszolta megkeresésünkre a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, melynél – miután forrásaink szerint a tárcavezető az önkormányzatiság esetleges átalakításának lehetőségeiről is beszélt – az iránt érdeklődtünk, milyen változások várhatók az önkormányzati törvénnyel kapcsolatban.

A témával – többek között az iparűzési adó esetleges elvonásával a településekről – szerdai számunkban már foglalkoztunk, és cikkünk nyomán keresett meg több jegyző, akik részt vettek a konferencián. Állították, hogy bár konkrétumok valóban nem hangzottak el az önkormányzati átalakítással kapcsolatban, de különféle lehetőségek szóba kerültek. Az egyik ilyen, hogy esetlegesen úgy alakítanák át a helyhatóságokat, hogy a megválasztott polgármester és képviselők maradnának, ám a szakmai-közigazgatási terület, vagyis a jegyző és az általa vezetett hivatal – vagyis a teljes szakapparátus a különféle helyi főosztályokkal, hatóságokkal – átkerülne a kormányhivatalokhoz, és a főispánok lennének a munkáltatók. Ami azt jelentené, hogy a valóságban a települési irányítók alól kivennék a munkájukhoz szükséges szakmai hátteret.

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Nem tudni, hogy Navracsics Tibor pontosan mit mondott: több jegyző másról számolt be, mint amit a minisztérium állít

– A települési önkormányzatokat így a megyei közgyűlések szintjére silányítanák, ahol az elnök, az alelnökök mellett nagyjából a titkárságaik és mondjuk a sofőrök maradtak, érdemi feladatok nélkül – mondta lapunknak egy városi jegyző. – Hiszen a polgármester, az alpolgármesterek, a képviselők és a kabinet maradna, minden más felügyelete átkerülne a kormányhivatalokhoz mint a jegyzők munkáltatóihoz, a hivatalokban viszont éppenséggel a jegyző a munkáltató. Azaz a teljes apparátus állami felügyelet alá kerülne.

Jelenleg a törvény szerint a jegyzőt a polgármester nevezi ki – korábban a képviselő-testületek, közgyűlések választották –, az esetleges átalakítás után így érdekes helyzet állna elő: a településvezető kinevezettjének a kormányhivatal – a főispán – lenne a munkáltatója, ami komoly érdekellentéteket okozhatna.

– Korábban is felmerült már, hogy a jegyzői kinevezéshez állami hozzájárulás is kelljen, hiszen akadnak olyan államigazgatási jogkörök a jegyzői hivataloknál, melyeknél egy felsőbb állami hatóság felé tartoznak felelősséggel, adott esetben utóbbi utasíthatja is a hivatalt – mondta lapunknak Lamperth Mónika korábbi, az önkormányzatokért is felelős belügyminiszter, egykori XV. kerületi jegyző, önkormányzati szakértő. – Egy ilyesfajta átalakítás komoly zavarokat okozhat, hiszen, ismerve a politikai viszonyokat, a jegyző könnyen két álláspont, irányvonal, érdek közé szorulhat, s kérdés, kinek kell megfelelnie. A polgármesternek, akivel a településért kell dolgoznia elvileg, vagy a munkáltatójának? Az ellenzéki vezetésű településeknél ez meglehetős zavarokat generálhat, hiszen előállhat az a helyzet, hogy a jegyző nem a polgármesternek és a testületnek, hanem a munkáltatójának akar megfelelni. A települési működés is veszélybe kerület, hiszen az önkormányzati hatáskörök a törvény szerint a képviselő-testületeket illetik, ám ezek közül sokat, szakmai okokból, átruháznak a polgármesterre vagy akár a jegyzőre. Ha viszont nem ők a munkáltatók, akkor milyen jogon? Szakmailag tehát nehéz lenne megmagyarázni az esetleges változtatást, ami azonban tökéletesen beleillene a kormány centralizálási mániájába, hogy minél több mindent a kontrollja alá vonjon.

Az ügyben kerestük Gémesi Györgyöt, a Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ) elnökét, aki szerint rengeteg dolgot lehet hallani az önkormányzatok esetleges átalakításáról, melyeket azonban megfelelő információk hiányában nem akar kommentálni. Megjegyezte, hogy a MÖSZ a hónap végén rendez egy konferenciát, amelyen Navracsics Tibor is jelen lesz előadóként, s bízik benne, ott és akkor sok minden kiderül az önkormányzatok jövőjével kapcsolatban.

AKADÁLYOK

LAMPERTH MÓNIKA

Egy ilyesfajta átalakítás komoly zavarokat okozhat, hiszen a jegyző könnyen két érdek közé szorulhat

Táboroztatás: véget vetnének a vadnyugati állapotoknak

JAVASLAT Az idei nyár nyilvánosságra került botrányainak hatására táboroztatásban jártas szakemberek szorgalmazzák a terület jogi szabályozását és egy szakirányú képzés elindítását.

„Táborokban majd mindnyájan jártunk, és legtöbbünk a gyerekeit is tervezi táborba küldeni, mégis, a szocializáció e meghatározó színtere máig rendezetlen mind szakmai, mind szabályozási szempontból” – szól annak a petíciónak a bevezetője, amit eddig több mint 130, a területet ismerő szakember írt alá. Mint arról Nagy Ádám volt kutatóprofesszor, az Ifjúságszakmai Társaság elnöke egy szűk körű sajtóbeszélgetésen beszámolt lapunknak, ez esetben nem is volt cél, hogy több ezer aláírás összegyűljön, sokkal inkább az, hogy a táboroztatásban jártas, jó gyakorlatokat ismerő és alkalmazó emberek álljanak az ügy mellé, és ez sikerült. Mint arra felhívják a figyelmet, az idén nyáron közfigyelmet kapott tábori traumák – a karateedző által súlyosan bántalmazott kisfiú esete és a Budapesti Műszaki Egyetem egyik karának gólyatáborában alkalmazott szisztematikus abúzus – ismét felhívták a figyelmet arra, hogy a gyermek- és ifjúsági táboroztatás

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Nagy az igény, de pontos szabályok nélkül nagy a veszély is

szakmai és etikai normái, minőségbiztosítása máig elégtelen.

Mint azt Trencsényi László címzetes egyetemi tanár, a Magyar Pedagógiai Társaság (MPT) elnöke jelezte, az úttörőmozgalom megszűnése után a táboroztatás jórészt piaci szolgáltatássá alakult, amire nagy a kereslet, hiszen a szülők egy jelentős része nem is tudja másképp megoldani a gyerekek nyári felügyeletét. És bár a fizikai komfortra, egészségügyi és higiéniai követelményekre vonatkozóan születtek szabályok, de a terület összetett pedagógiai, szociálpedagógiai elvárásrendszere, módszertana jóformán kidolgozatlan.

– Ilyen feltételek mellett szinte természetes, hogy műhibák, de akár visszafordíthatatlan személyiségkárosodások következnek be, következmény nélkül – szól a petíció. Nagy Ádám szerint félő, hogy a táborokban történő fizikai vagy lelki abúzusok egy jelentős része rejtve marad. A gyerekek az „ottalvós” táborokban különösen sérülékenyek, hiszen egy nehéz nap után nem tudják otthoni, biztonságos környezetben feldolgozni, kibeszélni az őket ért ingereket. „Egy-egy negatív tábori élmény a pozitívakhoz hasonlóan egy életre szólhat, főleg, ha kibeszéletlenül marad. A negatív élmények többségét meg lehet előzni” – mondta Fábry Béla, az MPT tagja, aki szerint ehhez arra van szükség, hogy a táborokat szervezők és vezetők szakszerűen végezzék a munkájukat, és ismerjék ennek a speciális területnek a módszertanát.

Egy táborban számos olyan helyzet adódhat, ami az iskolai mindennapokban nem fordul elő, és sok olyan kérdés van, amire nincs eleve elrendelt válasz. Ilyen például az alkoholfogyasztás vagy a szexualitás kérdésének kezelése a kamasz vagy a fiatal felnőtt korosztályban, ennek láthattuk egy szélsőségesen rossz példáját a BME-VIK gólyatábori óvszertiltás esetében.

A szakemberek szerint ugyanakkor el kell választani egymástól a dilettantizmust, a hozzá nem értésből származó hibákat (amelyeknek szintén komoly következményei lehetnek) a szándékos abúzustól. Elismerik: szinte lehetetlen százszázalékosan kiszűrni az alkalmatlan, esetleg az elhíresült karateedzőhöz hasonló, torzult személyiségű embereket, hiszen ők általában kiválóan leplezik a hajlamaikat, ugyanakkor a „hálót” sűrűbbre lehet szőni. Éppen ezért azt szeretnék elérni, hogy a felsőoktatási intézményekben, elsősorban a pedagógusképzés mellett, nyíljon mód a táboroztatással összefüggő kompetenciák megszerzésére valamilyen képzés formájában, és a kormányzat olyan

Félő, hogy a táborokban történt fizikai vagy lelki abúzusok egy jelentős része rejtve marad – hívták fel a figyelmet szakemberek.

támogató, korszerű szabályozást alkosson, ami megnyugtatóan rendezi a jelenlegi „vadnyugati” körülményeket, és pontosan rögzíti: ki és milyen felkészültséggel, képzettséggel táboroztathat. Ugyanakkor a beszélgetésen fontosnak tartották kiemelni, hogy semmiképp nem olyan szabályozásra gondolnak, mint például a gyermekvédelemben dolgozók esetében, akiknél a magánéletet súlyosan sértő módon vizsgálják az alkalmasságot.

F. SZABÓ KATA

Tiltott tárgyak az iskolákban: már kétszer intézkedtek

SZABÁLYOK Az idei tanévben két alkalommal is közbe kellett lépnie a rendőrségnek iskolákba bevitt tiltott tárgyak miatt – derült ki az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) lapunknak küldött tájékoztatásából. Az oktatási-nevelési intézményekben tiltott és használatukban korlátozott tárgyakról szóló, szeptember 1-jétől hatályos rendelet szerint a tiltott tárgyak körébe tartoznak egyebek mellett a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök vagy a 18 év alattiak számára nem értékesíthető termékek. Az ORFK nem részletezte, milyen tárgyakat vettek el, de azt közölték, hogy mindkét esetben rendőrségi eljárás is indult.

A használatukban korlátozott tárgyakkal – mint a mobiltelefonok és más telekommunikációs, internetezésre, kép- vagy hangrögzítésre alkalmas eszközök – összefüggésben még nem kellett intézkedniük sem a rendőröknek, sem pedig az iskolaőröknek. A mobiltelefonokat fő szabály szerint minden tanítási nap elején le kell adniuk a diákoknak, a tanítási nap végéig azokat biztonságosan, elzárva kell tárolni. Az ORFK tájékoztatása szerint ebben az iskolaőrök nem vesznek részt, a jelenlegi jogi szabályozás alapján ugyanis az iskolaőr feladatellátásának nem képezi részét a használatukban korlátozott tárgyakra vonatkozó előírások betartatása.

Érdeklődtünk arról is, mennyi iskolaőrrel indult el az idei tanév. Az ORFK azt írta, a 2024/25-ös tanévben 933 intézmény vesz részt az iskolaőri programban, az iskolaőrök száma pedig 731-ről 799 főre nőtt az elmúlt két hónapban. Ez azt jelenti, hogy nem minden, a programban részt vevő intézmény kapott iskolaőrt: azoknak az intézményeknek a száma, ahol van iskolaőr, jelenleg 781. Az állomány feltöltöttsége 86 százalékos, de a rendőrség toborzási tevékenysége folyamatos, várják a jelentkezőket.

Az ORFK összesítése szerint az előző tanévben 234 esetben intézkedtek iskolaőrök. Erre jellemzően garázdaság, testi sértés, továbbá kábítószer birtoklása, valamint különböző vagyon elleni cselekmények – főként lopás –, illetve a tanulók által az iskolába vitt szúró- vagy vágóeszközök miatt volt szükség. Az idei tanévben az iskolaőrök eddig 6 esetben intézkedtek hasonló okok miatt. J. D.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Nem minden, a programban részt vevő intézménynek jut iskolaőr. Most 799-en vannak

LAPSZÉL

Szentkirályi emelte a tétet

FOTÓ: NÉPSZAVA

Bármilyen döntést is hoznak a VI. kerületben élők, javasolni fogja a kormánynak, hozzon Budapesten és akár országosan is ennek megfelelő szabályozást – mondta Szentkirályi Alexandra, a Fidesz választás előtt visszalépett egykori főpolgármester-jelöltje a terézvárosi ügydöntő szavazásról. A VI. kerületben élők vasárnap éjfélig mondhattak véleményt arról, betiltsák-e a rövid távú, Airbnb típusú szálláskiadást. Az eredmény lapzártánk után derült ki, Szentkirályi viszont még ez előtt kötelezte el magát az ismeretlen tartalmú döntés mellett. Soproni Tamás polgármester egyébként korábban lapunknak azt mondta: már azt sikernek tartja, hogy csütörtök éjfélig a terézvárosiak 15,3 százaléka leadta voksát. Úgy tervezi, hogy a jövőben hasonló ügydöntő szavazásokat tartanak a kerületben – tette hozzá. NÉPSZAVA

Magyar Péter: Meghátrált a kormány

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

– Úgy tűnik, hogy a nyilvánosság és a helyiek tiltakozásának hatására meghátrált a kormány, és mégsem lesz Vitnyéden migránstábor – közölte a Tisza Párt elnöke, Magyar Péter a Facebookján. Szerinte kellett pár nap ahhoz, hogy a kormány kitalálja a kommunikációt, de „most már azt hazudják, hogy ez sosem volt tervben”. A politikus még pénteken írt arról, hogy Győr-Moson-Sopron megyében, a vitnyédi Csermajornál, a tejipari szakközépiskola területén a katonaság felügyelete mellett 500 fős menekülttábort alakítanak ki. A kormány később tagadta, hogy erre készülne. NÉPSZAVA

Sok gyereknek kevés hely

HIÁNY Alig van iskola speciális igényű tanulóknak, az intézményeknek mindössze a 2,5 százaléka foglalkozik fejlesztő nevelés-oktatással.

JUHÁSZ DÁNIEL

Különösen sérülékeny és kiszolgáltatott helyzetben lévő családokba rúgtak bele a kormányhivatalok azzal, hogy megszüntették az Iványi Gábor lelkész által vezetett Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség budapesti és szegedi Wesley-iskoláit, ahol javarészt halmozottan hátrányos helyzetű, SNI-s, vagyis sajátos nevelési igényű, több esetben az állami közoktatásból kirekesztett gyerekek kaptak esélyt arra, hogy érettségit, illetve valamilyen szakképesítést szerezzenek. Az iskolák bezárása ráadásul – eddig példátlan módon – egy-két nappal a tanévkezdés előtt történt, ami további kihívások elé állította az érintett szülőket, gyerekeket.

A köznevelési törvény szerint sajátos nevelési igényű az a tanuló, aki mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszédfogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzd. Bár a bezáratott Wesley-iskolák helyett a kormányhivatalok kijelöltek néhány állami oktatási intézményt, amelyek közül a szülők választhattak, de az átiratkozás több esetben is akadályokba ütközött, mivel a kijelölt intézmények nem voltak felkészülve arra, hogy SNI-s – köztük autista – gyerekeket fogadjanak. Speciális igényűeket ugyanis nem vehetnek fel bármilyen iskolába: az intézményeknek az alapító okiratában, alapdokumentumában, működési engedélyében is szerepelnie kell az SNI státuszú gyerekek oktatásának, ellátásának, gyógypedagógusokat, speciális tantervet, tankönyveket kell biztosítaniuk, valamint olyan szemlélettel kell működniük, ami lehetővé teszi a különleges bánásmód érvényesülését. A megfelelő iskolákat pedig, amelyek közül a szülők választhatnak, nem egy kormányhivatalnak, hanem a pedagógiai szakszolgálatok szakértői bizottságainak kell kijelölniük a gyermekek igényei alapján.

A választék azonban nem túl nagy. A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat listáján mindössze néhány tucat olyan iskola szerepel, amely fogad SNI-s tanulókat. Ezek között csupán 30 olyan gimnázium van, ahova például autizmus spektrum zavarral küzdő tanulókat is felvesznek, ami a Budapesten működő gimnáziumok 14,6 százalékát jelenti. Országos szinten azonban még ennél is nehezebb lehet megfelelő oktatási-nevelési intézményt találni az SNI-s gyerekeknek, diákoknak. Arról nem találtunk adatot, összesen mennyi olyan óvoda, iskola van az országban, amelynek az alapító okiratában is szerepel az SNI-s gyerekek ellátása, de az Oktatási Hivatal (OH) nyilvántartásában rá lehet keresni az alapfeladatokra, így arra, mennyi olyan intézmény van, ahol a Wesley-iskolákhoz hasonlóan készségfejlesztő nevelés-oktatással, fejlesztő nevelés-oktatással vagy utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózat működtetésével is foglalkoznak. Az OH mindössze 146 ilyen aktív státuszú intézményt tart számon, ami az összes oktatási-nevelési intézmény csupán 2,5 százaléka.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Gyorsan bezárták az Iványi-féle iskolákat, de a diákok megfelelő elhelyezésével már nem sokat törődik a hatalom

– Valóban nagyon kevés olyan iskola van, ahol az SNI-s tanulók megfelelő oktatást, fejlesztést, odafigyelést kaphatnak. Ráadásul előfordul, hogy hiába van benne az alapító okiratban az SNI-s diákok fogadása, nem tudják őket ellátni, mert nincs hozzáértő szakember – erről Gyarmathy Éva klinikai és neveléslélektani szakpszichológus beszélt lapunknak, aki maga is gyakran foglalkozik speciális igényű gyerekekkel. Hangsúlyozta: az SNI-s gyermekek növekvő száma miatt sokkal több intézménynek kellene felkészülnie az ellátásukra.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a 2023/24-es tanévre 107,4 ezerre nőtt az SNI státuszú óvodások és iskolások száma, ami 5,2 ezerrel több az egy évvel korábbi adatokhoz képest. Közülük a legtöbben, 47,9 ezren súlyos tanulási zavarokkal küzdenek, autizmus spektrum zavarral pedig 11,7 ezren. Ezzel szemben a gyógypedagógusok száma évek óta gyakorlatilag változatlan, kevesebb mint 11 ezer fő, vagyis 100 SNI-s gyerekre átlagosan 10 gyógypedagógus jut. Itt érdemes figyelembe venni azt is, hogy a csoport- és osztálylétszámok meghatározásánál az SNI-s tanulókat nem egy, hanem fogyatékosságtól, zavaroktól függően két vagy három főnek kell számítani.

A KSH adatai szerint a 2023/24-es tanévre 107,4 ezerre nőtt az SNI státuszú óvodások és iskolások száma, ami 5,2 ezerrel több az egy évvel korábbinál.

VALÓSÁG

GYARMATHY ÉVA:

Előfordul, hogy hiába van benne az iskola alapító okiratában az SNI-s diákok fogadása, nem tudják őket ellátni, mert nincs hozzáértő szakember

Gyarmathy Éva szerint az SNI-s gyerekek szakszerű fejlesztését már az óvodákban el kellene kezdeni, ennek ellenére előfordul, hogy az óvodákban még logopédus sincs, egy beszédzavaros gyermek pedig úgy megy tovább az iskolába, hogy semmilyen ellátást nem kapott. A bezáratott Wesley-iskolákkal kapcsolatban azt mondta, azok azért is számítottak különleges intézményeknek, mert a szegény és alacsony státuszú családokból származó, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekekkel is szakszerűen, nagy odafigyeléssel foglalkoztak, akkor is, ha nem voltak SNI-vel diagnosztizálva.

Ugyanakkor a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek körében sokkal gyakrabban alakulnak ki az SNI kategóriájába eső zavarok, fogyatékosságok. A HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont által kiadott, A közoktatás indikátorrendszere 2023 című kiadvány szerint azokban az alapfokú képzést nyújtó iskolákban, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya magas vagy nagyon magas, az SNI-s tanulók aránya 13-14 százalék körüli, ahol alacsony, ott csak 6,7 százalék.

Nem érti a Fidesz a fiatalokat

GENERÁCIÓ Elfogytak a fiatal arcok a kormánypártból, pedig az ifjúságot rajtuk keresztül lehetne megszólítani. Ráadásul sem a kegyelmi botrány, sem az iskolai mobiltelefonokról szóló szabály nem a kormány felé hajtja ezt a korosztályt – állítja a szakértő.

FRANK ZSÓFIA

– A mobilok betiltása az oktatási intézményekben kifejezetten kedvezőtlenül befolyásolhatja a Fidesz népszerűségét a fiatalok körében. Ez egy olyan típusú intézkedés, amely a fiatalok életterébe tolakszik, és nem egy olyan absztrakt kérdés, mint az oktatás alapvető helyzete. Egy olyan ügy, amely a mindennapjaikat befolyásolja, és amit racionális lázadás követhet – a többi között erről beszélt lapunknak Oross Dániel, az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatócsoport ifjúságpolitikai kutatója. Szerinte mindez villanásszerűen aktivizálja a fiatalokat egy olyan térben, ahol normális esetben nem foglalkoznak a politikával, ráadásul teljesen szembemegy a digitalizációval. Azt akarják elérni, hogy lépjenek ki ebből, de miért is tennék, ha azt látják, hogy mindenki ebben él? – tette fel a kérdést. Mint fogalmazott, az iskolákban uralkodó „börtönhangulat" ezzel ismét szintet lépett. – Végső soron mindez le tud csapódni egy választás során, hiszen egy szavazásnál az elsődleges kérdés, hogy elégedettek-e az aktuális kormánnyal. „Úgy vélem, a 2026-os választáson (bár sok múlik a kampányon) alapvetően a generációk versenyét láthatjuk majd, a Tisza Párt például várhatóan több fiatalt vonultat majd fel, igaz, Magyar Péter is határeset lesz az akkori 45 évével. A Fidesznél jelenlegi tudásom szerint ez nem fog megtörténni" – tette hozzá.

A 2022-es népszámlálás adataiból kiindulva a 2026-os választáson nagyságrendileg 390-400 ezer fiatal válik első választóvá – derül ki lapunk számításából. Emellett a KSH adatai szerint például tavaly 127 ezer ember halt meg, melynek nagyobb része az idősebb korosztályból kerül ki. Vagyis a választópolgárok természetes módon cserélődnek, ám mivel a Fidesz támogatottsága minden mérés szerint a fiatalok között alacsonyabb az átlagnál, ez hosszú távon hátrányt is jelenthet a párt számára.

A legutóbbi, korcsoportokat is mérő Medián-eredmények szerint (amit még az EP-választás előtt vetek fel) a Fidesznek a 18–29-es korosztályban mindössze 7 százalék a támogatottsága, és a 30–39 évesek közt is csak 12 százalék, míg a 65 felettiek esetén már 34. Ezek alapján nem véletlen, hogy Orbán Viktor tusványosi beszédében felhívást intézett a fiatalokhoz: „Nemzeti érzelmű, bátor, fiatal harcosok keresstetnek!" – fogalmazott a miniszterelnök. Menczer Tamás, a Fidesz kommunikációs igazgatója pedig szeptember 10-én tett közzé egy videót, ahol a fiatalokról szóló kérdésekre válaszol Kötcsén. Eszerint személyes feladatának is tekinti, hogy a párt megszólítsa a fiatalokat, sőt Menczer azon is gondolkodik, hogy podcastot indít, ahol fiatalokkal fog beszélgetni. Abban ugyanakkor nem volt biztos, hogy a párt tényleg népszerűtlen ebben a korosztályban, mint mondta, „nem tudom, hogy reprezentatív adatok alapján így van-e".

A Fidesz és a fiatalok kapcsolatának hanyatlása mögött több ok áll. Oross Dániel szerint például az sem tesz jót a párt népszerűségének, hogy az évek alatt a Fidesz eggyé vált a kormánnyal, illetve Orbán Viktor személyével.

– Nincs elválasztva a kormány és a párt, és ha megfigyeljük, egyetlen fiatal sincs az elnökségi tagok, illetve a kormány tagjai közt sem, akik közvetíthetnék az ifjúság ötleteit – fogalmazott. Ráadásul a párt tragédiája a fiatalok szempontjából, hogy a Fidesz összefonódott Orbán Viktor nevével. Nincsenek az utánpótlásra vonatkozó narratívák, Gulyás Gergelyre vagy akár Menczer Tamásra nem mondják a fiatalok, hogy na, ő egy „frankó csávó", és ők sem a fiatalok nyelvén beszélnek, nem olyan ügyeket emelnek be az üzeneteik közé. – Régebben voltak olyan, fiatalokhoz köthető szervezetek, arcok, akikkel legalább kommunikált a kormány, ilyen volt például a hallgatói önkormányzat, de ezek a kommunikációs csatornák, egyeztetések megszűntek. Létezik például Nemzeti Ifjúsági Tanács, ám velük sincs látható, a nyilvánosság felé közvetített konzultáció. A politika pedig mindig arcokhoz kötődik, de ha nincsenek arcok, a miniszterelnök tusványosi kiáltványa egy láthatatlan fiatal közönségnek szólt – véli Oross Dániel, aki szerint ebből arra lehet következtetni, hogy nem érti a Fidesz a fiatalokat, illetve felvetődik, hogy a központi irányítás során nem gondolnak rájuk.

– Azt látjuk – folytatja az ifjúsági szakértő –, hogy fölülről akarják megmondani, hogy a fiataloknak mit kéne csinálniuk. Ez egy szocializmusból megörökölt mantra, gondoljunk csak a '71-ben hozott ifjúsági törvényre, amely a fiatalok szervezését tűzte ki célul. Ez a központosítás, felülről irányítás egy mai fiatalból ellenállást vált ki. Az újabb generációk nem így működnek. Azt nem veszik figyelembe a kormánypártnál, hogy noha a politikában ilyen maradt a viszonyrendszer, a társadalom megy tovább, a kettő közti űr pedig egyre nagyobbá válik – fogalmazott lapunknak a szakértő.

Noha a TikTok egy fiataloknak szóló platform, és ezen a felületen előszeretettel kommunikálnak a fideszesek, de valójában Oross Dániel szerint csak arról van szó, hogy a kormány platformot váltott, de tartalmat nem. Utóbbit pedig már a Facebookon sem értették sokan, mert távol áll a többség világfelfogásától. A szakértő szerint ez igaz a Megafonra is; hiába a fiatalok megszólítása a cél, az üzenet ott is ugyanaz. Pozitív példaként említi Karácsony Gergelyt, akit a fiatalok „apunak" szólítanak, vagy a Tisza Párt elnökét, Magyar Pétert. A két politikus egyfelől ráérzett arra, hogy a fiatalokat ügyek mentén lehet megszólítani, másfelől olyan életképeket teszneknek közzé, amelyek fiatalosak.

– Karácsonyt láttuk már például koncerten, miközben Orbán Viktor inkább jópofáskodik a TikTokon – mond példát Oross Dániel, aki hozzátette, hogy az év eleji kegyelmi botránynak is erős hatása volt az ifjúságra. – Azt is érzékelték, hogy nem éri meg belépni a politikai térbe, mert a csúcspozícióban lévő fiatalabb politikusokat is egy mozdulattal „veszik le" a tábláról, ha szükséges. Arról nem is beszélve, hogy az újabb generációknak a nemek közti egyenlőség már nem egy olyan megosztó kérdés, mint az idősebbeknek. Tehát Novák Katalin és Varga Judit ledarálása nekik egy erősen negatív üzenet volt – mondta a szakértő.

Mindezek mellett úgy tűnik, jó ideje nem született olyan érdemi intézkedés, amely kimondottan a fiataloknak kedvezne, hiszen az ingyenes jogosítvány is inkább a szülők pénztárcáját kímélte. Itt ráadásul csak a KRESZ és az egészségügyi oktatás esetében ígérték azt, hogy a középiskolásoknak ingyenes lesz, a jóval költségesebb gyakorlati rész egyelőre csak kísérleti programban indul, és a többség számára nem elérhető.

FOTÓ: MTI/RUPRECH JUDIT

A mobilok iskolai tiltása villanásszerűen aktivizálja a fiatalokat egy olyan térben, ahol normális esetben nem foglalkoznak a politikával, ráadásul teljesen szembe megy a digitalizációval – mondja a szakértő

A Bese-ügy vidéken okozhat károkat

Oross Dániel kutató szerint a Bese atya és a másik két egyházi személy ügye leginkább a vidéki településeken okozhat a Fidesznek károkat, mivel ott még szorosabb a társadalom és az egyház kapcsolata. – Mivel a digitális szakadék zárul, egy borsodi fiatalhoz is eljuthatnak ezek az üzenetek, akár a vicces mémeken keresztül. Ami azt jelenti, hogy beszélnek róla, ami egyébként azokra is visszaüt helyben, akik autentikus módon képviselnék a fiatalok felé az egyházat, egyházi értékeket. A Fidesz és az egyház összefonódása pedig elég erős, így el tudom képzelni, hogy a vidéki fiatalok esetén ez is hullámokat vethet – tette hozzá.

MÚLT

OROSS DÁNIEL

Fölülről akarják megmondani, hogy a fiataloknak mit kéne csinálniuk. Ez egy szocializmusból megörökölt mantra

FOTÓ: NÉPSZAVA

Bátor, fiatal „harcosok" már vannak, csak nem úgy, ahogy azt a Fidesz szeretné. A központosítás, felülről irányítás a mai tizenévesek többségéből ellenállást vált ki

LAPSZÉL

Terjeszkedik az UniCredit

FOTÓ: NÉPSZAVA

Óriásbank születhet Európában, az első lépések megtörténtek, az UniCredit 9 százalékra növelte részesedését a német Commerzbankban. Mint az olasz pénzintézet bejelentette, a német versenytárs teljes felvásárlását tűzte ki célul. Az UniCredit számára nem ismeretlen terep Németország, 2005-ben már megszerezte a HypoVereinsbankot (HVB). Az olaszoknak 1,4 milliárd eurójába került, hogy a német állam mögött a második legnagyobb részvényese legyen a Commerzbanknak, 702 milliót közvetlenül fizetett ki Berlinnek, míg a csomag másik felét a tőzsdén vásárolta meg. A német állam jelenleg 12 százalékos részesedést mondhat magáénak a bankból. A hírek szerint az UniCredit további tőzsdei akciókra készül. R. J.

Nyugdíjkorhatárt emel Peking

Tovább kell dolgozniuk a kínaiaknak, a hivatalos állami hírügynökség közzétett információi szerint Peking fokozatos nyugdíjkorhatár-emelésről döntött. Az országban radikálisan csökken immár a második éve a népesség, és ez munkaerőhiányt okoz. A kormány a férfiak esetében a jelenlegi 60 évről 63 évre tolná ki a munkakötelezettséget, míg a nők 50 helyett csak 55 éves korukban mehetnek nyugdíjba. A bevezetést fokozatosan, 2025-től tervezik 15 év alatt. R. J.

Kamatvágások évadja

FOTÓ: AFP/ROBERTO SCHMIDT

Kevés lesz a negyedszázalékos kamatcsökkentés, a piac immár fél százalékra szavaz az amerikai jegybank szerepét betöltő Fed jövő hét közepén esedékes ülése előtt. A spekulációt a Wall Street Journal cikke indította be, amely ismét megkérdőjelezte az amerikai gazdaság esélyét a „sima landolásra". Változatlanul kételyek övezik a munkaerőpiaci adatokat és az infláció alakulását, nincs egyetértés abban, hogy a számok jó vagy rossz híreket közvetítenek. A legutóbbi statisztikák a termelői árak csökkenését bizonyítják, egyúttal az inflációs nyomás enyhülését, amelynek a dollár látta kárát. A zöldhasú gyengélkedett a múlt héten, miközben az arany szárnyalt, 2571 dolláros unciánkénti árfolyammal új történelmi rekordot írt. A bankok az aranyra, a bankárok pedig az eredetileg tervezett kamatvágás megduplázására szavaznak. Európa már beelőzött, a múlt héten a központi bank 0,25 százalékos kamatvágásával. R. J.

Másnak fial a vagyon

EREDMÉNY Tavaly 341 milliárd forintos gigaveszteséget hozott össze a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Van rá magyarázat: az alapítványok.

PAPP ZSOLT

Másfél hónapos késéssel végre nyilvánosságra hozta a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő (MNV) Zrt. a tavalyi tevékenységéről szóló beszámolóját. Ez már a második elfogadott változat; a késlekedés oka, hogy az elsőt hibásan fogadta el a Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter által felügyelt apparátus. Több soron is téves számokat közöltek, elsősorban az ingatlanberuházások és -fenntartás esetében, ahol 2,3 milliárd forintos volt az elírás, de mintegy 22 millióval csökkenteni kellett az uniós pályázatok forráselszámolását és 30 millióval az állami öröklés tételét is.

A mellékletek közül talán a legfontosabb a könyvvizsgáló jelentése, amely kitért a téves első beszámolóra is. A könyvvizsgáló, az Ernst & Young Kft. idén is csak korlátozásokkal auditálta az MNV Zrt. beszámolóját, ahogy az elmúlt években mindig. Az ok, hogy az MNV szerint a magyar állam vagyona 11 736 milliárd forint, ám ebből 9647 milliárd forint külső vagyonkezelők – minisztériumok, állami cégek egyéb vagyonkezelők – kezelésében van, s ezekre a vagyonelemekre az Ernst & Young nem látott rá, vagyis az állami vagyonelszámolás jelentős része nincs auditálva.

A beszámolóból ugyanakkor kiderül, hogy az MNV vagyonkezelési eredménye masszívan veszteséges; az utolsó év 2018 volt, amikor a vagyonkezelés nem vitte az adófizetői pénzeket, hanem gyarapította. Az akkori évi 95 milliárd forintos pozitív eredmény kiemelkedő az elmúlt években mutatkozó veszteségekkel szemben, hiszen a 2019–2023 között öt évben a vagyonkezelési veszteség 1772 milliárd forint volt, ami átlagosan évi 354 milliárd.

FOTÓ: HUNGAROCONTROL FACEBOOK-OLDALA

A HungaroControl az egyik legjövedelmezőbb állami tulajdon

79 millió
forint osztalékbevétele volt az MNV-nek a közel 12 ezer milliárd forintos állami vagyon után

Az MNV vagyongazdálkodásának mérlege, milliárd forint

2009	-409,7
2010	-75,1
2011	176,9
2012	155,6
2013	12,7
2014	-63,9
2015	132,1
2016	72,8
2017	-27,6
2018	95,4
2019	-304,6
2020	-269,65
2021	-486,27
2022	-371,1
2023	-341

Forrás: MNV, Népszava

A MNV a beszámolójában nem pazarol sok szót eme gigaveszteség megmagyarázására, de jól látható, hogy az állami vagyonnak ma már gyakorlatilag nulla forint az értékteremtő képessége. Tavaly összesen 20,3 milliárd forint nettó vagyonkezelési bevétele volt az MNV-nek, ez elmarad a 36 milliárdos előző évitől, illetve eltörpül a papíron 11 736 milliárd forintos állami vagyon mellett. Vagyis az MNV és a kormány tudomásul veszi és elfogadja, hogy a közel 12 ezer milliárd forintos állami vagyon éves hozadéka potom 20 milliárd forint.

Az alacsony bevétel oka, hogy az állam igazán értékes és érdemi hasznot termelő vagyona – Mol Nyrt., Richter Nyrt., számos más állami vállalat, értékes ingatlanok – különféle egyetemi és más, fideszes politikusok által ellenőrzött „közhasznú" alapítványoknak ajándékozta a parlament ingyenes vagyonjuttatás keretében 2020 után egy sajátos privatizációt indított meg Orbán-kormány, ennek keretében egyénként (több) száz milliárdos értékű vagyont kapott a Matthias Corvinus Collegium, az Új Európa Alapítvány, de tízmilliárdos állami vagyon került például Batthyány Lajos Alapítvány, a Közép-európai Épített Örökség Megőrző Alapítvány vagy épp Jövő Nemzedék Földje Alapítvány birtokába.

> Az alacsony bevétel oka, hogy az állam igazán értékes és érdemi hasznot termelő vagyonát – Mol, Richter és számos más állami vállalat, értékes ingatlanok – különféle egyetemi és más, fideszes politikusok által ellenőrzött „közhasznú" alapítványoknak ajándékozta a parlament ingyenes vagyonjuttatás keretében.

Az állami cégvagyonból tavaly az MNV-nek mindössze 79 millió forint (!) osztalékbevétele volt, amit egy közepes kft. esetében sem tartanánk túl erős eredménynek, nem egy – papíron – 11 736 milliárd forintos vagyont kezelő szervezetnél. Az MNV éves vagyonkezelő díjbevételei is mindössze 1,6 milliárd forintra rúgtak – ennek gyakorlatilag egyetlen befizetője a légiforgalmi irányításért felelős HungaroControl Zrt. volt. Fizetett még 692 millió forint vagyonkezelői díjat a Budapest Airport Zrt., de a top 10-es listára a utolsó helyen felkerült a III. kerületi önkormányzat 5,2 millió forintos vagyonkezelő díjbefizetéssel – ez jelzi, mennyire nincs hasznosítható bevétele az állami vagyonkezelőnek. Az 1,6 milliárdos vagyonkezelői díjon felül volt még 13,8 milliárd forint bevétele az MNV-nek ingatlanértékesítésekből, és ezzel el is fogyott a bevételi forrás.

Nem csoda a több száz milliárdos veszteség. Mert az állami vagyon működtetésének költségei azért vannak, hiszen 44 milliárdot számoltak el anyagi jellegű költségekre – ez főként igénybe vett külső szolgáltatók díjaira ment el, de a legnagyobb tétel, amely a veszteséget okozta, a 308 milliárd forintos értékcsökkenési leírás. Ezen belül csak az ingatlanvagyon értékcsökkenése 286 milliárdot tett ki. A veszteséget a kormány az állami vagyon csökkentésével tudta le – így költségvetési pluszbefizetésre a veszteség miatt tavaly sem volt szükség.

Sztrájkolnak a Boeing dolgozói

REPÜLÉS Sztrájkba lépett az amerikai repülőgépgyártó, a Boeing alkalmazottainak mintegy ötöde, megbénítva a munkát a két legfontosabb, Seattle melletti gyárban. A következményeket, amelyek a munkabeszüntetés időtartamának függvényei, még csak latolgatják; ami biztos, nem lesz egyszerű dolga a céget alig néhány hete irányító új vezérnek. Kelly Ortberg a közelmúltbeli műszaki jellegű botrányok következményeként lemondott, Dave Calhountól vette át a kormányrudat. Elemzők szerint egy 30 napos munkabeszüntetés közvetlenül 1,5 milliárd dollár veszteséget okozna, de hogy a beszállítók számára mit jelentene, az egyelőre felmérhetetlen.

A repülőgépgyártó szerelői utoljára 16 évvel ezelőtt nyúltak a sztrájkfegyverhez, ahogy most, akkor is a kollektív szerződés váltotta ki az elégedetlenséget. A napokban, közel fél évig tartó tárgyalássorozat után, elutasította a vállalat ajánlatát a 170 000 Boeing-alkalmazottból mintegy 33 ezret képviselő szakszervezet, az IAM-District 75. A tagok 96 százaléka szavazott a munkabeszüntetésre. Pénteken a Seattle mellett működő két nagy összeszerelő üzem, amelyekben a 737 Max, a 767-os és a 777-es modellek készülnek, teljesen leállt, ugyanakkor Dél Karolinában a Dreamliner gyártását egyelőre nem akadályozza semmi.

> A repülőgépgyártó szerelői utoljára 16 évvel ezelőtt nyúltak a sztrájkfegyverhez.

A cégvezetés 25 százalékos béremelési javaslata kevésnek bizonyult, a munkavállalók 40 százalékot akarnak, további biztosítékokat az északnyugati régióban működő történelmi Boeing-központ fejlesztésére, és nem utolsósorban a nyugdíjak kapcsán a cég hosszú távon megnyugtató elkötelezettségének biztosítékait hiányolják. A Boeing ajánlata szerint a szerelők jelenlegi 76 ezer dolláros éves átlagbére négy év alatt fokozatosan 106 ezerre emelkedne, a szakszervezeti tagok 3000 dollár bónuszt is kapnának, több egészségügyi hozzájárulást és 12 heti szülési szabadságot is biztosítanának.

A Boeing az év második negyedét 1,4 milliárd dolláros veszteséggel zárta, ez a tízszeresét teszi ki az előző év hasonló időszakában jegyzett deficitnek. Az amerikai ipar hajdani zászlóshajója, az államok egyik legnagyobb exportőre év eleje óta mélyrepülésben van, részvényárfolyama több mint 40 százalékkal esett idén, hitelképességét pedig egyre roszszabbul ítélik meg a piacok. A Moody's máris bejelentette: vizsgálja a társaság minősítését, amely már amúgy is csak egy fokkal jobb, mint a „junk"(„szemét"). RÉDEI JUDIT

Lengyel migrációs dilemmák

GÁTAK A múlt héttől a német határokon rendőri ellenőrzést léptetett életbe a berlini kormány, amiről nem egyeztetett a szomszédaival. A lengyel kormánypárt európai parlamenti frakciója emiatt konzultációt kezdeményezett az EP kereszténydemokrata pártcsoportjában.

MIKLÓS GÁBOR

FOTÓ: PATRICK PLEUL/AFP

A határellenőrzés megkeseríti a két ország között ingázók életét

Amikor tavaly a szinte a német határon fekvő Szczecinben turistáskodtunk, semmi jele nem volt annak, hogy akadozna a Schengen-zóna működése a Balti-tenger partjának ezen a szakaszán. Mi van most? – érdeklődtem az ottani ismerősünknél. Hasonló rendőri ellenőrzés eddig is volt, most állandósítják fél évre, ahogy a kancellár bejelentette – mondta Rafal, aki Swinoujsciében él. Ilyenkor úgy járnak el – mesélte –, hogy az autópályát leszűkítik egy sávra, a sebességet is 30 kilométerre korlátozzák, a német rendőrök pedig szemezgetnek az autókból. Leállítják a buszokat, furgonokat, az elsötétített ablakú kocsikat, vagy amelyekben sötétebb árnyalatú utasokat látnak. Ezeket félreállítják, amitől aztán minden lelassul és dugó keletkezik. Az embereknek át kell alakítaniuk a szokásaikat. Például sok lengyel orvos dolgozik a szomszédos keletnémet településeken, ők Szczecinben élnek, naponta ingáznak. De van ellentétes irányban is ingázás – sok lengyel vett lakást az elnéptelenedő pomerániai falvakban, ők viszont a lengyel oldalon keresik a pénzt. A lengyel kormánypolitikusok és a határzónában élők ugyanazt mondják: a berlini intézkedésnek politikai oka van. Scholz koalíciója vesztésre áll, s a szélsőjobb és a szélsőbal nyomulása miatt kénytelen valami látványos lépést tenni a migráció ügyében. De miként reagálnak erre a lengyelek?

Az előző nyolc évben, amikor a jobboldali-nacionalista Jog és Igazságosság (PiS) párt kormányozta Lengyelországot, a migrációellenesség hivatalos állami politika volt. Jaroslaw Kaczynski ebben száz százalékig együtt haladt az orbáni politikával – különösen az EU-val való konfrontációban, a menekültellenes hangulatkeltésben. A kétarcúságban is hajaztak egymásra – a PiS-kormányzás alatt még az orosz agressziót megelőzően is több mint egymillió ukrán és belarusz dolgozott a lengyel gazdaságban. Sőt, a lengyel cégek munkaerőéhségét kielégítendő több százezer vendégmunkást is toboroztak ún. harmadik országokból, elsősorban Délkelet-Ázsiából, a Közel-Keletről, volt szovjet köztársaságokból. A PiS utolsó heteiben nagyot szólt az ún. vízumbotrány, amely bemutatta, hogy miközben a migrációellenes rendszer iszlámellenes propagandát folytatott minden hullámhosszon, számtalan ellenőrizetlen személyt is importált az EU területére. A lengyel jobboldal – ellentétben Orbánnal – szolidaritást vállalt a megtámadott Ukrajnával, és befogadta, ellátta a háború elől menekülőket.

> A lengyelországi helyzet annyiban is hasonlít a hazaihoz, hogy ez az ország sem szerepel fő migrációs álomként a harmadik világ munkanélküli polgárainak elképzeléseiben.

A társadalombiztosítás 2023 végén 1,015 millió külföldi munkavállalóról tudott Lengyelországban. Háromnegyedük ukrán volt, a második legnagyobb csoport a Belaruszból érkezetteké volt, 130 ezer fővel. Egyes becslések szerint a háború kitörését követően akár 3,5 millió is lehetett a lengyel földön élő külföldiek száma – most inkább 2,5 millióról beszélnek. Sok ukrán férfi például hazatért és belépett a hadseregbe, mások továbbutaztak. (Az ukránok távozása viszont zavarokat okozott több lengyel cégnél, például tengermelléki halfeldolgozó üzemekben, amelyek latin-amerikai migránsokat vettek fel.) Az ukránokkal való szolidaritás és segítségnyújtás rengeteg szép példája mellett meg kell említeni, hogy létezik továbbra is ukránellenesség a lengyel társadalomban. Ennek vannak történelmi gyökerei, s az ellenséges indulatokat szítják a gazdasági nehézségek, az egészségügyi, oktatási rendszer hiányosságai, a lakhatási válság jelenségei is. S persze a szélsőjobboldali, orosz propaganda is rájátszik ezekre az indulatokra.

Az oroszok jelen vannak a lengyelországi migrációs válság másik frontján is. Immár több mint két éve Belarusz megnyitotta nyugati határait a Lengyelországon keresztül nyugatra igyekvő migránstömegek előtt. Utazási irodákon, internetes eszközökkel szinte csábította őket arra, hogy utazzanak turistaként Minszkbe, ahonnan csak pár lépés az EU, s könnyedén és biztonságosan bejuthatnak a Schengen-zónába. Ez az emberáramlás változó mértékben, de továbbra is nyomás alatt tartja Litvániát és Lengyelországot. A varsói kormány Putyin és Lukasenko Nyugat-ellenes hibrid háborúja részének tartja ezt az akciót. Nehéz ezt cáfolni, hiszen diktatúrákról van szó, melyek erőszakszervezetei szervezik a nyugatra tartó csoportok határra szállítását, a törvénytelen határátlépéseket. A lengyel állam csapdahelyzetbe került. A közvélemény egy része elvárja a határvédelem humánus, demokratikus magatartását, a menekülőkkel való differenciált bánásmódot. A társadalomnak legalább ekkora része viszont a migránsokat ellenséges behatolóknak, veszélynek látja, s támogatja a még a PiS által felhúzott határkerítést, a behatolók visszaszorítását.

Ebben a helyzetben lépett a német kormány – nem utolsósorban arra hivatkozva, hogy sokaknak mégis sikerült lengyel tranzittal Németországba átjutniuk – a határellenőrzés felélesztésével. A lengyelországi helyzet annyiban is hasonlít a hazaihoz, hogy ez az ország sem szerepel fő migrációs álomként a harmadik világ munka nélküli polgárainak elképzeléseiben. Legfeljebb mint pihenőhely és átmeneti szállás, mielőtt továbbindulnak a valódi jóléti államokba, ahol bőséget remélnek maguknak és családjuknak.

Kis-Bogotá Pomerániában

A Gazeta Wyborcza helyi kiadása szerint egész kolumbiai közösség formálódik a pomerániai Slupsk (88 ezer lakos) városában. Az újságból kiderült, hogy Lengyelország az utóbbi időben számos latin-amerikai gazdasági migráns célországa lett. Több dél-amerikai országból ugyanis vízum nélkül lehet turistáskodni az EU területén. Az OKO.press internetes lapban megszólaltatott utasok megtakarításaikból repülőjegyet vettek Bogotából Madridba, s ha átjutottak az ottani ellenőrzésen, 45 órás buszozással értek Varsóba. Retúrjegyet és a turistautazás idejére napi száz eurót kell felmutatniuk. Sokan toborzóirodákon, közvetítőkön keresztül érkeznek és találnak munkahelyet is – elvileg három hónapra. Nehézséget okoz a nyelvtudás hiánya, a bonyolult ügyintézés. A legtöbben civil szervezetektől kapnak támogatást. Slupskban a Port Integracja segélypontja spanyol nyelven is segítséget ad a nehéz helyzetbe jutott, messzire keveredett dél-amerikai munkanélkülieknek.

Szerb sorkatonai szolgálat kérdőjelekkel

BELGRÁD Több szempontból sem lesz könnyű újra bevezetni a kötelező sorkatonai szolgálatot Szerbiában. Az ezzel kapcsolatos hozzájárulást szombaton írta alá Aleksandar Vucic szerb elnök, majd a szerb kormány kötelezte a honvédelmi minisztériumot arra, hogy indítsa meg a szükséges eljárást a kötelező katonai szolgálat visszaállítására. Az ezzel kapcsolatos törvénymódosítást a hét végéig fogadja el a belgrádi parlament.

FOTÓ: MILOS MISKOV/AFP

Vucic tervei merészek, hiszen Szerbiában a rendőrségre és más közszolgáltatásra sem jut elég pénz

Összesen 75 napig tartó katonai szolgálatról van szó. Az ötlet már többször felvetődött, Milos Vucevic, a kormányzó Szerb Haladó Párt (SNS) elnöke még az év elején tett javaslatot Vucic elnöknek, a hadsereg főparancsnokának a kötelező katonai szolgálat visszaállítására. Akkor sajtóértesülések még „akár négy hónapig tartó” szolgálatról tettek említést.

Szerbiában a kötelező szolgálatot valójában soha nem szüntették meg, hanem 2010-ben csak felfüggesztették. A döntés 2011 januárjától lépett életbe, ettől fogva csak az ment kiképzésre, aki akart. Ezt megelőzően ennek időtartamát többször lerövidítették, az utolsó időszakban már csak hat hónapig tartott. Azért döntöttek akkor a felfüggesztés mellett, mert sokan inkább a civil szolgálatot választották, s a kórházakban, a vöröskeresztnél vagy az önkormányzat irodáiban dolgoztak.

A katonai szolgálat visszaállítása ugyan a nacionalista erők körében már korábban is népszerű lépés lett volna, de még 2017-ben Vucic, aki akkor a miniszterelnök volt, biztosította honfitársait arról: hogy nem kell újra fegyvert ragadniuk, mert a terv megvalósítására egyszerűen nincs pénz. S ez a gond most is fennáll. Mert bár az utóbbi években sokat költöttek a szerb haderő fejlesztésére, szakértők szerint nem eleget. A sorkatonai szolgálat visszaállítása azonban komoly kiadást jelent a költségvetés számára, miközben még a rendőrség és más közszolgáltatások alapvető anyagi szükségleteit sem képes kielégíteni az állam. Mindemellett a katonai szakszervezet adatai szerint évente mintegy kétezren hagyják el a katonaságot a rossz anyagi és egyéb körülmények miatt. A képzettebb katonák is inkább a magánszektorban kötnek ki. A szerb hadsereg létszáma titkos adat, de hírek szerint igen kevesen maradtak a hadsereg kötelékében.

Az is kérdéses azonban, hogy a 18 és 27 év közöttiek számára előírandó 75 napos szolgálat elég lesz-e bármire. A tervek szerint két hónapig tartana a kiképzés, és 15 napig maga a gyakorlat. A másik kérdés, hányan jelentkeznek majd. Az utóbbi évtizedekben rengeteg fiatal hagyta el Szerbiát, s manapság is sok középiskolás és egyetemista Nyugaton akarja folytatni karrierjét. Logisztikai és technikai szempontból sem lesz egyszerű a megvalósítás, így egyelőre nem lehet egyértelmű igennel válaszolni arra a felvetésre: lesz-e gyakorlati haszna a sorkatonai szolgálat visszaállításának.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Idegen ügynököket fogtak Venezuelában

FOTÓ: PEDRO RANCES MATTEY/AFP

Három amerikai, két spanyol és egy cseh állampolgárt vettek őrizetbe az ország „destabilizálására” szőtt tervek gyanújával – közölte a caracasi kormány. A Nicolas Maduro vezette kabinet belügyminisztere, Diosdado Cabello szerint a gyanúsítottak erőszakos cselekményeket terveztek, ezenkívül a hatóságok mintegy 400 db lőfegyvert is lefoglaltak – adta hírül az ORF. A belügyminiszter az akciót amerikai, spanyol titkosszolgálatokhoz, valamint ahhoz a Maria Corina Machado venezuelai ellenzéki vezetőhöz köti, akit az ország választási bizottsága nem engedett rajthoz állni a nyári elnökválasztáson. A Maduróval szemben elindult és a nyugati közvélemény által győztesnek tartott Edmundo Gonzalez egy hete menekült el hazájából, és Spanyolországban kért politikai menedékjogot. NÉPSZAVA

Izraelt támadták a húszi lázadók

A zsidó állam középső területén csapódott be egy ballisztikus rakéta, amit az Irán által támogatott jemeni milícia lőtt ki tegnap, a kora reggeli órákban – tudósít az AP. A Ben Gurion nemzetközi repülőtér légvédelmi szirénái jelezték a támadást, az izraeli vezetés pedig az incidens nyomán katonai válaszcsapást ígért. Sérültekről vagy anyagi kárról nem érkezett jelentés a légicsapás után. A húszi lázadók dandárparancsnoka, Jahija Szarie szerint a ballisztikus rakétával egy Tel-Aviv környéki katonai célpontot igyekeztek eltalálni. Benjamin Netanjahu izraeli kormányfő így kommentálta az incidenst: „A húszik mostanra megtanulhatták volna, mekkora árat kell fizetniük, ha ártani akarnak nekünk.” NÉPSZAVA

Vádemelés az indiai nemi erőszak ügyében

FOTÓ: SUDIPTA DAS/AFP

Az indiai szövetségi nyomozóiroda letartóztatta a kelet-indiai Kolkata orvosi egyetemének korábbi igazgatóját, miután a gyanú szerint meghamisította az intézményében történt, halállal végződött nemi erőszak bizonyítékait. Dr. Sandip Ghosh mellett egy rendőrtisztet is őrizetbe vettek. Egy harmincegy éves orvosnőt augusztusban megerőszakoltak és megfojtottak a munkahelyén. Az incidens széles körű felháborodást és a nők fizikai védelmét sürgető tüntetéshullámot váltott ki az országban. NÉPSZAVA

Amerikai–brit tétovázás

935. NAP Nem döntött a nagy hatótávolságú nyugati rakéták bevethetőségéről Washingtonban az amerikai elnök és a brit kormányfő. Kijev szerint a legtöbb kárt Moszkva észak-koreai lőszerei okozzák.

HARSÁNYI GYÖRGY

FOTÓ: SAUL LOEB/AFP

Keir Starmer brit kormányfő és Joe Biden amerikai elnök állítólag „széles körű megbeszélést folytatott a stratégiáról”

Öt korábbi konzervatív védelmi miniszter és Boris Johnson volt kormányfő a hét végén közös felhívásban sürgette Keir Starmer brit miniszterelnököt, hogy akár az USA támogatása nélkül is engedje meg Ukrajnának az Egyesült Királyság által szállított nagy hatótávolságú Storm Shadow rakéták oroszországi célpontok elleni bevetését. „Minden további halogatás csak felbátorítja Putyin elnököt” – üzenték Starmernek a The Sunday Times brit hetilap vasárnapi jelentése szerint. Felhívásukat azt követően tették közzé, hogy Starmer és Joe Biden amerikai elnök pénteki washingtoni tárgyalásaik után a várakozásokkal ellentétben nem tettek bejelentést ebben az ügyben.

Egy nappal azután, hogy Putyin orosz elnök azzal fenyegetett, a nagy hatótávolságú rakétákra vonatkozó korlátozások feloldása esetén Moszkva hadban álló félnek tekintené a NATO-t, a brit kormányfő pénteken a Fehér Házban azt mondta: Biden elnökkel „széles körű megbeszélést folytatott a stratégiáról”, s nem csak „egy bizonyos képességről” volt szó. Hozzátette: az ENSZ-közgyűlés jövő hét végén kezdődő új ülésszakán „egy szélesebb körű csoporttal” újra megvitatják a terveket.

Jake Sullivan, az USA nemzetbiztonsági tanácsadója szombaton a kijevi Jalta Európai Stratégia (YES) konferencián azzal tért ki az amerikai álláspont kifejtése elől, hogy a rakéták – köztük az USA által átadott ATACMS-ok – kérdése „intenzív konzultációk tárgyát képezi”, s azt Biden és Zelenszkij is meg fogja vitatni. (Az ukrán elnök, aki ott lesz az ENSZ Közgyűlésén, várhatóan Biden elé terjeszti az Ukrajna Oroszország elleni győzelmét célzó tervét is.) A YES konferencián Zelenszkij az előző napon azt mondta: az ATACMS-ok bevetéséről az átadott rakéták korlátozott száma miatt értelmetlen vitatkozni.

Ukrajna hónapok óta hiába kérte szövetségeseit, hogy a tőlük kapott rakétákat ne csak a megszállt területeken vethesse be az orosz erők ellen, de Oroszországon belüli katonai jelentőségű célpontokat is támadhasson velük. A nyugati szövetségesek álláspontja ez ügyben azután mozdult el, hogy a hónap elején kiderült: Irán ballisztikus rakétákat szállít Moszkvának.

Kirilo Budanov szintén a YES konferencián szombaton fontosnak nevezte a saját fejlesztésű katonai drónokkal mélyen orosz területen végrehajtott ukrán csapások lélektani hatását. Amikor arra kérték, rangsorolja az Oroszországnak a legtöbb katonai támogatást nyújtó országokat, Budanov magasan Észak-Koreát sorolta az első helyre, hozzátéve, hogy jelenleg az általuk szállított mérhetetlenül sok lőszer és ballisztikus rakéta okozza a legfőbb aggodalmat a fronton. Hozzátette: Oroszország is jelentősen felpörgette rakétáinak és célra vezethető siklóbombáinak a gyártását.

> Kirilo Budanov, az ukrán katonai hírszerzés vezetője magasan Észak-Koreát sorolta az első helyre az Oroszországnak katonai támogatást nyújtó országok között.

Közben folytatódtak a hadban álló felek kölcsönös légicsapásai. Legalább 35 ember, köztük három gyermek sebesült meg vasárnap, amikor egy orosz légicsapás egy 12 emeletes lakóházat ért Harkiv városában. Az ukrán légvédelem pár perccel korábban arra figyelmeztetett, hogy az orosz légierő siklóbombákkal támadja a várost.

Az ukrán katonai körökhöz közel álló Khorne Group Telegram csatorna vasárnap egy videófelvétel kíséretében arról számolt be, hogy az ukrán erők GBU–39 típusú siklóbombákkal lerombolták a Kurszki területen harcoló orosz csapatok egyik szállását. Az Unian hírügynökség közlése szerint a támadást megtorlásnak szánták a poltavai katonai távközlési akadémia épületére szeptember 3-án mért orosz rakétacsapásra, amelyben 53 ember vesztette életét, és közel 300-an sebesültek meg.

A macskák köszönik, jól vannak Ohióban

RÉMHÍR A múlt keddi elnökválasztási vita leginkább mémesedett jelenete lett Donald Trump B kategóriás horrorfilmek világát idéző hallomása, miszerint az ohiói Springfieldben a haiti bevándorlók egyszerűen megeszik a helyi kutyákat és macskákat. Az amerikai közszolgálati televíziónak megfelelő PBS csatorna forgatócsoportja ellátogatott a középnyugaton fekvő kisvárosba, hogy végére járjon a hajmeresztő pletykának.

Springfield egy fénykorában 80 ezres lakosú iparváros volt, amely az ipar lassú felszámolásával a lakosai jelentős részét is elveszítette. A helyi vállalkozók most új lehetőséget látnak az elmúlt öt évben érkezett 15 ezer haiti bevándorlóban, akik az otthonukban dúló fegyveres bandaháborúk elől menekültek az Egyesült Államokba. A fémmegmunkáló üzemekben betanított munkásokra nincsen panasz. A fegyelmezett munkát végző haiti bevándorlók azért választották a kisvárost átmeneti menedékül, mert a lakhatás olcsó, a munkalehetőség pedig bőséges volt. Az új jövevények becsatlakoztak a helyi hitéletbe is: a baptista gyülekezet foghíjas padsoraiban megjelentek a többségében katolikus szigetországi hívők is.

FOTÓ: REBECCA NOBLE/AFP

A nyílt rasszista üzenet sok szavazójába kerülhet Donald Trumpnak

A helyiek és a migránsok közötti békés szimbiózis akkor szűnt meg, amikor tavaly augusztusban egy haiti sofőr ütközött egy iskolabusszal, amely balesetben egy gyermek meghalt, többen pedig megsérültek. A tragédia felszínre hozta azt a lappangó problémát, hogy a 60 ezer fős város infrastruktúrája nem volt felkészülve a nagyszámú bevándorló okozta megnövekedett terhelésre. A városházán tartott lakossági fórumon a helyiek egy csoportja most a megnövekedett lakbérre és ingatlanbiztosítási díjra, valamint arra panaszkodik, hogy nem érzik biztonságban sem magukat, sem a gyermekeiket. A statisztikák szerint a bűnelkövetések száma nem, csupán a közlekedési kihágásoké ugrott meg a haiti bevándorlók érkeztével.

A város polgármestere, Rob Rue elismerte, hogy a bevándorlók nagy száma gyorsan felemészti a település erőforrásait. Különösen igaz ez a kórházak megnövekedett terhelésére és a tolmácsok alkalmazásának költségére, hiszen a legtöbben csupán a haiti kreol nyelvet beszélik, s nincsenek tisztában a helyi szokásokkal sem.

A macskaevést terjesztő rémhírt Ohio állam szenátora, a jelenlegi republikánus alelnökjelölt, J. D. Vance kezdte terjeszteni szélsőjobboldali internetes fórumok nyomán. A város vezetése szerint nincs értesülésük arról, hogy a házi kedvenceket bármilyen fizikai sérelem érte volna a településen. Ez persze nem akadályozta meg az internetes mémekre kihegyezett kampánystábokat, hogy pozitív vagy negatív előjellel, de hírt gyártsanak a sztoriból. A MAGA-párti oldalakon mesterséges intelligencia segítségével megrajzolt képeken a hősies Trump hóna alatt kiscicákkal menekül az őt üldöző fekete haiti bevándorlók elől. Az ország mélyen húzódó rasszista múltját figyelembe véve egy ilyen ábrázolás inkább árt, mint használ Trump kampányának. A Harris-kampány szövetségesei pedig mókásan egyensúlyozó kandúrokról osztottak meg videókat, amint beszívárgó kémekként lopakodnak az ereszcsatornákon.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Ilyen a természete

HARGITAI MIKLÓS

Az első magyar slimfit-messiás mellé befutott a második. Kicsit koros, kicsit potrohos, de azért megpróbálja. Mit veszíthet? Ha nem próbálkozik, akkor már vesztett is. Állítólag szorgalmasan gyúr, emelgeti a kettlebellt meg az avokádó-lattés bögrét, és talán a szabóját is lecseréli valakire, aki kevesebb harmonikával tudja elfedni az átmenetet a focistaláb meg a pókhas között. A látvány sajátos; természetfilmekben látni hasonlót, amikor az öreg bikának kihívója támad. A rangidős látszólag tudomást sem vesz a trónkövetelőről, de azért úgy mozog, hogy mindig szemmel tudja tartani. A jelölt viszont egyfolytában azt lesi, hol tudna marni rajta egyet. A koreográfiát a természet véste bele a génekbe: egyre szűkülő körökben kerülgetik egymást, előbb a hangszálak csatáznak, aztán a fogak, az izmok, az inak is, és a végén csak a rátermettebb marad a porondon.

Egyelőre a méregetésnél meg az odamondogatásnál tartunk. A politikában elvben mindig a címvédő van előnyben, őt segíti a hazai pálya, de itt valahogy mégsem. Szakpolitikai vitákat kell nyerni? 15 éve nincsenek sem szakpolitikai viták, sem másmilyenek – nincs rutin, nincsenek szakpolitikusok, nincs szaktudás (meg amúgy is: „a viták ideje lejárt"). Jobban kell kinézni? Hát... az a helyzet, hogy nem a 60-on túliakat kellene becserkészni – azok már megvannak –, hanem a 30-on innenieket. Reményt kell adni az embereknek? Éppen ebből halmozta fel mostanra a legnagyobb deficitet a rezsim: a hitből, a reményből meg a szeretetből.

Orbán Viktor nem úgy viselkedik, mint aki előnyben van. Kockázatot vállal; átmegy az ellenfél térfelére; olyan pályákra merészkedik, ahol neki már régóta nem terem babér. Például az újságírók közé. Ez is egy szakma, a nyilatkozás, a kemény kérdésekre válaszolás: megkopik, ha az ember csak lakájokkal gyakorol.

Ki kellene bújnia a bőréből. Egyszerre kellene az állami költségvetés felelős gazdájának, egyben a nép bőkezű atyjának látszania, miközben inkább a fordítottjában van otthon. El kellene tüntetnie a színről Tiborczot, Hatvanpusztát, Gáspárt Csádostul, meg lehetőleg az egész famíliát. Nem lesz több jachtozás? És Lőrinc, aki épp most vett új magángépet, vajon tud erről? Nem lesz több rongyrázás, pénzszórás? Tényleg? A kínai gigakölcsönből megsegített balkáni atyafiaknál sem? A közönség figyel, most talán intenzívebben, mint 2010 óta bármikor, mert érzi, hogy nem lefutott a meccs.

Ha fogadni kellene, arra tennénk a tétjeinket – és ahogy a közvélemény-kutatási adatok mutatják, arra teszik fel egyre többen mások is –, hogy nem fog neki menni. Hogy miért? Van az a példázat (ha már az állatmeséknél tartunk) a békáról meg a skorpióról. Ha elfogadjuk, hogy Magyar Péter egy válságtünet, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy Orbán és az Orbán-rendszer maga a válság. Azon kellene változtatni, ami a lényege: a korrupción, az emberek semmibevételén, a gőgön, a kapzsiságon, az önzésen. Nem fog tudni változtatni rajta, mert ahhoz meg kellene tagadnia önmagát: neki és a rendszerének ilyen a természete.

SIMON ZOLTÁN

Hol a határ?

Leváltható-e az Orbán-kormány választások útján, különösen a Fidesz–KDNP által az elmúlt években kialakított választójogi környezetben? Több mint tíz éve ez a magyar közélet egyik központi kérdése, s a rá adott válasz egyúttal arra is rávilágít, demokráciának nevezhető-e egyáltalán a hazai politikai rendszer. Sokan úgy vélik, hogy a hatalom a jelenlegi rendszerben nem leváltható, ezért Magyarország megszűnt demokráciának lenni, hiszen a demokratikus rendszerek legfőbb kritériuma a szabad és tisztességes választás. E nézet tán legismertebb képviselője Kornai János (volt), aki szerint valamilyen, a demokrácia és a diktatúra közötti autokratikus rendszerről beszélhetünk – vannak ugyan választások, de se nem szabadok, se nem tisztességesek. Mások, például Török Gábor szerint épp a szabad választások lehetősége továbbra is adott, amivel teljesül a demokrácia minimális kritériuma, s a kormánypártokat politikai okok miatt nem lehet(ett eddig) leváltani.

Abban viszont nincs vita, hogy a mai választási rendszerben a Fidesz–KDNP felé lejt a pálya. Az egyfordulós voksolás, a győztes-kompenzáció, a határon túliak könnyített – levélben való – szavazása és ezzel párhuzamosan a külföldön élők, de hazai állandó lakcímmel rendelkezők nehezített – külképviseleti – voksolása mindmind Orbánéknak kedvez. És azt is láthattuk a korábbi választások előtt, hogy a kormánypártok nem haboznak a szabályokat akár az utolsó pillanatokban módosítani.

A most előkerült ötletek, elsősorban a határon túli egyéni választókerületek kialakítása, de például az 5 százalékos bejutási küszöb lejjebb vitele is ugyanezt a célt szolgálják. A Tisza Párt felemelkedése, népszerűségének növekedése a választási rendszer újabb barkácsolására késztetheti a hatalmon lévőket. Hiába tagadják, ha érdekeik úgy kívánják, ezeket az ötleteket is törvénybe iktatják majd.

És akkor visszatértünk a kiindulóponthoz; vajon hol a határ, mikortól tekinthető egy választás szabadnak, illetve egy politikai rendszer demokráciának?

A Tisza Párt felemelkedése, népszerűségének növekedése a választási rendszer újabb barkácsolására késztetheti a hatalmon lévőket.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

GYŰRUNK?

JEGYZET

Marnitz István

50 forint

Éreztem, hogy baj lesz ebből a péntek 13-ából. Épphogy befejeztem a tudósításom arról, hogy milyen jó pénz lett az eldobált palackok kikukázása, amikor két suhanc berúgta társasházunk ajtaját, és bevették magukat a szeméttárolóba. Bár azonnal hívtam a rendőrséget, mire a szerv kiért, a fiú és a lány elment. Sok kárt nem tettek, „csak" odavécéztek, szétdobálták a szemetet és fel akarták feszíteni a pincét. Egy ismerős rögtön szállította a megoldást: amióta 50 forintot ér az üres palack, a csövesek a házakba is betörnek értük. Bár csínján az ilyesfajta, gyors népítéletekkel, a felvetés nem életszerűtlen.

Hol vagyunk már attól, amikor a hulladékkoncessziót elnyerő Mohu reklámjában Ördög Nóra és Till Attila bemutatta az új, ultramodern visszaváltó gépet, ahová a felvilágosult, környezettudatos magyar családok visszahelyezhetik üres palackjaikat, visszakapva az értük fizetett 50 forintokat?! Mivel a cég állt a kényelmetlen kérdések elébe, megpendítettem, hogy mi lesz, ha a guberálók felfedezik a lehetőséget. Nagyjából azt a választ kaptam, hogy a Mohunak mindegy, kitől kapja meg a palackot, de más országokban nem volt gond.

A indulással aztán ellepték az üzleteket a palackok. Az még hagyján, hogy az automaták köhögve vették fel az ütemet. De hamar kiderült, hogy a magyar ember tojik erre az új, visszaváltós balhéra, és juszt is kidobja a tárát. Ennek következtében viszont az utcákat ellepték a zsáknyi palackokat cipelő rászorulók, akik azóta is tömött sorokban állnak az élelmiszerboltok automatáinál.

Egyáltalán nem sajnálom a pénzt a szegényektől, sőt. De ha a visszaváltás a gyakorlatban arról szól, hogy az üres palackot adjuk oda nekik, akkor találjanak erre kulturált megoldást. Ha ugyanis a kialakult helyzettel nem számoltak, az a baj, ha meg de, akkor az.

Az illetékesek mossák kezeiket. Az utca közben egyre durvul.

Látszatra ellenség

ATLANTISZ

BOD PÉTER

Katonaélményekkel előhozakodni több mint kényes. A katonaviselt férfiak feje teli ilyen jellegű történetekkel, a nőket pedig az ilyesmi nem érdekli. Akkor miért is vágok bele egy ilyen elmesélésébe? Leginkább azért, mert messze túlmutat a laktanyafalakon, az értelmetlen feladatok elvégzésén, amivel tisztjeink, tiszthelyetteseink szórakoztatták a sorállományt, vagy az „öreg katonák" a „kopaszokat". Az utóbbihoz: nem volt mindegy, ki mikor vonult be. Fél év vagy egy év eltérés elmagyarázhatatlan különbséget jelentett a sorállományban. Az iskolák felsőbb és alsóbb évesei közötti különbségek ehhez mérten csak gyenge előjátékok.

Egy első lépcsős dunántúli laktanya harckocsis zászlóaljánál teljesítettem az egyetem előtti kétszer féléves szolgálatot. Életünk úgy alakult: keveset láttuk a laktanya falait belülről. Szinte állandóan gyakorlatokon voltunk, Dörögdön, a Bakonyban és ki tudja, még hány harckocsilőtéren. Többet aludtunk sátrakban, mint a nagykanizsai Dózsa György laktanya harmincfős, olykor annál is nagyobb befogadású körleteiben. Nem véletlen, hogy az utóbbit viszonylagos kényelme és a ritka ott-tartózkodás miatt – magunk között – szállodának neveztük.

Az állomány jelentős része egész nap azon törte a fejét, honnan és hogyan szerezhetne piát.

A gyakorlatok távol a laktanyán kívül folytak, ami sokfajta veszéllyel járt elöljáróinknak. Az állomány jelentős része egész nap azon törte a fejét, honnan és hogyan szerezhetne piát. Megtörtént egy bakonyi táborozás alkalmával, amikor már a tisztjeink és tiszthelyetteseink hibbantra itták magukat, pár katona harckocsival keresett fel egy közeli falut, és annak kocsmájából hozták a bort, a pálinkát és a sört. De éppen ezekbe a szokványos katonatörténetekbe nem szeretnék beleragadni.

Egy nyári gyakorlatunk helyszíne a Bakony volt. Ma sem tudom, hogy a hadi utak szándékosan kereszteztek Balaton-felvidéki közutakat, és ezt valamifajta katonai demonstráció részének szánták, vagy ez kikerülhetetlen logisztikai adottság volt. Gumiszőnyeget fektettünk keresztbe, így hajtottak át a soktonnás gyilkos eszközök az úton megállított német, osztrák, holland, dán autósok előtt. Közülünk választottak katonai rendészt, aki fehér sisakban, fehér gumibottal és fehér kézelővel biztosította és irányította a harckocsik áthaladását. Erre a feladatra mindig előfelvételiseket szemeltek ki, akikről tudták, hogy nem az első dolguk lesz kocsmát keresni a környéken, elhagyva ezzel a szolgálati helyet.

Kevésszer éltem meg olyan torokszorító élményt, mint egy ilyen alkalommal katonai rendészként. Állni az út szélén vagy éppen közepén, a nyugati turisták figyelmétől kísérve, akik Opeljeikből és Volkswagenjeikből figyelmesen nézték, hogy harminc tank hogyan vág át nagy gázfröccsel az úton. Szemükben aligha lehettem más, mint az ellenség, a Varsói Szerződés katonája. Ott álltam az úton, és visszanéztem rájuk. A helyzet alkalmatlan volt, hogy elmondjam, jelezzem, hogy a látszattal ellentétben nem ellenség vagyok, hanem demokrata és humanista. Ha a költőt hívom segítségül: „talpig fegyverbe öltözöl, / pedig a lelked csupa béke."

Diktatúrák alkonya

CSILLAG ISTVÁN
közgazdász

HOSSZÚ MENETELÉS

A két diktátorban, Kádár Jánosban és a mai vezérben az a közös, hogy mindketten két tényezőre alapozták hatalmukat. Kádár a szovjet szuronyokra és a nép javuló életkörülményeire, a mai vezér a finomított nacionalista irredentizmusra (a Kárpát-medence egységének helyreállítására) és az oligarchái kifizetéséhez szükséges dinamikus gazdasági növekedésre. Miközben a mai vezér beszűkült, a növekedést hajszoló gondolkodásmódja egyre jobban emlékeztet az agg Kádáréra, nemzetpolitikai-világpolitikai ambíciói már csak azért is megkülönböztetik tőle, mert Kádár akkor is a szovjetek magyarországi helytartója volt, ha kilógott a sorból „a legvidámabb barakk" építésével.

A vezér zavaros gondolatainak két állandó eleme következetesen máshonnét érkezik: a kardcsörtető, nacionalista vonulatot mindig Tusványosról, a „mélymagyarok" közül üzeni meg, a másodikat, a „szép, nemes és választékos élet" lehetőségének megragadását, a „centrális erőtér kialakítását" mindig Kötcséről.

A két diktátor közül Kádárnál a népjólétet megalapozó gazdasági növekedés a szovjetekről való leszakadás eszköze volt – a vezér esetében a személyes gazdagodást és a vazallusok lefizethetőségét biztosító növekedés mindenáron való hajszolása az önállóság elvesztéséhez vezet. Azonos viszont az erőltetett növekedés ára: az ország elzálogosítása, az eladósodás.

DÖGLÖTT LOVAK

A mai vezér az ötödik választást nyerte meg 2022-ben, negyedszer szerezte meg a parlamenti mandátumok kétharmadát, azaz a teljhatalmat, amihez a köztársaság intézményeinek saját személyére írásán túl szükség volt az esztelen pénzszórásra is. (2021 októbere és 2022 áprilisa között a 2021-ben már befizetett személyi jövedelemadó visszatérítésére, a 25 év alattiak adómentességére, a 13. havi nyugdíj teljes összegének visszaadására, a nyugdíjprémiumra, a fegyveres testületek „fegyverpénzére", a munkáltatói járulékok 4 százalékpontnyi csökkentésére, a központi béremelésekre és külön a GDP 5 százalékát elérő beruházási kezdeményezésekre.)

Ennek következménye a 2023-ban 17 százalékos „Európa-bajnok" magyar infláció (benne a 25 százalékot meghaladó élelmiszer-drágulással), illetve a gazdasági visszaesés, az államháztartásnak a tervezettet kétszeresen meghaladó, a GDP 6,5 százalékát elérő hiánya, az adósságnak a GDP 75 százaléka fölé kerülése. A gazdasági hanyatlás az idén is folytatódik.

Akik megélték a Kádár-kort, tudják, hogy a rendszer két talpköve közül a fontosabb az életszínvonal fenntartása volt. Ehhez gazdasági bővülés kellett, ezért a növekedés hajszolásáról (a „döglött lóról") Kádár sosem tudott leszállni. Igaz, az életszínvonal emelése mindig a maradékelven alapult a veszteséges szocialista nagyvállalatok (nagyüzemi munkások) fenntartása mellett, a piacot imitáló reformok ellenére ők sosem voltak veszélyben. A mostani vezér is hasonló húrokon játszott, amikor a minap Kötcsén azt mondta: „Európában az első háromban van a magyar gazdaság tényleges növekedése. Én ezzel nem vagyok elégedett, akkor leszek elégedett, ha az első lesz. De lehet első a következő évben. 3-5 százalék körüli növekedést szeretnénk kipréselni vagy kiszuszakolni valahogy a magyar gazdaságból. Ez nem lehetetlen a következő évben."

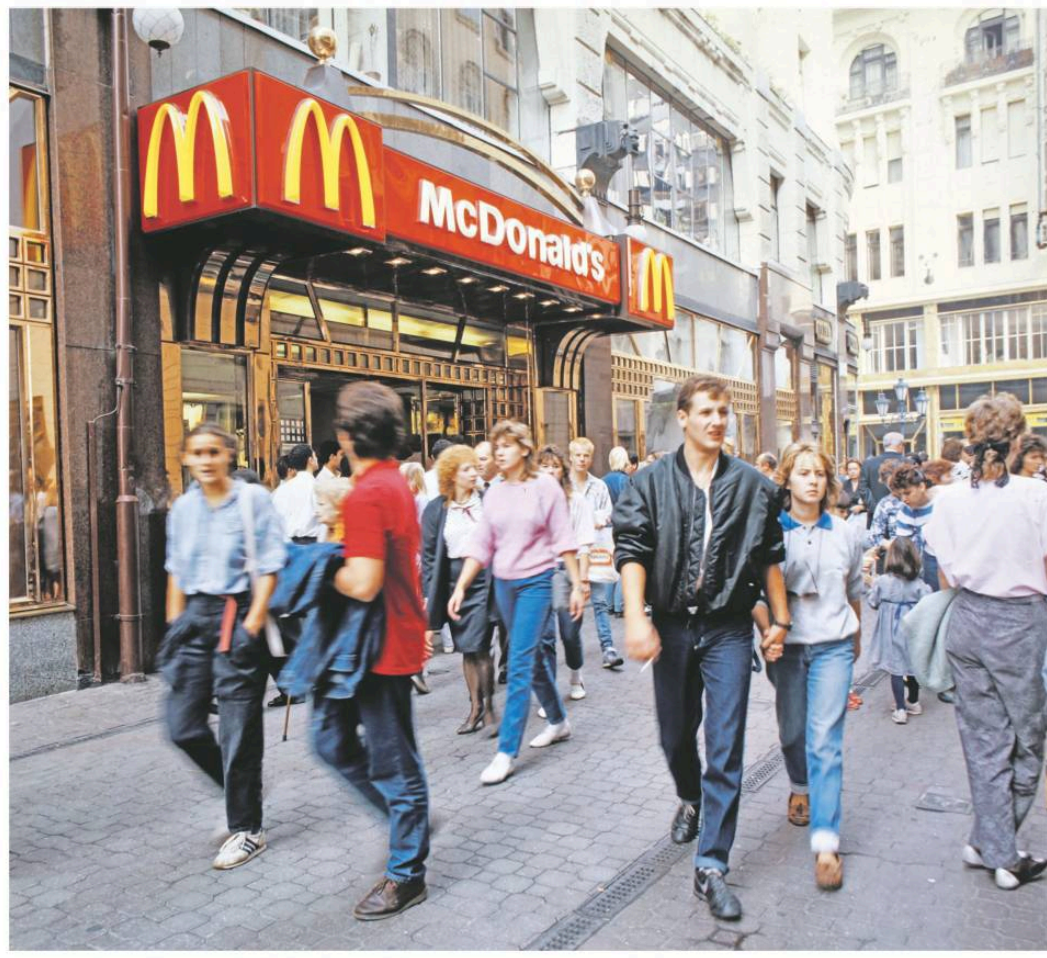

FOTÓ: FORTEPAN/GÁBOR VIKTOR

A mostani vezér kötcsei szövege kísértetiesen emlékeztet Kádárnak az elvileg a vállalati reformokra koncentráló 1984. áprilisi MSZMP KB-ülésen elmondott beszédére, amit az 1985-ös pártkongresszuson újabb „növekedési" megrendelés követett. Kádár: „És ha ismét elmondjuk a népnek... milyen a nemzetközi környezet, akkor mit kezdjen vele? Azt kérdezik majd: »mit csináljak én a nemzetközi környezettel?« A másik jelszavunk: az életszínvonalunk megőrzése. Ha ennél a jelszónál maradunk... az életszínvonalat nem tudjuk megőrizni. Mert az életszínvonal kopik, olvad, csak úgy egy szinten tartani nem lehet. ... Megismétlem, az említett két jelszóval nem lehet messzire menni. ... Öt évvel ezelőtt odaálltunk a nép elé, és azt mondtuk: ilyenek meg amolyanok a nemzetközi körülmények, itthon pedig áttérünk az intenzív gazdálkodásra, és most az a program, hogy biztosítsuk a népgazdaság, a nemzetközi forgalom egyensúlyát – mert akkor még erről beszéltünk, és nem a fizetőképesség megőrzéséről –, s meg kell őrizni az életszínvonalat. ... Gondolják, hogy ez most, a legközelebbi kongresszuson is program lehet, és hogy az hitelt találna a népnél? Nem! ... De hangsúlyozom, igazi program kell. Láttuk az új ötéves terv kezdetleges állapotban levő elgondolásait. Elvtársak, higgyék el, hogy 0,5%-os évenkénti nemzetijövedelem-növekedéssel és ami abból a műszaki megtorpanástól egészen az életszínvonalig bezárólag következik, nem lehet létezni, és nem lehet vele a tömegek támogatását elnyerni. ..., vagy hiszünk a szocialista rendszerben, abban, hogy többnek kell lenni benne, mint amennyit eddig képesek voltunk kihozni belőle, vagy nem hiszünk benne. Nekem meggyőződésem, hogy több van benne, sokkal több. Akkor viszont program kell. Azt mondtam, elvtársak, a vitában, amely előzetes vita volt és nem határoztunk, az irányt arra kell venni, hogy évi 2,5 vagy 3 százalékos nemzetijövedelem-emelkedést tervezzünk, s mindazt, ami abból következik, hiszen a hazai felhasználásban ez nem ugyanannyi. ... Többet kell ebből kihozni, és többet is lehet, mint amiről eddig volt szó."

Békesi László akkori pénzügyminiszter-helyettes a gyorsuló eladósodás miatt később végzetesnek bizonyuló kádári növekedéshajszolásról írta: „A XIII. kongresszusra készülve kiadta a jelszót: elég volt a lapos kúszásból, elvtársak, az életszínvonalat, a dolgozók bérét emelni kell, mert ez a szocializmus alaptörvénye!" Kádár és az egész pártvezetés nem értette vagy nem akarta érteni a mai helyzethez kísértetiesen hasonló összefüggést a növekedés gyorsítása és az egyensúly, azaz az adóssághelyzet romlása között. A 80-as évek kádári Magyarországán a növekedés hajszolásából az egyensúly (eltitkolt) romlása, az adóssághalmozás (szintén eltitkolt) felpuffadása és a katasztrofális lemaradás következett.

Ha egyetlen okra akarnánk visszavezetni a rendszerváltás bekövetkezését – és eltekintünk a külső körülményektől –, akkor a növekedést hajszoló, ugyanakkor a szocialista nagyvállalatok védelmét és az életszínvonal-emelkedést egyszerre megvalósítani akaró gazdaságpolitika miatti egyensúlyvesztést kellene megjelölnünk. Kádár alatt végleg kimúlt a növekedés hajszolásának döglött lova.

KÍSÉRTET JÁRJA BE MAGYARORSZÁGOT

Hazánknak az utóbbi másfél évtizedben elért gazdasági növekedését két külső tényező segítette: a világgazdasági konjunktúra és az európai uniós tagság. A Covid óta a külső környezet kedvezőtlenebb, az Uniótól rendszeresen érkező pénz a harmadára csökkent – az európaiak már nem hagyják, hogy a magyar vezér ellopja az ő adójukból származó EU-s transzfereket.

A növekedés belső tényezői is kedvezőtlenek lettek: a rekorder magyar infláció után a vásárlók tartózkodóvá váltak, a fogyasztás stagnál, a fejlesztést szolgáló beruházások megtorpantak, a hazai termelékenység emelkedése, ezzel a versenyképességünk növekedése megállt. A következmény, hogy a multik itteni leányvállalatainak exportképességével a hazai tulajdonú vállalati szektor nem tudott lépést tartani, a vezér oligarcháit gazdagító, túlárazott állami beruházások a növekedést nem segítő presztízscélokat (stadionépítés) követtek, és a pénzszórás meg az európai pénzek elapadása miatt az egyensúly megrendült.

Siralmas a helyzet: nincs gazdasági bővülés, nincs bővülő fogyasztás, visszaestek a beruházások, magas szinten maradt az államháztartási hiány, az államadósság az égben, az uniós pénzek beáramlása sovány. Némi vigasz, hogy a devizatartalékok magasak, a külföldi fizetési mérleg helyzete – bár az export visszaesett – nem drámai.

A kötcsei zavaros szózatok (gazdasági semlegesség) funkciója, hogy Magyar Péter és a gazdasági helyzet alakulása miatt megrendült híveiben tartsa a lelket. A vezér vabankra játszik: nem érdekli, hogy mi lesz a hívek bizalmát helyreállító pénzszórás („békeköltségvetés") következménye, már két évvel a választások előtt sorolja, mi lesz a bőségszaruban. Igaz, idén újabb adóemelések és beruházáshalasztások várhatók, de a kötcsei közönség 2025-től szabadon legelészhet az eléje terített bőséges asztalról. Lesz itt a gyermekek utáni adókedvezmény megduplázása, minimálbér-emelés, reálbéremelés, amihez a biztosíték: „a békeköltségvetés megvan a fiókban, '25-ben képesnek kell lenni a 3,5 százalékos gazdasági növekedésre, ehhez pedig nagyarányú béremelésre van szükség". Persze ahhoz, hogy a pénzszórás miatt várható áremelkedés ne indítsa be a Nemzeti Bank szigorító reakcióit, ki kell cserélni a hirtelen bekeményítő (balkézzé vált) jegybankelnököt.

Ismétlődik a negyvenéves történet. A hatalom megtartásáért a pénzszórással elért nagyobb növekedés, a finanszírozáshoz az új hitelezők felkutatása. Ha az Unió nem ad pénzt, akkor majd a kínaiak, a katariak, az oroszok – „semleges finanszírozás" következik –, amiért cserébe minden átkerül a hitelezők kezébe, ahogyan Montenegró, a görög kikötők vagy az afrikai bányák esetében. Az ország elzálogosítása ugyanúgy felgyorsul, mint Kádár János utolsó éveiben. Kísértet járja be Magyarországot, az eladósodás kísértete. Kérdés, hogy a mai vezér hívei (az erőszakolt növekedés haszonélvezői: az oligarchák) nem lázadnak-e fel a romlás láttán, ahogyan az 1985-ös pártkongresszus utáni összeomlást látva Kádár János „harcostársai" (Grósz Károly, Pozsgay Imre, Németh Miklós) tették.

Ismétlődik a negyvenéves történet. A hatalom megtartásáért a pénzszórással elért nagyobb növekedés, a finanszírozáshoz az új hitelezők felkutatása. Az ország elzálogosítása ugyanúgy felgyorsul, mint Kádár János utolsó éveiben. Kísértet járja be Magyarországot, az eladósodás kísértete.

RÖVID ÉS HOSSZÚ TÁV

A diktatúrák mindig csak a mai napot, legfeljebb a holnapot akarják túlélni. Nem számít nekik, hogy ennek mi az ára. A mai magyar vezér pontosan tudja, hogy NEKI sokkal nagyobb baj, ha megbukik (a béremelési ígéretek és pénzszórás hiányában), mint az, hogy mi történik azután, ha megnyerte a választásokat, és az óriásira hízott adósság miatt magasabb lesz a kamatteher, illetve a nép jóléte csökken az infláció miatt.

Minden diktatúra a rövid távú és a hosszú távú hatások különbségével játszik. A világban – ha nincs pénzügyi válság – pénzbőség van, a megtakarítók vannak többségben. Abban persze lehet különbség, hogy drágábban vagy olcsóbban jut-e a hitelezők pénzéhez egy a hatalma megtartásáért a bevételeit messze meghaladóan költekező kormány.

A mai vezér Magyar Péter váratlan feltűnése és a növekedést hajszoló gazdaságpolitikához szükséges források hiánya miatt bajban van. Mindent feltesz majd arra a lapra, aminek a következménye az ország zálogba adása, eladósodása. Kádár diktatúrájának hanyatlása is így kezdődött. A mai vezér elszigetelődött nemzetközileg, rendszere az Európai Unió fekete báránya lett, komoly szövetségese csak az orosz agresszor, Putyin, a gazdasági bajokkal küzdő kínai elnök-főtitkár, Hszi Csin-ping és az újraválasztásáért harcoló, több mint húsz bűncselekmény elkövetésével vádolt amerikai Trump.

Az ország gazdasági helyzete és pénzügyei zilálnak látszanak. A vezér hívei nyugtalanok, ezért kellett őket Kötcsén nyugtatni. Megkezdődött volna az Orbán-rendszer általános válsága?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Diótörő Kijevből

Csajkovszkij A diótörő című balettjének feldolgozását adja elő a világhírű Ukrainian Classical Ballet december 22-én a Budapest Kongresszusi Központban. A kijevi társulat több mint 800 alkalommal lépett fel a világ 20 országában, A diótörő előadásuk most lesz először látható Magyarországon. MTI

Hans Zimmer Budapesten

A többszörös Oscar- és Grammy-díjas zeneszerző, Hans Zimmer Live – The Next Level című 2025/26-os turnéja keretében 2025. november 12-én az MVM Dome-ban lép fel, a jegyértékesítés szeptember 26-án délután indul. MTI

Barokk zene Pannonhalmán

A barokk kor hét zeneszerzőjének művei csendülnek fel szeptember 27-én, a zene világnapja alkalmából a Pannonhalmi Főapátságban. A koncert a főapátság idei orgonahangverseny-sorozatának ötödik alkalma. MTI

Az összezártságtól a tériszonyig

FESZTIVÁL A Városmajori Szabadtéri Színpad a margitszigeti Szemle Plusz programja mellé kétnapos Szemle Off programmal is várta a nézőket. Utóbbin a hazai színiiskolák mutatkoztak be produkcióikkal.

BALOGH GYULA
ROSZNÁKY EMMA

A legjobb előadás díját a miskolciak nyerték, a tatabányaiak három elismerést is bezsebeltek a Szemle Pluszon

Martin McDonagh darabja, a Piszkavas a gyilkos összezártság himnusza is lehetne

A Tériszony című előadásban a művészet és a művészet behódolása is előkerült

A margitszigeti Kristály Színtért két napra meghódították a színiiskolák. A budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem, a kaposvári képzés, a Nemes Nagy Ágnes Színészképzés, a Keleti István Művészeti Iskola, a Pesti Magyar Színiakadémia és a Freeszfe Egyesület összesen hat előadással szerepelt a Szemle Offon. Két előadást szemléztünk.

A korai kiégés és a „kapunyitási pánik” témája a programban többször előkerült, nem véletlenül: a pályakezdő színinövendékek körében általános tapasztalat, milyen nehéz munkát találni, elhelyezkedni, miközben a társadalom nagy része azt se tudja pontosan, mit tanulnak a színészképzéseken. Szinte már a neve is erre az érzésre utal a Freeszfe sejtelmes Tériszony című előadásának, ahol – ha a színházi szakma nem is – a művészet és a művészet behódolása előkerült.

A Tériszonyt eredetileg februárban mutatták be, a Jurányi Ház egyik termében, a Szemle Off keretében az Akváriumba került, mintegy ötven néző elé. Az alaphelyzet egy vegán éttermi állásinterjú, ahol a főnök (Szacsvai István) bár röhejesen nagy vagyonnal rendelkezik, és leginkább valami sátáni figurának tűnik, egyidős a jelentkezőkkel. Sztálinként mutatkozik be, állítólag viccel, valódi neve viszont nem derül ki. Anna (Zilahy Anna) kapja meg az éjszakánként ellentmondásosan bordélyházként működő étterem vezetésének feladatát, a „Sztálin fényes kis sütője” pincére Tomi (Góg Tamás) lesz. Anna undorodik a munkájától, s miután a tulajdonos és barátnője, Flóra (Büki Flóra) visszatér a nyaralásukból, kiderül, hogy Tomit is nélkülöznie kell, hiszen Sztálinnak nagyobb tervei lettek. Egy impozáns, futurisztikus tornyot szeretne építtetni, melynek a tetején egy elegáns skybart nyitna meg, ennek megtervezésére pedig Tomit kéri föl, aki egyébként építész, csupán munka híján kényszerült étteremben dolgozni.

Balázs-Piri Noémi írása nagyjából eddig a pontig követhető, ezután szinte darabjaira esik a történet, ahogy a szereplők motivációi is egyre ködösebbé válnak, egyszerre furcsa és szórakoztató monológokat adnak elő a politikáról, művészetről és egy alagútról Oroszország és a fogaskerekű alsó végállomása között. Egyetlen magyarázat mindenre, hogy „a világrend előzetes ismeretei tévesnek bizonyultak”.

Az alkotók egyébként kissé flegmán, de kellő természetességgel játszottak, a rendező Birta Márton jó vizuális és akusztikus közeget álmodott meg ehhez a látomásos közérzeti drámához, amely a maga hetven percében a nagyzolásról, a felszínességről, a kapcsolatok kiüresedéséről, a lelki bénultságról és az általános értékvesztésről beszél. Leginkább atmoszférájában volt erős a Tériszony, a nézőtér elhelyezése – két-két sor egymással szemben, a játszók középen – sokat segített azon, hogy minden extremitás ellenére azt érezzük: ennek a tériszonynak mi is részesei vagyunk.

„Érj föl a mennybe, mielőtt rájön az ördög, hogy meghóttál!” Ez a feltehetően ír közmondás áll egy fali terítőn a Piszkavas, avagy Leenane szépe című előadás kifejezetten intim terében. Annyira intim, hogy szinte megfulladnak egymás közelében a szereplők. Különösen a főként csak egy széken üldögélő, mozgásában és mentálisan is sérült anya (Kiss Liliána Melody) és a lánya (Badics Natasa). Martin McDonagh darabja a gyilkos összezártság himnusza is lehetne. A Pesti Magyar Színiakadémia Pál András osztályának idén végzett növendékei nagyon érzékenyen közelítik meg ezt a fanyar humorral teli drámát. Valószínűleg ebben szerepe van annak is, hogy Pato Dooley-t, amely eredetileg egy férfiszerep, Varró Hanga Júlia játssza. A nemcsere mindig hordoz magában veszélyeket, főként, ha nem indokolt. Ebben az esetben ez egyáltalán nem érezhető, azt se feledjük, hogy egy vizsgaelőadásról van szó. Főként azonban azért érthető, mert új színeket, sokkal több finomságot képes behozni Martin McDonagh egyébként maróan fanyar szatírájába. Pato Dooley lenne a remény, hogy valami változzon, hogy az újrakezdésnek, illetve az élet igazi elkezdésének ő lehetne a záloga. Ezt Badics Natasa és Varró Hanga Júlia pontosan érzékelteti is. Csakhogy a valóság kegyetlen, és a Kiss Liliána Melody által markánsan megformált anya féltékenysége és a magánytól való, szinte az őrületileg fokozódó félelme ezeket az illúziókat bűnös módon megsemmisíti. Mindent szétzúz, amiben egy kicsit is hinni lehetne, amibe bele lehetne kapaszkodni. Badics Natasa szenvedélyesen, nagyon is figyelemre méltóan formálja meg a boldogságra vágyó, a függő helyzetből mindenáron kitörni akaró lányt. Remek az összjáték, pörgő a ritmusa az előadásnak, a pillanatnyi csendek pedig arra figyelmeztetnek, hogy nincs ebből az egész egymás öldökléséből semmiféle kiút. Még akkor sem, ha Kereki Kristóf jóravaló Rayként sok humoros szituációt teremt, de azért is sokat tesz, hogy végül elkerülhetetlen legyen a dráma.

A Városmajori Szabadtéri Színpad kezdeményezése mindenképp üdvözlendő. Reméljük, jövőre is szemlézik a színiiskolák arra érdemes vizsgaprodukcióit.

FOTÓK: JUHÁSZ ÉVA

A Városmajori Szemle Plusz díjai

Kiosztották a Városmajori Szemle Plusz elismeréseit. A legjobb előadás díját a Miskolci Nemzeti Színház Gyévuska című előadása nyerte. A tatabányai Jászai Mari Színház csapata három elismerést is bezsebelt a zsűri döntése szerint a Hóhérok című előadással: Szikszai Rémusz a legjobb rendezés díját, Király Attila pedig a legjobb férfi főszereplőnek járó díjat nyerte el, és az együtteshez érkezett a Budapest Főváros Önkormányzata által felajánlott Budapest a fiatal tehetségekért díj is, melyet Bartos Ági színésznő kapott. A legjobb női főszereplő díját B. Fülöp Erzsébet marosvásárhelyi színésznő kapta, aki a romániai Bözödújfalu tragédiájának történetét feldolgozó, Az igazság gyertyái című előadás szereplője volt, a legjobb női mellékszereplő díját pedig Hartai Petra nyerte el a Liliom című előadásban Juli szerepéért. Rendhagyó módon hárman nyertek az idén megosztott legjobb férfi mellékszereplő díjat, mindannyian az Iráni konferencia szereplői Sepsiszentgyörgyről: Pálffy Tibor, Szakács László, Mátray László. Különdíjat kapott az Újvidéki Színház társulata. A Kristályban a legjobb előadás a Gergye Krisztián rendezésében, Pető Kata és Rohonyi Barnabás szereplésével készült Milf című előadás lett, míg a legjobb alakítás díja Sodró Elizát illeti, aki a fiatal Janikovszky Évát jelenítette meg a Kizárólag az utókor számára című előadásban. A közönségzsűri a Városmajorban Az igazság gyertyái című marosvásárhelyi előadást díjazta, a Kristály Színtéren pedig a Márfi Márk: Telik – egy óra az életedből című produkciót.

LAPSZÉL

Újra színpadra lép Szász Júlia

FOTÓ: NEMZETI SZÍNHÁZ

A tavaly novemberben a Nemzeti Színházban történt baleset óta először, szeptember 21-én este lép színpadra az egyik megsérült színész, Szász Júlia. A művész a Centrál Színház 2:22 című előadásába ugrik be Martinovics Dorina helyett, aki újabb anyai örömök elé néz. Mint ismert, Puskás Tamás, a Centrál Színház igazgatója korábban Szász Júliát és a másik megsérült színészt, Horváth Lajos Ottót hívta egy készülő bemutatóra, egy-egy új szerepre. A David Auburn: Egy bizonyítás körvonalai című darab premierje február 8-án lesz, az említett színészek apát és lányát játsszák a darabban. Mint arról korábban írtunk, hónapok óta tart a vita a sérült színészek ügyvédjei és a Nemzeti Színház között a kompenzáció módjáról és mértékéről. Továbbra sincs hír arról, hogy a baleset rendőrségi vizsgálata lezárult volna, mint ahogy a felelősöket sem nevezték meg. NÉPSZAVA

A miniszter és a függetlenek

FOTÓ: HANKÓ BALÁZS FB-OLDALA

Ráckevei Anna Jászai Mari-díjas színművész és Rihay-Kovács Zita, a Független Előadó-művészeti Szövetség (FESZ) volt ügyvezető titkára is lemondott a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) színházi kollégiumi tagságáról, miután kiderült, hogy a független színházak közül több mint harminc hiába pályázott az NKA-hoz támogatásra. Ez az első olyan ügy, amely Hankó Balázs (képünkön) kulturális és innovációs miniszter – egyben az NKA elnöke – nevéhez fűződik, és ez máris hatalmas felháborodás váltott ki a szakmában – írta az Index. „Jól példázza, hogy nemcsak a független színházak, hanem az egész előadó-művészet is bajban van, ha ránézünk az NKA pályázati döntéseire, amelyek két és fél hónapja még mindig csak abban a fázisban vannak, hogy tudjuk, kik a nyertesek, amibe sajnálatos módon az új kulturális miniszter, Hankó Balázs belenyúlt. Tehát visszaküldött 50-60 pályázatot, hogy a kuratóriumok tagjai nézzék át ezeket újra. Ezt követően létrehozott egy listát, és több mint 30 pályázatra azt javasolta, hogy ne legyen támogatva” – idézte a portál Nagy Zoltánt, a Független Előadó-művészeti Szövetség ügyvezetőjét. INDEX

KAF-ra emlékeztek Pécsett

LITERATÚRA Anyaságlíra, kurzusregény, Kovács András Ferenc-emlékest – a PécsLIT Irodalmi Fesztiválon jártunk.

ROSZNÁKY EMMA

Idén hivatalosan egy helyszínen zajlott a hatnapos PécsLIT. A pécsi irodalmi fesztivál szervezői a Tudásközpont két termébe helyezték a kötetbemutatókat, de több rendhagyó irodalomórára, gyerekfoglalkozásra is sor került a fesztivál keretében a város más pontjain, Dániel Andrással a kicsik, Áfra Jánossal és Kemény Lilivel a középiskolások találkozhattak. Az erős lehűlés és eső nem tett a legjobbat fesztiválfinisnek – a hagyománnyá vált szombati, a város irodalmi múltját feleleventő litera-túrát le is kellett fújni –, de az esti órákban többeket vonzott a kortárs magyar irodalom.

Pénteken egy kevéssé tárgyalt költészeti téma, az anyaság került elő Kállay Eszter Vérehulló fecskefű című verseskötete kapcsán. Ez volt az utolsó bemutatója a lassan egy éve megjelent kötetnek, születéséről a szerző úgy nyilatkozott: az anyaság viharában az írás valami biztos pontot jelentett az életében. Kállay Eszter kötetében nagyon őszintén és kendőzetlenül vall az anyaságról és annak hátulütőiről. – Ez egy egyszerre szűk, de meleg burok – mondta a szerző, akihez kislánya, Szaffi is csatlakozott az eseményen. Kállay Eszter arról is beszélt, hogy a társadalom elfeledkezik azokról, akik a másokról való gondoskodás (legyen szó gyerek- vagy idősgondozásról) miatt kiszolgáltatottá váltak. – Akik gondoskodnak, azok munkaerőpiaci szempontból szinte nem is léteznek, hiszen a szeretet nem lehet munka. – A kötet címe egy olyan növényt jelöl, ami egyszerre lehet gyógyító és mérgező, pont mint az anyaság. Kállay Eszter saját tapasztalatain túl Újvári Erzsi (Kassák Lajos húga) lírájából és Hollie McNish skót költőnő verseiből táplálkozott, fordítóként pedig hatást gyakorol rá Bernardine Evaristo A lány, a nő, a többiek című regénye, a könyvről mi is írtunk.

Ugyancsak tavaly megjelent kötet Áfra Jánosé, erről mellékletünk, a Nyitott mondat közölt recenzió. Az Omlás verseskötet címével ellentétben egymásra épülő költemények sora: a jelenre nagyon is reflektáló szövegek a háborúról, nukleáris fenyegetettségről, klímaszorongásról, valamint az álmatlanságról. A költő maga is inszomniás típusnak vallja magát, aki a hírekre alszik el. A hírek, a média, a valós események jelen vannak költészetében, A vadászok című versét például a tatárszentgyörgyi romagyilkosságok nyomán írta. Valami állandó ébrenlét, mindenre érzékeny megfeszítettség érződik Áfra költészetén, az Omlást olvasva biztosan nem leszünk vidámabbak, de megéri levenni a polcról.

Sokakat érdekelt Horváth Viktor új könyve, A Júdás-terv, melyet a szerző kurzusregényként, más néven irányregényként határozott meg. Ez egy XVIII. századi műfaj, mely egy bizonyos eszme bizonyítására, igazolására szolgáló mű, közismert példája a Candide. A friss könyv borítóján XIV. Lajos, azaz a Napkirály híres portréjának egy részlete szerepel, amely szintén az említett korszakra utal, de a mű maga csak mintázataiban kötődik a XVIII. századhoz, a jelenünkről is szól. Horváth Viktor hangsúlyozta: – Az összecsengés csak meggy a tortán, jót tehet az eladási számnak, de egy igazán jó regénynek meg kell élnie önmagában száz év múlva is. – A kötet kiadója, Mészáros Sándor, a Kalligram vezetője a beszélgetésen elmondta, A Júdás-terv kalandregény mai közéleti vonatkozásokkal. A könyvbemutatón kiderült az is, hogy Horváth Viktor eredetileg valós személyek neveivel írta meg művét, de figyelmeztették, hogy valószínűleg több becsületsértési és rágalmazási pert kapna a nyakába, emiatt elállt az ötlettől. – Ebben a regényben mindenki jót akar – tette hozzá a szerző, aki a PécsLIT-en föl is olvasott egy részletet A Júdás-tervből, melyben a főhős a börtönök és a kolostorok összevonásának kidolgozott tervét ismerteti. Kedélyborzoló szöveg, sokat lehetett rajta nevetni. Állítólag a regény olvasása közben még többet és sokféleképpen lehet majd, Mészáros Sándor szerint az író hihetetlen műveltségi regiszterrel dolgozott, viszont nem kifejezetten intellektuális humorral.

A pénteket a Kovács András Ferenc (KAF)-emlékest zárta. Az erdélyi költő tavaly decemberben bekövetkezett halálával feldolgozhatatlan űrt hagyott maga után. Valahol ezt igyekezte beforrasztani az esemény, ahol a Jelenkor folyóirat főszerkesztője, Ágoston Zoltán beszélgetett Takáts József irodalomtörténésszel és Markó Béla költővel, természetesen KAF-ról, akinek verseiből Köles Ferenc olvasott föl. Bár az estet zenésre tervezték, Rozs Tamás csellista egészségügyi okok miatt nem tudott jelen lenni, két, videón bejátszott versfeldolgozása keretezte az estét. Markó Béla felidézte, hogyan találkozott egykor a 18 éves Kovács Andrással Szatmárnémetiben: a félénk kamasz szülei, Kovács Ferenc rendező-dramaturg és Elekes Emma színésznő unszolására adta oda neki költeményeit. KAF hamar elismert költővé vált, már 25 éves korában jelentősnek számított, szellemi szabadságának veszélyeire pedig igen korán felhívta a figyelmet a Securitate. A költőnek több alteregója ismert: Caius Licinius Calvus római, Jack Cole amerikai country, valamint Lázáry René Sándor erdélyi költő. – Elképesztő, hogy ezek az alakváltozatok mégis erősítették az ő egyéni hangját – jegyezte meg Markó Béla, aki szerint nincs még egy költő, aki olyan klasszicizáló módon tudott írni, mint KAF. Kováts József elmesélte, hogy a cipője talpában csempészte át KAF műveit a határon, a Nappali Ház című folyóirat szinte azért jött létre, hogy egy költeményét teljes terjedelemben közölhessék. Az elhangzó versek nyomán világossá vált, milyen pótolhatatlan hang Kovács András Ferenccé, aki leginkább úgy bánt a lírai nyelvvel, mint egy szenvedélyes szerető.

FOTÓK: TÓTH LÁSZLÓ

Köles Ferenc színész, Takáts József irodalomtörténész, Markó Béla költő és Ágoston Zoltán, a Jelenkor folyóirat főszerkesztője

Tavasz óta van Bertók-pódium a Tudásközpontban, Kállay Eszter verseskötetét is itt mutatták be

A társadalom elfeledkezik azokról, akik a másokról való gondoskodás miatt kiszolgáltatottá váltak.

Ebben a regényben mindenki jót akar. Horváth Viktor a fesztiválon föl is olvasott egy részletet A Júdás-tervből

INFÓ

A PécsLIT Irodalmi Fesztivált szeptember 9. és 14. között tartották, szervezői a Csorba Győző Könyvtár és a Jelenkor folyóirat voltak

Hosszú, forró nyarak jönnek

TURIZMUS Eltolódhatnak az utazási szezonok a globális felmelegedés következtében, bár a szélsőséges hőhullámok és erdőtüzek ellenére a nyaralók eddig hűségesek maradtak a népszerű mediterrán úti célokhoz. A jövőben viszont Wilhelmshaven lehet az új Karib-tenger.

KUKLAI KATALIN

Senkit nem ér meglepetésként az az állítás, hogy az időjárás erősen befolyásolja, milyen módon töltjük el szívesen a szabadidőnket. Hőségben irány a vízpart, esetleg egy árnyas erdő, hűvösben viszont jöhet a városnézés. A megszokott szezonok azonban a klímaváltozás hatására eltolódhatnak; mint oly sok mindent, a turizmust is befolyásolja az egyre szeszélyesebb időjárás.

Szabó Péter éghajlatkutató és Pongrácz Rita meteorológus a Másfélfok oldalon megjelent cikkében ezeket a folyamatokat elemzi a magyarországi adatok tükrében. Mint megállapítják, a globális felmelegedés különbözőképpen változtatja meg az egyes hónapok átlaghőmérsékletét, illetve egyéb meteorológiai viszonyait is. Az elmúlt 50 évben tavasszal leginkább az április vált melegebbé, míg nyáron főleg június és augusztus második fele, ősszel pedig szeptember első fele. A hőérzetünket azonban nemcsak a hőmérséklet határozza meg, hanem a légkör nedvességtartalma, a direkt napsugárzás és a szél is. Az előbbiek növelik, míg a légmozgás csökkenti a hőérzetet. Az erdei turizmushoz az intenzív mozgás miatt alacsonyabb hőérzet a megfelelő, míg egy városi sétához már egyáltalán nem ideális a 28 °C feletti tartomány. Ugyanakkor a vízparti turizmus szempontjából nem tekinthetjük kellemesnek, ha 25 °C alatti a hőérzetünk.

A kutatók górcső alá vették a három kategóriát, az erdei turizmust a Bükkre, a városit Budapestre, a vízpartit pedig Keszthelyre vizsgálták. Úgy találták, hogy Budapesten áprilisban a napok harmadán tekinthető kellemesnek a városi séta, és ettől csak kissé van lemaradva október, május vagy szeptember. Nyárra azonban ez drasztikusan csökken: júniusban már csak átlagosan három napon kellemes a városlátogatás, míg a többi hónapban ez inkább csak két nap. A magasabban fekvő, éppen ezért hűvösebb Bükkben leginkább szeptemberben és májusban túrázhatunk a legtöbb napon kellemesnek számító hőérzet mellett, ezután következik a napok harmadán kellemes június. Márciusban és novemberben viszont még/már túl hideg van az erdei túrázáshoz. A vízparti turizmust Keszthely mellett mindhárom nyári hónapban 10-11 napon is kellemes hőérzettel élvezhetjük, de ha nem zavar minket a kissé meleg idő, akkor július lehet a nyerő, míg a kevésbé fázósak még akár szeptemberben is strandolhatnak.

Ezután áttekintették, hogy a jövőben mi várható ezen három, turisztikailag fontos területen a háromféle kibocsátási forgatókönyv szerint. A nyári budapesti turizmus már jelenleg is csak havi néhány napon igazán kellemes, de a jelenlegi kibocsátási trendek folytatódásával a napok legtöbbjén túl meleg lesz, azaz valószínűleg csak néhány „bátrabb” fog majd erre vállalkozni. A szimulációk alapján egyértelműen áprilisban és októberben lesz a leginkább kellemes idelátogatni a század végén. A kibocsátások azonnali visszafogásával több hónapban egyenletesebben elosztva, április-májusban és szeptember-októberben is több napon számíthatunk majd kellemes időjárásra egy városnézéshez, illetve nyáron is megmaradhat néhány napon ez a kellemes tartomány, ezáltal a nyári szünet egy-egy napja is kihasználható a főváros meglátogatásához anélkül, hogy túl melegünk lenne.

A pesszimista forgatókönyv szerint ahogy telnek az évtizedek, a nyári hónapok egyre inkább kissé meleggé vagy akár túl meleggé is válnak a jövőben még a vízparti turizmushoz is. Olyannyira, hogy júliusban vagy augusztusban csupán 5-6 napon lesz majd kellemes a fürdőzés a Balatonnál a század végére, ami a fele a jelenlegi gyakoriságnak. Emiatt május és szeptember lesz átlagosan a legkedvezőbb hónap a kellemes fürdőzéshez, illetve már áprilisban is megjelennek majd a júliusival azonos gyakorisággal a kellemes napok. Ezzel szemben a zöld jövőben a jelenlegi gyakorisági arányokhoz képest csak kisebb mértékű változásra számíthatunk, amellyel a nyári maximumok is megmaradhatnak.

A jelenleg még szeptemberben, májusban és júniusban is nagyrészt kellemes erdei túrák a pesszimista forgatókönyv szerint inkább októberben és áprilisban, illetve akár már márciusban lehetnek több napon kellemesek. Ugyanakkor a zöld jövőt követve is látunk változásokat, és így kisebb a forgatókönyvek közötti különbség, de ezzel legfeljebb áprilisban lehet a legtöbb kellemesnek tekinthető nap.

Hőhullámok Spanyolországban és Olaszországban, erdőtüzek a görögországi Rodosz szigetén: a Földközi-tenger térségének népszerű úti céljait a szárazság és a magas hőmérséklet sújtja. Vajon a jövőben a Földközi-tenger helyett Svédország vagy Írország vonzza majd a nyaralókat? A szélsőséges időjárás ellenére a nyaralók eddig hűségesek maradtak a népszerű mediterrán úti célokhoz. Az éghajlatváltozás előrehaladtával ez megváltozhat, és már vannak erre utaló jelek, bár az ágazat még nem tudta ezt a foglalások adatai alapjaira támaszkodva megállapítani.

Torsten Kirstges német turisztikai szakértő nem zárja ki, hogy Észak-Európa további forró nyarak esetén utazási célpontként előnyös lehet. Akkor Wilhelmshaven lesz az új Karib-tenger, és az emberek a német Balti-tengerre mennek majd, de Lengyelországba, Észak-Franciaországba vagy Írországba, Angliába, Skandináviába, Dániába is. De ez csak akkor érvényes, ha ott valóban melegebb lesz. Véleménye szerint a napmeleg üdülési motívuma mindig is döntő tényező lesz.

Hogy a felmelegedés mennyire befolyásolja a turizmust, arról Kiss Róbert Richárd turisztikai szakújságírót faggattuk, aki elmondta: csínján kell bánni a számokkal, mert azok sokféleképpen értelmezhetők, és tetszés szerint mást és mást olvashatunk ki az adatokból. Összességében elmondható, hogy 2024 nagyon jó éve a szektornak, a világon mindenütt nő a turisták száma, és az is tény, hogy arányaiban nagyobb mértékben nő az északi országokba irányuló utazások száma. Azonban az alacsony bázis okán ez abszolút mértékben még mindig kevesebb turistát jelent, mint a hagyományos desztinációk esetében. Például hozta fel Franciaországot, amit évente nagyjából 100 millióan keresnek fel, itt egy 5 százalékos növekedés is ötmillió embert jelent. Míg mondjuk Svédországban hiába volt 40 százalékos a növekedés, ha ez annyit tesz, hogy négymillióról emelkedett a szám majdnem hatmillióra. Tehát valójában továbbra is a megszokott területekre utaznak a turisták a legnagyobb számban.

Ugyanez mondható el a szezonokról is. Kiss Róbert Richárd felhívta a figyelmet arra, hogy bár valóban nő az elő- és utószezon népszerűsége, a gyermekes családok számára továbbra is szinte csak az iskolai szünidő alatt van lehetőség hosszabb, egy-két hetes utazásra. Így aztán hiába egyre forróbbak a nyarak, továbbra is ezekben a hónapokban vakációznak a legtöbben, valamint a karácsonyi-szilveszteri időszakban.

FOTÓK: SHUTTERSTOCK

A Bükkben leginkább szeptemberben és májusban túrázhatunk a legtöbb napon kellemesnek számító hőérzet mellett

A turistákat a hőség sem tartja vissza az Akropolisz felkeresésétől. Idény nyáron a görög kulturális miniszter elrendelte, hogy a legforróbb órákban lezárják a nevezetességet

VAKÁCIÓ

KISS RÓBERT RICHÁRD

Bár valóban nő az elő- és utószezon népszerűsége, a gyerekes családok számára továbbra is szinte csak az iskolai szünidő alatt van lehetőség hosszabb, 1-2 hetes utazásra. Így aztán hiába egyre forróbbak a nyarak, továbbra is ezekben a hónapokban vakációznak a legtöbben

HIRDETÉS

NÉPSZAVA
Fizessen elő!
Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY
a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon
vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

3 hónapra: ~~41 695 Ft~~ helyett 25 350 Ft (ez 16 345 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~83 390 Ft~~ helyett 49 800 Ft (ez 33 590 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~166 780 Ft~~ helyett 97 800 Ft (ez 68 980 Ft megtakarítás)

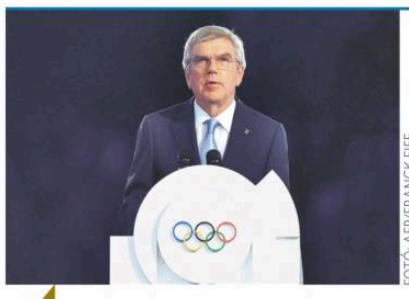

FOTÓ: AFP/FRANCK FIFE

Jövőre távozik az ötkarikás mozgalom éléről a német sportvezető

Ki lesz az új NOB-elnök?

UTÓDLÁS Ma derül ki, hányan és kik pályáznak Thomas Bach helyére a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) elnöki posztján.

A jelentkezési határidő tegnap zárult. Thomas Bach mandátumának lejártával jövőre távozik, utódját márciusban választják meg, s az új elnök júniusban lép hivatalba.

A jelöltek között állítólag ott lesz a zimbabwei Kirsty Coventry, a korábbi klasszis úszó, a 200 méter női hát 2008-as olimpiai bajnoka; a Nemzetközi Tornaszövetség japán elnöke, Morinari Vatanabe; a Nemzetközi Kerékpáros-szövetség francia vezetője, David Lappartient; a 400 méteres női gátfutás 1984-es olimpiai bajnoka, a marokkói Nawal el Mutawakel, továbbá a Nemzetközi Atlétikai Szövetség brit vezetője, Sebastian Coe, bár esetében jogi akadályok vetődtek fel. MTI

LAPSZÉL

Nem hibázik a Barcelona

FOTÓ: AFP/JOSE BRETON

Lamine Yamal duplájával 4-1-re nyert a Girona otthonában a Barcelona a spanyol labdarúgó-bajnokság 5. fordulójában. A katalánok továbbra is hibátlanok. A Real Madrid Vinícius Jr. és Kylian Mbappé büntetőjével verte 2-0-ra idegenben a Real Sociedadot. Az élmezőny: 1. Barcelona 15 pont, 2. Real 11 (9-2), 3. Villarreal 11 (11-8). NÉPSZAVA

Vas az Eb-élbolyban

Az olimpiai negyedik Vas Kata Blanka a 8. helyet szerezte meg minden idők leghosszabb országúti kerékpáros Európa-bajnoki női versenyén Hollandiában. A 162 km-es távon a hazai Lorena Wiebes nyert. MTI

HIRDETÉS

Versend: Adósságrendezési eljárás indult

A baranyai Versend képviselő-testülete a 2024. június 25. napján megtartott rendkívüli nyílt ülésen meghozott, 13/2024. (VI.25.) számú önkormányzati határozatában döntött adósságrendezési eljárás megindításáról. Versend ezt követően adósságrendezési eljárás megindítására irányuló kérelmet terjesztett elő a Pécsi Törvényszéken. A Pécsi Törvényszék a Versend által indított adósságrendezési eljárás során jogerős végzésben elrendelte Versend Község Önkormányzata adósságrendezésének megindítását. A bíróság önkormányzati csődbiztosként a CREDIT PLUSZ Felszámoló és Vagyonkezelő Korlátolt Felelősségű Társaságot (1119 Budapest, Nándorfejérvári út 33.; cg.: 01-09-895908) jelölte ki.

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com

Baku: baki a hajrában

FORMA–1 Az év futamát Oscar Piastri nyerte Azerbajdzsánban, ahol rengeteg izgalom meg egy durva karambol borzolta a kedélyeket.

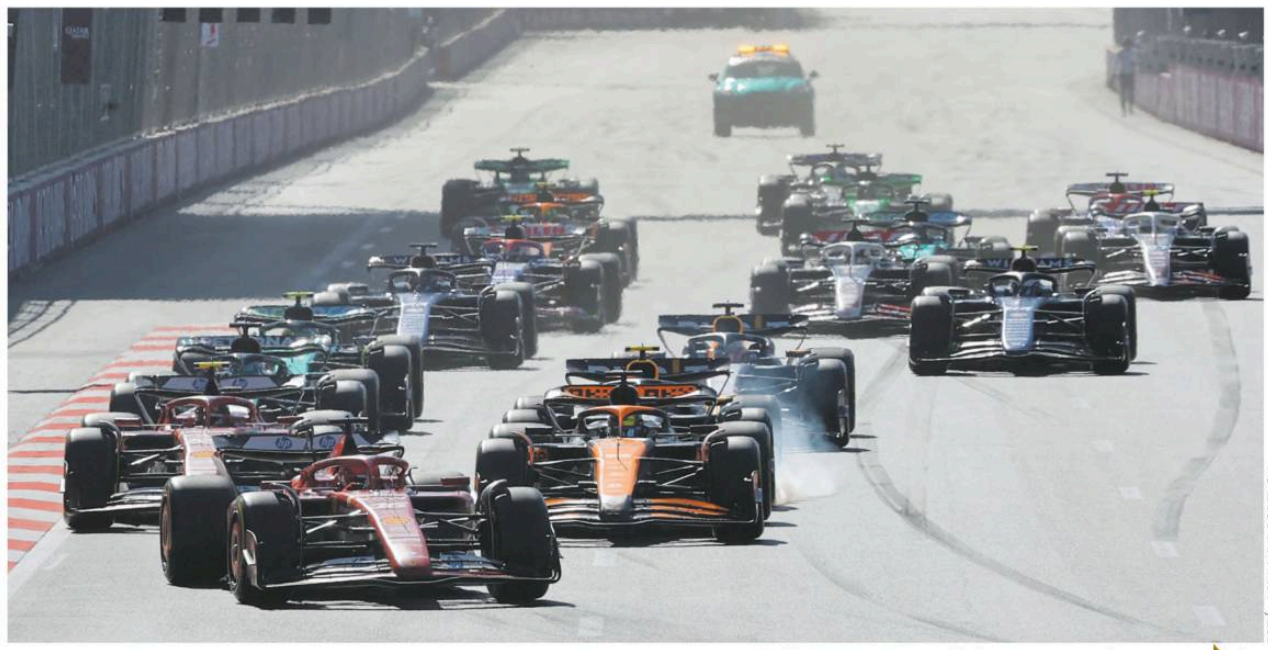

FOTÓ: AFP/JAKUB PORZYCKI

NÉPSZAVA

Pályafutása második futamgyőzelmét aratta a 23 éves ausztrál Oscar Piastri, aki a Hungaroring után Azerbajdzsánban is győzni tudott, ezzel pedig a hetedik lett a száguldó cirkusz történetében, aki 24 éves kora előtt duplázik. De nemcsak ettől marad emlékezetes a bakui hétvége, hanem attól is, hogy végig izgalmas és változatos volt. A pole pozícióból a monacói Charles Leclerc (Ferrari) rajtolt, mögé Piastri és a mexikói Sergio Pérez (RB) sorolt, a kerékcserék után az ausztrál a célegyenes végén ügyes manőverrel elment Leclerc mellett. Az élen száguldó hármas gyakorlatilag a leintésig „vonatozott", végül Pérez járt rosszul, amikor megpróbálta megelőzni a lelassult Leclerc-t. A monacóit ugyanis nem tudta maga mögé utasítani, viszont utolérte őket a negyedik Sainz, akivel összeütközött. A futam így virtuális biztonsági autós figyelmeztetés mögött ért véget, a brit George Russellnek (Mercedes) pedig az ölébe hullott a harmadik hely.

Minthogy az egyéni világbajnoki címért versengő Lando Norris (McLaren) a 15. helyről startolva – a leggyorsabb kört is megfutva – negyedik lett, megelőzve Max Verstappent, ez azzal járt, hogy a McLaren a konstruktőri összevetésben megelőzte a Red Bullt.

A két hete Monzában debütált argentin Franco Colapinto (Williams) nyolcadikként pályafutása első F1-es vb-pontjait gyűjtötte be.

A világbajnoki idény a jövő hétvégén Szingapúrban folytatódik.

Végeredmény, állás

Azeri Nagydíj, Baku (51 kör, 306,049 km): 1. Oscar Piastri (ausztrál, McLaren) 1:32:58.007 óra, 2. Charles Leclerc (monacói, Ferrari) 10.910 másodperc hátrány, 3. George Russell (brit, Mercedes) 31.328 mp. h. A leggyorsabb kör: Norris (1:45.255 perc, 42. kör).

A vb-pontverseny állása.

Versenyzők: 1. Max Verstappen (holland, Red Bull) 313 pont, 2. Lando Norris (brit, McLaren) 254, 3. Leclerc 235, 4. Piastri 222, 5. Carlos Sainz Jr. (spanyol, Ferrari) 184, 6. Lewis Hamilton (brit, Mercedes) 166.

Csapatok: 1. McLaren 476 pont, 2. Red Bull 456, 3. Ferrari 425.

Kivételes volt az azeri futam, mert a rajttól kezdve végig volt izgalom

A futam virtuális biztonsági autós figyelmeztetés mögött ért véget.

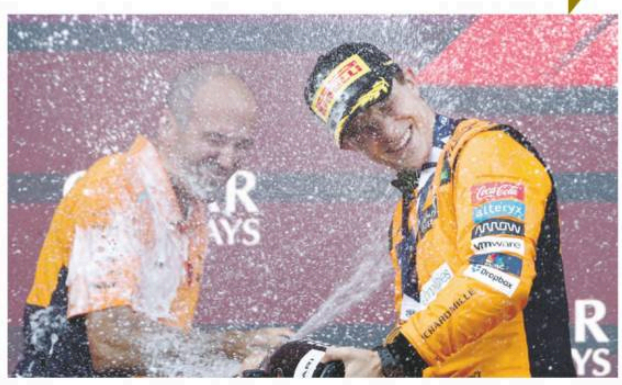

Piastri karrierje során másodszor pezsgőzhetett a dobogó tetején

Szoboszlaiék váratlan veresége

ALBION Már csak a címvédő Manchester City százszázalékos az angol labdarúgó-bajnokságban, tudniillik a Liverpool gólképtelen volt az Anfield Roadon, s 1-0-s vereséget szenvedett a Nottingham Forest ellenében. Szoboszlai Dominik végig a pályán volt, de ez nem szimplán Arne Slot menedzsernek köszönhető, hanem Michael Oliver játékvezetőnek is, akinek – Angliában egyöntetű álláspont alapján – ki kellett volna állítania a magyar középpályást. Szoboszlai egy durvább szabálytalanságért sárga lapot kapott, aztán dühében odarohant a labdához, és elrúgta azt. Múlt héten az arsenalos Declan Rice hasonló szituációban megkapta a második figyelmeztetést, így a pirosat. A Pool az eddigi három fordulóban nem kapott gólt, ellenben szerzett hetet, ehhez mérten óriási meglepetés a mostani botlás.

Pep Guardiola együttese eközben nem tud hibázni: habár a Brentford már az első percben vezetett (Yoane Wissa köszönt be), Erling Haaland még a szünet előtt duplázott. A norvég gólgép négy kör után 9 góllal áll.

Marcus Rashford is betalált, ami azért nagy szó, mert március óta ez volt az első gólja. A Manchester United a Southampton otthonában nyert 3-0-ra.

FOTÓ: AFP

Több mint kétgólos átlaga van Haalandnak

Tartja a lépést a Cityvel az Arsenal, amely tehát Rice nélkül lépett pályára a Tottenham otthonában. A londoni derbit a brazil védő Gabriel Magalhaes döntötte el Saka beadásából.

Nagyot mentett Unai Emery Aston Villája, amely kétgólos hátrányból nyert az Everton ellen, így a gárda ott van az élbolyban, íme: 1. Manchester City 12 pont, 2. Arsenal 10, 3. Liverpool 9 (7-1), 4. Aston Villa 8 (7-6). NÉPSZAVA

Menetelnek a magyarok

KÉZILABDA Az Ferencváros két győzelemmel vezeti BL-csoportját, ennél jobb hír nem is kell a csapat drukkereinek. Az már csak mogyoró a habon, hogy a magyar bajnok négygólos hátrányt fordított a horvát Podravka Koprivnica ellen az érdi összecsapáson, a vége pedig kilencgólos siker lett (33-24). Az eddigi három idénybeli tétmeccsén egyaránt győztes Ferencváros felállása a szezonban mindig érdekes kérdés, mert három világszínvonalú kapust versenyeztet Allan Heine vezetőedző. A dán mester ezúttal az olimpiai ezüstérmes francia Laura Glausert hagyta ki. De ezt észre sem lehetett venni, mert Janurik Kinga remekül védett (Böde-Bíró Blankának ezúttal kevesebb játékperc jutott).

„Az elején nem úgy kezdtünk, ahogy szerettük volna, de utána összeszedtük magunkat. Sima lett a vége. Ahogy elöl jöttek a gólok, úgy hátul is jöttek a faultok és a védések" – kommentálta a FradiMédiának a győzelmet a 11 védést elővezető Janurik Kinga. Az FTC másik ásza, a francia világbajnok, olimpiai és Európa-bajnoki ezüstérmes Orlane Kanor hasonlóképp látta a kicsit elbambult meccs elejét: „Nem kezdtünk jól, de utána több energiát tettünk a játékba, és minden jól alakult. A 15. perctől kezdődött számunkra a mérkőzés, akkor szintet léptünk védekezésben és támadásban is, ez kellett a kellő különbséghez."

A Győr annak a német bajnok Ludwigsburgnak a vendége volt, amely ellen megnyerte a legutóbbi sorozat finálét Budapesten – csak akkor még Bietigheim néven illették a keretében két korábbi győrit, Háfra Noémit és Faluvégi Dorottyát is felvonultató csapatot. Ezúttal is a kisalföldiek nyertek: Per Johansson vezetőedző együttese főleg a második félidei remek játéka nyomán 31-26-ra győzött. NÉPSZAVA

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

Klujber Katrin és a Ferencváros nagyszerűen kezdte az idényt

Hatalmas Elek-bravúr

Az újonc Esztergom óriási meglepetésre 34-28-ra nyert a Debrecen otthonában a női NB I-ben. A tavaly még Bajnokok Ligája-csoportkörös DVSC csak egyszer, 2-1-nél vezetett – Faragó Lea 13 gólt lőtt. „Nagyon büszke vagyok a csapatomra, örülök a győzelemnek, mert rengeteget dolgoztunk ezért, nagyon sok energiát fektettünk bele, de úgy érzem, az eredmény nem feltétlenül reális" – mondta a debreceni meccs utáni sajtótájékoztatón Elek Gábor, az Esztergom jelenlegi, a Ferencváros korábbi vezetőedzője.

Messi visszatért

Két góllal és egy gólpasszal tért vissza két hónapos kihagyás után Lionel Messi. Az Inter Miami az argentin világbajnok támadó vezérletével verte 3-1-re a Gazdag Dániellel felálló Philadelphia Uniont az észak-amerikai labdarúgó-bajnokságba. A nyolcszoros aranylabdás a 26. és a 30. percben volt eredményes. NÉPSZAVA

Kihagyta a kihagyhatatlant

Ebou Adams 16 méterről nem talált az üres kapuba: az angol másodosztályban a Cardiff a Derby County vendégeként 1-0-s hátrányban volt, kitámadott az egyenlítés reményében, a hazai támadó egy előrevágott labdát megszerzett a kapus elől, és egymaga mehetett a tátongó kapu felé. 16-ról mellégurított. NÉPSZAVA

Sporttörténelmi siker

Először lett aranyérmes magyar páros strandröplabda Beach Pro Tour Future versenyen: a Stréli Bence, Dóczi Domonkos páros ötből öt meccset nyert Csingtaóban, ahol a vasárnapi finálében – villanyfényben, több mint kétezer néző előtt – 2-1-re nyert egy ausztrál páros ellen. MTI

El Clásico Baranyában

RIPORT Tizenegyesrúgásokkal bukott el a harmadosztályú Pécsi MFC az NB II-es Szentlőrinc ellen a Magyar Kupában. Meccs közben előjöttek az emlékek arról, amikor a pécsi csapat még a nemzetközi kupákban vitézkedett. Előjött más is...

UNGÁR TAMÁS

„Ugye mekkora hülyék vagyunk?” – nézett rám kedélyesen Bánkúti Béla. A nyugdíjas esztergályos amiatt tette fel a költői kérdést, mert ő és focibarátja, a 47 éves Nemes Krisztián a szakadó esőben is kijött a PMFC szombati kupameccsére a Szentlőrinc ellen. A két férfi az újmecsekaljai pálya lelátójának legfelső lépcsőjén lévő büfé előteteje alatt sörözött. A pályának nincs fedett tribünje, emiatt a tavaly harmadosztályba visszacsúszott PMFC csak ideiglenes engedéllyel játszhat tétmérkőzést a korábban nagy csatákat látott stadionban.

A büfé négy négyzetméteres „fedett”-jében meghúzódó két drukkerből hamar feltörtek az emlékek.

„Nyolcvanhétben egy Fradi-meccsen voltam kint először, a Toma Árpi fejesével nyertünk – kezdte Krisztián –, kicsi voltam, szinte nem láttam semmit, de akkora élmény volt! Meg amikor kilencvenben a Manchesterrel meccseltünk a KEK-ben!”

„Hetvenben 2-0-ra megvertük a Newcastle-t az európai Vásárvárosok Kupájában, aztán tizenegyesekkel továbbmentünk – ásott még mélyebbre Béla. – Az még a PVSK-pályán volt, 22 ezer nézővel. Egy nyárfára másztam fel, onnan láttam rendesen.”

Nagyot fordult a világ azóta a pécsi csapattal, licencgondok miatt megfordultak már a megye egyben is, most az NB III-ban küzdenek. Pár napja új többségi tulajdonosa van a PMFC mögött álló kft.-nek, a biztosítási üzletágban 32 éve vállalkozást vezető Rabi Csabáé immár a klub, s ő azt ígéri, hogy mindent megtesznek a feljutásért. Már csak azért is, mert a csapat fenntartása az NB II-ben se drágább. Rabi nem szeret a pénzről beszélni, ám szavaiból kihámozható, hogy a harmadosztályban 250-300 milliót kell bedobjanak az általa mozgósított szponzorok, s ez elég egy osztállyal feljebb is, mert ott az MLSZ támogatásai még hozzátesznek majd ugyanennyit, márpedig félmilliárdból akár az első osztály is megcélozható. És Rabi szerint ez a terv.

De egyelőre az NB II is csak álom. A csapat hét forduló után hat pontra van az elsőtől, s a játék a szurkolók szerint reménytelen. Aczél Zoltán vezetőedző másképp látja, ő úgy véli, az volt a gond, hogy több mint tíz játékos a bajnokság előtt pár nappal esett be a klubhoz, így most kezd összeállni a csapat. Ezt szerették volna bizonyítani a pécsi játékosok is a Magyar Kupa-meccsen, a Szentlőrinc ellen. A Pécstől 15 kilométerre lévő, 7 ezer lelkes kisváros csapata tavasszal jutott fel az NB II-be, s momentán ott négy pont előnnyel vezet, olyan nagy múltú csapatok kullognak mögötte, mint a Honvéd, a Vasas vagy az egykor Real Madridot verő Tatabánya. Immár attól kell aggódnia a Szentlőrinc gazdájának, a kávé- és fakereskedésben „utazó” Kovácsevics Csabának, hogy miből fizeti ki a jutalmakat, ha a csapat továbbra is szárnyal.

„Most a Szentlőrinc–Kozármisleny meccs a baranyai El Clásico, de nekünk azért a Pécs–Szentlőrinc is az – jegyezte meg a középkezdéskor Nemes Krisztián. – Nehéz megszokni, hogy nem a Pécs az esélyes.”

Ehhez képest a PMFC úgy nekiment ellenfelének, mintha az lenne. A teljes pályás letámadás 3 percig tartott. Akkor a középvonalat először átlépő Szentlőrinc a Pécs térfelének közepén szabadrúgáshoz jutott. A félmagas beívelés megcsúszott a védőkön, és Dinnyés 12 méterről kapcsiból a jobb sarokba lőtt (0-1). Két perccel később egy jobb oldali beadás után Rab volt eredményes (0-2). A pécsieket lelohasztotta a két gól, erőlködtek ugyan, de a Szentlőrinc labdabiztosabb volt, és átlátott próbálkozásaikon. Egészen a 39. percig, akkor a PMFC gyors, lapos passzokkal átjutott a Szentlőrinc védelmének jobb oldalán, s Preklet beadását Rabatin a kapuba pofozta (1-2).

Szünet után újra nekiugrott a PMFC a Lőrincnek, de hat perc elteltével megint jött egy beadás, amivel nem tudtak mit kezdeni, és Tóth-Gábor az ötösről kihasználta ezt (1-3). Ettől kezdve úgy tűnt, hogy az igyekvő Pécsnek semmi sansza. Aztán a 74. percben a – szünetben beállt, 19 éves – Bachesz Edvin 23 méterről akkora gólt küldött a bal felsőbe (2-3), hogy azzal a spanyol ligában is pályázhatott volna a forduló találatára. Akkortól a pécsi játékosok ketten-hárman rontottak a labdát birtokló vendégekre, néha keményen odaléptek, s a meccsbe belealvó lőrinciek csak az időt húzták. A felhőszakadás ellenére kitartó 300 szurkoló hajtotta az övéit, a B-közép 30 fős kórusa meg rágyújtott a „Csak a Munkás, hajrá, munkás” nótára. Bár a PMFC nevében az M mögött már évtizedek óta nem a munkás, hanem a Mecsek szó lapul, a csapat értett a szóból, és kitartóan nyomta a lőrincieket, akik lefújás előtt elkaszálták a tizenhatoson belül a kapura törő Füredit. A büntetőt Tóth Zoltán bevágta (3-3). A hosszabbításban mindkét csapatnak volt helyzete, de maradt az eredmény. Jöttek a tizenegyesek, és azokból egyet a Szentlőrinc kapusa, Gyurján kivédett, így a vendégek mentek tovább.

Az átázott, 8 fokosra hűlt közönség hálásan tapsolt az övéinek, s arról beszéltek, hogy a 140 ezres városuk megérdemelne egy első osztályú csapatot.

„Itt akkor is itt voltak ezren, amikor a megye egyben játszottunk – mondta Nemes Krisztián. – Amikor NB I-esek voltunk, 8-10 ezren jártak meccsre. A politikusok azt akarják, hogy legyen újra jó magyar foci, de akkor nincs értelme olyan falusi meg kisvárosi csapatokat felfuttatni, ahol nincs közönség. Közönség nélkül nincs foci. Pécsen lenne, Felcsúton, Kisvárdán, Mezőkövesden sose lesz.”

Egykor nemzetközi meccsek helyszíne volt a pécsi stadion

FOTÓK: PAVEL BOGOLEPOV

Az ítéletidő sem tántoríthatta el a legfanatikusabb szurkolókat

Az NB III-as Pécs megnehezítette a másodosztályú éllovas Szentlőrinc dolgát

További érdekesebb eredmények

Eger–Soroksár 0-4, Hatvan–Zalaegerszeg 0-4, Hódmezővásárhely–MTK 0-2, Kelen–Honvéd 1-5, Monor–Fehérvár 0-2, Nagykanizsa–Ajka 2-3 (hosszabbítás után), Putnok–Győr 2-6, Testvériség–Tatabánya 0-2, Vasas–Nyíregyháza 1-2 (11-esek után).

Kétgólos hátrányból még felálltak a pécsiek, végül mégsem örülhettek

Pár napja új tulajdonosa van a pécsi csapatnak: Rabi Csabáé immár a klub.

Új fővárosa lesz Egyiptomnak

Mivel Kairó már kezelhetetlen méretűvé nőtt, új adminisztratív fővárost épít Egyiptom Kairótól 45 kilométerre, a sivatagban. Az új főváros 6,5 millió embernek is otthont adhat majd. A 2016-ban megkezdett építkezések mára igencsak látványos eredményeket hoztak. NATGEO

Véget ért a ballonvilágverseny

Véget ért a 25. FAI hőlégballon-világbajnokság Szegeden. Az országok közötti versenyben az Egyesült Államok bizonyult a legjobbnak, Magyarország a 31 ország között a 9. helyen végzett. Egyéniben a francia Clement Seigeot vitte el az aranyérmet, a legjobb hazai eredményt Molnár Péter érte el, aki a 120 versenyző közül a 22. lett. NÉPSZAVA

Egyre kevesebb a repülőbaleset

Az amerikai MIT egyetem kutatói 2018 és 2022 között elemezték a globális utas- és halálozási adatokat. Mint eredményeikből kiderült, a légi balesetek halálos kimenetele éves szinten 7 százalékkal csökkent világszerte a vizsgált időszakban, s ezzel messze a repülőgép a legbiztonságosabb közlekedési eszköz. NÉPSZAVA

Landoltak az első privát űrséta hősei

FOTÓ: SPACEX

Sarah Gillis, a SpaceX-mérnöke a földet érés után. Ő és a misszió parancsnoka és finanszírozója, Jared Isaacman milliárdos fejenként nagyjából 12 percet töltöttek a Dragon űrkapszulán kívül. Nem lebegtek szabadon az űrben, hanem a kapszulán rögzített létrán maradtak

SIKER A SpaceX Crew Dragon kapszula a négy űrhajóssal a fedélzetén helyi idő szerint hajnali 3.30 körül szállt le a Mexikói-öbölben. A teljes egészében privát forrásból finanszírozott küldetést Jared Isaacman milliárdos technológiai vállalkozó vezette. Ő, Scott „Kidd" Poteet, Sarah Gillis és Anna Menon magánűrhajósokból álló legénység kedden startolt a floridai Cape Canaveralról egy Falcon 9 rakétahajtómű-egységre szerelt Crew Dragon fedélzetén. Az űrhajó mintegy 1400 kilométerre távolodott el a Földtől, ami több mint háromszorosa a Nemzetközi Űrállomás pályamagasságának, és távolabb van a földfelszíntől, mint bármely más, legénységgel ellátott űrrepülés az 1970-es évek eleji Apollo-holdmissziók óta. A vállalkozás legkockázatosabb része a világ első kereskedelmi űrsétája volt, amelyet Isaacman, majd Gillis csütörtökön hajtott végre. MTI

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok:	2, 52, 81, 86, 89
5 találat	nem volt
4 találat	5 492 630 forint
3 találat	34 775 forint
2 találat	3 975 forint
Joker: 873714	90 000 000 forint

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok:	10, 11, 18, 30, 31, 45
6 találat	nem volt
5 találat	550 340 forint
4 találat	8 890 forint
3 találat	2 920 forint

KENÓ

Szept. 14., szombat

1	2	11	12
15	24	32	33
41	45	47	53
54	63	65	67
69	71	73	79

Szept. 15., vasárnap

1	4	5	6
12	20	21	26
27	30	31	33
37	55	60	63
66	67	77	79

Boldog névnapot, Edit!

Az Edit női név germán eredetű. Elemeinek jelentése: birtok, örökség, vagyon+harc.

Brutális árvíz fenyeget

KATASZTRÓFA Óráról órára emelkedik a vízszint a hazai folyókon, ezért országszerte zajlik a felkészülés a védekezésre. Az árhullám eleje megérkezett a Római-parthoz.

NÉPSZAVA

Mától napi egy méterrel emelkedik a Duna vízállása Budapestnél, a folyó várhatóan a hét második felében tetőzik, több mint nyolc méteren. Mától minden budapesti szakaszon harmadfokú az árvízvédelmi készültség. A pesti és budai rakpartokat hétfőn 20 órától lezárják. A rakpartot várhatóan kedden önti el a Duna. Az ideiglenes védmű építése miatt mától a III. kerületi Királyok útját lezárják a közúti forgalom elől. A Margit-szigeten és a Római-parton is védekezni kell, ezt homokzsákokkal teszik. Akár még a Margitszigetet is lezárhatják a héten.

A Boris nevű ciklon 131 km/órás széllökéssel érkezett Magyarországra. Megdőlt szombaton itthon a széllökés- és a csapadékrekord: óránkénti 118,8 kilométeres széllökést mértek a Kab-hegyen, Bakonybélben pedig egy nap alatt 87,4 milliméter csapadék esett. Szélrohamok miatt kidőlt fák akadályozták több vonat közlekedését, vasárnap késések, járatkimaradások történtek. Áramkimaradások is voltak, rengeteg pincét öntött el a víz, a tűzoltókat több százszor riasztották. Tegnap 18 órakor a MÁV leállította a vasúti közlekedést Hegyeshalom és Bécs között, várhatóan hétfő éjfélig, a vonatok pótlására nincs lehetőség.

Emelkedik a Lajta, a Mura és a Rába vízszintje is. A következő napokban ráadásul a folyamat látványosan felgyorsul. A Rába vasárnap már talán tetőzött is Szentgotthárdnál. Egy átvonuló ciklon miatt nehéz több napra előre jelezni a várható csapadékmennyiséget. Ami biztos, hogy a Felső-Duna vízgyűjtőjébe jóval több csapadék érkezik a napokban. „A Duna árhulláma magasabban vonul majd le a magyar területeken is, ennek az egyik oka az, hogy váratlan helyeken esett az eső. Illetve a másik az, hogy a kisebb mellékfolyók, a Morva, az Ipoly, amelyek belefolynak a Dunába, szinte rekordmennyiségű csapadékot hoznak, a Morva például egészen biztosan" – közölte Siklós Gabriella, az Országos Vízügyi Főigazgatóság szóvivője. A rendkívül esős időjárás a Duna vízgyűjtőjén, elsősorban az Alpok északkeleti és a Kárpát-medence nyugati, illetve északi részén jellemző, ez várhatóan így lesz a hét elején is. De az kiszámíthatatlan, hogy milyen mértékben érinti a csapadék az egyes részvízgyűjtőket.

A Duna magyarországi szakaszán mintegy ezer kilométer hosszú állami töltésvonal van, ahol a vízügy végzi az árvízi védekezést, de emellett több tucat település önállóan védekezik, ott a polgármester munkáját vízügyes műszaki irányító és katasztrófavédelmi szakember is segíti. A katasztrófavédelem, a rendőrség, illetve a polgárőrség folyamatosan egyeztet a vízügyi szakemberekkel az esetleges segítségnyújtásról. Szalay-Bobrovniczky Kristóf honvédelmi miniszter pedig több megye kérésre katonákat vezényelt ki az árvízvédelmi munkálatokra.

„Most jön a neheze. De felkészültünk, meg fogjuk csinálni!" – üzente hivatalos Facebook-oldalán Orbán Viktor, aki a Duna mellől, a Római-partról jelentkezett be vasárnap délután. „Ahol most állok, az egy nap múlva már járhatatlan terület lesz. A várható, érkező nagy víztömeg holnapra már a fejem magasságában áll, rá egy-két napra pedig két méterrel följebb, de a vízügyesek tele vannak önbizalommal és magabiztosak, mert úgy gondolják, hogy a legmagasabb árszint sem haladja meg az eddig mért legmagasabb árszintet" – mondja a videóban a miniszterelnök, aki kiemeli azt is, hogy ha a magasabb árszinttel meg tudtunk birkózni, akkor ezzel is.

A pártok és a politikusok a közös védekezés szükségességére hívták fel a figyelmet, többen már maguk is tevékenyen beszálltak az előkészületi munkákba. A DK, a Momentum és a Tisza Párt is nekiállt segíteni.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A Római-parton gőzerővel folyik az árvízvédelem

Kiszámíthatatlan, hogy milyen mértékben érinti a csapadék az egyes részvízgyűjtőket.

Bajba kerültek a Balatonnál vonuló fecskék

A hirtelen lecsapott hidegfront, az eső miatt csoportosan próbálnak száraz menedéket keresni a vonuló fecskék, és akár százasával is megjelenhetnek teraszokon, házak falán, párkányokon. A rovarok a hidegben eltűntek, a rájuk vadászó fecskék egyre közelebb kerülnek a talajhoz, ahol néha elütik őket az autók. A fecskék táplálék hiányában 3-4 nap alatt akár éhen is halhatnak, a repüléshez, vonuláshoz hatalmas energiára lenne szükségük.

Drámai helyzet a szomszédoknál

Több ezer embert kellett evakuálni Bécs környékén, házak, éttermek teraszai, autópályák és autók kerültek víz alá. Alsó-Ausztria egész tartományát katasztrófa sújtotta területté nyilvánították. Sok helyen megszakadt az áramszolgáltatás, több metróvonalat is leállítottak. A víz szintje Bécs nyugati részében egy nap alatt vasárnap reggelre 50 centiméterről 2,26 méterre emelkedett. Néhány épület már csak hajóval volt megközelíthető tegnap. Ausztriában és Csehországban helikopterek segítségével mentették az embereket. Ausztriában egy tűzoltó vesztette életét mentés közben.

Csehországban több mint 250 ezer háztartás maradt áram nélkül, negyven vasútvonalat teljesen le kellett zárni, állomások kerültek víz alá, Csehország legsúlyosabban érintett régiói Észak-Morvaország és Szilézia. Számos lengyelországi és szlovákiai Eurocity-járatot töröltek. Vasárnap estig Romániában öt halálos áldozata volt az áradásoknak, Lengyelországban két ember fulladt vízbe.

FOTÓ: AFP/GEORG HOCHMUTH

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER

Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 17., kedd | 152. évfolyam, 217. szám | Ára: 540 forint

FOTÓ: MTI/MS/FISCHER ZOLTÁN

A kormányfő a visegrádi mobil gátnál tartott terepszemlét

Elmosta az árvíz Orbán beszédét

STRASBOURG Egy nappal elutazása előtt, „a szélsőséges időjárási körülmények és a Magyarországon jelenleg is tartó árvizek miatt" lemondta minden külföldi útját Orbán Viktor kormányfő. Így az Európai Parlament strasbourgi székházában sem lesz ott, ahol ma sajtótájékoztatóra készült, majd holnap délelőtt mutatta volna be a júliustól decemberig tartó soros magyar EU-elnökség programját. A vizit elhalasztását már a hét végén felvetette Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke, így a kormányfőnek, ha nem akart itthon népszerűségvesztést, sok választása nem maradt. A magyar kormányfő telefonon megállapodott Roberta Metsola EP-elnökkel, hogy a látogatást egy későbbi időpontra halasztják. Hogy pontosan mikorra, arról az elnökből és frakcióvezetőkből álló parlamenti vezetőség dönt majd, Budapesttel konzultálva. Arra egyébként már volt példa, hogy egy tagállami vezető nem az EU-elnökség első, hanem utolsó hónapjaiban állt az uniós képviselő-testület elé.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

Mentik, ami menthető

VÍZ Tizenhatra emelkedett a Kelet-Közép-Európát sújtó árvíz halálos áldozatainak száma. Aki tud, itthon is zsákot és lapátot ragad a Duna mentén.

FOTÓ: AFP/ASKIN KIYAGAN

Bécsben már a víz az úr, elárasztotta az utakat a Duna, lebénult a közlekedés

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Homokzsákokkal készülnek a Margit-szigeten az érkező árhullámra

NÉPSZAVA

„A házunkhoz legalább 2-300 zsákra van szükség, a homok, a kiszállítás, a bútorok elszállítása, a várható takarítás és újrafestés után úgy 800 ezer-1 millió forintunkba fog kerülni ez az egy hét" – kesergett lapunknak egy hölgy a Római-parton, ahol készülnek a dunai árhullámra. Holnaptól várhatóan a Dunakanyar környéki településeken is eléri a víz azt a szintet, amikor betör az alacsonyabban fekvő kertekbe, házakba. Tahitótfalu központjában már homokzsákok százai fehérlenek, Kisorosziban készülnek az egyhetes elszigeteltségre. Ott egy idősebb nő a Népszavának a ház falán mutatja az eddigi legnagyobb árvizek, az 1929-es, a 2002-es és a 2013-as nyomait.

A Kelet-Közép-Európát sújtó árvízben már legkevesebb 16-an meghaltak Romániában, Ausztriában, Csehországban és Lengyelországban. Itthon áldozatról egyelőre nem tudni, viszont az emelkedő víz politikai hullámokat is vet. A kormány operatív törzset hozott létre, a honvédelmi miniszter több ezer katona bevetéséről beszélt. Magyar Péter – aki ismét homokzsákokat pakolt – előzőleg azt firtatta, hol vannak a katonák és az „állandóan emlegetett tartalékosok".

REFLEKTOR A 2. ÉS 3. OLDALON

Hatáskör és önállóság kellene, nem teljes tiltás

BUDAPEST Véget ért a VI. kerületben az „ügydöntő szavazás", amelynek tétje az volt, betiltsák-e Terézvárosban az Airbnb-szálláshelyeket. A szavazást Soproni Tamás polgármester kezdeményezte. 6083 terézvárosi voksolt, ami 20,5 százalékos részvételi arány. 3265-en (mintegy 54 százalék) szavaztak a teljes tiltás mellett, 2818-an pedig (több mint 46 százalék) ellene. A szavazás nyomán előfordulhat, hogy a Fidesz a fővárosban és az egész országban betiltja az Airbnb-szerű lakáskiadást. – A szavazás eredményeként jön a tiltás, ami nem megoldás – véli Király Dávid. A várospolitikai szakértő szerint abszurd, hogy Szentkirályi Alexandra önkormányzati politikusként arról beszél, milyen legyen a központi szabályozás. Arról kellene beszélnie, hogy az önkormányzatok végre kapjanak hatáskört és önállóságot.

A tiltással a szállásadók elveszítik megélhetésük egy részét, a kerület is bevételektől esik el

FOTÓ: NÉPSZAVA

Csak a teljes tiltás vagy az eddigi állapot fennmaradása közül lehetett választani.

BŐVEBBEN A 4. OLDALON

„Jobb, hogy önként távoztak"

ÜZENET Annak a gyermekvédelemben dolgozónak, aki nem írta alá az adatlapot az életvitele ellenőrzéséhez, annak „van takargatnivalója. El akar rejteni valami olyat, amiből kiderülhet, alkalmatlan arra, hogy nevelje az állami gondozásban lévő gyermekeket. Másképpen, sarkosabban: veszélyes a gyerekekre. Jobb, hogy önként távozott." A többi között erről írt lapunk megkeresésére Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár.

Mint arról beszámoltunk, sok gyermekvédelmi dolgozó tartotta elfogadhatatlannak, hogy nemcsak az ő, hanem a vele egy háztartásban élő, 18 éven felüli személy vagyoni helyzetét és szabadidős szokásainak vizsgálatát is kötelezővé tette a kormány a bicskei pedofilbotrány nyomán. Szakértők állítják, a gyermekekkel szembeni visszaélések, gyermekabúzusok megelőzésére ez a vizsgálat alkalmatlan.

NÉZŐPONT

Fülöp Attila szerint hamis, téves állítás, hogy a dolgozók „megfigyelése" történik

Fülöp Attila viszont arról beszélt: „ki kell szűrni azokat, akik nem erre a pályára valók, mert a gyermekeket bántalmazóknak és a pedofiloknak nincs helyük a gyermekvédelemben".

RÉSZLETEK AZ 5. OLDALON

Reményvesztett dolgozók

VASMŰ „Amikor megkértek a pártok, hogy szavazzak rájuk, akkor bezzeg egyik sem ezt ígérte. Most hol vannak? Miért nincsenek itt, és mondják el, hogy mit akarnak egy ekkora üzemmel tenni annak érdekében, hogy itt termelés legyen?" – sérelmezte lapunknak az egykori Dunaferr, most Liberty Dunaújváros bejárata elé szervezett tüntetés egyik résztvevője. Körülbelül ötszázan gyűltek össze tegnap az üzem bejárata előtt amiatt, hogy az acél- és a kokszelőállítást végző 1100 dolgozó mellett immár a hengermű mintegy 2000 dolgozóját is állásidőre küldik szeptember végétől, és sokaknak a fizetése is csökken. „Nem tudom, hogyan lesz tovább – mondta egy másik demonstráló. – Tudja, mi kellene ahhoz, hogy ez a gyár újrainduljon? Először csoda, aztán politikai akarat, és pénz, marha sok pénz, de higgye el, itt, a dunai vasműben már egyikből sincs."

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A dunaújvárosi vasmű munkavállalói úgy érzik, átverték őket

CIKKÜNK A 6. OLDALON

AJÁNLÓ

Elfogták Trump támadóját

Az 58 éves volt építőipari munkást, Ryan Wesley Routht gyanúsítják azzal, hogy merényletet kísérelt meg Donald Trump ellen vasárnap egy floridai golfklubban. A férfi az FBI adatai alapján megszállott támogatója volt Ukrajna honvédő háborújának, és 2002-ben már meggyűlt a baja a törvénnyel. 8. oldal

Hibákkal együtt szerethető

Addig nem vagyunk igazán modern társadalom, amíg a női karaktereket nem tudjuk emberként ábrázolni – a hibáikkal együtt. Erről is beszélt lapunknak a norvég rendező, Lilja Ingolfsdottir, akinek Szerethető című filmje Karlovy Varyban öt, a miskolci CineFesten három díjat nyert. 11. oldal

Lehetetlen küldetés a tömeges fecskementés

Ezrével hullottak el a hétvégi szokatlan hidegben a fecskék, azonban állományszinten lehetetlen rajtuk segíteni. A repülve táplálkozó fecske ugyanis nem tud tálból enni, így a madármentőknek minden egyes példányt egyesével, csipesszel kellene kétóránként megetetniük. 16. oldal

Tovább szedi áldozatait az ítéletidő

VESZTESÉG Tizenhatra emelkedett tegnap délutánra a Kelet-Közép-Európát sújtó árvíz halálos áldozatainak száma. Egyes területeken a víz visszahúzódott, máshol még a tetőzésre várnak.

GÁL MÁRIA

Az évszázad árvizét hozó Boris ciklon nyomán a legsúlyosabb helyzet tegnap is változatlanul Romániában, Csehországban, Lengyelországban volt. Romániában a 2002 óta példátlan áradás hét ember életét követelte a Duna torkolatánál fekvő Galac megyében, Ausztriában a vasárnapi mentés során elhunyt tűzoltó után hétfőn Alsó-Ausztria tartományban két idős, egy 70 és egy 80 éves férfit találtak vízbe fulladva otthonukban. Lengyelországból tegnap a PAP állami hírügynökség öt halálos áldozatról számolt be, csehországi jelentések szerint egy ember vesztette életét az áradások következtében, nyolc eltűnt személyt pedig még keresnek a hatóságok.

Ausztriában a folyók és a víztározók szintje hétfő reggelre csökkent, mivel az esőzések enyhültek, ám a meteorológiai előrejelzések keddre még erősebb esőket valószínűsítenek – jelentette a Reuters hírügynökség. Az osztrák hatóságok felkészültek egy második hullámra, mára négyzetméterenként további hatvan liter esővel számolnak, de egyes helyeken még ennél is nagyobb mennyiségű csapadék sem kizárt.

A Bécs körüli Alsó-Ausztriát már vasárnap katasztrófa sújtotta területté nyilvánították a több napja tartó esőzés miatt, ez továbbra is hatályban marad. A térségben az árvíz majdnem teljesen lebénította a közlekedést, mind a közúti, mind a vasúti infrastruktúra súlyos károkat szenvedett. Sankt Pölten és Bécs között az A1-es autópálya víz alá került. Hatósági közlések szerint tegnapig több mint 1800 épületet kellett evakuálni.

Lengyelországban a kormány rendkívüli ülését követően Donald Tusk miniszterelnök természeti katasztrófahelyzetet hirdetett az árvíz sújtotta területeken. Tusk sajtótájékoztatón jelentette be, hogy 1 milliárd zloty (mintegy 92 milliárd forint) összeget különített el az áldozatok megsegítésére. A miniszterelnök elmondása szerint pénzügyi segítséget fognak kérni az Európai Uniótól. A legsúlyosabb a helyzet a délnyugat-lengyelországi területeken. Bár hétfőre csökkent a víz szintje, az utcákat törmelék és sár borítja, a hidak megrongálódtak, miután több gát és töltés átszakadt vasárnap. Számos lengyel város élelmiszer-adományokat kért.

FOTÓ: AFP/DANIEL MIHAILESCU

Az osztrák hatóságok felkészültek egy második hullámra, mára négyzetméterenként további hatvan liter esővel számolnak

Helyi lakosok egy idős embert mentenek ki az emelkedő árvízből a romániai Slobozia Conachi faluban

Miközben egyes részeken csökkent az ár, máshol további árvízveszélyre figyelmeztettek a szakértők. Az egyik ilyen település a cseh és a német határ közelében fekvő, mintegy 130 ezer lakosú Opole város, ahol az Odera vízszintje folyamatosan emelkedik, még nem tetőzött, de máris több helyen kilépett medréből. Az ugyancsak Odera-parti Wroclaw városban (magyar nevén Boroszló) is a legrosszabbra készülnek. Az ország harmadik legnagyobb városának számító, 640 ezer lakosú sziléziai „fővárosnak” öt folyója van, az Odera és négy mellékfolyója. Itt szerdára várják a tetőzést. A várost 1997-ben katasztrofális árvíz sújtotta, és ez a trauma még mindig jelen van a köztudatban.

Csehországban is változatlanul drámai a helyzet. A vasárnap elöntött Jesenik városban a víz apadása után megkezdődtek a takarítási munkálatok, de a kétméteres lezúdult ár iszonyú károkat okozott. Itt továbbra sincs áram és víz, a telefonszolgáltatások sem működnek. A Reuters jelentése szerint a Morva folyó vízszintje tovább emelkedik, a Prágától 230 kilométerre keletre fekvő Litovel város mintegy 70 százalékban víz alá került tegnap. Itt bezárták az iskolákat és több egészségügyi intézményt is – közölte a város polgármestere a Facebookon közzétett videóban.

Csehországban a vasúti forgalom több mint 60 százalékban leállt, és már 12 ezer embert lakoltattak ki.

Az északkelet-csehországi Ostrava városban a város hő- és melegvíz-ellátását biztosító erőművet, valamint két vegyi üzemet is be kellett zárni egy gátszakadás miatt. A további árvízveszély okán kiterjesztették az evakuálást, becslések szerint ugyanis másodpercenként száz köbméter víz ömlik át a gát résein, amelyeket kövekkel próbálnak betömni. Ostrava az ország harmadik legnagyobb városa. A 80 százalékban víz alá került Krnovból evakuálni sem tudják az embereket, mert a kijelölt, biztonságosnak vélt területek is víz alá kerültek. Az országban a vasúti forgalom több mint 60 százalékban leállt, több mint 12 ezer embert lakoltattak ki országszerte. Petr Pavel kormánya válságtanácskozást tartott, a miniszterelnök adományokra szólított fel az árvízkárosultak számára, az árvízkárosultaknak nyújtandó gyorssegélyről is tárgyalnak.

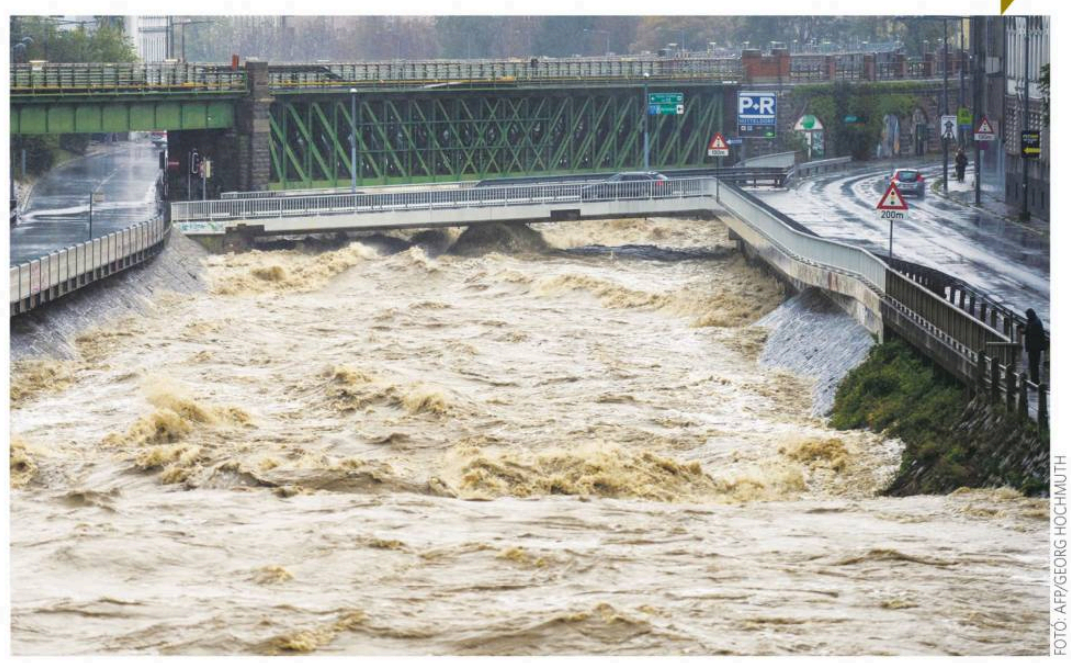

FOTÓ: AFP/GEORG HOCHMUTH

Románia is két évtizede nem látott tragédiát okozott az özönvíz elsősorban a délkeleti Galac és Vaslui megyében, de összességében nyolc megye mintegy 20 települését érintette súlyosan az árvíz. Galacon egész települések kerültek víz alá. Amint Emil Dragomir, Slobozia Conachi polgármestere a román televíziónak elmondta, az áradás annyira pusztító volt, hogy vannak emberek, akiknek csak a rajtuk lévő ruháik maradtak, mindenüket elsöpörte az ár. Itt is az esőzések és gátszakadások következtében háztartások tízezrei maradtak áram és meleg víz nélkül. Marcel Ciolacu kormánya hétfőn vészhelyzetet hirdetett a két legsúlyosabban érintett megyében. Bejelentették, a kabinet 100 millió lejt (8 milliárd forintot) utal ki a tartalékalapból az árvízkárosultak megsegítésére. Minden érintett háztartás 10 000 lejben részesül az azonnali szükségletek fedezésére, minden halálos áldozat családja további 10 000 lejt kap (1 lej mintegy 80 forint). Azokon az árvíz sújtotta településeken, ahol az iskolaépületek használhatatlanná váltak, ideiglenes jelleggel moduláris épületekbe helyezik át az oktatást.

Hatalmas a pusztítás a dél-lengyelországi Ladek-Zdrojban is

FOTÓ: AFP/MATEUSZ SLODKOWSKI

Légi felvételek a közép-morvaországi Litovelben. Mindenhol a víz az úr

FOTÓ: AFP/RADEK MICA